

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 1/2023.

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

Službeni vjesnik

Biskupija
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Stipe Gale, kancelar

Odgovorni urednik

Don Nikola Menalo, generalni vikar

Grafička obrada i tisak

Suton Print, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

SADRŽAJ

Uskrsna poruka 2023.	3
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	5
Homilija pape Franje na sprovodnoj misi za papu emeritusa Benedikta XVI.	6
Poruka pape Franje za 97. Svjetski dan misija	7
Poruka pape Franje za XXXI. Svjetski dan bolesnika	10
Poruka pape Franje za 57. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije	11
Poruka pape Franje za korizmu 2023. godine	14
Dikasterij za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života	16
Poruka pape Franje za 60. Svjetski dan molitve za zvanja	17
Poruka pape Franje za 109. Svjetski dan selilaca i izbjeglica	19
Poruka pape Franje za Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu	21
Poruka dikasterija za evangelizaciju u povodu Svjetskoga dana turizma 2023.	24
Poruka pape Franje za 3. Svjetski dan djedova, baka i starijih osoba	26
Poruka pape Franje za 7. Svjetski dan siromaha	27
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	31
Novi apostolski nuncij u BiH predao pismo preporuke predsjedniku Biskupske konferencije BiH	32
Sjednica stručnoga tijela za prijenos liturgijskih slavlja BK BiH	34
Priopćenje s 25. zajedničkoga zasjedanja HBK i BK BiH	34
Poruka biskupa Semrena za Dan života 2023.	36
Sjednica odbora za mlade Biskupske konferencije BiH	37
Sjednica Vijeća za kler BK BiH	38
Izvanredna sjednica Upravnoga vijeća Caritasu BiH	39
Intervent nadbiskupa Vukšića na neka pitanja za kontinentalnu sinodu	40
Sjednica Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju BK BiH	41
Sjednica Vijeća za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama BK BiH	41
Sjednica Vijeća za obitelj BK BiH	42
Pozdrav mons. Vukšića na početku 25. zajedničkoga zasjedanja HBK i BK BiH	43
Pozdravni govor predsjednika HBK nadbiskupa Kutleše na zasjedanju BK BiH	44
Pozdrav delegata talijanske biskupske konferencije mons. Piera Coccie biskupima BiH, okupljenima na 86. redovitom zasjedanju BK BiH	46
Priopćenje s 86. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije BiH	47
Tiskovna konferencija na kraju 86. redovitoga zasjedanja Biskupske konferencije BiH	49
Godišnja sjednica vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu	51
XVIII. susret biskupa Biskupske konferencije BiH s članovima konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH	52
XIV. susret biskupa Biskupske konferencije BiH s franjevačkim provincijalima u Bosni i Hercegovini	53
X. međudekanski susret u Bosni i Hercegovini	54
Redovna sjednica Upravnoga vijeća Caritasu BiH	55
Priopćenje s 34. sjednice stalnoga vijeća Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	56

III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	57
Okružnica: pomoć Turskoj i Siriji	58
Poziv na svećeničku obnovu i zajednički početak korizme u mostarskoj katedrali	59
Okružnica: Trajna izgradnja svećenika do 10 godina svećeništva	60
Poziv na sjednicu Ekonomskog vijeća	61
Okružnica: Pastoralni dan 2023.	62
Okružnica: Treća korizmena nedjelja – nedjelja solidarnosti	63
Okružnica: Proslava svetkovine sv. Josipa	64
Okružnica: Poziv na svjetski dan mladih u Lisabonu 2023.	65
Okružnica: Misa posvete ulja na veliku srijedu 2023. u Trebinju	66
Okružnica: Misa posvete ulja na veliki četvrtak 2023. u Mostaru	67
Poziv na sjednicu zbora savjetnika	68
Okružnica: Prijava kandidata u bogosloviju ili sjemenište	69
IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA	70
VIJESTI, OBLJETNICE I SLAVLJA	71
Biskup Petar predslavio misu zadušnicu za papu Benedikta XVI. u mostarskoj katedrali	71
Biskup Petar održao predavanje na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru	73
Čestitka biskupa Petra imenovanom biskupu porečkom i pulskom mons. Ivanu Štironji	75
Pozdrav biskupa Petra na XI. zasjedanju Hrvatskog narodnog sabora	75
Izrazi sućuti u povodu potresa u Turskoj	77
Čestitka biskupa Petra novoizabranom zagrebačkom nadbiskupu koadjutoru mons. Draženu Kutleši	77
Biskup Petar na proslavi Stepinčeva u Oakvilleu	78
Početak korizme i duhovna obnova u Mostaru	79
Tjedan solidarnosti i zajedništva s crkvom i ljudima u BiH	80
Pastoralni dan 2023.	82
Proslava svetkovine sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije	83
"Biskupijsko umjetničko blago"	84
Pokopan don Jozo (Joko) Blažević svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije	85
Misa posvete ulja u Trebinju	87
Misa posvete ulja u Mostaru	88
Misa večere gospodnje u mostarskoj katedrali	90
Križni put na brdu Hum u Mostaru	93
Obredi Velikoga petka u Mostaru	94
Vazmeno bdjenje u katedrali u Mostaru	95
Stručni skup vjeroučitelja	96
Susret biskupa Petra i ravnatelja osnovnih i srednjih škola s područja Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije	97
Susret biskupijskih zborova mladih	99
Misa zahvalnica mostarskih maturanata	99
Biskup Petar na misi za branitelje u župi Potoci	100
Posvećena župna i samostanska crkva sv. Petra i Pavla u Mostaru	102
Prezbiterско ređenje u Mostaru	105
Mons. Ivan Kovač novi podtajnik Dikasterija za biskupe	107
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	
† Fra Milan Lončar	108
† Don Jozo (Joko) Blažević	108
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	109

USKRSNA PORUKA 2023.

"Vi se ne bojte!" (Mt 28,5)

Draga braćo i sestre!

U srcu izvješća o Isusovu uskrsnuću koje je opisao evanđelist Matej nalazi se anđelova poruka dvjema Marijama: "Vi se ne bojte! Ta znam: Isusa Raspetoga tražite! Nije ovdje! Uskrsnu kako reče" (Mt 28,5-6).

Evanđelist Matej dodaje opisu uskrsnuća nekoliko detalja koji su vrijedni naše pozornosti. Najprije susrećemo potres. Ne samo da se zemlja trese kod raspeća, već i kod uskrsnuća, kada anđeo odvaljuje kamen kojim je zapečaćena Isusova grobnica od petka navečer. Stražari drhte, a Matej koristi istu riječ kako bi opisao njihovo drhtanje od straha. To je ista riječ koju je Matej upotrijebio da bi opisao metež mnoštva na trijumfalnom Isusovu ulasku u Jeruzalem.

Kad se Bog pojavi, događa se neočekivano. Žene koje su došle vidjeti grob ovo nisu očekivale. Očekivale su da će ovdje pronaći mrtvo tijelo. Očekivale su nevolje kad su ugledale stražare. Ali kada se Bog pojavi, događa se neočekivano. Vojnici koji su bili raspoređeni da čuvaju grob onesvijestili su se od straha. Izgledaju mrtvi, a onaj koji je bio mrtav sada je živ!

Kad se Bog pojavi i dogodi se neočekivano, to može biti zastrašujuće iskustvo. Čak se i žene boje, a bile su to jake žene. Slijedile su Isusa do križa i svjedočile njegovom užasnom raspeću, čak i kad su ostali učenici pobjegli. U cijeloj Bibliji, kad se Bog objavljuje, prva poruka koju čujemo je: "Ne boj se!"

Strah i radost idu ponekad ruku pod ruku, a to nam svjedoče i žene dok žurno odlaze s groba javiti radosnu vijest učenicima. Na putu susreću Uskrslog Isusa i ponovno čuju riječi: "Ne bojte se!" Isus ih šalje da jave braći da će ga susresti u Galileji. Zašto u Galileji? Jer tamo žive. Galileja je njihov poznati teritorij. To je mjesto koje najbolje poznaju, ali sada kada je Isus živ, više nikada i ništa neće biti isto.

Draga braćo i sestre!

Uskrsli Gospodin spreman je ovoga Uskrsa susresti sve nas, gdje god bila naša Galileja. Isus ide ispred nas u naš svijet, da sve učini novim. I kada tražimo Isusa tamo, u svom svakodnevnom svijetu, vidjet ćemo ga.

Gospodar života ustao je od mrtvih i vi ga možete upoznati. Što god nije u redu u vašem životu, što god je slomljeno u vama, On to može uzeti i učiniti novim. On vam može dati život, jer je pobijedio smrt. Zato, ne bojte se!

Idite u Galileju, idite kući, svojoj svakodnevici, ali znajte da više ništa neće biti isto kad jednom Isusa nazovete svojim Gospodinom i svojim Bogom.

Vidjet ćete ga. On će vam biti vidljiv gdje god ga tražite. Isus je živ. Približilo vam se Kraljevstvo Božje. Možete ispružiti ruku i dotaknuti ga.

A kad vas taj susret s Uskrsnulim počne mijenjati, onda idite i recite drugima!

Isus, Gospodar života, uskrsnuo je od mrtvih. Možete ga sami vidjeti i osobno upoznati. I kada ga jednom vidite, kada ga upoznate, kada bude hodao uz vas svaki dan, imat ćete što drugima reći. A poruka je veoma jednostavna i počinje ovako: Gospodin je uskrsnuo! Doista je uskrsnuo! Sretan Uskrs!

✠ *Petar, biskup*

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

HOMILIJA PAPE FRANJE NA SPROVODNOJ MISI ZA PAPU EMERITUSA BENEDIKTA XVI.

5. siječnja 2023.

"Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!"
(Lk 23,46).

Posljednje su to riječi koje je Gospodin izgovorio na križu, takoreći njegov posljednji dah, kao potvrda onoga što je karakteriziralo cijeli njegov život: stalno predanje samoga sebe u ruke Oca svojega. Ruke opraštanja i suosjećanja, ozdravljenja i milosrđa, ruke pomazanja i blagoslova, koje su ga ponukale također da se preda u ruke svoje braće i sestara. Otvoren pojedincima koje je susretao na svom putu i njihovim životnim pričama, Gospodin je dao da ga oblikuje Očeva volja, uzevši na sebe posljedice i teškoće koje za sobom povlači Evanđelje, do mjere da gleda svoje ruke probodene zbog ljubavi. "Pogledaj mi ruke", kaže Tomi (Iv 20,27) i svakome od nas. Probodene ruke koje se pružaju i nikada se ne prestaju pružati, kako bismo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i da vjerujemo u nju (usp. 1 Iv 4,16).¹

"Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!" To je poziv i program života koji On šapće i želi poput lončara (usp. Iz 29,16) oblikovati srce pastira, sve dotle da u sebi ima iste osjećaje kao i u Kristu Isusu (usp. Fil 2,5). Zahvalna predanost služenju Gospodinu i njegovu narodu koje je plod prihvaćanja potpuno besplatnog dara: "Ti pripadaš meni... ti pripadaš njima", šapće Gospodin, "u dlanove sam te svoje urezao, ti si pod skutima srca moga. Ostani u mojem naručju i pruži mi ruke".² To je Božja susretljivost i njegova blizina kadra dati se u krhke ruke svojih učenika, kako bi mogli hraniti njegov narod i reći zajedno s njim: uzмите i jedite, uzмите i pijte, ovo je tijelo moje koje se za vas predaje (usp. Lk 22,19).

Molitvena predanost, koja se oblikuje i tiho pročišćava između kušnji i proturječja s kojima se pastir mora suočiti (usp. 1 Pt 1,6-7) i povjerljivog poziva da pase svoje stado (usp. Iv 21,17). Poput Učitelja, nosi na svojim plećima teret posredovanja i napor pomazanja svog naroda, osobito u situacijama kad se dobro mora boriti da prevlada i kad je dostojanstvo naše braće i sestara ugroženo (usp. Heb 5,7-9). U susretu kojim rađa taj zagovor Gospodin daruje duh krotkosti koji je kadar razumjeti, prihvatiti, nadati se i staviti sve na kocku, bez obzira na nerazumijevanja na koja bi se pritom moglo naići. To je nevidljiva i nedokučiva plodnost, koja se rađa iz svijesti o tome u koga se stavilo pouzdanje (usp. 2 Tim 1,12). To je povjerenje rođeno iz molitve i klanjanja, kadro razlučiti što se očekuje od pastira i uskladiti njegovo srce i njegove odluke s Božjim vremenima (usp. Iv 21,18): "Pâsti znači ljubiti, a ljubiti znači također biti spreman trpjeti. Ljubiti znači: dati ovcama istinsko dobro, hranu Božje istine, Božje riječi, hranu njegove prisutnosti."³

Predanost podržana utjehom Duha, koji mu uvijek prethodi u poslanju: u strastvenom nastojanju da prenosi ljepotu i radost Evanđelja (usp. apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 57), u plodnom svjedočenju onih koji, poput Marije, ostaju na mnogo načina podno križa, u onom bolnom, ali postojanom miru koji niti napada niti porobljuje; i u upornoj ali strpljivoj nadi da će Gospodin ispuniti svoje obećanje, kao što je obećao ocima našim i potomstvu svome do vijeka (usp. Lk 1,54-55).

¹ Usp. BENEDIKT XVI. Enciklika *Deus caritas est*, 1.

² Usp. ISTI, Homilija na misi krizme, 13. travnja 2006.

³ ISTI, Homilija na misi povodom početka pontifikata, 5. travnja 2005.

Čvrsto vezani uz posljednje Gospodinove riječi i uz svjedočanstvo koje je obilježilo njegov život, i mi, kao crkvena zajednica, želimo slijediti njegove stope i povjeriti našeg brata u Očeve ruke: neka te milosrdne ruke nađu gdje u njegovoj svjetiljci gori ulje evanđelja koje je širio i svjedočio tijekom svoga života (usp. Mt 25,6-7).

Sveti Grgur Veliki, na kraju Pastoralnog pravila, pozvao je i potaknuo jednog prijatelja da mu pruži to duhovno društvo: "Usred oluja moga života tješi me pouzdanje da ćeš me ti, snagom svojih molitava, održati na površini i da ćeš mi, ako me teret mojih grijeha obori i ponizi, pomoći svojim zaslugama da se pridignem." To je svijest pastira da ne može sam nositi ono što,

zapravo, sam nikada ne bi mogao ponijeti, te se, stoga, zna preporučiti molitvi i brizi narodu koji mu je povjeren.⁴ Vjerni Božji narod je taj koji, sabran, prati i povjerava život onoga koji je bio njegov pastir. Poput žena na grobu o kojima čitamo u Evanđelju, ovdje smo s mirisom zahvalnosti i pomašću nade da mu, još jednom, iskazemo ljubav koja ne prestaje; želimo to učiniti s istim pomazanjem, mudročću, tankočutnošću i predanošću koje je on obilno razdavao godinama. Želimo zajedno reći: "Oče, u tvoje ruke predajemo duh njegov."

Benedikte, vjerni Zaručnikov prijatelju, neka tvoja radost bude potpuna kad konačno i zauvijek čuješ njegov glas! (kta/ika)

PORUKA PAPE FRANJE ZA 97. SVJETSKI DAN MISIJA

22. listopada 2023.

"Žar u srcu, noge na putu" (usp. Lk 24,13-35)

Draga braćo i sestre!

Ove sam godine za Svjetski dan misija izabrao temu nadahnutu izvješćem o učenicima iz Emausa, iz Lukina Evanđelja (usp. 24,13-35): "Žar u srcu, noge na putu." Ta su dva učenika bila zbunjena i razočarana, ali susret s Kristom u Riječi i u razlomljenom Kruhu probudio je u njihovu srcu ushit da ponovno krenu put Jeruzalema i navijeste da je Gospodin doista uskrsnuo. U tom evanđeoskom izvješću duboku promjenu kod učenikâ vidimo iz nekih sugestivnih slika: *žar u srcu* zbog Pisama koje je Isus tumačio, *otvorene oči* kojima ga prepoznaju i, kao vrhunac, *noge na putu*. Razmišljajući o ta tri vida, koji opisuju putovanje učenikâ misionarâ, možemo obnoviti svoj žar prema evangelizaciji u današnjemu svijetu.

1. *Žar u srcima "dok nam je otkrivao Pisma"*. Božja riječ prosvjetljuje i preobražava srce u poslanju.

Na putu iz Jeruzalema do Emausa, srca dvojice učenika bila su obuzeta žalošću – što se vidjelo na njihovim licima – zbog smrti Isusa, u kojega su povjerovali (usp. r. 17). Suočeni s neuspjehom ra-

zapatog Učitelja, njihova se nada da je On Mesija srušila (usp. r. 21).

I gle, "dok su tako razgovarali i raspravljali, približi im se Isus i pođe s njima" (r. 15). Kao na početku poziva učenikâ tako i sada, u času njihove izgubljenosti, Gospodin preuzima inicijativu: pristupa svojim i hoda uz njih. U svom velikom milosrđu, On se nikada ne umara biti s nama, usprkos našim pogreškama, sumnjama, slabostima, usprkos žalostima i pesimizmu koji nas dovede do toga da postajemo "bezumni i srca spora" (r. 25), malovjerni.

I danas, kao i nekoć, Gospodin je blizu svojim učenicima misionarima i hoda uz njih, posebno kad se osjećaju izgubljenima, obeshrabrenima, prestrašenima pred otajstvom bezakonja koje ih okružuje i želi ih ugušiti. Stoga, "ne dopustimo da nam se ukrade nada!" (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 86). Gospodin je veći od naših problema, poglavito kad na njih nailazimo u naviještanju evanđelja svijetu, zato što je to poslanje, u konačnici, njegovo, a mi smo samo njegovi ponizni suradnici, "beskorisne sluge" (usp. Lk 17,10).

⁴ Usp. *Isto*.

Izražavam svoju blizinu u Kristu svim misionarima i misionarkama u svijetu, posebno onima koji prolaze kroz teške trenutke: predragi, uskrslu Gospodin je uvijek s vama i vidi vašu širokogrudnost i žrtve koje činite u evangelizacijskom poslanju u dalekim krajevima. Nije svaki dan u životu obasjan suncem, ali uvijek imajmo na pameti riječi koje je Gospodin uputio svojim prijateljima prije muke: "U svijetu imate muku, ali hrabri budite – ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33).

Nakon što je slušao dvojicu učenika na putu za Emaus, uskrslu Isus "počevši... od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu" (Lk 24,27). Tada se u srcima učenika ražario plamen, te su se na kraju povjerali jedan drugome: "Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?" (r. 32). Isus je živa Riječ, jedina koja može zapaliti, prosvijetliti i preobraziti srce.

Tako možemo bolje razumjeti ono što je rekao sveti Jeronim: "Ne poznavati Pisma znači ne poznavati Krista" (*In Is.*, Proslov). "Bez Gospodina koji nam otvara pamet nemoguće je duboko razumjeti Sveto pismo. No vrijedi i suprotno: bez Svetoga pisma događaji Isusova poslanja i njegove Crkve na ovome svijetu ostaju nerazumljivi" (Apostolsko pismo *Aperuit illis*, 1). Zato je poznavanje Svetoga Pisma važno za kršćaninov život i još važnije za navješćivanje Krista i njegova evanđelja. Što se, uostalom, prenosi drugima ako ne vlastite ideje i planove? I može li ikad hladno srce zapaliti srca drugih?

Dopustimo zato da nas uvijek prati uskrslu Gospodin koji nam tumači značenje Svetog Pisma. Pustimo da On zapali naša srca, prosvijetli nas i preobrazi, kako bismo mogli svijetu naviještati njegovo otajstvo spasenja snagom i mudrošću koji dolaze od njegova Duha.

2. Oči koje "se otvoriše te ga prepoznaše" u lomljenju kruha. Isus u euharistiji je vrhunac i izvor poslanja.

Srca ražarena Božjom riječju nagnala su učenike iz Emausa da zamole tajanstvenog Putnika da ostane s njima jer je već padala večer. I dok su bili za stolom, oči su im se otvorile i prepoznali su ga kod lomljenja kruha. Ključnu ulogu u tome da su se učenicima otvorile oči

imao je slijed radnji koje je učinio Isus: uzeo je kruh, blagoslovio ga, razlomio i dao njima. To su uobičajene geste glave kuće u židova, ali kad ih, milošću Duha Svetoga, čini Isus Krist one dvojici sustolnika dozivaju u pamet znamenje umnažanja kruhova i prije svega znak euharistije, sakramenta Žrtve križa. Ali upravo u času u kojem prepoznaju Isusa u Onom koji lomi kruh "on im iščeznu s očiju" (Lk 24,31). Ta nam činjenica pomaže shvatiti bitnu stvarnost naše vjere: Krist koji lomi kruh postaje sad razlomljeni Kruh, koji se dijeli s učenicima i koji oni zatim blaguju. Postao je nevidljiv, zato što je sada ušao u srca učenikâ kako bi njihova srca usplamtjela još većim žarom, potaknuvši ih da bez oklijevanja ponovno krenu na put kako bi sa svima podijelili jedinstveno iskustvo susreta s Uskrslim! Tako je uskrslu Krist Onaj koji lomi kruh i istodobno Kruh koji se lomi za nas. Svaki je učenik misionar, dakle, pozvan postati, poput Isusa i u njemu, zahvaljujući djelovanju Duha Svetoga, onaj koji lomi kruh i ujedno kruh koji se lomi za svijet.

U vezi s tim treba podsjetiti da je jednostavno lomljenje materijalnog kruha s gladnima u Kristovo ime već samo po sebi kršćanski misijski čin. Tim više je lomljenje euharistijskog kruha, koji je sâm Krist, misijsko djelovanje *par excellence*, zato što je euharistija izvor i vrhunac života i poslanja Crkve.

Podsjetio je na to papa Benedikt XVI.: "Ljubav koju slavimo u sakramentu [euharistije], ne možemo zadržati za sebe. Ona po svojoj naravi zahtijeva da je priopćimo svima. Svijet je potrebit Božje ljubavi, susreta s Isusom Kristom i vjere u njega. Zbog toga euharistija nije samo izvor i vrhunac života Crkve, nego i njezina poslanja: 'Autentično euharistijska Crkva jest misijska Crkva'" (Apostolska pobudnica *Sacramentum caritatis*, 84).

Da bismo donosili plod, moramo ostati sjedinjeni s njim (usp. Iv 15,4-9). A to se sjedinjenje ostvaruje svakodnevnom molitvom, osobito u klanjanju, u ostajanju u tišini u Gospodinovoj prisutnosti koji ostaje s nama u euharistiji. Njegujući s ljubavlju to zajedništvo s Kristom, učenik misionar može postati mistik na djelu. Neka nam srce uvijek žudi za Isusovim društvom, šapćući žarku molbu dvojice učenika iz Emausa, osobito kad se spusti večer: "Ostani s nama, Gospodine!" (usp. Lk 24,29).

3. Noge na putu, s radošću pričanja o Kristu Uskrsnom. Vječna mladost Crkve koja je uvijek u izlasku.

Nakon što im se otvoriše oči te prepoznaše Isusa u "lomljenju kruha", učenici "u isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem" (usp. Lk 24,33). Ova hitnja da se ide s drugima podijeliti radost susreta s Gospodinom pokazuje da "radost evanđelja ispunja srce i čitav život svakog onog koji susretne Isusa. Oni koji prihvate njegovu ponudu spasenja oslobođeni su od grijeha, žalosti, duhovne praznine i usamljenosti. Sa Isusom Kristom radost se uvijek iznova rađa" (Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 1). Nemoguće je istinski susresti uskrslog Isusa, a da se ne izgara od želje da se svima govori o tome. Stoga su prvo i glavno bogatstvo poslanja oni koji su, u Svetome pismu i u euharistiji, prepoznali Krista uskrslog i koji nose u srcu njegov plamen i u pogledu njegovo svjetlo. Oni mogu svjedočiti o životu koji nikad ne umire, pa i u najtežim situacijama i u trenucima najveće tame.

Slika "nogu na putu" još jednom nam doziva u pamet neprolaznu vrijednost *missio ad gentes*, poslanja koje je uskrsli Gospodin dao Crkvi da navijesti evanđelje svakoj osobi i svakom narodu, sve do nakraj svijeta. Danas više nego ikada čovječanstvo, ranjeno tolikim nepravdama, podjelama i ratom, treba Radosnu vijest mira i spasenja u Kristu. Koristim zato ovu priliku da još jednom ponovim: "Svi imaju pravo primiti evanđelje. Kršćani imaju zadaću naviještati ga ne isključujući nikoga, ne kao oni koji nameću novu obavezu, nego kao oni koji dijele jednu radost, ukazuju na obzor ljepote i koji pozivaju druge na bogatu gozbu" (*Isto*, 14). Misijsko obraćenje ostaje najvažniji cilj koji si moramo postaviti kao pojedinci i kao zajednica, budući da je "misijsko djelovanje paradigma svakog djelovanja Crkve" (*Isto*, 15).

Kao što kaže apostol Pavao, Kristova nas ljubav obuzima i potiče (usp. 2 Kor 5,14). Ovdje je riječ o dvojakoj ljubavi: Kristovoj ljubavi prema nama, koja privlači, nadahnjuje i ražaruje našu ljubav prema njemu. I upravo ta ljubav Crkvu u

izlasku čini uvijek mladom, a svi njezini članovi imaju poslanje naviještati Kristovo evanđelja, uvjereni da On "za sve umrije da oni koji žive ne žive više sebi, nego onomu koji za njih umrije i uskrsnu" (r. 15). Svatko može pridonijeti ovom misijskom gibanju: molitvom i djelovanjem, novčanim prilogom i prinošenjem trpljenja i patnji, te vlastitim svjedočenjem. Papinska misijska djela su povlašteno sredstvo za promicanje te misijske suradnje na duhovnoj i materijalnoj razini. Zato su prilozima koje se prikuplja na Svjetski dan misija namijenjeni Papinskom misijskom djelu za širenje vjere.

Hitnost misijskog djelovanja Crkve podrazumijeva, dakako, sve tješnju misijsku suradnju svih njezinih članova na svim razinama. To je bitan cilj sinodskog puta kojim Crkva kroči s ključnim riječima *zajedništvo*, *sudjelovanje*, *poslanje*. To zasigurno nije izraz zaokupljenosti Crkve samom sobom; to nije plebiscit kojim se odlučuje, kao u nekom parlamentu, što treba vjerovati i provoditi u djelo a što ne, u skladu s preferencijama ljudi. Naprotiv, riječ je o tome da kao i učenici iz Emausa krenemo na put, slušajući Uskrsloga Gospodina, koji uvijek dolazi među nas da nam tumači značenje Pisma i da lomi kruh za nas kako bismo, snagom Duha Svetoga, mogli nastaviti njegovo poslanje u svijetu.

Kao što su ta dvojica učenika isprioprijedila ostalima što im se dogodilo na putu (usp. Lk 24,35), tako će i naš navještaj biti radošno pripovijedanje o Kristu Gospodinu, o njegovom životu, mucima, smrti i uskrsnuću, o čudesima koje je njegova ljubav izvela u našem životu.

Krenimo, dakle, prosvijetljeni susretom s uskrsnim Gospodinom i oduhovljeni njegovim Duhom! Krenimo sa žarom u srcu, otvorenih očiju i s nogama na putu, da Božjom riječju zapalimo srca drugih, da otvorimo njihove oči Isusu Euharistijskom i pozovemo sve da zajedno kročimo putem mira i spasenja koje je Bog dao čovječanstvu u Kristu.

Sveta Marijo od Puta, Majko Kristovih učenika misionara i Kraljice misija, moli za nas!

*Rim, Sveti Ivan Lateranski, 6. siječnja 2023.,
svetkovina Bogojavljenja.*

PORUKA PAPE FRANJE ZA XXXI. SVJETSKI DAN BOLESNIKA

11. veljače 2023.

"Pobrine se za njega."

Suosjećanje kao sinodalna briga za zdravlje

Draga braćo i sestre!

Bolest je dio našeg ljudskog stanja. No, ako se bolest živi u izolaciji i napuštenosti, ako nije praćena brigom i suosjećanjem, može postati nehumana. Kad se putuje zajedno normalno je da se netko osjeća loše, da mora stati zbog umora ili zbog neke nezgode na putu. Upravo se u tim trenucima vidi kakvi smo dok koračamo zajedno: je li to doista zajednički hod ili smo na istom putu, ali svatko gleda svoje interese i pušta da se drugi snalaze kako znaju. Zato na 31. Svjetski dan bolesnika, u jeku sinodalnog puta, pozivam sve nas da razmišljamo o činjenici da upravo zahvaljujući iskustvu ranjivosti i bolesti možemo naučiti hodati zajedno prema Božjem stilu, a to je blizina, suosjećanje i nježnost.

U knjizi proroka Ezekiela, u velikom govoru koji čini jednu od središnjih točaka cjelokupne Objave, Gospodin kaže sljedeće: "Sam ću pasti ovce svoje i sam ću im dati počinka - riječ je Jahve Gospoda. Potražit ću izgublenu, dovesti natrag zalutalu, povit ću ranjenu i okrijepiti nemoćnu [...] past ću ih pravedno" (34,15-16). Iskustvo izgubljenosti, bolesti i slabosti sastavni je dio čovjekova putovanja ovom zemljom: ono nas ne isključuje iz Božjeg naroda, nego nas, naprotiv, stavlja u središte Gospodinove pozornosti, koji je Otac i ne želi na tom putu izgubiti nijedno od svoje djece. Zato trebamo učiti od njega, kako bismo doista bili zajednica koja hoda zajedno, kadra othrvati se tome da je zarazi kultura odbacivanja.

Kao što znate, enciklika *Fratelli tutti* potiče nas da prisposobu o dobrom Samarijancu čitamo u kontekstu današnjeg vremena. Odabrao sam je kao polazište, kao prekretnicu, kako bismo mogli izići iz sjene "tamnih oblaka zatvorenog svijeta" i "razmišljati i stvarati otvoreni svijet" (usp. br. 56). Postoji, naime, duboka veza između ove Isusove prisposobe i mnogih načina na koje se bratstvo negira u današnjem svijetu. Napose činjenica da je čovjek, pretučen i opljačkan, ostavljen pokraj ceste ilustrira stanje u kojem je previše naše braće i sestara ostavljeno u trenutku kad im je pomoć

najpotrebnija. Nije lako razlikovati napade na ljudski život i dostojanstvo koji imaju prirodne uzroke od onih uzrokovanih nepravdom i nasiljem. Zapravo, sve veće razine nejednakosti i prevlast interesâ nekolicine već sad utječu na svaku društvenu sredinu u tolikoj mjeri da je teško ikoje iskustvo smatrati "prirodnim". Sva se patnja zbiva u "kulturi" i usred njezinih različitih proturječja.

Ovdje je, međutim, važno prepoznati stanje usamljenosti i napuštenosti. To je okrutnost koju se može prevladati prije nego ikoju drugu nepravdu, zato što – kao što nam govori prisposoba – potreban je samo trenutak naše pažnje, osjećaj samilosti, da bi je se uklonilo. Dvojica prolaznika, koji za sebe misle da su pobožni i religiozni, vide ranjenog, ali se ne zaustavljaju. Treći pak prolaznik, Samarijanac, prezreni stranac, sažalio se i pobrinuo za tog stranca kraj puta, ponijevši se prema njemu kao prema bratu. Time, a da to nije ni mislio, mijenja stvari, čini svijet više bratskim.

Braćo, sestre, nikad nismo spremni za bolest, a često i priznati da smo poodmakle dobi. Plašimo se ranjivosti, a sveprisutna tržišna kultura tjera nas da je poričemo. Krhkosti nema mjesta. I tako zlo, kad provali i okomi se na nas, ostavi nas ležati na tlu obamrle. Može se dogoditi da nas drugi napuste ili da osjećamo da mi njih moramo napustiti kako im ne bismo bili na teret. Tako počinje samoća i truje nas gorak osjećaj nepravde zbog kojeg se čini da je čak i nebo zatvoreno. Teško nam je, naime, biti u miru s Bogom kad su naši odnosi s drugima i sa samim sobom prekinuti. Zato je tako važno, i kad je riječ o bolesti, da se cijela Crkva ugleda u primjer milosrdnog Samarijanca iz Evanđelja, kako bi postala vrijedna "poljska bolnica": njezino poslanje, naime, osobito u povijesnim okolnostima kroz koje prolazimo, izražava se u ostvarivanju skrbi. Svi smo ranjivi i krhki; svi trebamo tu suosjećajnu pažnju koja se zna zaustaviti, pristupiti, iscijeliti i podići. Stanje u kojem su bolesnici zato je apel koji slama ravnodušnost i usporava korake onima koji grabe kroz život kao da nemaju sestara i braće.

Svjetski dan bolesnika, naime, ne poziva samo na molitvu i blizinu s onima koji pate, nego također ima za cilj senzibilizirati Božji narod, zdravstvene ustanove i civilno društvo za novi zajednički hod naprijed. Ezekielovo proroštvo, citirano na početku, sadrži vrlo oštar sud o prioritetima onih koji imaju ekonomsku, kulturnu i izvršnu vlast nad narodom: "Mlijekom se hranite, vunom odijevate, ovnove tovnje koljete, a stada ne pasete. Nemoćnih ne krijepite, bolesnih ne liječite, ranjenih ne povijate, zalutalih natrag ne dovodite, izgubljenih ne tražite, nego nasilno i okrutno njima gospodarite" (34,3-4). Riječ Božja je uvijek prosvjetljujuća i suvremena. Ne samo u prokazivanju, nego i u predlaganju. Zaključak prisposode o milosrdnom Samarijancu, naime, sugerira nam kako se odjelotvorenje bratstva, koje započinje osobnim susretom, može proširiti na organiziranu skrb. Gostionica, gostioničar, novac, obećanje da ćemo jedni druge obavještavati (usp. Lk 10,34-35): sve nas to upućuje na službu svećenikâ, rad zdravstvenih i socijalnih radnika, zalaganje članova obitelji i volontera zahvaljujući kojima se svaki dan, u svim dijelovima svijeta, dobro suprotstavlja zlu.

U godinama pandemije porastao je naš osjećaj zahvalnosti prema onima koji svakodnevno rade na području zdravlja i istraživanja. Ali da bi se prevladala tako velika kolektivna tragedija nije dovoljno samo odavati počast herojima. COVID-19 je stavio na tešku kušnju tu veliku mrežu sposobnosti i solidarnosti i razotkrio strukturna ograničenja postojećih sustava socijalne skrbi.

Ta zahvalnost, dakle, mora ići ruku pod ruku s aktivnim traženjem, u svakoj zemlji, strategijâ i resursâ kako bi se svima zajamčio pristup lijekovima i temeljnom pravu na zdravlje.

"Pobrini se za njega" (Lk 10,35) preporučuje Samarijanac gostioničaru. Isus to ponavlja i svakome od nas, te nas na kraju potiče: "Idi pa i ti čini tako!". Kao što sam naglasio u *Fratelli tutti*, "ova nam prisposoda pokazuje kojim je načinima moguće obnoviti zajednicu počevši od muškaraca i žena koji se poistovjećuju s krhkošću drugih, koji ne dopuštaju izgradnju društva u kojem vlada isključivost, nego postaju bližnji, podižu pale i vraćajući ih u društvo, tako da dobro bude svima zajedničko" (br. 67). Naime, "stvoreni smo za puninu koja se može postići samo u ljubavi. Živjeti tako da budemo ravnodušni na patnju nije nam mogućnost za izabrati" (br. 68).

I ove godine 11. veljače uprimo svoj pogled u Svetište u Lurdu kao proroštvo, pouku povjerenju Crkvi u srcu suvremenosti. Ne vrijedi samo ono što ima neku svrhu i nisu važni samo oni koji proizvode. Bolesnici su, naime, u središtu Božjeg naroda, koji ide naprijed zajedno s njima kao znak čovječanstva u kojem je svatko dragocjen i nikoga se ne smije odbacivati.

Zagovoru Marije, Zdravlju bolesnih, povjeravam sve vas koji ste bolesni, vas koji skrbite o njima u svojim obiteljima, na svom radnom mjestu, kroz istraživanje i volonterstvo, kao i vas koji se zalažete za uspostavljanje osobnih, crkvenih i građanskih veza bratstva. Svima od srca upućujem svoj blagoslov.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 10. siječnja 2023.

PORUKA PAPE FRANJE ZA 57. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

21. svibnja 2023.

Govoriti srcem. "Istinujući u ljubavi" (Ef 4,15)

Draga braćo i sestre!

Nakon što sam prethodnih godina razmišljao o glagolima ići i vidjeti i slušati kao uvjetima za dobru komunikaciju, u ovoj poruci za 57. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija zadržat ću se na izrazu govoriti srcem. Srce je to koje nas je potaknulo ići, gledati i slušati, i srce je to koje nas potiče na otvorenu i prijateljsku komu-

nikaciju. Nakon što smo vježbali slušanje, koje zahtijeva čekanje i strpljenje, kao i odricanje od toga da iznosimo svoje mišljenje koje je plod predrasuda našega gledišta, možemo ući u dinamiku dijaloga i dijeljenja koja je upravo dinamika srdajne komunikacije. Kada drugoga slušamo čista srca, moći ćemo i govoriti slijedeći istinu u ljubavi (usp. Ef 4,15). Ne trebamo se bojati razglašava-

ti istinu, makar ona katkad bila i neugodna. Evo čega nam se valja bojati: činiti to bez ljubavi, bez srca. Jer "kršćaninov program – kao što je napisao Benedikt XVI. – jest 'srce koje vidi'".¹ Srce koje svojim otkucajima objavljuje istinu o našem biću i zato ga treba slušati. To znači da onaj koji sluša mora biti na istoj valnoj dužini tako da može osjetiti čak otkucaje srca druge osobe u svojem srcu. Tada se može dogoditi čudo susreta koje nam pomaže da gledamo jedni druge sa suosjećanjem, prihvaćajući s poštivanjem međusobne slabosti, umjesto da sudimo po glasinama i sijemeslo neslogu i podjele.

Isus nas upozorava da se svako stablo pozna je po plodovima (usp. Lk 6,44): "Dobar čovjek iz dobra blaga srca svojega iznosi dobro, a zao iz zla iznosi zlo. Ta iz obilja srca usta mu govore" (r. 45). Zato, da bismo mogli komunicirati istinujući u ljubavi, trebamo očistiti vlastito srce. Samo slušajući i govoreći čistim srcem možemo vidjeti dalje od vanjštine i nadvladati nerazgovijetnu buku koja, također na informacijskom polju, ne pomaže, u složenosti svijeta u kojemu živimo, razlučiti što je što. Poziv da govorimo srcem predstavlja radikaln izazov na koji smo pozvani odgovoriti u ovom našem vremenu, tako sklonom ravnodušnosti i gnušanju, katkad i na temelju dezinformacije koja krivotvori i instrumentalizira istinu.

Komunicirati srdačno

Komunicirati srdačno znači da onaj tko nas čita ili sluša može razumjeti naše dioništvo u radostima i strahovima, nadama i patnjama žena i muškaraca našega vremena. Tko tako govori, voli drugoga jer mu je stalo do njega ili nje i štiti i ne narušava njegovu ili njezinu slobodu. Taj način možemo vidjeti kod tajanstvenoga putnika koji razgovara s učenicima na putu u Emaus nakon tragedije koja se dogodila na Golgoti. Uskrsli Isus govori im srcem, s poštivanjem ih prati na njihovu putu boli, ne nameće se nego se nudi, s ljubavlju im otvara oči srca da shvate dublji smisao onoga što se dogodilo. Oni će, naime, moći kasnije radosno uskliknuti da im je srce gorjelo dok im je putem govorio i tumačio Sveto pismo (usp. Lk 24,32).

U povijesnom razdoblju označenom polarizacijama i suprotstavljanjima – na koje nažalost nije imuna ni crkvena zajednica – predano zalaganje za komunikaciju otvorena srca i raširenih

ruku tiče se ne samo onih koji rade na polju informacija, već je odgovornost svih. Svi smo pozvani tražiti i govoriti istinu i činiti to s ljubavlju. Pogotovo se nas kršćane neprestance opominje da svoj jezik susprežemo od zla (usp. Ps 34,14), jer, kao što uči Sveto pismo, njime možemo blagoslivljati Gospodina i proklinjati ljude stvorene na Božju sliku (usp. Jak 3,9). Iz naših usta ne bi smjela izlaziti nikakva zla riječ "nego samo dobra, da prema potrebi saziđuje i milost iskaže slušateljima" (Ef 4,29).

Katkad ljubazna riječ prodire i do najokorjelijega srca. O tome nalazimo trag također u literaturi. Mislim na onaj nezaboravan tekst iz 21. poglavlja Zaručnika u kojem Lucija zbori srcem Bezimenom dok konačno ovaj, razoružan i mučen blagotvornom unutarnjom krizom, ne podleigne nježnoj snazi ljubavi. Doživljavamo to iskustvo u društvenom suživotu gdje ljubaznost nije samo stvar bontona, nego pravi i istinski protulijek okrutnosti, koja nažalost može zatrovati srce i razoriti odnose. Treba nam to na medijskom polju, kako komunikacija ne bi raspirivala mržnju koja ozlojeđuje srce, rađa srditost i vodi do sukoba, nego pomogla osobama da u miru razmisle i, kritičkim duhom i uvijek u duhu poštivanja, otkriju zagonetnu stvarnost u kojoj žive.

Komunikacija od srca srcu: "Dovoljno je dobro voljeti da bi se dobro govorilo"

Jedan od svijetlih primjera toga govora srcem koji dan-danas očarava jest sveti Franjo Saleški, crkveni učitelj, kojem sam nedavno posvetio apostolsko pismo *Totum amoris est*, na 400. obljetnicu njegove smrti. Uz tu važnu obljetnicu, drago mi je u toj prigodi spomenuti još jednu koja je isto u ovoj 2023. godini. Riječ je o stotoj obljetnici otkako ga je Pio XI., enciklikom *Rerum omnium perturbationem*, proglasio zaštitnikom katoličkih novinara. Brilljantan um, plodan pisac, čovjek velike teološke dubine, Franjo Saleški bio je ženevski biskup u početku 17. stoljeća, u teškim godinama označenima burnim raspravama s kalvinistima. Njegov blag stav, njegova čovjekoljubivost, spremnost strpljivo razgovarati sa svima, a na poseban način s onima koji su mu se suprotstavljali, učinili su ga izvanrednim svjedokom Božje milosrdne ljubavi. Za njega je vrijedila ona da "umilna riječ umnožava prijatelje, i jezik uljudan izaziva prijazne odgovore" (Sir 6,5). Uostalom, jedna od njegove

¹ Enciklika *Deus caritas est*, 31.

vih najpoznatijih izjava "srce govori srcu", nadahnjivala je naraštaje vjernikâ, među kojima svetoga Johna Henrya Newmana koji ju je uzeo za svoje geslo "Cor ad cor loquitur". "Dovoljno je dobro voljeti da bi se dobro govorilo", bilo je jedno od uvjerenja svetoga Franje Saleškoga. Ono pokazuje da se, prema njegovu mišljenju, komunikaciju ne smije svesti na umijeće, na – rekli bismo danas – marketinšku strategiju, nego je ona ogledalo duše, vidljiva površina oku nevidljive jezgre ljubavi. Prema svetom Franji Saleškom upravo se "u srcu i po srcu odvija onaj suptilan i intenzivan proces sjedinjenja zahvaljujući kojem čovjek prepoznaje Boga"². "Ljubeći dobro" sveti je Franjo uspio komunicirati s gluhočujem Martinom i postati mu prijatelj. Zato ga se spominjemo također kao zaštitnika osoba s komunikacijskim teškoćama.

Polazeći upravo od toga kriterija ljubavi, sveti nas ženevski biskup, svojim spisima i svjedočanstvom života, podsjeća da "smo ono što komuniciramo". To je lekcija oprečna trendovima današnjega vremena kada se, kao što pogotovo doživljavamo u društvenim medijima, komunikaciju često instrumentalizira kako bi nas svijet vidio onakvima kakvi bismo mi željeli biti, a ne onakvima kakvi zaista jesmo. Sveti je Franjo Saleški razdijelio brojne primjerke svojih spisa ženevskoj zajednici. Ta mu je "novinarska" intuicija donijela slavu koja se brzo pronijela izvan granica njegove biskupije i traje sve do naših dana. Njegovi su spisi, kao što je primijetio sveti Pavao VI., "iznimno ugodno, poučno i pobudno"³ štivo. Pogledamo li danas panoramu komunikacije, nisu li upravo to značajke koje treba imati pojedini članak, reportaža, radijski ili televizijski prilog, odnosno objava na društvenoj mreži? Neka ovaj svetac nježnosti bude nadahnuće onima koji rade na području komunikacije, da hrabro i slobodno traže i govore istinu, odolijevajući napasti korištenja napadnih i agresivnih izraza.

Govoriti srcem u sinodskom procesu

Kao što sam već imao priliku istaknuti, "i u Crkvi postoji velika potreba za slušanjem i za time da slušamo jedni druge. To je najdragocjeniji i najplodonosniji dar koji možemo dati jedni

drugima".⁴ Iz slušanja bez predrasudâ, iz pažljiva i raspoloživa slušanja, rađa se govor u skladu s Božjim načinom, potican blizinom, suosjećanjem i nježnošću. U Crkvi postoji prijeka potreba za komunikacijom koja će zapaliti srca, koja će biti melem za rane i služiti kao svjetiljka na putu braći i sestrama. Sanjam o crkvenoj komunikaciji koja se zna prepustiti vodstvu Duha Svetoga, koja će biti ljubazna i u isti mah proročka, kadra iznaći nove oblike i načine za čudesan navještaj koji je pozvana donijeti u treće tisućljeće; o komunikaciji u kojoj će se u središte staviti odnos s Bogom i bližnjima, osobito s onima koji su u najvećoj potrebi, i koja će znati zapaliti plamen vjere, radije negoli čuvati pepeo autoreferencijalnog identiteta; o komunikaciji utemeljenoj na poniznosti u slušanju i pereziji u govoru, koja nikad neće dijeliti istinu od ljubavi.

Razoružati srca promičući jezik mira

"Mek jezik i kosti lomi", kaže se u knjizi Mudrih izreka (25,15). Danas je kao nikada prije potrebno govoriti srcem kako bi se promicalo kulturu mira tamo gdje je rat i kako bi se utiralo puteve koji omogućuju dijalog i pomirenje tamo gdje bjesne mržnja i neprijateljstvo. U dramatičnim okolnostima globalnog sukoba kroz koje prolazimo, žurno je potrebno afirmirati komunikaciju u kojoj neće biti nikakva neprijateljstva. Prijeko je potrebno da "otvoreni i smjerni dijalog" prevlada nad "navikom brzog opovrgavanja protivnika, dodjeljujući istom ponižavajuće epitete".⁵ Trebamo komunikatore spremne na dijalog, predane poticanju cjelovita razoružanja i radu na smirivanju ratne psihoze koja se gnijezdi u našim srcima, kao što je proročki pozvao sveti Ivan XXIII. u enciklici *Pacem in terris*: "Čvrstina pravog mira među narodima nije u jednakoj oružanoj snazi, već jedino u uzajamnu povjerenju" (br. 113). Povjerenje treba komunikatore koji nisu ukopani u rovove, nego su hrabri i kreativni, spremni preuzeti rizik kako bi pronašli zajednički jezik zahvaljujući kojemu je moguće ostvariti susret. Kao i prije 60 godina, i sada živimo u mračnome trenutku kada čovječanstvo strahuje od eskalacije rata, koji mora što prije prestati, također na razi-

² Apostolsko pismo *Totum amoris est* (28. prosinca 2022.).

³ Apostolsko pismo povodom 400. obljetnice rođenja svetog Franje Saleškog, crkvenog naučitelja *Sabaudiae gemma* (29. siječnja 1967.).

⁴ Poruka za 56. svjetski dan sredstava društvene komunikacije (24. siječnja 2022.).

⁵ Enciklika *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.), 201.

ni komunikacije. Možemo se samo užasnuti kada čujemo kako se lako izgovaraju riječi koje pozivaju na uništenje naroda i teritorijâ. I te se riječi, nažalost, često pretvaraju u ratne čine okrutnoga nasilja. Eto zašto treba odbaciti svaku retoriku koja potiče na rat, kao i svaku vrstu propagande koja manipulira istinom i izvrće je u ideološke svrhe. Potrebno je, umjesto toga, promicati, i to na svim razinama, komunikaciju koja će pomoći stvaranju uvjeta za rješavanje sporova među narodima.

Kao kršćani, znamo da je obraćenje srca presudno za sudbinu mira, zato što virus rata dolazi iz ljudskoga srca.⁶ Iz srca izlaze prave riječi kadre raspršiti sjene zatvorena i podijeljena svijeta i iz-

građivati bolju civilizaciju od one koju smo naslijedili. To je napor koji se očekuje od svakoga od nas, ali posebno poziva one koji rade u komunikacijama da imaju osjećaj odgovornosti, kako bi svoje zanimanje obavljali kao poslanje.

Gospodin Isus, čista Riječ koja teče iz Očeva srca, neka nam pomogne da naša komunikacija bude slobodna, čista i srdačna.

Gospodin Isus, Riječ tijelom postala, neka nam pomogne oslušivati otkucaje srcâ, kako bismo otkrili da smo braća i sestre i oslobodili se neprijateljstva koje nas dijeli.

Gospodin Isus, Riječ istine i ljubavi, neka nam pomogne govoriti istinu u ljubavi, da bismo osjetili da smo čuvari jedni drugih.

*Rim, Sveti Ivan Lateranski, 24. siječnja 2023.,
spomendan svetoga Franje Saleškoga.*

PORUKA PAPE FRANJE ZA KORIZMU 2023. GODINE

Korizmena askeza, sinodski itinerarij

Draga braćo i sestre!

U evanđeljima po Mateju, Marku i Luki postoji podudarnost u izvješćima o događaju Isusova preobraženja. U tom događaju vidimo Gospodinov odgovor na neuspjeh njegovih učenika da ga razumiju. Neposrednog prije toga došlo je do pravog sukoba između Učitelja i Šimuna Petra, koji - nakon što je priznao Isusa Kristom, Sinom Božjim - odbacio je njegov navještaj muke i križa. Isus ga je oštro prekorio: "Nosi se od mene, sotonu! Sablazan si mi jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!" (Mt 16,23). I gle, "nakon šest dana uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana, brata njegova, te ih povede na goru visoku, u osamu" (Mt 17,1).

Evanđelje o preobraženju naviješta se svake godine na drugu korizmenu nedjelju. Naime, Gospodin nas u tom liturgijskom vremenu uzima sa sobom i vodi nas u osamu. Dok redovite obveze traže od nas da ostanemo u svojim uobičajenim mjestima, živeći jednoličnu i katkad dosadnu svakodnevicu, u korizmi smo pozvani uspeti se zajedno s Isusom "na goru visoku", da sa svetim Božjim narodom doživimo posebno iskustvo *askeze*.

Korizmena askeza je zalaganje, uvijek prodahnuto milošću, da nadvladamo svoj manjak vjere i otpore nasljedovanju Isusa na križnom putu. Upravo ono što su Petar i ostali učenici trebali učiniti. Da bismo produbili svoje poznavanje Učitelja, da bismo u punini razumjeli i prihvatili otajstvo Božjeg spasenja, koje se ostvaruje u potpunom darivanju samoga sebe iz ljubavi, moramo pustiti njemu da nas povede u osamu i u visine, odvajajući se od osrednjosti i ispraznosti. Trebamo krenuti na put koji vodi uzbrdo, koji zahtijeva napor, žrtvu i usredotočenost, baš poput izleta u planine. Ti su preduvjeti važni i za sinodski put kojim smo kao Crkva predano krenuli. Dobro će nam doći da razmišljamo o tom odnosu između korizmene askeze i sinodskog iskustva.

Na "duhovnu obnovu" na gori Tabor Isus vodi sa sobom trojicu učenika, odabranih da budu svjedoci jedinstvenog događaja. On želi da to milosno iskustvo ne bude samotno, nego nešto što se dijeli s drugima, kao što je to, uostalom, i sav naš život u vjeri. Isusa se nasljeduje zajedno i zajedno, kao Crkva hodočasnica u vremenu, živimo liturgijsku godinu i u njoj korizmu, putujući s onima koje nam je Gospodin dao za suputnike na našem

⁶ Usp. Poruka za 56. svjetski dan mira, 1. siječnja 2023.

životnom putu. Slično usponu Isusa i učenikâ na goru Tabor, možemo reći da je naš korizmeni hod "sinodski", zato što je nešto što činimo zajedno i svi idemo istim putem, kao učenici jedinoga Učitelja. Znamo, štoviše, da je On sâm *Put*, i zato Crkva, i u liturgijskom i u sinodskom itinerariju, ne čini ništa drugo nego sve dublje i potpunije ulazi u otajstvo Krista Otkupitelja.

I dolazimo tako do vrhunca. U Evandjelju se kaže da Isus "preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost" (Mt 17,2). To je "vrh", cilj puta. Na kraju uspona, dok stoje s Isusom na vrhu gore, trojici učenika dana je milost da ga vide u njegovoj slavi, obasjanog nadnaravnom svjetlošću koja nije dolazila izvana, nego je zračila iz njega samog. Božanska ljepota tog viđenja bila je neusporedivo veća od svih napora koje su učenici morali uložiti dok su se uspinjali na goru Tabor. Kao i kod svakog napornog izleta u planinu, dok se penješ moraš dobro paziti na stazu, ali panorama koja se na kraju pruža pred očima iznenađuje i uzvraća svojom divotom. I sinodski se proces često čini napornim i ponekad bismo mogli klonuti duhom. No, ono što nas čeka na kraju nesumnjivo je nešto čudesno i iznenađujuće, što će nam pomoći da bolje razumijemo Božju volju i naše poslanje u službi njegova kraljevstva.

Iskustvo učenikâ na goru Tabor dodatno se obogaćuje kad se uz preobraženog Isusa pojavljuju Mojsije i Ilija, koji uosobljuju Zakon odnosno Proroke (usp. Mt 17,3). Kristova je novost ispunjenje Staroga saveza i obećanjâ; neodvojiva je od povijesti Boga s njegovim narodom i otkriva njezino duboko značenje. Sinodski je hod, slično tome, također ukorijenjen u tradiciji Crkve i istodobno otvoren novostima. Tradicija je izvor nadahnuća za traženje novih putova, kloneći se pritom napasti nepokretnosti, s jedne strane, i napasti improviziranog eksperimentiranja, s druge.

Korizmeni asketski hod i, na sličan način, sinodski hod, imaju za cilj duboku promjenu i na osobnoj i na crkvenoj razini. Ta duboka promjena, i u jednom i u drugom slučaju, ima svoj uzor u Isusovu preobraženju i postiže se milošću njegova vazmenoga otajstva. Da bi se takva duboka promjena dogodila ove godine u nama, želim predložiti dva "puta" kojim nam je ići da bismo

zajedno s Isusom svladavali uspon i s njim došli do cilja.

Prvi se odnosi na poziv koji je Bog Otac uputio učenicima na goru Tabor dok su gledali preobraženog Isusa. Glas iz oblaka govori: "Slušajte ga!" (Mt 17,5). Prva je uputa, dakle, vrlo jasna: slušati Isusa. Korizma je vrijeme milosti u onoj mjeri u kojoj slušamo njega koji nam govori. A kako nam govori? Ponajprije u Riječi Božjoj koju nam Crkva daje u liturgiji: neka naše uši ne budu začepjene za nju; ako ne možemo stalno ići na misu, čitajmo biblijska čitanja iz dana u dan, pa i uz pomoć interneta. Osim u Svetom Pismu, Gospodin nam govori u našoj braći i sestrama, posebno u licima i pričama onih koji su u potrebi. No, želim dodati još jedan vid, koji je vrlo važan u sinodskom procesu: slušanje Krista povezano je također sa slušanjem naše braće i sestara u Crkvi. Riječ je o onom uzajamnom slušanju koje je u nekim fazama glavni cilj, ali je, međutim, uvijek neizostavno u metodi i stilu sinodske crkve.

Čuvši Očev glas, "učenici padoše licem na zemlju i silno se prestrašise. Pristupi k njima Isus, dotakne ih i reče: 'Ustanite, ne bojte se!' Podigoše oči, ali ne vidješe nikoga doli Isusa sama" (Mt 17,6-8). Evo drugog savjeta za ovu korizmu: nemojmo iz straha od suočavanja sa stvarnošću s njezinim svakodnevnim naporima, potrebama i proturječjima bježati u religioznost sazdanu od izvanrednih događaja, sugestivnih iskustava. Svjetlo koje Isus pokazuje učenicima predokus je uskrsne slave, a pristupa mu se nasljedovanjem "njega jedinoga". Korizma je usmjerena na Uskrs: to "povlačenje u osamu" nije samom sebi svrha, već nas priprema da s vjerom, nadom i ljubavlju živimo muku i križ kako bismo došli do uskrsnuća. I na sinodskom putu se ne smijemo zavaravati da smo stigli do cilja kad nam Bog daje milost nekih snažnih iskustava zajedništva, jer i tad nam Gospodin ponavlja: "Ustanite, ne bojte se!" Sidi-mo u nizinu i neka nam milost koju smo doživjeli pomogne umješno raditi na sinodalnosti u svakodnevnom životu naših zajednica.

Draga braćo i sestre, neka nas u ovoj korizmi Duh Sveti snaži i potiče u našem usponu s Isusom, kako bismo mogli iskusiti njegov božanski sjaj i tako, ojačani u vjeri, nastavili svoj put zajedno s njim, koji je svjetlost na prosvjetljenje naroda i slava puka svoga.

*Rim, Sveti Ivan Lateranski, 25. siječnja,
blagdan Obraćanja svetoga Pavla*

DIKASTERIJ ZA USTANOVE POSVEĆENOGA ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOGA ŽIVOTA

PORUKA U POVODU 27. DANA POSVEĆENOGA ŽIVOTA

2. veljače 2023.

Dragi posvećeni muškarci i drage posvećene žene!

U ovom trenutku u kojem u Crkvi sve odiše jednim sinodskim duhom imamo radost proslaviti 27. Dan posvećenog života euharistijskim slavljem u bazilici svete Marije Velike. U odsutnosti Svetoga Oca, zbog njegova apostolskoga putovanja u Demokratsku Republiku Kongo i u Republiku Južni Sudan, slavljem će predsjedati Njegova Uzoritost kardinal João Braz de Aviz. Tim se danom sa zahvalnošću spominjemo neizmjerne milosti našega poziva da budemo "živo sjećanje na način postojanja i postupanja Isusa" (*Vita consecrata*, 22) i, svjesni toga da nam je dovoljna njegova milost (usp. 2 Kor 12,9), molimo za nju ponizno i s pouzdanjem, kako bismo živjeli dar vjernosti i radosti ustrajnosti.

Ovaj nas dan ujedinjuje sa svim zajednicama posvećenoga života diljem svijeta, putnicama na istoj zemlji koja nas uzdržava i u kojoj živimo ovu povijest koja pred nas stavlja izazove na koje smo pozvani odgovoriti. Bog nas nastavlja pozivati da posvetimo svoj život u različitim izrazima koji se uzajamno upotpunjuju i obogaćuju i koji su, prije svega, dar za Crkvu. Ustanove posvećenoga života (redovničke, monaške, kontemplativne, svjetovne, "nove ustanove"), Ordo virginum, pustinjaci i družbe apostolskoga života izražavaju cjelokupan posvećeni život koji pretače evanđelje u poseban oblik života, koji zna čitati znakove vjere očima vjere i koji nastoji odgovoriti dinamičnom vjernošću (usp. VC, 37) na potrebe Crkve u svijetu.

Sinodski hod bio je ideja vodilja naših prethodnih poruka, u kojima smo istaknuli zajedništvo i sudjelovanje. U ovoj ćemo se pak poruci dotaknuti poslanja: "raširiti šator" jest stav koji je u središtu misionarskoga djelovanja, kao što nas podsjeća naslov Radnoga dokumenta za kontinentalnu fazu Sinode. Poslanje nas vodi do punine našega kršćanskoga poziva, daje nam priliku vratiti se Božjem stilu koji je "blizina, suosjećanje i nežnost", koji se izražava u riječima, u prisutno-

sti, u vezama prijateljstva. Ne možemo se odijeliti od života; prijeko je potrebno da se netko brine "za krhkosti i siromaštva našega vremena, liječeći rane i ozdravljajući slomljena srca Božjim balzomom" (Papa Franjo, Početak sinodskog puta, 9. listopada 2021.).

"Poslanje je kisik kršćanskog života: jača ga i pročišćava" (papa Franjo, Opća audijencija, 11. siječnja 2023.). Da bismo živjeli to poslanje na Božji način kao posvećeni život, trebamo dah Duha, da opskrbljuje kisikom naše posvećenje, da raširi naš šator, da ne dopusti slabljenje ili nestanak želje da izlazimo i dođemo do drugih kako bi im navijestili evanđelje, da ponovno zapali u nama misijski žar. On je pravi protagonist toga poslanja i istodobno onaj koji održava svježinu naše vjere kako ne bi uvenula.

Ovaj nas dan potiče da si kao posvećene osobe postavimo pitanje: Zazivamo li snažno i često Duha, molimo li da ponovno zapali u našim srcima misijski plamen, apostolski žar, veliku ljubav prema Kristu i čovjeku? Osjećamo li se ponukanima navješćivati "što smo vidjeli i čuli" (1 Iv 1,3)? Osjećamo li čežnju za Kristom? Trpimo li i riskiramo u skladu s njegovim pastirskim srcem? Jesmo li spremni "raširiti naš šator", kročiti zajedno? I nadalje se zapitajmo: Jesu li Isusova Osoba, njegovi osjećaji, njegovo suosjećanje, ono što pobuđuje zanos u našim srcima?

Oduvijek, pa tako i posljednjih godina, posvećene sestre i braća imali su u sebi iste Isusove osjećaje koji su ih doveli do toga da dadnu život za braću. Na ovaj dan slavimo njihovu krv prolivenu u jedinstvu s Kristom, koja je rječitija od svakoga govora o poslanju. Osim njihove tu je i krv koju su prolile žrtve rata, nasilja, gladi i nepravde.

Mi koji iz dana u dan dotičemo Božje spasenje živimo poslanje kao besplatno darivanje drugima svega ono što jesmo i što imamo. Mi koji dotičemo "trpeće i slavno Kristovo tijelo" raširimo svoj šator i dijelimo tako s drugi-

ma "sudbinu nade, taj nedvojbena znak koji je plod spoznaje da je Gospodin uvijek uz nas. Kao kršćani ne možemo zadržati Gospodina samo za sebe: evangelizacijsko poslanje Crkve svoju punu i javnu vrijednost očituje u promjeni svijeta i očuvanju stvorenja" (Papa Franjo, Poruka za Svjetski misijski dan, 6. siječnja 2021.).

Gdje god da jesmo, takvi kakvi jesmo, mi smo poslanje ako je Božja ljubav u našem srcu. To poslanje raširuje prostor našega šatora i uči nas rasti u iskrenom skladu, jačajući veze, koračajući

zajedno, Marijinom spremnom revnošću i njezinom dubokom radošću. Zajedno, u zajedništvu i sudioništvu, mi smo poslanje Božje!

Neka nas Marija prati na tom našem misio-narskom putu.

Vatikan, 25. siječnja 2023.

Kardinal João Braz de Aviz
prefekt

José Rodríguez Carballo, OFM
nadbiskup tajnik

PORUKA PAPE FRANJE ZA 60. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA

30. travnja 2023.

Zvanje: milost i poslanje

Draga braćo i sestre, predragi mladi!

Ovo je već šezdeseti put da slavimo Svjetski dan molitve za zvanja, koji je 1964. godine, tijekom Drugog vatikanskog sabora, ustanovio sveti Pavao VI. Ova providnosna inicijativa ima za cilj pomoći članovima Božjeg naroda da, osobno i u zajednici, odgovore na poziv i poslanje koje Gospodin povjerava svakom pojedincu u današnjem svijetu, s njegovim ranama i njegovim nadama, s njegovim izazovima i njegovim postignućima.

Predlažem da se ove godine u svom razmišljanju i molitvi vodite temom "Zvanje: milost i poslanje". To je dragocjena prilika da s udivljenjem ponovno otkrijemo da je Gospodinov poziv milost, besplatan dar, te ujedno i obveza da se evanđelje donosi drugima. Pozvani smo na svjedočku vjeru, koja tijesno združuje milosni život, po sakramentima i crkvenom zajedništvu, i apostolat u svijetu. Vođeni Duhom Svetim, kršćani se osjećaju pozvanima odgovoriti na izazov koji pred njih stavljaju egzistencijalne periferije i pokazivati osjetljivost na ljudske drame, uvijek imajući na umu da je poslanje Božje djelo i da ga ne ostvarujemo sami, nego u crkvenom zajedništvu, zajedno s braćom i sestrama, pod vodstvom crkvenih pastira. Jer to je oduvijek bio i zauvijek će biti Božji san: da živimo s njim u zajedništvu ljubavi.

Izabrani prije postanka svijeta

Apostol Pavao otvara nam širom divno obzorje: u Kristu, Bog Otac "nas sebi izabra prije po-

stanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću svoje volje" (Ef 1,4-5). Riječi su to koje nam omogućuju vidjeti život u njegovom punom značenju: Bog nas "zače" na svoju sliku i priliku i želi da budemo njegovi sinovi i kćeri: stvoreni smo od Ljubavi, za ljubav i s ljubavlju, i stvoreni smo za to da ljubimo.

Tijekom našega života, taj poziv, koji je upisan u strune našeg bića i u kojem se krije tajna naše sreće, dolazi nam, po djelovanju Duha Svetog, na uvijek nove načine, prosvjetljuje naš um, osnažuje našu volju, ispunjava nas divljenjem i u srcu budi žarki plam. Ponekad se čak javi naglo i na potpuno neočekivan način. Tako je bilo i sa mnom kad sam 21. rujna 1953., dok sam išao na godišnju školsku proslavu, osjetio u sebi poticaj da svratim u crkvu i ispovjedim se. Taj dan mi je promijenio život i ostavio u njemu trag koji je ostao do dana današnjeg. No, Božji poziv na darivanje samoga sebe probija se postupno, jednim putem: u dodiru s nekom situacijom siromaštva, u trenucima molitve, zahvaljujući jasnom svjedočanstvu evanđelja ili nekom štivu koje nam otvara um, kad čujemo neku Božju riječ i osjetimo da je upućena izravno nama, u savjetu nekog brata ili sestre, u trenucima bolesti ili žalosti... Bog kad poziva čovjeka pokazuje beskrajnu maštovitost.

A njegova inicijativa i njegov besplatan dar čekaju naš odgovor. U zvanju se "ispripliću Božji

izbor i čovjekova sloboda".¹ To je dinamičan i poticajan odnos u kojem su sugovornici Bog i ljudsko srce. Tako je dar zvanja poput Božjeg sjemena koje klija u tlu našega života, otvara nas Bogu i otvara nas drugima kako bismo s njima mogli dijeliti pronađeno blago. To je temeljna struktura onoga što podrazumijevamo pod zvanjem: Bog poziva ljubeći, a mi, zahvalna srca, odgovaramo ljubeći. Otkrivamo da smo sinovi i kćeri koje ljubi isti Otac i jedni u drugima prepoznajemo braću i sestre. Kad je sveta Terezija od Djeteta Isusa konačno jasno "vidjela" tu stvarnost, uskliknula je: "napokon sam našla svoje zvanje! Moje zvanje je ljubav! Dà, našla sam svoje mjesto u Crkvi [...]. U srcu Crkve, moje majke, bit ću ljubav".²

Ja sam jedna misija na ovoj zemlji

Božji poziv, kao što smo već rekli, uključuje slanje. Nema zvanja bez poslanja i nema sreće i punog samoostvarenja ako drugima ne nudimo novi život koji smo pronašli. Božji poziv na ljubav je iskustvo o kojem se naprosto ne može šutjeti. "Ja meni ako evanđelja ne navješćujem", uzviknuo je sveti Pavao (1 Kor 9,16). A Prva Ivanova poslanica počinje ovako: "što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrimo i ruke naše opipaše – to jest utjelovljenu Riječ – navješćujemo i vama da radost naša bude potpuna" (usp. 1,1-4).

Prije pet godina, u apostolskoj pobudnici *Gaudete et exsultate*, ovim sam se riječima obratio svakom kršteniku i svakoj krštenici: "I ti trebaš shvatiti cjelovitost svojega života kao svojevrstu misiju" (br. 23). Dà, zato što svatko od nas, bez iznimke, može reći: "Ja sam jedna misija na ovoj zemlji i upravo zbog toga i jesam na ovome svijetu" (Apostolska pobudnica *Evangeli gaudium*, 273).

Zajedničko poslanje nas kao kršćana jest radosno svjedočiti, u svakoj prilici, svojim ponašanjem i svojim riječima, iskustvo života s Isusom i življenja u njegovoj zajednici koja je Crkva. Ono nalazi svoj izraz u djelima materijalnog i duhovnog milosrđa, u načinu života koji zrači blagošću i prihvaćanjem, koji je sposoban za blizinu, suosjećanje i nježnost, nasuprot kulturi odbacivanja i ravnodušnosti. Kad, poput milosrdnog Samarijanca (usp. Lk 10,25-37), postajemo drugima bližnji, tad uspijevamo razumjeti "srž" kršćanskog

poziva: nasljedovati Isusa Krista koji je došao služiti, a ne da bude služben (usp. Mk 10,45).

To misionarsko djelovanje ne izvire samo iz naših vlastitih sposobnosti, nakana ili planova, niti iz naše volje pa niti iz našega nastojanja oko vršenja kreposti, nego iz dubokog iskustva susreta s Isusom. Tek tada možemo postati svjedoci Nekoga, Života i to nas čini "apostolima". Tada prepoznajemo da smo "duboko označeni, štoviše opečaćeni tim poslanjem da prosvjetljujemo, blagoslivljamo, oživljavamo, tješimo, liječimo, oslobađamo" (Apostolska pobudnica *Evangeli gaudium*, 273).

Slika tog iskustva, koju nam daje Evanđelje, dvojica su učenika iz Emausa. Nakon susreta s uskrsnim Isusom, povjeravaju se jedan drugome: "Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?" (Lk 24,32). U njima možemo vidjeti što znači imati "žar u srcu, noge na putu".³ To je ujedno moja želja za sljedeći Svjetski dan mladih u Lisabonu, koji s radošću iščekujem i koji ima za geslo: "Usta Marija i pohiti" (Lk 1,39). Neka se svatko od nas osjeti pozvanim ustati i pohititi, sa žarom u srcu!

Pozvani zajedno: sazvani

Evanđelist Marko izvješćuje o trenutku kad je Isus pozvao sebi dvanaestoricu učenika, svakog poimence. Ustanovio je Dvanaesticu da budu s njim i da ih šalje propovijedati, liječiti bolesne i izgoniti zloduhe (usp. Mk 3,13-15). Time Gospodin udara temelje svoje nove zajednice. Dvanaestorica su bili ljudi iz različitih društvenih sredina i zanimanja, nisu bili pripadnici najvažnijih društvenih slojeva. Evanđelja nam, zatim, govore o drugim pozivima, kao što je poziv sedamdeset i dvojice učenika koje Isus šalje po dvojicu (usp. Lk 10,1).

Crkva je upravo *ekklesia*. Taj grčki izraz znači *zbor pozvanih, sazvanih*, da tvore zajednicu misionarskih učenika i učenica Isusa Krista koji se predano trude živjeti njegovu ljubav među sobom (usp. Iv 13,34; 15,12) i donositi je drugima da dođe kraljevstvo Božje.

U Crkvi smo svi služitelji i služiteljice, već prema različitim zvanjima, karizmama i službama. Poziv na sebedarje u ljubavi, koji nam je svima zajednički, razvija se i konkretno ostvaruje u životu

¹ Završni dokument XV. Redovne opće skupštine Biskupske sinode (2018.), *Mladi, vjera i razlučivanje zvanja*, br. 78.

² *Rukopis B*, napisan za vrijeme njezine posljednje duhovne obnove (rujan 1896.): *Opere complete*, Rim 1997., 223.

³ Usp. *Poruka za 97. Svjetski dan misija* (6. siječnja 2023.).

vjernikâ laikâ i laikinâ založenih u izgrađivanju obitelji kao male *domaće Crkve* i u obnavljanju različitih dijelova društva kvascem evanđelja; u svjedočanstvu posvećenih muškaraca i žena koji su se svi odreda potpuno predali Bogu za svoju braću i sestre kao proroštvo Božjeg kraljevstva; u zaređenim služiteljima (đakoni, svećenici, biskupi) koji su se stavili u službu Riječi, molitve i njegovanja zajedništva svetoga Božjeg naroda. Jedino u odnosu sa svim ostalim zvanjima, svako pojedino zvanje u Crkvi dolazi do izražaja u svojoj istini i bogatstvu. Crkva je, u tome smislu, "simfonija" zvanjâ u kojoj sva zvanja, premda različita, tvore skladnu cjelinu i zajedno "izlaze" u svijet da u njemu šire novi život Božjeg kraljevstva.

Milost i poslanje: dar i zadaća

Draga braćo i sestre, zvanje je dar i zadaća, izvor novog života i istinske radosti. Neka molitvene inicijative i djelovanja vezana uz ovaj Dan osnaže svijest o zvanju u našim obiteljima, našim župnim i zajednicama posvećenog života, u našim crkvenim udrugama i pokretima. Neka nas

Duh Uskrsloga Gospodina trgne iz bezvoljnosti i obdari nas darom samilosti i suosjećanje, kako bismo živjeli svaki dan preporođeni kao djeca Boga koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,16), te i mi sami bili sposobni donositi ljubav posvuda, posebno tamo gdje vladaju isključenost i izrabljivanje, bijeda i smrt, kako bi ljubav dobila sve više prostora,⁴ a Bog sve više vladao ovim svijetom.

Neka nas na tom putu prati molitva koju je papa sveti Pavao VI. sastavio za 1. Svjetski dan molitve za zvanja, 11. travnja 1964.:

"Isuse, božanski Pastiru duša, ti koji si pozvao apostole i učinio ih ribarima ljudi, nastavi privlačiti sebi gorljive i velikodušne duše mladih ljudi da postanu tvoji sljedbenici i tvoji služitelji. Daj da dijele tvoju žeđ za otkupljenjem svijeta, [...] otvori im horizonte čitavoga svijeta [...] Neka, odazivajući se tvome pozivu, nastave tvoje poslanje ovdje na zemlji, pomažu u izgrađivanju tvogega Mističnog Tijela, koje je Crkva, te budu sol zemlje i svjetlo svijeta (Mt 5,13)."

Neka vas Djeвица Marija prati i štiti. Uz moj blagoslov.

*Rim, Sveti Ivan Lateranski, 30. travnja 2023.,
Četvrta vazmena nedjelja.*

PORUKA PAPE FRANJE ZA 109. SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA

24. rujna 2023.

Slobodni birati – iseliti ili ostati

Draga braćo i sestre!

Današnji migracijski tokovi izraz su složenog i razgranatog fenomena. Njegovo razumijevanje iziskuje pažljivu analizu svih aspekata koji karakteriziraju različite faze migracije - od odlaska do dolaska - uključujući i eventualni ponovni povratak. Želeći pridonijeti tom naporu i nastojanju oko razumijevanja te stvarnosti, odlučio sam Poruku za 109. Svjetski dan migranata i izbjeglica posvetiti slobodi koja uvijek treba obilježavati odluku o napuštanju vlastite zemlje.

"Slobodni otići – slobodni ostati" ("Liberi di partire, liberi di restare") glasilo je naziv inicijative solidarnosti koju je prije nekoliko godina pokre-

nula Talijanska biskupska konferencija kao konkretan odgovor na izazove suvremenih migracija. Neprestano oslušivanje glasa partikularnih Crkava omogućilo mi je otkriti da jamčenje te slobode predstavlja raširenu i zajedničku pastoralnu brigu.

"Anđeo se Gospodnji u snu javi Josipu: 'Ustani, reče, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne reknem jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi'" (Mt 2,13). Bijeg Svete obitelji u Egipat nije bio njihov slobodan izbor, kao što to, uostalom, nisu bile ni mnoge seobe koje su obilježile povijest Izraelskog naroda. Migracija bi uvijek trebala biti slobodan izbor, ali, u stvarnosti,

⁴ "Dilaturatur spatia caritatis", Sveti Augustin, *Sermo* 69: PL 5, 440-441.

u mnogim slučajevima, pa i danas, tomu još uvijek nije tako. Sukobi, prirodne katastrofe ili jednostavno nemogućnost da žive dostojanstveno i u blagostanju u vlastitoj zemlji prisiljavaju milijune ljudi na iseljavanje. Već je 2003. godine sveti Ivan Pavao II. izjavio kako "stvaranje konkretnih uvjeta za mir, kad je riječ o migrantima i izbjeglicama, znači prije svega ozbiljno poraditi na tome da se osigura pravo na ostanak, odnosno pravo na dostojanstven i miran život u vlastitoj domovini" (Poruka za 90. Svjetski dan selilaca i izbjeglica, 3).

"Uzmu sa sobom svoje blago i dobra što ih bijahu stekli u zemlji kanaanskoj te stignu Jakov i sve njegovo potomstvo u Egipat" (Post 46,6). Teška glad nagnala je Jakova i cijelu njegovu obitelj da pobjegnu u Egipat, gdje im je njegov sin Josip osigurao opstanak. Progoni, ratovi, vremenske nepogode i siromaštvo ubrajaju se među najvidljivije uzroke današnjih prisilnih migracija. Migranti bježe zbog siromaštva, straha, očaja. Kako bi se otklonilo te uzroke i time stalo na kraj prisilnim migracijama, prije je potrebno zajedničko zalaganje svijui, svakog pojedinog prema njegovoj odgovornosti. To zalaganje počinje time da se zapitamo što možemo, ali jednako tako i što moramo prestati činiti. Moramo nastojati zaustaviti utrku u naoružanju, ekonomski kolonijalizam, otimačinu tuđih dobara i devastaciju našeg zajedničkog doma.

"Svi koji prigriše vjeru bijahu združeni i sve im bijaše zajedničko. Sva bi imanja i dobra prodali i porazdijelili svima kako bi tko trebao" (Dj 2,44-45). Ideal prve kršćanske zajednice čini se tako dalekim kad se uspoređi s današnjom stvarnošću! Da bi migracija postala istinski slobodan izbor, moramo nastojati osigurati svakome pravičan udio u općem dobru, poštivanje temeljnih prava i pristup cjelovitom ljudskom razvoju. Samo na taj način moći će se svima pružiti priliku da žive dostojanstveno i da se ostvare osobno i kao obitelj. Jasno je da je to ponajprije zadaća zemalja porijekla i onih koji u njima obnašaju vlast, koji su pozvani voditi dobru, transparentnu, poštnu i dalekovidnu politiku u službi svijui, a posebno najranjivijih. Te zemlje, međutim, moraju biti stavljene u položaj da to čine a da se pritom ne nađu u situaciji da im se otima prirodne i ljudske resurse i da ne bude vanjskog uplitanja koje pogoduje interesima malobrojnih. A tamo gdje okolnosti dopuštaju izbor iseliti ili ostanuti, važno je, ipak, osigurati da odluka, kakva god da ona bila, bude informirana i

dobro promišljena, kako bi se spriječilo da mnogi muškarci, žene i djeca postanu žrtve rizičnih zabluda ili beskrupuloznih trgovaca ljudima.

"Te jubilejske godine neka se svatko vrati na svoju oćevinu" (Lev 25,13). Proslava jubileja predstavljala je za Izraelski narod čin kolektivne pravde: svakome je omogućen "novi početak, uz brisanje svih dugova, vraćanje zemlje i pružanje mogućnosti da ponovno uživa slobodu vlastitu svakom članu Božjeg naroda" (Kateheza, 10. veljače 2016.). Dok se približavamo jubilarnoj 2025. godini, dobro je podsjetiti na taj vid jubilejskih slavlja. Prije je potreban zajednički napor pojedinih zemalja i međunarodne zajednice, kako bi se svima zajamčilo pravo da ne moraju emigrirati, odnosno mogućnost da žive u miru i dostojanstveno u vlastitoj zemlji. To pravo nije još uvijek uzakonjeno, ali je od temeljne važnosti te njegovo jamćenje treba shvaćati kao dio zajedničke odgovornosti svih država za jedno opće dobro koje nadilazi nacionalne granice. Naime, budući da zemljina dobra nisu neograničena, razvoj ekonomski siromašnijih zemalja ovisi o sposobnosti zajedničkog dijeljenja koje se može generirati između svih zemalja. Sve dok to pravo ne bude zajamčeno – a do toga je još dug put – mnogi će i dalje morati emigrirati u potrazi za boljim životom.

"Jer oćladnjeh i dadoste mi jesti; oćednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnuste me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i doćdoste k meni" (Mt 25,35-36). Ove riječi zvuče kao stalno upozorenje da u doseljeniku prepoznamo ne samo brata ili sestru u potrebi, nego samoga Krista koji nam kuca na vrata. Stoga, dok radimo na tome da osiguramo da svaka migracija bude plod slobodnog izbora, pozvani smo u najvećoj mogućoj mjeri poštivati dostojanstvo svakog doseljenika, a to znači pratiti i usmjeravati migracijska kretanja na najbolji mogući način, gradeći mostove, a ne zidove, šireći kanale za sigurnu i redovitu migraciju. Gdje god da odlučili graditi svoju budućnost, u zemlji u kojoj smo rođeni ili drugdje, važno je da uvijek postoji zajednica spremna prihvatiti, štiti, promicati i integrirati svakoga bez razlike, ne izostavljajući nikoga.

Sinodalni put na koji smo krenuli kao Crkva navodi nas da u najranjivijima – a među njima je mnogo migranata i izbjeglica – vidimo posebne suputnike koje trebamo voljeti i brinuti se o njima kao o braći i sestrama. Samo zajedničkim hodom možemo daleko stići i doći do zajedničkog cilja našeg puta.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 11. svibnja 2023.

* * *

Molitva

*Bože, svemogući Oče,
daj nam milost da se revno zalažemo
za pravdu, solidarnost i mir,
kako bi se svoj tvojoj djeci zajamčio
slobodan izbor između iseljavanja i ostanka.
Daj nam hrabrosti da osudimo
sve strahote našega svijeta
i ustanemo protiv svake nepravde
koja nagrđuje ljepotu tvojih stvorenja
i narušava sklad našeg zajedničkog doma.
Krijepi nas snagom svoga Duha,
kako bismo tvoju nježnost očitovali
svakom migrantu kojega dovedeš na naš put
te u svojim srcima i u svakoj sredini
širili kulturu susreta i skrbi.*

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU

1. rujna 2023.

Draga braćo i sestre!

"Nek' poteku pravda i mir" ovogodišnja je tema Ekumenskog vremena stvorenoga, nadahnutu na riječima proroka Amosa: "Pravda nek' poteče kao voda i pravica k'o bujica silna" (5,24).

Ova dojmljiva slika proroka Amosa govori nam što Bog želi. Bog želi da vlada pravda, što je za naše živote djece stvorene na Božju sliku jednako važno kao voda za naše fizičko preživljavanje. Ta pravda mora niknuti tamo gdje je potrebna, ne smije se sakrivati preduboko ili nestati poput vode koja ispari prije nego li uspije utažiti našu žeđ. Bog želi da svaki pojedinac nastoji biti pravedan u svakoj prilici, da se uvijek trudi živjeti u skladu s njegovim zakonima i tako omogućiti da život procvjeta u svoj svojoj punini. Kad najprije tražimo Božje kraljevstvo (usp. Mt 6,33), održavajući ispravan odnos s Bogom, ljudima i prirodom, tada pravda i mir mogu teći poput nepresušnog toka bistre vode, hraneći čovječanstvo i sva stvorenja.

Jednog lijepog ljetnog dana u srpnju 2022. razmišljao sam o tim temama na svom hodočašću na obali Jezera svete Ane, u pokrajini Alberti, u Kanadi. To je jezero bilo i još je uvijek hodočasničko mjesto za mnoge naraštaje domorodaca. Kao što sam rekao u toj prigodi, praćen zvukom bubnjeva: "Kolika su srca ovdje došla željna i tjeskobna, noseći breme života, i u ovim vodama našla utjehu i snagu za dalje! Ovdje također, uroñjeni u stvoreni svijet, možemo osjetiti i drugi otkucaj, majčinski otkucaj srca zemlje. I kao što su otkucaji srca djece, još od majčine utrobe, u skladu s otkucajima njezina srca, tako i mi, da bismo rasli kao ljudska bića, moramo uskladiti ritmove života s ritmovima stvorenog svijeta koji nam daje život."¹

U ovom Vremenu stvorenoga zadržimo se na tim otkucajima srca: našeg vlastitog srca, srca naših majki i naših baka, otkucaju srca stvorenog svijeta i Božjega srca. Danas oni nisu usklađeni, ne kucaju zajedno u pravdi i miru. Mnogi

¹ Homilija kod Jezera svete Ane (Lac Ste. Anne), Kanada, 26. srpnja 2022.

su spriječeni napajati se na tom bogatom izvoru. Poslušajmo stoga apel da budemo uz žrtve ekološke i klimatske nepravde i da prekinemo ovaj besmisleni rat protiv stvorenog svijeta.

Vidimo posljedice tog rata u mnogim rijekama koje presušuju: "Vanjskih je pustinja sve više u svijetu zato što su unutarne pustanje postale tako goleme", rekao je jednom prigodom Benedikt XVI.² Gramzivi konzumerizam, koji hrane sebična srca, remeti ciklus vode na planeti. Neobuzdano korištenje fosilnih goriva i uništavanje šuma dovode do porasta temperatura i velikih suša. Strahovite nestašice vode sve više pogađaju naše domove, od malih ruralnih zajednica do velikih gradova. Usto, grabežljive industrije iscrpljuju i onečišćuju naše izvore pitke vode ekstremnim postupcima poput hidrauličkog frakturiranja (eng. *hydraulic fracturing*) za vađenje nafte i plina, nekontroliranih megaprojekata vađenja ruda i intenzivnog uzgoja životinja. "Sestrica voda", kako je naziva sveti Franjo, opljačkana je i pretvorena u "robu podložnu zakonima tržišta" (Enciklika *Laudato si'*, 30).

Predstavnici Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (IPCC) tvrde da ako se hitno poduzmu koraci vezano uz klimu može se osigurati da ne propustimo priliku za stvaranje održivijeg i pravednijeg svijeta. Možemo i moramo spriječiti gore posljedice. "Uistinu, mnogo se može učiniti" (*Isto*, 180) ako se, kao mnogi potoci i potoci, na kraju slijemo u moćnu rijeku kako bismo navodnili život našeg čudesnog planeta i naše ljudske obitelji za buduće generacije. Udružimo se i poduzmimo hrabre korake kako bi pravda i mir tekli cijelom Zemljom. Kako možemo pridonijeti moćnoj rijeci pravde i mira u ovom Vremenu stvorenoga? Što mi, osobito kao kršćanske zajednice, možemo učiniti da ozdravimo naš zajednički dom kako bi ponovno vrvio životom? Moramo odlučiti promijeniti svoja srca, svoje stilove života i javne politike koje upravljaju našim društvima.

Kao prvo, pridonosimo toj moćnoj rijeci preobrazbom svojih srdaca. Ovo je bitno ako se želi započeti bilo koju drugu preobrazbu. To je ono "ekološko obraćenje" na koje nas je potaknuo sveti Ivan Pavao II.: obnova našeg odnosa sa stvo-

renim svijetom tako da ga više ne promatramo kao objekt koji treba iskorištavati, nego da ga čuvamo kao sveti dar našeg Stvoritelja. Trebamo, nadalje, shvatiti da cjeloviti pristup poštivanju okoliša uključuje četiri odnosa: s Bogom, s našom braćom i sestrama, današnjom i budućom, sa čitavom prirodom i sa samima sobom. Što se tiče prve od tih dimenzija, papa Benedikt XVI. je prepoznao hitnu potrebu da se shvati kako su stvaranje i otkupljenje neraskidivo povezani: "Otkupitelj je Stvoritelj i ako ne naviještamo Boga u toj njegovoj punoj veličini – kao Stvoritelja i kao Otkupitelja – mi ujedno umanjujemo vrijednost otkupljenja."³ Stvaranje je vezano uz tajanstveni i veličanstveni Božji čin stvaranja ovog veličanstvenog i prekrasnog planeta i svemira ni iz čega kao i uz trajni plod toga čina, koji doživljavamo kao neiscrpan dar. Tijekom liturgije i osobne molitve u "velikoj katedrali stvaranja",⁴ sjetimo se velikog Umjetnika koji stvara takvu ljepotu i razmišljajmo o misteriju te odluke Boga ljubavi o stvaranju svemira.

Kao drugo, pridonosimo kretanju te moćne rijeke promjenom načina života. Polazeći od zahvalnog divljenja Stvoritelju i stvorenju, pokajmo se za svoje "ekološke grijeh", kako ističe moj brat, ekumenski patrijarh Bartolomej. Tim se grijesima nanosi štetu svijetu prirode i našoj braći i sestrama. Usvojimo, uz pomoć Božje milosti, stilove života s manje otpada i manje nepotrebne potrošnje, osobito tamo gdje su proizvodni procesi toksični i neodrživi. Potrudimo se što je više moguće paziti na svoje navike i ekonomske odluke, kako bi svima bilo bolje: našim bližnjima, ma gdje bili, ali i budućim naraštajima. Suradujmo u Božjem stalnom djelu stvaranja pozitivnim izborima: što je moguće štedljivije korištenje dobara, radosna umjerenost, odlaganje i recikliranje otpada te veće korištenje dostupnih proizvoda i usluga koji su ekološki i društveno odgovorni.

Na kraju, da bi ta moćna rijeka nastavila i dalje teći, moramo duboko promijeniti javne politike koje upravljaju našim društvima i oblikuju živote današnjih i sutrašnjih mladih. Ekonomske politike koje potpomažu skandalozna bogaćenja nekolicine privilegiranih i ponižavajuće uvjete za mnoge druge znače kraj mira i pravde. Očito je

² Homilija prigodom svečanog početka petrinske službe, 24. travnja 2005.

³ Razgovor u katedrali u Bressanoneu, 6. kolovoza 2008.

⁴ Poruka za Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu, 21. srpnja 2022.

da su bogatije države nagomilale "ekološki dug" (usp. *Laudato si'*, 51).⁵ Svjetski čelnici koji će se okupiti na samitu COP28 u Dubaiju od 30. studenog do 12. prosinca moraju poslušati znanost i pokrenuti brzu i pravednu tranziciju kako bi se okončalo eru fosilnih goriva. Dopuštati da se i dalje nastavljaju istraživanja i širenje infrastruktura za fosilna goriva u suprotnosti je s obvezama preuzetim Pariškim sporazumom o obuzdavanju globalnog zatopljenja. Dignimo svoj glas kako bismo stali na kraj toj nepravdi prema siromašnima i prema našoj djeci, koja će snositi najgore posljedice klimatskih promjena. Apeliram na sve ljude dobre volje da se ponašaju u skladu s ovim pogledima na društvo i prirodu.

Druga paralelna perspektiva odnosi se na predano zalaganje Katoličke crkve za sinodalnost. Ove će se godine završetak Vremena stvorenoga 4. listopada, na blagdan svetoga Franje, poklopiti s otvaranjem Sinode o sinodalnosti. Poput rijeka u prirodi, u koje se slijevaju bezbrojni potoci i veći potoci i rječice, sinodski proces koji je započeo u listopadu 2021. poziva sve koji su u njega uključeni, bilo kao pojedinci, bilo kao zajednica, da se sliju u veličanstvenu rijeku razmišljanja i obnove. Čitav je Božji narod pozvan uključiti se u hod sinodskog dijaloga i obraćenja. Poput riječnoga sliva s brojnim velikim i malim pritocima, Crkva je zajednica bezbrojnih mje-

snih Crkava, redovničkih zajednica i udruga koje se napajaju istom vodom. Svaki izvor daje svoj jedinstven i nezamjenjiv doprinos, sve dok se svi konačno zajedno ne uliju u golemi ocean Božje milosrdne ljubavi. Kao što je rijeka izvor života za okoliš koji je okružuje, tako i naša sinodska Crkva mora biti izvor života za naš zajednički dom i sve njegove stanovnike. I kao što rijeka daje život raznim vrstama životinja i biljaka, tako i sinodska Crkva mora vršiti životvornu ulogu šireći pravdu i mir na svakom mjestu do kojeg stigne.

U srpnju 2022., u Kanadi, spomenuo sam Galilejsko jezero gdje je Isus liječio i tješio mnoge i gdje je navijestio "revoluciju ljubavi". Doznao sam da je i Jezero svete Ane također mjesto ozdravljenja, utjehe i ljubavi, mjesto koje nas "podsjeća da je bratstvo stvarno kada okuplja one koji su daleko, da se poruka jedinstva koju Nebo šalje na zemlju ne plaši različitosti i poziva nas na zajedništvo, na zajedništvo različitosti, kako bismo krenuli zajedno, zato što smo svi – svi! – hodočasnici na putu".⁶

U ovom Vremenu stvorenoga, kao Kristovi sljedbenici na svom zajedničkom sinodskom putu, živimo, radimo i molimo da naš zajednički dom ponovno obiluje životom. Neka Duh Sveti i dalje lebdi nad vodama i vodi nas u "obnavljanju lica zemlje" (usp. Ps 104,30).

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 13. svibnja 2023.

⁵ "Postoji... pravi 'ekološki dug', poglavito između Sjevera i Juga svijeta, vezan uz tržišne neravnoteže s posljedicama po okoliš, kao i nerazmjerno korištenje prirodnih izvora od strane nekih zemalja tijekom dugoga vremenskog razdoblja" (*Laudato si'*, 51).

⁶ Homilija na Jezeru svete Ane (Lac Ste. Anne), Kanada, 26. srpnja 2022.

PORUKA DIKASTERIJA ZA EVANGELIZACIJU U POVODU SVJETSKOGA DANA TURIZMA 2023.

1. "Turizam i zelena ulaganja", tim se izrazom, koji je predložila Svjetska turistička organizacija, spremamo 27. rujna proslaviti 44. Svjetski dan turizma. Crkva želi zajedno s državama, udrugama i brojnim stvarnostima koje potpadaju pod turistički sektor podijeliti ovo vrijeme posebnog zalaganja kako bi se na temelju učiteljstva pape Franjo moglo na djelotvorniji i pozitivniji način povećati skrb za stvoreni svijet, taj bitan cilj za život ljudi.

Održiva ulaganja za skrb o stvorenom svijetu

2. U svojoj enciklici *Laudato si'* papa Franjo ističe potrebu predanog zalaganja u korist održivih ulaganja: "Bilo je također nekih ulaganja u načine proizvodnje i transporta koji troše manje energije i iziskuju manju količinu sirovina, kao i u načine gradnje i obnove zgrada koji će poboljšati njihovu energetska učinkovitost. No još uvijek smo daleko od toga da te dobre prakse budu široko rasprostranjene" (br. 26).

Poticati održiva ulaganja ujedno je svjedočanstvo za vjeru u vidu poštivanja prirode, koju je Bog stvorio i nama povjerio. Naime, poruka o pažljivom odnosu prema stvorenom svijetu i njegovu očuvanju sadržana je u samoj Bibliji. Dovoljno je prelistati prve stranice Svetoga Pisma pa da se jasno prepozna tu dimenziju. Božje djelo stvaranja je, prije svega, izraz njegove ljubavi koja se širi i koja želi dostići vrhunac time da uključi muškarca i ženu u isti projekt: "Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog i reče im: 'Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite! Vladajte ribama u moru i pticama u zraku i svim živim stvorovima što puze po zemlji!'« I doda Bog: »Evo, dajem vam sve bilje što se sjemeni, po svoj zemlji, i sva stabla plodonosna što u sebi nose svoje sjeme: neka vam budu za hranu!" (Post 1,27-29).

Kršćansko gostoprimstvo

3. Kršćanska zajednica izravno osjeća potrebu da promiče susrete posvećene tim temama, posebno u ljetnom razdoblju kad ljudi, iz mnogih

dijelova svijeta, kreću na put radi odmora, boravka u prirodi i uživanja u ljepotama umjetnosti. Teško je ne vidjeti u tome povlaštenu prigodu za kršćansku zajednicu ne samo da podrži razne organizacije čija je zadaća omogućiti da se vrijeme odmora iskoristi što bolje, nego ponajprije da izrazi osjećaj gostoprimstva koji karakterizira duh naših zajednica u snazi življene vjere. Turisti su posebno osjetljivi na to kako ih se prima. Oni odmah osjete primaju li ih domaćini toplo i srdačno ili je riječ o čisto formalnom i često distanciranom dočeku onih koji ih smatraju samo klijentima. U kulturnom okruženju gdje ima ravnodušnosti preko svake mjere od presudne je važnosti da kršćani budu svjedoci gostoprimstva koje će dati osobi da se osjeća ugodno i da iskusi bratstvo. Provoditi vrijeme u razgovoru, zanimati se za to kako da odmor bude iskustvo mira, ublažiti formalnosti kako bi se uzelo u ruke evanđelje ili štiva koja bude zanimanje za molitvu i duhovnost, neki su od znakova koji daju smisao vremenu odmora.

Održiva ekonomija i ljudsko dostojanstvo

4. Pozornost prema stvorenom svijetu omogućuje kršćanima promicati također oblik ekonomije koji nema za cilj maksimalizaciju profita što često dovodi do nasilja prema prirodi, s teškim posljedicama po dostojanstvo osobe. Utrka za zaradom ne smije potamniti primat etike. Time se ne kani zaustaviti tehnološki napredak ili ekonomski razvoj. Na pažnju i potporu održivim ulaganjima, dakle, ne smije se gledati kao na nešto što predstavlja smetnju tom razvoju. Ona radije predstavljaju dugoročnu viziju koja otvara dugoročnim projektima, ne upadajući u kratkovidnost neposredne zarade. Nužno je dati prostora kreativnosti naraštajâ kako bi se omogućilo ponovno otkriti dostojanstvo svake osobe. Naime, kao što podsjeća papa Franjo u enciklici *Laudato si'*: "vrjednije je, hrabro i odgovorno koristiti svoj um za promicanje održivog i pravednog razvoja u kontekstu šireg koncepta kvalitete života" (br. 192). Na tom je putu nadalje hitno da politika s uvjerenjem i povjere-

njem podupire putove koje se otkriva, kako bi se mudro raspoznalo najprikladnije projekte koji imaju za cilj dobro sviju i povećavaju kvalitetu života, posebno osoba koje pripadaju najslabijim društvenim skupinama.

Ulaganja i očuvanje kulturne i duhovne baštine

5. Crkva je uvijek prepoznavala i podupirala vrijednost i važnost umjetnosti, kulture i njihova očuvanja kako bi omogućili upoznavanje Boga i očuvanje kršćanskih korijena živim. Put ljepote je sastavni dio našeg poslanja navješćivanja evanđelja i promicanja duhovnog rasta vjernikâ. Zato je potrebno da ulaganja ne budu usmjerena samo na masovni turizam, kao moguće sredstvo gubitka kulturnog i vjerskog identiteta. Korisno je, naprotiv, dok se ulaganja koncentriraju na infrastrukturu, unaprjeđivati dostojanstvo svih djelatnika iz turističkog sektora, tako da pridonose povećanju kvalitete svoga rada i samog turizma. U pažnji prema umjetničkim djelima, koja su već stoljećima baština čovječanstva i koja privlače turiste iz cijeloga svijeta, korisno je potvrditi da je njihova zaštita zadaća sviju i zato treba odlučno osuditi svaki oblik nasilja kojim se nasrće na njihove očuvanje.

Odgovorani turizam za zajednički dom

6. Ekonomija i ekologija uzajamno upućuju na "zajednički dom" u kojem živimo i za koji se svi, bez iznimke, trebaju osjećati odgovornima na

način koji odgovara ulozi koju vrše i zanimanju koje obavljaju. Zagovaranjem vizije turizma koji poštuje osobu i okoliš utire se put shvaćanju dobrote Oca koji svojom ljubavlju ide ususret svima. Djelatnici u turizmu imaju u svojim rukama mogućnost ponuditi korisne i djelotvorne prilike za ponovno otkrivanje drugačijeg odmora: odmora koji će biti više u znaku solidarnosti, a manje u znaku konzumerizma; koji će više poštivati prirodu i znati promatrati ljepotu u njezinim mnogolikim izrazima. I odmor, dakle, može postati poticaj za usvajanje ponašanja i načina života koji pomažu iznova upraviti pogled prema Nebu, ponovno otkrivajući dobrotu vjere, snagu ljubavi i sigurnost nade. Odatle svaki pojedinac mora krenuti iznova kako bi dao razlog za poštivanje prirode i kako bi se predano posvetio cjelovitoj ekologiji.

Djelatnici u turizmu – važan resurs

7. Hvala svim djelatnicima koji turizam čine svojim profesionalnim i pastoralnim izborom što to predano zalaganje održavaju živim, noseći u srcu istu želju pape Franje da se, također u pogledu idućeg redovnog jubileja 2025., ne zanemaruje promatranje ljepote stvorenog svijeta u brizi za naš zajednički dom, koji nam je Bog povjerio. Neka se zato priprava za iduću Jubilejsku godinu slavi i živi s tom pozornošću prema stvorenom svijetu, održavajući čvrstu nadu u zajedničko izgrađivanje budućnosti.

26. svibnja 2023., spomen sv. Filipa Nerija

Mons. Rino Fisichella
Proprefekt Dikasterija za evangelizaciju
Odsjek za temeljna pitanja evangelizacije u svijetu

PORUKA PAPE FRANJE ZA 3. SVJETSKI DAN DJEDOVA, BAKA I STARIJIH OSOBA

23. srpnja 2023

"Od koljena do koljena dobrota je njegova" (Lk 1,50)

Draga braćo i sestre!

"Od koljena do koljena dobrota je njegova" (Lk 1,50) tema je 3. Svjetskog dana djedova, baka i starijih osoba. Ta nas tema vraća na blagoslovljeni susret mlade Marije s njezinom starijom rođakinjom Elizabetom (usp. Lk 1,39-56). Ova, ispunjena Duhom Svetim upravlja Majci Božjoj riječi koje, više od dva tisućljeća kasnije, nastavljaju odjekivati u našoj svakodnevnoj molitvi: "Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje!" (r. 42). Duh Sveti, koji je već sišao na Mariju, nadahnjuje ju da odgovori s Veliča (Magnificat) u kojem naviješta da se Gospodinovo milosrđe proteže s naraštaja na naraštaj. Taj isti Duh blagoslivlja i prati svaki plodan susret između različitih naraštaja, između djedova i baka i unuka, između mladih i starih. Bog, naime, želi da mladi razvesele srca starijih, kao što je Marija učinila Elizabeti, i da na temelju njihovih životnih iskustava steknu mudrost. No, Gospodin, prije svega, želi da starije ne ostavljamo same, da ih ne guramo na marginu života, kao što se nažalost danas često događa. Lijepo je što su ove godine proslava Svjetskog dana djedova, baka i starijih osoba i Svjetski dan mladih kalendarski tako blizu. Oba događaju imaju za temu Marijinu "žurbu" (usp. r. 39) u pohodu Elizabeti i tako nas navode na razmišljanje o vezi između mladih i starijih. Gospodin se nada da će mladi u susretu sa starijima prihvatiti poziv na čuvanje sjećanja i prepoznati, zahvaljujući njima, dar pripadnosti jednoj većoj povijesti. Prijateljstvo s nekom starijom osobom pomaže mlađoj da svoj život ne svodi život na sadašnjost i da se sjeti da ne ovisi sve o njezinim sposobnostima. Starijoj osobi pak prisutnost mlade osobe daje nadu da ono što je doživjela neće biti izgubljeno i da će se njezini snovi ostvariti. Ukratko, Marijin pohod Elizabeti i svijest da se Gospodinovo milosrđe prenosi s koljena na koljeno otkrivaju da sami ne možemo napredovati, a kamoli spasiti se, te da su Božja prisutnost i djelovanje uvijek dio nečeg većeg, povijesti jednog naroda. Sama Mari-

ja to kaže u svom Veliča, kličući od radosti u Bogu koji je učinio nova i iznenađujuća čudesa, vjerran obećanju danom Abrahamu (usp. rr. 51-55). Da bi se bolje razumjelo način na koji Bog djeluje podsjećamo da vrijeme treba promatrati u cjelini, zato što se najveće stvarnosti i najljepši snovi ne ostvaruju u trenu, nego kroz jedan rast i sazrijevanje: u hodu, u dijalogu, u odnosu. Zato onaj koji se usredotočuje samo na trenutačno, na vlastite probitke koje treba postići brzo i pohlepno, na "odmah i sada", gubi iz vida Božje djelovanje. Njegov naum ljubavi proteže se, međutim, kroz prošlost i budućnost, obuhvaća i povezuje naraštaje. Taj je plan veći od nas samih, ali u njemu je svaki od nas važan i prije svega je pozvan nadići sebe. Za mlade to znači nadići prolaznu sadašnjost u koju nas virtualna stvarnost može zarobiti, koja nas često odvraća od konkretnog djelovanja. Za starije to pak znači da ne razmišljaju o svojim snagama koje kopne i opadaju i žale za propuštenim prilikama. Gledajmo naprijed! Pustimo da nas oblikuje Božja milost koja, od naraštaja do naraštaja, oslobađa tromosti u djelovanju i žaljenja za prošlošću!

U susretu između Marije i Elizabete, između mladih i starijih, Bog nam daruje svoju budućnost. Marijin pohod i Elizabetin pozdrav otvaraju vrata za očitovanje spasenja: kroz njihov zagrljaj njegovo milosrđe prodire s radosnom blagošću u ljudsku povijest. Želim stoga pozvati sve da razmišljaju o tom susretu, pa i više od toga: da sklope oči i zamisle, kao na fotografiji, taj zagrljaj između mlade Majke Božje i starije majke svetog Ivana Krstitelja; da ga predoče u svom umu i vizualiziraju u svom srcu, kako bi im se taj prizor urezao u srce kao sjajna duhovna slika. Pozivam vas, zatim, da prijeđete s mašte na stvarnost i učinite nešto da se zagrljaju djedove i bake i starije osobe. Ne ostavljajmo ih same. Njihova prisutnost u obiteljima i zajednicama je dragocjena, posvješćuje nam da dijelimo istu baštinu i da smo dio jednog naroda u kojem se korijeni čuvaju. Dà, starije osobe su te koje nam prenose

pripadnost svetom Božjem narodu. Crkva, jednako kao i društvo, ih treba. Oni predaju sadašnjosti jednu prošlost koja je prijeko potrebna za izgrađivanje budućnosti. Poštujemo ih, ne uskrađujemo sebi njihovo društvo i ne prikraćujemo njih za naše, ne dopustimo da budu odbačeni.

Svjetski dan djedova, baka i starijih osoba želi biti mali, nježni znak nade za njih i za čitavu Crkvu. Ponavljam stoga moj poziv svima - biskupijama, župama, udrugama, zajednicama – da ga proslave, stavljajući u središte preobilnu radost koja izvire iz obnovljenog susreta između mladih i starijih. Vama, mladi, koji se pripremate otputovati za Lisabon ili ćete Svjetski dan mladih pro-

slaviti u mjestima u kojima živite, želim poručiti: prije nego što krenete na put posjetite djeda i baku, posjetite neku stariju osobu koja živi sama! Njihove će vas molitve štititi i u svom srcu ćete nositi blagoslov tog susreta. Vas starije molim da svojim molitvama pratite mlade koji budu slavili Svjetski dan mladih. Ti mladi su Božji odgovor na vaše molitve, plod onoga što se posijali, znak da Bog ne napušta svoj narod, nego ga uvijek pomlađuje maštom Duha Svetoga.

Dragi djedovi i bake, draga starija braćo i sestre, neka blagoslov zagrljaja Marije i Elizabete siđe na vas i vaša srca ispuni mirom. Od srca vas blagoslivljam. A vi, molim vas, molite za mene.

*Rim, Sveti Ivan Lateranski, 31. svibnja 2023.,
blagdan Pohoda Blažene Djevice Marije.*

PORUKA PAPE FRANJE ZA 7. SVJETSKI DAN SIROMAHA

33. nedjelja kroz godinu, 19. studenoga 2023.

»Ne okreći lica od siromaha« (Tob 4, 7)

1. Svjetski dan siromaha, plodonosan znak Očeva milosrđa, održava se po sedmi put kako bi podupro naše zajednice na njihovu putu. To je događaj koji Crkva postupno ukorjenjuje u svoj pastoral, kako bi sve više otkrivala središnji sadržaj evanđelja. Svaki dan se zalažemo za prihvaćanje siromašnih, ali to nije dovoljno. Rijeka siromaštva teče kroz naše gradove i postaje sve veća i veća dok se ne prelije iz korita. Ta rijeka kao da nas je preplavila, toliko je glasan vapaj naše braće i sestara koji traže našu pomoć, potporu i solidarnost. I taj glas postaje sve glasniji. Zato se na nedjelju uoči svetkovine Isusa Krista Kralja svega stvorenja ponovno okupljamo oko njegova stola da iznova primimo od njega dar i poslanje živjeti siromašno i biti u službi siromašnih.

»Ne okreći lica od siromaha« (Tob 4, 7). Te nam riječi pomažu shvatiti bit našeg svjedočenja. Zaustaviti se u dubljem razmišljanju nad Knjigom o Tobiji, malo poznatom ali očaravajućem i mudroču bogatom tekstu Staroga zavjeta, omogućit će nam bolje proniknuti sadržaj koji sveti pisac želi prenijeti. Pred nama se odvija prizor iz obiteljskog života: otac, Tobit, pozdravlja sina, Tobiju, koji se sprema na dalek put. Stari Tobit

se boji da neće više nikada vidjeti sina i zato mu ostavlja svoju "duhovnu oporuku". On je bio sužanj u Ninivi i sad je slijep. Snašla ga je, dakle, dvostruka bijeda, ali je uvijek imao jednu sigurnost, koju izražava ime što ga nosi: "Gospodin mi je bio dobar". Taj čovjek, koji se uvijek uzdao u Gospodina, kao dobar otac želi ostaviti sinu ne toliko neko materijalno dobro, koliko svjedočanstvo o putu kojim treba ići u životu, pa mu kaže: »Svakog dana, sine, sjeti se Gospodina Boga našega; nemoj griješiti ili kršiti njegovih zapovijedi. Čini pravedna djela svega svog vijeka i ne kroči putovima nepravde« (4, 5).

2. Kao što se može odmah primijetiti, sjećanje koje stari Tobit traži od sina nije ograničeno na neki puki čin sjećanja ili molitvu upućenu Bogu. On cilja na konkretna djela, kao što je činjenje dobrih djela i pravedno življenje. Taj poticaj postaje još konkretniji: »ako činiš po istini, uspijevat ćeš u djelima svojim, kao svi oni koji čine pravdu. Dijeli milostinju od svoga dobra: kad dijeliš milostinju, neka ti ne bude oko stisnuto« (4, 6-7).

Riječi tog starog mudraca ostavljaju nas u čudu. Ne zaboravimo, naime, da je Tobit izgubio vid upravo nakon što je učinio jedno milosrdno

djelo. Kao što on sâm pripovijeda, njegov je život još od malih nogu bio posvećen djelima milosrđa: »Udijelio sam mnogo milostinje svojoj braći i ljudima koji su došli sa mnom u Ninivu, zemlju Asiraca. [...] Hranio sam gladne, odijevao gole, kad bih vidio koga od roda svoga ubijena pa bačena izvan zidina Ninive, brižno bih ga ukopao« (1, 3.17).

Zbog tog njegovog svjedočenja ljubavi kralj mu je oduzeo sva njegova dobra te je ostao puki siromah. Ipak, Gospodin ga je i dalje trebao. Vrativši se na mjesto upravitelja, nije se bojao nastaviti sa svojim načinom života. Poslušajmo njegovu priču koja govori i nama danas: »Kad sam se dakle sa svojom ženom Anom i sa sinom Tobijom opet našao na svome, bijaše mi na Pedeseticu, a to je Blagdan sedmicâ, priređen lijep objed i ja sjedoh da blagujem. Vidjevši ona mnoga jela, rekoh sinu: "Idi i dovedi jednoga od naše braće na koga naiđeš a koji se sjeća Gospodina. Eto, čekat ću te!"« (2, 1-2). Kako bi bilo znakovito da, na Dan siromaha, ta Tobitova briga bude i naša briga, da, nakon zajedništva oko euharistijskog stola, pozovemo nekog na zajednički nedjeljni ručak. Slavljen bi euharistija zbiljski postala kriterijem zajedništva. Uostalom, ako smo oko oltara Gospodnjeg svjesni da smo svi braća i sestre, koliko bi više to bratstvo bilo vidljivije u dijeljenju blagdanskih objeda s onima koji su lišeni onog najosnovnijeg!

Tobija je učinio kako mu je otac rekao, ali se vratio s viješću da je neki siromah ubijen i ostavljen nasred trga. Stari se Tobit bez oklijevanja ustao od stola i otišao pokopati toga čovjeka. Nakon što se umoran vratio kući, zaspao je u vrtu; na oči mu je pao ptičji izmet i on je oslijepio (usp. 2, 1-10). Koje li ironije sudbine: učiniš djelo milosrđa i snađe te nesreća! Moglo bi se tako pomisliti, ali vjera nas uči ići dublje. Tobitina sljepoća postat će njegova snaga da prepozna još bolje mnoge oblike siromaštva kojima je bio okružen. A Gospodin će se pobrinuti da u svoje vrijeme vrati starom ocu vid i radost da ponovno vidi sina Tobiju. Kad je došao taj dan: »Ugledavši sina, zagrlji ga, zaplaka i probesjedi: "Blagoslovljen da si, Bože, blagoslovljeno tvoje ime uvijek i blagoslovljeni svi tvoji sveti anđeli! Jer si me udario pa se smilovao na me: evo gledam svoga sina Tobiju!"« (11, 13-14).

3. Možemo se zapitati: odakle Tobit crpi hrabrost i unutarnju snagu koji mu omogućuju služiti Bogu usred poganskog naroda i toliko ljubiti bližnjega da je spreman izložiti pogibelji svoj vlasti-

ti život? Pred nama je jedan izvanredan primjer: Tobit je vjeran suprug i brižan otac. Progнан je daleko od domovine i nepravedno trpi. Progнан ga kralj i njegovi vlastiti susjedi... Premda je čovjek dobra srca stavljen je na kušnju. Bog, kao što nas Sveto pismo često uči, ne pošteđuje kušnji one koji čine dobro. Kako to? On to ne čini zato da nas ponizi, već da ojača našu vjeru u njega.

Tobit u časovima kušnje otkriva vlastito siromaštvo koje ga čini sposobnim prepoznati siromahe. Vjeran je Božjem zakonu i drži se zapovijedi, ali to mu nije dovoljno. On može pokazati aktivnu brigu za siromašne zato što je iskusio siromaštvo na vlastitoj koži. Zato su riječi koje upućuje sinu Tobiji njegova prava baština: »Ne okreći lica od siromaha« (4, 7). Ukratko, kad se susretnemo sa siromahom ne smijemo okretati glavu na drugu stranu, jer bismo time spriječili same sebe susresti lice Gospodina Isusa. Obratimo pozornost na ovaj izraz »od svakog siromaha«. Svatko je naš bližnji. Bez obzira na boju kože, društveni položaj, porijeklo... Ako sam siromašan, mogu prepoznati tko je uistinu brat koji me treba. Pozvani smo susresti se sa svakim siromahom i svakom vrstom siromaštva i otresti se ravnodušnosti i otrcanih fraza kojima štitimo prividno blagostanje.

4. Živimo u povijesnom trenutku koji ne pridonosi posvećivanju pažnje najsiromašnijima. Pozivi na blagostanje su sve glasniji, dok se glasove onih koji grcaju u siromaštvu ušutkava. Prisutna je tendencija ignoriranja svega što se ne uklapa u životni stil namijenjen prije svega mlađim generacijama, koje su najosjetljivije na kulturne promjene koje se trenutno događaju. Ono što je neugodno i uzrokuje patnju gura se u stranu, dok se tjelesne kvalitete uzdiže za najvažniji cilj koji treba postići. Virtualna stvarnost zamjenjuje stvarni život i sve je lakše pobrkati ta dva svijeta. Siromasi postaju slike koje mogu dirnuti na nekoliko trenutaka, ali kad na ulici susretnemo konkretnoga siromaha, dolazi do uznemirenosti i marginalizacije. Užurbanost, ta svakodnevna čovjekova suputnica, sprječava nas da zastanemo, pomognemo i pobrinemo se za drugoga. Prispodoba o milosrdnom Samarijancu (usp. Lk 10, 25-37) nije priča o prošlosti, već propituje sadašnjost svakoga od nas. Lako je prebacivati teret odgovornosti na druge, davati novac kako bi drugi mogli činiti dobra djela velikodušan je čin, ali ono na što je svaki kršćanin pozvan jest osobno se uključiti.

5. Zahvalni smo Bogu što ima toliko muškaraca i žena koji se predano posvećuju i dijele ono što imaju sa siromašnima i marginaliziranima: ljudi svih dobi i društvenih slojeva koji gostoljubivost pokazuju na djelu i na strani su onih koji se nalaze u situaciji marginaliziranosti i patnje. Nisu to neki nadljudi, već "susjedi" koje svakodnevno susrećemo i koji u tišini dijele sudbinu siromašnih. Ne ograničavaju se na to da daju nešto: slušaju, razgovaraju, pokušavaju razumjeti situaciju i njezine uzroke, kako bi dali odgovarajući savjet i ispravne preporuke. Paze na materijalne, ali i duhovne potrebe, na cjelovito promicanje osobe. Božje je kraljevstvo prisutno i vidljivo u tom velikodušnom i besplatnom služenju; ono je doista poput sjemena koje je palo u dobro tlo života tih ljudi i donosi svoj plod (usp. Lk 8, 4-15). Zahvalnost mnogim volonterima treba se pretočiti u molitvu kako bi njihovo svjedočanstvo bilo plodonosno.

6. Na 60. obljetnicu enciklike *Pacem in terris* prijeko je potrebno dozvati u pamet riječi svetog pape Ivana XXIII.: »Čovjek ima pravo na život, na tjelesnu nepovredivost, na sredstva prikladna za častan život; to su naročito hrana, odjeća, stan, počinak, liječenje i, na kraju, neophodne službe što ih država ima pružiti pojedincu. Iz toga slijedi da čovjek uživa i pravo da bude zbrinut, ako ga zadesi bolest, ako se povrijedi na poslu i radu, ako obudovi, ako ostari, ako bude prisiljen ostati bez posla i, napokon, ako bude bez ikakve svoje krivnje lišen sredstava svakako potrebnih za život« (br. 6).

Koliko je još posla pred nama da te riječi postanu stvarnost, također kroz ozbiljno i učinkovito političko i zakonodavno zalaganje! Unatoč ograničenjima, a ponekad i nedoraslosti politike da vidi i služi općem dobru, može se razviti solidarnost i supsidijarnost mnogih građana koji vjeruju u vrijednost dobrovoljnog zalaganja za siromašne. Svakako je riječ o poticanju pa i vršenju pritisku na javne institucije kako bi kvalitetno odradile ono što su dužne činiti. Ali nema smisla pasivno čekati da sve padne "s neba": oni koji žive u uvjetima siromaštva također moraju biti uključeni i praćeni na putu promjene i odgovornosti.

7. Moramo, nažalost, ponovno konstatirati kako se prethodno opisanim pridodaju novi oblici siromaštva. Tu posebno mislim na one koji žive u ratnim područjima, posebno na djecu lišenu bezbrižne sadašnjosti i dostojanstvene budućno-

sti. Nitko se nikad neće moći naviknuti na tu situaciju. Nastavimo činiti sve kako bi se mir afirmirao kao dar Gospodina Uskrslog i plod predanog zalaganja za pravdu i dijalog.

Ne mogu propustiti spomenuti špekulacije koje, u raznim područjima, dovode do dramatičnog porasta troškova što mnogobrojne obitelji gura u još veće siromaštvo. Plaće se brzo troše pa su ljudi prisiljeni na odricanja kojima se sroza-va dostojanstvo svakog čovjeka. Kad obitelj mora birati između hrane i lijekova, tada se mora dići glas onih koji zahtijevaju pravo na oba ta dobra u ime dostojanstva ljudske osobe.

Kako, usto, ne istaknuti etički nered koji karakterizira svijet rada? Nehumano postupanje s mnogim radnicima i radnicama; nedovoljna naknada za obavljene posao; pošast nesigurnog zaposlenja; prevelik broj žrtava nesreća na radu, često kao posljedica mentaliteta koji preferira brzu zaradu nauštrb sigurnosti... U misli nam se vraćaju riječi svetog Ivana Pavla II.: »Prvi temelj vrednovanja rada [je] sam čovjek [...] čovjek [je] određen i pozvan raditi, rad postoji "radi čovjeka", a ne čovjek "radi rada"« (Enc. *Laborem exercens*, 6).

8. Taj, već sam po sebi dramatičan, popis daje tek djelomičnu sliku situacija siromaštva koje su dio našeg svakodnevnog života. Ne mogu, na poseban način, propustiti spomenuti jednu nevolju koja je svakim danom sve uočljivija, a tiče se svijeta mladih. Koliko je samo frustriranih života pa čak i samoubojstava mladih, razočaranih kulturom koja ih dovodi do toga da se osjećaju "neispunjenima" i "promašenima"! Pomožimo im othrvati se tim zlokobnim poticajima kako bi svaki mladić i djevojka mogli pronaći put koji vodi do stjecanja snažne i velikodušne osobnosti.

Lako je, kad se govori o siromasima, upasti u retoriku. Podmukla je napast također zaustaviti se na statistikama i brojevima. Siromasi nisu brojevi, imaju lica, povijest, srca i duše. To su braća i sestre sa svojim vrlinama i manama, kao i svi drugi, i važno je sa svakim od njih ući u jedan osoban odnos.

Knjiga o Tobiji uči nas konkretnosti našeg djelovanja sa siromašnima i za siromahe. To je pitanje pravde koje nas sve obvezuje da tražimo i susrećemo jedni druge, kako bismo jačali prijeko potreban sklad da svaka zajednica može biti prepoznata kao takva. Zanimanje za siromahe ne smije se, stoga, iscrpiti u brzopletom davanju milodara, nego poziva na ponovnu uspostavu

ispravnih međuljudskih odnosa koji su narušeni siromaštvom. Tako ovo "ne okreći lica od siromaha" dovodi do primanja blagodatî milosrđa, ljubavi koja daje smisao i vrijednost čitavom kršćanskom životu.

9. Neka našu brigu za siromahe uvijek karakterizira evanđeoski realizam. Dijeljenje mora biti odgovor na konkretne potrebe drugoga, a ne oslobađanje od onoga što mi je suvišno. I ovdje je potrebno razlučivanje, pod vodstvom Duha Svetoga, kako bismo prepoznali stvarne potrebe naše braće, a ne vlastite težnje. Ono što im je sigurno prijeko potrebno jest naše čovjekoljublje, naše srce otvoreno ljubavi. Ne zaboravimo: »Pozvani smo otkriti Krista u njima, posuditi im naš glas u njihovim traženjima, ali također biti njihovi prijatelji, slušati ih, razumjeti i prihvatiti tajanstvenu mudrost koju Bog želi preko njih podijeliti s nama« (*Evangelii gaudium*, 198). Vjera nas uči da je svaki siromah Božje dijete i da je u njemu ili njoj prisutan Krist: »što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (Mt 25, 40).

10. Ove se godine obilježava 150. obljetnica rođenja svete Terezije od Djeteta Isusa. U jednom tekstu svoje Povijesti jedne duše piše ovako: »Ah! Sada razumijem da se savršena ljubav sastoji u tome da trpimo pogreške drugih, da se ne snebivamo zbog njihovih slabosti, da nas izgrađuju čak i najmanja kreposna djela koja vidimo da čine, ali sam nadasve shvatila da ljubav prema bližnjemu ne smije ostati zatvorena u dubini srca: "Nitko, rekao je Isus, ne užiže svjetiljku da je stavi u zakutak ili pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući". Čini mi se da ta svjetiljka predstavlja ljubav koja treba prosvijetliti i razveseliti ne samo meni drage osobe, nego sve koji su u kući, bez iznimke« (*Ms C, 12r: Opere complete*, Rim 1997., 247).

U tom domu koji je svijet svi imaju pravo biti prosvijetljeni ljubavlju, nitko ne smije biti za to prikraćen. Neka postojana ljubav svete male Terezije nadahne naša srca na ovaj Svjetski dan, neka nam pomogne "ne okretati lica od siromaha" i svoj pogled uvijek držati čvrsto uperen u ljudsko i božansko lice Gospodina Isusa Krista.

*Rim, sveti Ivan Lateranski, 13. lipnja 2023.,
spomen svetog Antuna Padovanskog, zaštitnika siromaha*

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

NOVI APOSTOLSKI NUNCIJ U BiH PREDAO PISMO PREPORUKE PREDSJEDNIKU BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH

Na svetkovinu Bogojavljenja ili Sveta Tri Kralja, kada Crkva obilježava i Dan svetog djetinjstva, u petak 6. siječnja 2023. u 10,30 sati u katedrali Srca Isusova u Sarajevu, u zajedništvu sa svim članovima Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednika BK BiH, predvodio je Euharistijsko slavlje na kraju kojeg je primio pismo preporuke iz ruku novog apostolskog nuncija nadbiskupa Francisa Assisija Chullikatta.

Osim apostolskog nuncija Chullikatta u koncelecijaciji su bili: dopredsjednik mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, zatim biskup banjolučki mons. Franjo Komarica, potom apostolski vizitator s posebnom ulogom za župu Međugorje nadbiskup Aldo Cavalli i pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren i veći broj svećenika među kojima franjevački provincijali iz Sarajeva i Mostara fra Zdravko Dadić i fra Jozo Grbeš. Sudjelovale su redovnice raznih družbi među kojima i tri provincijalne poglavarice iz Sarajeva i Mostara: s. M. Željka Dramac, provincijska predstojnica Školskih sestara franjevki Bosansko-hrvatske provincije Prečistog Srca Marijina, predsjednica Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica Bosne i Hercegovine, s. M. Franka Bagarić, provincijska predstojnica Školskih sestara franjevki Krista Kralja Provincije Svete Obitelji, s. M. Vinka Bilješko, provincijalna poglavarica sestara milosrdnica svetog Vinka Paulskog Provincije Majke Divne te zamjenica provincijske glavarice Družbe sestara Služavki Malog Isusa Provincije Bezgrješnog začeca BDM s. M. Kata Zadro.

Uvodeći u Misno slavlje nadbiskup Vukšić pozvao je sve da kroz svetkovinu Bogojavljenja zahvaljuju Gospodinu Bogu što se objavio ljudskome rodu u liku spasitelja Isusa Krista. Spomenuo je da je sretna okolnost što upravo na današnju

svetkovinu Sveta Tri Kralja s njima u katedrali prvi puta suslavi i novi apostolski nuncij u BiH mons. Chullikatt, podrijetlom iz Indije. Pojasnio je da prema staroj kršćanskoj literaturi i jedan od trojice kraljeva, po imenu Gašpar, potječe iz današnje Indije, točnije iz krajeva koji su danas okupljeni u državi Kerala odakle dolazi i novi apostolski nuncij. Izrazio mu je dobrodošlicu te pozvao sve da mole za njega kako bi mu služba u ovom dijelu Crkve Kristove bila "za njezinu izgradnju, za dobro, za prijateljstvo, za širenje brat-skih, osjećaja i djelovanja među svim ljudima". Pozdravio je i nazočne biskupe, članove Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, osobito mons. Komaricu koji danas obilježava obljetnicu svog biskupskog ređenja. Riječi pozdrava uputio je i dvojici provincijala franjevačkih provincija - Bosne Srebrene i Hercegovačke, ostalim svećenicima kao i svima nazočnima u katedrali i koji su se duhom ujedinili prateći izravni prijenos RTV Herceg-Bosne, Radija Marije Bosne i Hercegovine, Radija Mir Međugorje i drugih medija.

Nakon naviještenog evanđeoskog misnog odlomka, dvojica bogoslova Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa su pjevajući objavili sljedeći Bogojavljenjski navještaj Uskrsa za 2023. godinu: "Predraga braćo i sestre, objavit će nam se slava Gospodnja i uvijek će se objavljivati dok On ponovno ne dođe. U tijeku i rasporedbi vremena spominjemo se i živimo otajstva spasenja. Središte čitave liturgijske godine uskršno je trodnevje našega Gospodina raspetoga, ukopanoga i uskrsloga, a vrhunac mu je Uskrs: Nedjelja Uskrsnuća koja će biti 9. travnja. Svake nedjelje, tog tjednog Uskrsa, uprisutnjuje sveta Crkva ovo veliko otajstvo, u kojem je Krist pobijedio grijeh i smrt. Od Uskrsa proistječu svi sveti dani: početak korizme, na Pepelnicu, 22. veljače, Uzašašće Gospodino, 18. svibnja, Nedjelja Pedesetnica: Duhovi, 28. svibnja, Svetkovina Presvetog Srca Isusova, 16. lipnja, a početak nove liturgijske godine i doša-

šća u nedjelju, 3. prosinca. I na blagdane Presvete Bogorodice, apostola i svetih, te na spomen svih vjernih mrtvih, navješćuje Crkva na svom putu zemaljskom Gospodnje pashalno otajstvo. Kristu, koji bijaše, koji jest i koji dolazi, Gospodaru vremena i povijesti, neprolazna slava u vijeke vjekova. Amen."

Prigodnu homiliju uputio je nuncij Chullikatt na talijanskom jeziku uz prevođenje generalnog vikara mons. Slađana Ćosića. Nuncij Chullikatt zahvalio je nadbiskupu Tomi na riječima dobrodošlice i prijateljstva. Kazao je da se osobno poznaju više od 25 godina te je izrazio radost da je sačuvao svoj osjećaj za humor, kakav je imao i prije toliko godina kada ga je upoznao. Zahvalio je i drugim biskupima prisutnim na ovom misnom slavlju, te pozdravio također sve redovnike, redovnice i sve svećenike u koncelecijaciji, kao i sav prisutni vjerni puk. "Cijenim i zahvalan sam za dobrodošlicu koju mi ovdje iskazujete i koja će mi zasigurno pomoći u vršenju moje službe predstavnika Svetoga Oca u ovoj zemlji. Siguran sam da će iskustvo moga služenja u Bosni i Hercegovini, i također u Crnoj Gori kao apostolski nuncij biti veliko obogaćenje za mene osobno koji ću sačuvati za cijeli svoj život", poručio je nuncij Chullikatt.

U prigodnoj propovijedi nuncij Chullikatt posvijestio je da nam "Bogojavljenje otkriva Boga koji se utjelovio u Isusu koji se predstavlja kao Onaj koji je potpuno obuzet brigom za nas". "Stoga i mi, s naše strane, poput Mudraca s Istoka, na Božju brigu za nas moramo odgovoriti našim marom za Boga, tražeći njegovu volju i njegov plan za nas i tako djelovati da učinimo sve što je potrebno za ispunjenje njegove volje i plana za naš život. Međutim, kao što znamo, često nismo spremni hodati zajedno s Bogom, a još manje ispunjavati njegovu volju u našim životima", istaknuo je nuncij Chullikatt dodavši da Božju brigu za nas, prikazanu kroz utjelovljenje u Djetetu Isusu rođenom u Betlehemu, možemo razumjeti samo ako imamo i živimo vjeru. "Jer vjera - kako je govorio pokojni papa Benedikt XVI. - nije ništa drugo nego nutarnji dodir Boga, stanje koje nas vodi na put života u njemu, s njim i za njega. Vjera nas uvodi u stanje u kojemu smo zahvaćeni Božjom brigom i čini nas hodočasnicima koji u nutrini idu prema pravom Kralju svijeta i prema njegovu obećanju pravde, istine, ljubavi i spasenja. Na ovom hodočašću, zajedno s Isusom koji vodi Crkvu, trebamo znati ići naprijed - bez imalo oklijevanja - poput betlehemske zvijezde koja

svojim svjetlom pokazuje ljudima put do spasenja koje je Krist darovao čovječanstvu", kazao je nuncij Chullikatt.

Podsjetivši da je preminuli papa emeritus Benedikt XVI. poticao na poniznost vjere - vjerovanje zajedno s vjerom Crkve svih vremena, apostolski nuncij je kazao je da će ono uvijek će biti u sukobu s prevladavajućim razumijevanjem onih koji se drže onoga što je naizgled sigurno. "Tko god živi i naviješta vjeru Crkve, u mnogim se točkama ne priklanja prevladavajućim mišljenjima ni u našem vremenu. Agnosticizam i skepticizam koji su danas široko rasprostranjeni, imaju svoje dogme i izrazito su netolerantni prema svemu što ih dovodi u pitanje. Stoga je hrabrost da se proturječi prevladavajućim usmjerenjima danas posebno važna za sve", kazao je nuncij Chullikatt zaključivši da, budemo li živjeli li s Kristom, i mi ćemo, poput Mudraca, postati "zvijezde koje prednjače ljudima koji osjećaju nemir za Bogom i koje im pokazuju pravi put koji ih vodi k Bogu u kojemu će naći pravi život".

Na kraju svete Mise nadbiskup Francis Assisi Chullikatt, u nazočnosti svih članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, predao je pismo preporuke predsjedniku BK BiH nadbiskupu Vukšiću. Naime, apostolski nuncij, kada dolazi, donosi dva akreditivna pisma: jedno za državnu vlast a drugo za Crkvu. Potom je pročitano akreditivno pismo koje je predsjedniku BK BiH nadbiskupu Vukšiću uputio državni tajnik Njegovog Svetosti kardinal Svete Rimske crkve Petar Parolin, a u cijelosti glasi: "Preuzvišeni gospodine. Časni brat Franciscus Assisius Chullikatt, titularni nadbiskup Ostrena kojega je, kako sigurno znadete, Vrhovni svećenik Franjo imenovao nedavno apostolskim nuncijem u Bosni i Hercegovini, predat će Vam ovo pismo uz propisani postupak. Iako njegove izvrsne sposobnosti kao legata ove Apostolske Stolice obećaju da će izvrsno vršiti službu koja se od njega traži, ipak ga usrdno preporučam Vama, preuzvišeni i prečasnogospodine, i ostalim biskupima Konferencije kojoj predsjedate. Stoga, pratite ga uz podršku vaših služba, a zbog toga vam već sada veoma zahvaljujem u ime Rimskog vrhovnog svećenika. Napokon, koristim ovu prigodu da Vašu preuzvišenost i prečasnost te preko Vas sve biskupe te Konferencije pozdravim bratskom ljubavlju u Gospodinu, izražavajući duboku odanost i poštovanje". Novi apostolski nuncij nadbiskup Chullikatt, 28. prosinca 2022. predao je vjerodajnice predsjedateljici Predsjedništva BiH gospođi Željki Cvijanović.

Potom se nazočnima obratio nadbiskup Chullikatt koji je kazao da je prvi puta u obnašanju službe apostolskoga nuncija doživio tako lijep prijem sa strane lokalne Crkve. "Ja to tumačim kao izvrstan znak za moje poslanje, ali ja računam na vašu podršku", kazao je nuncij Chullikatt koji je obećao da će, kad mu to prilike dopuste, posjetiti različite zajednice u zemlji. "U međuvremenu molim vašu molitvu za svoje poslanje u vašoj časnoj Zemlji. Sa svoje strane ja obećavam molitvu za svakoga od vas. Ponovno vam zahvaljujem i sretan vam blagdan Bogojavljenja. Neka vas Gospodin sve blagoslovi! Hvala lijepa!", kazao je na kraju nuncij Chullikatt.

Nadbiskup Vukšić još jednom hvala svima, osobito braći biskupima, svećenicima, te vjernicima za sudjelovanje u ovoj Euharistiji. "Neka dragi Bog blagoslovi sve nas okupljene, a pogotovo njega koji danas započinje, odnosno, ovih dana započinje svoju službu u ovom dijelu Crkve Kristove!", kazao je na kraju nadbiskup Vukšić.

Liturgijsko pjevanje animirao je Katedralni mješoviti zbor "Josip Stadler" pod ravnanjem vlč. Marka Stanušića, a asistirali su bogoslovi Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa pod ravnanjem vlč. Ivana Rake. (kta)

SJEDNICA STRUČNOGA TIJELA ZA PRIJENOS LITURGIJSKIH SLAVLJA BK BiH

Stručno tijelo za prijenos liturgijskih slavlja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održalo je, 16. siječnja 2023., u prostorijama BK BiH u Sarajevu sjednicu pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, predsjednika spomenutog Stručnog tijela i predsjednika Biskupske konferencije BiH.

Nakon što je usvojen zapisnik s prošlog susreta, članovi Vijeća dogovorili su način pripreme Kalendara liturgijskih i drugih slavlja za medijsko praćenje u 2023. godini u okviru Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini. Zaključeno je da sljedećih dana budu žurno prikupljene sve potrebne informacije o najvažnijim događanjima na raznim crkvenim razinama kako bi spomenuti kalendar što prije bio objavljen na mrežnim stranicama kao pomagalo medijskima djelatnicama.

Nakon zasjedanja izneseni su i pojedini prijedlozi u vezi sa što boljom organizacijom izravnih prijenosa i medijskog praćenja liturgijskih slavlja.

Stručno tijelo za prijenose liturgijskih slavlja BK BiH osnovano je 1. prosinca 2017. u skladu s dokumentom BK BiH iz 2010. pod nazivom Temeljne odredbe BK BiH za televizijski, radijski i internetski prijenos liturgijskih slavlja. U skladu s odredbama ovog dokumenta, Stručno tijelo će u suradnji s pojedinim predstavnicima biskupija i provincija te s vodstvom programa religijske kulture javnih televizija i radija na razini BiH, odnosno mjerodavnih tijela medijskih kuća, izraditi godišnji raspored prijenosa liturgijskih slavlja, pazeći na zastupljenost svih krajeva BiH te vodeći brigu o posebnim slavljinama i prigodama. (kta)

PRIOPĆENJE S 25. ZAJEDNIČKOGA ZASJEDANJA HBK I BK BiH

Članovi Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održali su svoje XXV. redovito godišnje zajedničko zasjedanje, 23. siječnja 2023., u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu.

Predsjedali su nadbiskup metropolit splitsko-makarski i apostolski upravitelj Porečke i

pulske biskupije mons. Dražen Kutleša, predsjednik HBK, i nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH.

Dvije biskupske konferencije zajednički skrbe za hrvatske vjernike u iseljentištvu te su toj temi posvetili osobitu pozornost. Upoznati su s dje-

lovanjem zajedničkog Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu te su saslušali izvješće Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu za 2022. godinu. Hrvatska inozemna pastva trenutno je organizirana u 183 grada diljem svijeta te u njima djeluje 184 svećenika, od kojih 55 biskupijskih i 129 redovničkih iz Crkve u Hrvata. Biskupi su konstatali da je i dalje neophodna pastoralna skrb za članove njihovih biskupijskih zajednica koji su iz raznih razloga napustili svoj rodni kraj, kao i da se, nažalost, nastavlja iseljavanje iz domovine, Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih krajeva gdje Hrvati žive stoljećima. I ovom su prigodom izrazili zahvalnost svećenicima, redovnicima i redovnicama kao i drugom pastoralnom osoblju na zauzetom djelovanju među hrvatskim vjernicima pomažući im da ostanu ustrajni u svojoj vjeri te da očuvaju svoj identitet.

Biskupi su detaljno upoznati sa životom i radom u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu u kojem trenutno borave 22 svećenika na poslijediplomskom studiju iz raznih biskupija Crkve u Hrvata. Zahvalni su upravi, svećenicima studentima, redovnicama i svim djelatnicima u Zavodu za njihovu skladnu suradnju kojom su, uz Božji blagoslov i potporu brojnih dobročinitelja, uspjeli prebroditi izazove povezane s pandemijom koronavirusa te učiniti da ta ustanova od posebne važnosti za Crkvu u Hrvata i dalje duhovno i materijalno napreduje.

Izraz osobite blizine i solidarnosti između dviju biskupskih konferencija jest akcija Hrvatskog Caritasa pod naslovom "Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini" koja se provodi od 2007. godine. Biskupima je predstavljen tijekom prošlogodišnje akcije i planovi za ovogodišnji Tjedan koji će se održati od 5. do 12. ožujka. Središnje misno slavlje uz izravan televizijski i radijski prijenos bit će na treću korizmu nedjelju, 12. ožujka 2023. u župnoj crkvi u Aladinićima, u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. Izražena je zahvalnost svima koji putem mreže Caritasa, svojim molitvama, priložima i na druge načine pomažu brojne karitativne projekte u BiH. Budući da je konkretna materijalna pomoć posljednjih godina smanjena, potiču sve ljude dobre volje, a

posebno članove biskupijskih zajednica u Republici Hrvatskoj, da nastave podupirati svoju potrebitu braću i sestre u Bosni i Hercegovini.

Saslušavši izvješće o radu Biskupske komisije HBK za liturgiju i Vijeća za liturgiju BK BiH, biskupi su razmišljali o što učinkovitijem načinu djelovanja na liturgijskom planu na hrvatskom govornom području. U tom duhu izneseni su i neki konkretni prijedlozi koje će svaka biskupska konferencija razmotriti na svojem zasjedanju. Osvrćući se na rad Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral pri HBK, biskupi su tražili najbolji način da ta liturgijsko-pastoralna ustanova biskupa hrvatskog jezičnog područja ostvari svoju svrhu: "svestrano promicati liturgijski pastoral u duhu Konstitucije *Sacrosanctum Concilium* o liturgiji II. vatikanskoga sabora i ostalih dokumenata Svete Stolice o liturgiji te smjernica hrvatskih biskupa", kako piše u Statutu Instituta.

Članovi HBK i BK BiH upoznati su i s pojeđinostima ovogodišnjeg središnjeg obilježavanja spomena na Bleiburšku tragediju koja će se, pod pokroviteljstvom HBK-a i u organizaciji Zagrebačke nadbiskupije, održati 13. svibnja u Macelju. Osim mise zadušnice za sve žrtve u Macelju, bit će slavljena misa i u bleiburškoj župnoj crkvi, 12. svibnja. Također će biti upriličena komemoracija na Mirogoju u Zagrebu, 13. svibnja.

Jedna od tema bilo je i misijsko djelovanje Crkve u Hrvata. Biskupi su saslušali izvješća o: proslavi Misijske nedjelje, Djelima svetog djetinjstva i sv. Petra apostola, akciji MIVA kojom se prikupljaju sredstva za nabavku vozila misionarima, prošlogodišnjem susretu misionara hrvatskog govornog područja održanog u Rijeci. Zahvalni svim misionarima i misionarkama iz svojih biskupijskih zajednica, biskupi potiču svoje vjernike da nastave molitvom i konkretnom pomoću, čitanjem i širenjem misijskog lista Radosna vijest i na druge načine pomagati onima koji šire Radosnu vijest spasenja.

Biskupi su također informirani o radu Komisije HBK-a i BK BiH za hrvatski martirologij i biskupijskih povjerenika za popis žrtava.

Uoči zasjedanja biskupi su slavili Euharistiju u kapeli, u zgradi Hrvatske biskupske konferencije, kojom je predsjedao predsjednik HBK-a nadbiskup Kutleša. (kta/ika)

PORUKA BISKUPA SEMRENA ZA DAN ŽIVOTA 2023.

Na prijedlog Svetog Oca i prema odluci naših biskupa svake je godine prva nedjelja veljače posvećena razmišljanju i molitvi za dar života. Naši biskupi pozivaju na odgajanje savjesti i svijesti o ljubavi, prihvaćanju i poštivanju istinskog života od samoga začeća. Stoga je predsjednik Vijeća za obitelj mons. dr. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki, uputio Poruku za Dan života, koji se obilježava u nedjelju 5. veljače 2023.

Zaštita života i pravo na život od samog začeća do biološke smrti

Ljudsko dostojanstvo pripada svim ljudima i cijelom čovječanstvu. Ljudska osoba kao nosilac ljudskog dostojanstva ujedno je i nosilac neotudivih ljudskih prava. Ljudsko je dostojanstvo univerzalno, što znači da pripada svakom čovjeku pojedincu bez iznimke. To dostojanstvo vrijedi bezuvjetno, ne može se ni steći ni izgubiti. Ono je stoga nepovredivo.

Nakon početnoga razmišljanja o ljudskom dostojanstvu u rimskoj antici (stoičko razdoblje) bitnu su ulogu imale u priznavanju toga dostojanstva posebne kršćanske predodžbe o čovjeku kao Božjoj slici i kao Božjem djetetu. Tu važnu ulogu dostojanstva u čovjekovu životu sadržavala je ideja talijanskoga humanizma o samostvaralačkom čovjekovu potencijalu te kolonijalnoetičke rasprave o novom svijetu i pojačano filozofsko razumijevanje uma. Ključni poticaj pritom je dala filozofija Immanuela Kanta. Za Kanta je ljudsko dostojanstvo utemeljeno u čovjekovoj moralnoj naravi. On, naime, strogo razlikuje dostojanstvo (Würde) i cijenu (Preis) te tako suprotstavlja bezuvjetnu vrijednost dostojanstva svakoj relativizaciji. Već je Kant govorio o svetosti osobe. Povijest pojma ljudskog dostojanstva već kod Émilea Durkheima postaje ishodištem novoga promatranja čovjeka. Tako je povijest ljudskog dostojanstva ujedno povijest socijalnih i kulturnih procesa, u kojima se osobi jednostavno, svakom čovjeku i svim ljudima, pripisuje najviša vrijednost, pa se može govoriti o svetosti osobe.

Hans Joas tvrdi da je bolje govoriti o svetosti osobe nego o svetosti individuuma kako bi se izbjeglo egocentrično sakraliziranje individu-

uma, a time i narcistička nesposobnost za čovjekovu komunikaciju s drugima. Treba reći da individuum ne može dobiti svetost od samoga sebe, nego od Onoga koji je apsolutno svet. U suvremenom zapadnom svijetu vlada destruktivni individualizam, a ne onaj koji je sposoban za komunikaciju s drugima, odnosno za društvenu integraciju.

Kad je riječ o jednakom dostojanstvu svih ljudi (zdravih i bolesnih, bogatih i siromašnih, živih i mrtvih, nerođenih i rođenih), treba reći da je dostojanstvo tijesno povezano s moralnim univerzalizmom. Nerođeno (začeto) dijete je čovjek kao i rođeno. Živi čovjek ima dostojanstvo kao i mrtav čovjek, i to je veliki civilizacijski pomak u vrednovanju ljudskog života.

Od trenutka začeća počinje novi život koji nije ni očevo ni majčino, nego život novoga ljudskog bića koje se samostalno razvija i postaje individuum za sebe. Suvremena genetika je utvrdila da je tu od prvog časa utvrđen program onoga što će to biće biti – čovjek. To biće nikada neće postati ljudsko ako to nije već od tada. Prema tome, od prvog časa svog postojanja to biće zahtijeva, u svojoj cjelokupnosti, bezuvjetno poštovanje koje dugujemo ljudskom biću – čovjeku. A čovjeka se vrednuje kao osobu i prihvaća ga se takvoga kakav jest, bez obzira na njegovo fizičko ili mentalno zdravstveno stanje i bez obzira na njegove osobine. Kako se društvo odnosi prema djeci, takvo je u sebi.

U svojoj svakidašnjici svjedočimo stradanju djece u cijelom svijetu, a danas pogotovo stradanju djece u agresiji Ruske Federacije na Ukrajinu.

Djeca nas podsjećaju na činjenicu da smo svi, prvih godina života, potpuno ovisni o dobrohotnosti drugih. Ali, djeca su oličenje povjerenja, vjere, ljubavi i nade te neposrednosti i iskrenosti. Zato Isus u Evandjelju kaže: "Slavim te, Oče, Stvoritelju neba i zemlje, jer si otajstva kraljevstva sakrio od učenih i umnih, a objavio malenima" (Mt 11,25); ili ona: "Pazite da ne prezrete ni jednoga od ovih najmanjih jer, kažem vam, anđeli njihovi na nebu uvijek gledaju lice Oca mojega, koji je na nebesima" (Mt 18,10).

Djeca su dakle, za čovječanstvo kao i za Crkvu bogatstvo, jer nas neprestano podsjećaju da je vjera nenadomjestiv uvjet za ulazak u kraljev-

stvo Božje, a to je da se ne smatramo samodovoljnima, nego potrebnima pomoći, ljubavi i oprostjenja – svi smo potrebni pomoći, ljubavi i oprostjenja. Djeca nas podsjećaju na to da smo i sami sinovi i kćeri, makar već odrasli ili ostarjeli. Podsjećaju nas na to da život nismo dali sami sebi, nego smo ga primili, a nerijetko se dogodi da to zaboravimo, kao da bismo mi bili gospodari svoje opstojnosti, a u biti smo potpuno ovisni. Prvi je veliki dar koji primismo sam život i djeca nas podsjećaju na to da smo, bez obzira na životnu dob, stanje ili društvene uvjete, sinovi i kćeri. To je razlog radosti.

Mnogi od nas odraslih više nisu sposobni za takvo što. Nerijetko nam osmjeh izgleda naran, beživotan, umjetan i klaunovski. Djeca nas ponovno tome mogu naučiti; smijehu i plaču. Zapitajmo se: smijem li se spontano, iskreno i s ljubavlju ili mi je osmjeh umjetan? Jesam li izgubio sposobnost plakanja? Tima dvjema stvarima mogu nas poučiti djeca i zbog toga Isus svoje učenike poziva da postanu poput djece, jer tko je poput njih, pripada nebu.

Obitelj odgaja djecu za očuvanje stvorenoga. Stoga je kultura očuvanja stvorenoga kultura dara, kultura zahvale i priznavanja stvarnosti. Samo obitelj može pružiti te temeljne vrijednosti. U obitelji se, naime, stječe iskustvo da smo voljeni, željeni, prihvaćeni.

Ovom prigodom u ime svih katoličkih biskupa Bosne i Hercegovine upućujem iskrenu zahvalnost svima Vama, svećenicima, redovnicama i redovnicima i drugima, koji se na razne načine trudite oko izgradnje kulture i civilizacije života, a izbjegavate kulturu smrti.

Posebno zahvaljujem i izražavam veliko poštovanje svima onima u našoj domovini Bosni i Hercegovini koji s velikom sviješću odgovornosti prema Bogu, prema svojoj savjesti i prema svome narodu štite ljudski život i visoko cijene dostojanstvo braka i obitelji.

Zahvaljujem svim pomagačima zaklade "Da životu", koju smo ustanovili prije više godina, a koja pomaže naše hrabre bračne drugove, koji su spremni imati više djece.

Zahvaljujem i raznim karitativnim i molitvenim skupinama koje se veoma trude oko pružanja pomoći mladim bračnim parovima kao i siromašnijim obiteljima.

Zahvaljujem također svim liječnicima i bolničkom osoblju, kao i članovima obitelji koji su se istakli u spašavanju nerođenih života.

Sve Vas molim: bdijte i dalje nad svakim ljudskim životom! Branite i štitite i ubuduće ljudski život u njegovoj cjelovitosti! To je velika zadaća i veliko poslanje za sve nas koje nam je povjerio sam Bog, Životvorac! Neka Vas On nagradi svojim blagoslovom i svojim mirom!

Banja Luka, 25. siječnja 2023.

dr. fra Marko Semren,
pomoćni biskup banjolučki i
predsjednik Vijeća za obitelj BK BiH

SJEDNICA ODBORA ZA MLADE BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH

Odbor za mlade pri Vijeću za laike Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, 28. siječnja 2023. u prostorijama BK BiH u Sarajevu održao je svoju redovitu sjednicu pod predsjedanjem pomoćnoga biskupa banjolučkog mons. Marka Semrena, predsjednika spomenutog Vijeća. Sudjelovali su biskupijski povjerenici za pastoral mladih iz Banje Luke, Mostara i Sarajeva i povjerenik Franjevačke mladeži (FRAMA) Franjevačke provincije Bosne Srebrene te još dvojica vrhbosanskih svećenika koji pastoralno rade s mladima u Nadbiskupijskom centru za pastoral

mladih *Ivan Pavao II. u Sarajevu*. Ispričali su se povjerenici za mlade FRAM-e Hercegovačke franjevačke provincije i Salezijanske mladeži te animatorica *Prijatelja Malog Isusa* Sarajevske provincije sestara Služavki Malog Isusa.

Nakon zajedničke molitve u svom pozdravu biskup Semren je svim sudionicima zahvalio na dolasku i izrazio radost da se, nakon dvogodišnje pauze uzrokovane pandemijom koronavirusa, mogu ponovno susresti i razgovarati o pastoralu mladih u cijeloj Bosni i Hercegovini. Ukratko se osvrnuo na predstojeći dnevni red sjednice.

Nakon što je pročitana i usvojen zapisnik s prošle sjednice, svaki član Odbora izvijestio je o svom djelovanju s mladima na različitim područjima te progovorio o izazovima i poteškoćama s kojima se susreće u povjerenoj službi s posebnim osvrtom na nove projekte. Povjerenik za pastoral mladih Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije don Branimir Bevanda izvijestio je o pastoralu mladih u spomenutim biskupijama i osvrnuo se na djelovanje pokreta mladih simboličnog naziva MiViDiMo (mladi, vjere, djela i molitve). Povjerenik za Franjevačku mladež Bosne Srebrene fra Antonio Baketarić izvijestio je o brojnim akcijama spomenute mladeži na raznim razinama.

Povjerenik za mlade Banjolučke biskupije fra Domagoj Šimić, župnik i gvardijan iz banjolučkog predgrađa Petrićevac, izložio je temu pod nazivom: *Mladi i aktualni sinodalni hod s posebnim osvrtom na Banjalučku biskupiju*.

Pastoralni suradnici u Nadbiskupijskom centru za pastoral mladih *Ivan Pavao II.* u Sarajevu vlč. Ivan Matijević i vlč. Ljubo Zadrić predstavili su *prisutnima Izvješće o konferenciji o pastoralu mladih u zemljama Srednjoeuropskog katoličkog dana* (MEKT) održanoj od 2. do 4. prosinca 2022. u Beču. Zajedno s predstavnicima mladih iz Austrije, Češke, Mađarske, Slovačke i Slovenije, pod geslom *Krist – nada Europe*, razgovarali su o nastavku suradnje na polju pastora mladih započete 2004. godine kada je održan Europski katolički dan u austrijskom marijanskom svetištu Mariazell.

Ravnatelj Ureda za mlade BK BiH i ravnatelj spomenutog Centra za mlade u Sarajevu vlč. Šimo Maršić upoznao je nazočne s organizacijom predstojećeg hodočašća mladih iz Bosne i Hercegovine na Svjetski dan mladih koji će se održati od 1. do 6. kolovoza 2023. u glavnom portugalskom gradu Lisabonu pod geslom "Tih dana usta Marija i pohiti" (Lk 1,39). Mladi će imati prigodu susresti se s papom Franjom te sudjelovati u predprogramu koji će se održati od 26. do 31. srpnja 2023. u biskupijama diljem Portugala s ciljem boljeg upoznavanja zemlje domaćina, njezinih stanovnika, kulture i običaja. Usuglašeno je da hodočašće organizira Ured za mlade Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u suradnji s biskupijskim uredima za mlade te da u narednom razdoblju budu otvorene prijave za katoličke mladiće i djevojke koji žele sudjelovati na spomenutom susretu.

Ravnatelj Maršić je također upoznao nazočne da će od 13. do 15. veljače 2023. u prostorijama Nadbiskupijskog centra za pastoral mladih u Sarajevu biti održan i zajednički susret Odbora za mlade Hrvatske biskupske konferencije, kojim predsjedava šibenski biskup mons. Tomislav Rogić, i Odbora za mlade BK BiH te pozvao sve na spomenuti trodnevni seminar povjerenika za pastoral mladih iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Nakon sjednice, koja je završena zajedničkom molitvom, svi nazočni su pošli u Nadbiskupijski centar za mlade u sarajevskoj četvrti Otoka gdje su tijekom objeda nastavili razgovor o pastoralu mladih. (kta)

SJEDNICA VIJEĆA ZA KLER BK BiH

U utorak, 31. siječnja 2023. u prostorijama Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u Sarajevu održana je sjednica Vijeća za kler BK BiH. Predsjedao je biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić, predsjednik Vijeća, a sudjelovali su svi članovi: generalni vikar Vrhbosanske nadbiskupije mons. Slađan Ćosić, profesor Franjevačke teologije u Sarajevu fra Danimir Pezer, kancelar Biskupskog ordinarijata u Mostaru don Stipe Gale, dohorski dekan i župnik u Odžaku preč.

Ilija Orkić i župnik župe Banjolučke biskupije sv. Leopolda B. Mandića u Ljubiji vlč. Zlatko Matić.

Biskup Palić je u uvodnoj riječi zahvalio svim članovima za dolazak i sudjelovanje i kratko se osvrnuo na teme predviđene dnevnim redom.

Nakon što je usvojen zapisnik s prošle sjednice, članovi Vijeća osvrnuli su se na V. Susret svećenika u Bosni i Hercegovini održan na Gorici u Livnu, 1. lipnja 2022. Konstatirano je da se na susret, unatoč pandemije koronavirusa, odazvalo oko 200 svećenika iz svih biskupija u

Bosni i Hercegovini predvođeni svim članovima Biskupske konferencije BiH te da je franjevačka samostanska zajednica u Livnu bila gostoljubiv domaćin ovoga susreta. Spomenuto je i da su blagovremeno pripremljeni potrebni materijali za Susret kao i prigodna brošura te da je, nakon molitve, predavanja, prigode za sakrament pomirenja i Euharistijskog slavlja, druženje nastavljeno zajedničkim objedom. Razmišljano je i o sljedećem susretu svećenika koje Biskupska konferencija BiH organizira svake tri godine u jednoj od župa na razmeđu triju biskupija: Kupresu (Vrhbosanska nadbiskupija), Tomislavgradu (Mostarsko-duvanjska biskupija) i Livnu (Banjalučke biskupija).

Biskup Palić i nazočni svećenici osvrnuli su se potom na IX. Međudekanski susret u BiH koji je održan, 19. svibnja 2022. u prostorijama Nadbiskupijskog sjemeništa *Petar Barbarić* u Travniku. Sa zadovoljstvom su istaknuli da se na susret odazvala velika većina dekana iz svih biskupija u

BiH na čelu sa svojim biskupima te da je sjemenišna zajednica sa svojim poglavarima i ovaj put bila dobar domaćin kao i da su se i toga četvrtka na zajedničkom Misnom slavlju u sjemenišnoj crkvi okupili brojni štovatelji časnog sluga Božjega Petra Barbarića.

Razmišljajući o predstojećem X. Međudekanskom susretu, koji će se održati na istom mjestu, 27. travnja 2023. u Travniku, vijećnici su napravili prijedlog dnevnog reda koji će biskup Palić predstaviti biskupima na predstojećem zasjedanju Biskupske konferencije BiH, 21. i 22. ožujka 2023. u Mostaru. Izrazili su nadu da će, nakon što je jenjala padnemija koronavirusa, zaživjeti suradnja između partnerskih dekanata širom Bosne i Hercegovine.

U prostorijama obližnjeg Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog sve članove Vijeća za kler objedom je ugostio generalni vikar Čosić s braćom svećenicima i sa sestrama Služavkama Malog Isusa i drugim djelatnicama. (kta)

IZVANREDNA SJEDNICA UPRAVNOGA VIJEĆA CARITASA BiH

U subotu prijepodne, 4. veljače 2023., u Rezidenciji vrhbosanskoga nadbiskupa u Sarajevu održana je izvanredna sjednica Upravnog vijeća Caritasu BiH. Sjednicu je prema važećem Statutu sazvao i sjednici predsjedao predsjednik Caritasu BiH nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. dr. sc. Tomo Vukšić. Na sjednici su sudjelovali članovi Upravnog vijeća: generalni vikari bosanskohercegovačkih nad/biskupija, ravnatelji Caritasu BiH i nad/biskupijskih Caritasu. Zapisnik je vodio djelatnik Caritasu BiH gosp. Miroslav Valenta.

Nakon molitve i pozdrava pristupilo se prihvaćanju predloženog Dnevnog reda, a zapisnik prethodne redovite sjednice bit će na dnevnom

redu na sljedećoj redovitoj sjednici 3. svibnja ove godine. Pozivnica sa svim pripremljenim materijalima članovima Upravnog vijeća pravovremeno su poslani putem e-maila.

Na sjednici se raspravljalo o temama koje su u ovom trenutku važne za daljnju izgradnju i aktivnosti Caritasu BiH kako bi isti što kvalitetnije ostvario svoje poslanje u karitativnom životu Katoličke Crkve u BiH prema važećim crkvenim, karitativnim, državnim i statutarnim odredbama i zakonima. U središtu konstruktivne rasprave i zaključaka bile su sljedeće teme: Višenamjenski i samoodrživi projektni centar Caritasu BiH i traženje zadovoljavajućeg rješenja i aktivnosti Caritasu BiH s konkretnim izazovima početka ove godine. (caritas.ba)

INTERVENT NADBISKUPA VUKŠIĆA NA NEKA PITANJA ZA KONTINENTALNU SINODU

U organizaciji Predsjedništva i Tajništva Vijeća europskih biskupskih konferencija, koje je u stalnom kontaktu s Generalnim tajništvom Sinode pri Svetoj Stolici i s Tajništvom Češke biskupske konferencije, u jutarnjim satima u ponedjeljak, 6. veljače 2023., u glavnom gradu Češke Pragu započela je prva faza Europske kontinentalne sinodske skupštine koja će trajati do 9. veljače. Nakon toga će od 9. do 12. veljače uslijediti druga faza na kojoj će sudjelovati samo predsjednici europskih biskupskih konferencija.

Tijekom prijedodnevna zasjedanja sudionici su saslušali kratke intervente koje su, na temelju tri postavljena pitanja iz dokumenta za kontinentalnu Sinodu, iznijeli po dva delegata 13 izaslanstava europskih biskupskih konferencija. U ime Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine na talijanskom jeziku govorio je njezin predsjednik mons. Tomo Vukšić, nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH. Intervent nadbiskupa Vukšića prenosimo u cijelosti na hrvatskom i na talijanskom jeziku:

Na našem sinodalnom putu naglašena je slika Crkve kao zajednice svih Kristovih vjernika. Vjernika koji su s Kristom, koji je "hodos". Krist je o sebi rekao: Ja sam "hodos" = put (također: istina i život). Stoga su "syn-hodos" oni koji su "s Kristom". Kršćani su zato nazvani također "sinodoi" (Ignacije Antiohijski). Dakle, sinodalnost je prije svega "s-Krist-ovstvo". A "sinodoi" su svi "su-Kristi". To jest, kršćani su sinodalni pravo zato što su s Kristom, i samo na toj kristološkoj osnovi, svi kršteni su "sinodoi" u vremenu spasenja, u nasljedovanju Krista i služenju svojoj braći i sestrama, na hodočašću prema Uskrsnom Kristu. Međutim, u stvarnosti nije uvijek tako visoka svijest svih članova Crkve da su i oni Cr-

kva i da su svi po krštenju, osim časti i dostojanstva, primili i Kristovo poslanje.

Tijekom sinodalnoga procesa često se ponavljalo: Prije svega, potrebno je naučiti slušati Duha. To je moguće u ozračju tišine kao uvjeta za unutarnje stanje bez kojega nije moguće jasno razabrati poziv Duha. Tišina otvara srce kršćanima Božjoj riječi.

Iz izvješća, osobnih kontakata i iskustava sudionika živi se radost slušanja Duha i sluša govor drugih, dijalog o zajedništvu i zajedničkom putu Božje djece te radost što mogu izreći ono što je u njihovim srcima. Na temelju iskustva i molitve moguće je dati mudar savjet i uroditi dobrim plodom koji pridonosi međusobnom razlučivanju i slušanju Duha Svetoga. Cijeli proces savjetovanja shvaća se kao neka vrsta formacije članova Crkve pozvanih snagom krštenja na suodgovornost i veću predanost propovijedanju, poslanju i služenju narodu Božjemu i svim ljudima našega vremena.

Vitalnost i duhovnost župnih zajednica očituje vitalnost cijele Crkve. Iskustva župljana da sudjeluju u aktivnostima vrlo su pozitivna. Na taj se način vjernicima nudi prilika za osobni duhovni rast, poznavanje njihove vjere, smisao života, ljepotu služenja, prepoznavanje njihovih sposobnosti, dijeljenje i ljepotu zajedništva.

Krštenjem su svi postali članovi Crkve, "sinodoi", "s Kristom" na hodočašću posvećenja i spasenja, ali Kristovi učenici su i poslani biti njegovi svjedoci sve do kraja zemlje, svaki prema svojoj službi. Svatko bi trebao dati sve od sebe i pokušati živjeti svoje dostojanstvo i svoj poziv "syn-Hodos-a". Na taj način se hodi putem obraćenja, sazrijeva i priprema se za razlučivanje i zajedničke odluke u skladu s poticajima Duha Svetoga i Kristovim pozivom učenicima da budu u svijetu. (kta)

SJEDNICA VIJEĆA ZA KATEHEZU I NOVU EVANGELIZACIJU BK BiH

Vijeće za katehezu i novu evangelizaciju Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održalo je u ponedjeljak, 27. veljače 2023., svoju redovitu sjednicu pod predsjedanjem biskupa mostarsko-duvanjskog i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskoga mons. Petra Palića.

Na sjednici su sudjelovali članovi Vijeća: vlč. Tomislav Mlakić, predstojnik Katehetskog ureda BK BiH i Katehetskog ureda Vrhbosanske nadbiskupije, don Ante Pavlović, predstojnik Katehetskog ureda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, don Marko Šutalo, predstojnik Teološko-katehetskog instituta u Mostaru, s. Mirjam Ramljak, vjeroučiteljica, i gosp. Viktor Zubac, vjeroučitelj.

Na početku je sve nazočne pozdravio biskup Palić i zahvalio svima na dolasku, unatoč nepovoljnim vremenskim uvjetima, te na doprinosu koji svatko od članova Vijeća daje u svojoj službi koje vrše, ali i u Vijeću.

Nakon usvojenog dnevnog reda, situaciju s vjeronaučnim udžbenicima predstavio je voditelj prodaje Logovite d.o.o. Viktor Zubac. Članove Vijeća je upoznao s načinom financiranja udžbenika u županijama/kantonima u Bosni i

Hercegovini, te o potrebnim i mogućim koracima s obzirom na kurikularnu reformu koja je na području Bosne i Hercegovine u tijeku. Članovi Vijeća konstatirali su da su za katolički vjeronauk u osnovnim i srednjim školama do daljnjega na snazi vjeronaučni udžbenici koje je odobrila Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine.

Članovi Vijeća su se, također, osvrnuli na tijek izrade kurikuluma katoličkog vjeronauka za škole u Bosni i Hercegovini. Utvrdili su kako je kurikularna reforma složen proces i da će svi biskupijski Katehetski uredi, kao i Katehetski ured BK BiH, poštujući specifičnost administrativno-teritorijalnog uređenja Bosne i Hercegovine, učiniti sve potrebno kako bi se kurikulum katoličkog vjeronauka pravovremeno izradio.

Članovi Vijeća su se dotaknuli i pitanja mogućeg organiziranja Vjeronaučne olimpijade, kao i susreta biskupa BK BiH i ravnatelja svih škola koji rade po hrvatskom nastavnom planu i programu u Bosni i Hercegovini.

Biskup Palić je na kraju sjednice zahvalio članovima Vijeća na konstruktivnoj raspravi i njihovom doprinosu u radu Vijeća. (kta)

SJEDNICA VIJEĆA ZA EKUMENIZAM I DIJALOG MEĐU RELIGIJAMA I KULTURAMA BK BiH

Redovita sjednica Vijeća za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održana je, 27. veljače 2023. u prostorijama BK BiH u Sarajevu pod predsjedanjem biskupa mostarsko-duvanjskog i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog mons. Petra Palića, predsjednika Vijeća. Sudjelovali su: profesor emeritus mons. Mato Zovkić, vojni kapelan i župnik u banjolučkom predgrađu Budžak vlč. Marijan Stojanović, župnik iz Čeljeva pokraj Čapljine don Ivo Šutalo te dvojica nedavno imenovanih članova: fra Drago

Vujević, župnik iz Konjica, i vlč. Josip Knežević, profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. U dijelu zasjedanja pridružio im se i generalni tajnik BK BiH mons. Ivo Tomašević.

Nakon što su vijećnici saslušali zapisnik s posljednjeg zasjedanja ovog Vijeća, biskup Petar je prikazao izvještaj o sinodalnosti koji je najprije proveden u biskupijama BiH nakon čega su dostavljeni sažeci sinodalnog hoda Biskupskoj konferenciji BiH. Potom je pročitao dio Sažetka BK BiH koji je početkom kolovoza 2022. dostav-

ljen Sv. Stolici kao dio priprave za opću sinodu u Rimu, a odnosi se na ekumenizam i međureligijski dijalog u BiH. Tajnik Tomašević je spomenuo da je upravo taj dio, između ostalog, pročitao i uvršten u sažetak na Europskoj kontinentalnoj sinodskoj skupštini, održanoj od 5. do 11. veljače 2023. u Pragu.

Mons. Zovkić izvijestio je o događajima u odnosima pravoslavaca, katolika i muslimana: prijevod Biblije na bosanski god. 2013. koji je uredio dr. Redžo Trako, prijevod i komentar muslimansko-katoličke Deklaracije o ljudskim bratstvu koju su potpisali papa Franjo i šejk Al-Azhara Ahmed Al-Tayyeb u Abu Dhabiju 4. 2. 2019, pismo kardinala Puljića patrijarhu Irineju od 7. 2. 2016., pismo mitropolita Hrizostoma kardinalu Puljiću od 11. 5. 2020. te reakciju mitropolita Hrizostoma na propovijed imama Amira Mahića u Kozarcu, općina Prijedor, 23.

1. 2023. Izvjestitelj je citirao umirujuću izjavu muftije sarajevskog dr. Nedžada Grabusa, ovogodišnjeg predsjedatelja Međureligijskog vijeća (MRV), da MRV nastavlja svoje zalaganje za dijalog i nada se da će se predstavnik Mitropolije dabrobosanske vratiti punom sudjelovanju jer je "SPC važna institucija u BiH i zato je za sve nas važno da surađujemo".

Vlč. Marijan Stojanović izvijestio je o prilikama u banjalučkoj biskupiji.

Hercegovački franjevac fra Drago Vujević izvijestio je o praktičnim teškoćama u svom pastoralnom djelovanju s toga područja.

U raspravi je zaključeno da je ekumenski i međureligijski dijalog katolicima zadan na Drugom vatikanskom saboru te da vjeroučitelji, svećenici i imami na području BiH mogu svojim đacima i vjernicima davati primjer poštovanja i povjerenja među različitim koji žive u ovoj zemlji. (kta)

SJEDNICA VIJEĆA ZA OBITELJ BK BiH

Redovita sjednica Vijeća za obitelj Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održana je u subotu, 11. ožujka 2023., u prostorijama BK BiH u Sarajevu pod predsjedanjem pomoćnog biskupa banjolučkog mons. Marka Sermrena, predsjednika Vijeća. Sudjelovali su članice i članovi Vijeća: gospođe Ana Huml Žontar i Verica Mišanić te gospodin Josip Gelo i vlč. Tomislav Mlakić, župnik župe Svete Obitelji na Kupresu.

Nakon što je uputio pozdrav nazočnim članovima i članicama Vijeća te im zahvalio za dolazak, biskup Semren je u uvodnoj riječi predstavio dnevni red sjednice ističući da će glavana tema biti obilježavanje predstojećeg VI. Obiteljskog dana u Bosni i Hercegovini koji će, pod geslom: "Očevi i majke pred izazovima sadašnjeg trenutka", biti upriličen u župnoj crkvi Svete Obitelji na Kupresu, u nedjelju 30. srpnja 2023. Prenio je želju članova Biskupske konferencije da ovo Vijeće priredi potrebne materijale za Obiteljski dan koji bi bili objavljeni na mrežnim stranicama kao pomoć svim župnim i drugim crkvenim zajednicama da se uključe u obilježavanje spomenutog dana.

Nakon pročitano i usvojenog zapisnika sa prethodne sjednice Vijeća za obitelj BK BiH koja je, zbog ograničenja kretanja u vrijeme pandemije koronavirusa, održana posljednji put 2020. godine, vijećnici su razmijenili mišljenja u vezi s organizacijom predstojećeg Obiteljskog dana. Saslušali su prijedlog odsutne članice Vijeća gospođe Sande D. Smoljo da za tu prigodu budu održana *online* predavanja na temu: "Izazovi očinstva i majčinstva u današnjem društvu" te objavljeni video zapisi sa svjedočenjima samih obitelji o izazovima u suvremenom svijetu i odgovorima stručnih osoba koje rade s obiteljima. Također je predloženo da bude priređena knjižica za misno slavlje toga dana i drugi materijali.

Tijekom žive rasprave prisutnih vijećnika izneseni su i drugi konkretni prijedlozi. Svi su se složili da tijekom proslave Obiteljskog dana posebno mjesto trebaju zauzeti one obitelji koje među svojim članovima imaju osobu s posebnim potrebama jer se takve obitelji suočavaju s velikim izazovima. Predloženo je i da se poduzmu aktivnosti prilagođene upravo takvim obiteljima. Razmotren je i program Obiteljskog dana koji

uključuje večernju Svetu misu uoči Obiteljskog dana i potom klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu te svečano Euharistijsko slavlje u nedjelju, 30. srpnja 2023. kao i program prije svete Mise. Izneseni su i konkretni prijedlozi s ciljem animiranja dolaska što većeg broja vjernika, posebno iz župa bugojanskog i susjednih duvanjskog i livanjskog dekanata, na proslavu u Kupresu, ali i uključivanje svih biskupijskih zajednica u Bosni i Hercegovini u obilježavanje Obiteljskog dana na način da posebno toga dana obitelj stave u središte molitve i svoga zauzimanja.

Vijećnici su također imali plodnu raspravu o obiteljskom pastoralu odnosno o povezivanju i daljnjem razvoju postojećih inicijativa, pokreta, aktivnosti i sadržaja na biskupijskim razinama i na razini Biskupske konferencije BiH. Predloženo je da, po uzoru na redovite

dekanatske susrete svećenika, budu organizirani slični susreti i za obitelji. Izrečene su i riječi zahvale župnoj zajednici u Kupresu koja, predvođena svojim župnikom Mlakićem i suradnicima, već šestu godinu zaredom nesebično otvara vrata i srce svima koji dođu na proslavu Obiteljskog dana. Navedeni su i drugi primjeri dobre prakse župnika koji i u ovim teškim i izazovnim vremenima, koristeći sva sredstva koja uključuju i moderna sredstva društvene komunikacije, sustavno brinu za svoje župljane te posebno skrbe o obiteljima.

U završnoj riječi biskup Marko zahvalio je svim vijećnicima za aktivan doprinos te obećao s iznesenim prijedlozima upoznati biskupe koji će 21. i 22. ožujka 2023. okupiti na redovitom proljetnom zasjedanju Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u Mostaru. (kta)

POZDRAV MONS. VUKŠIĆA NA POČETKU 25. ZAJEDNIČKOGA ZASJEDANJA HBK I BK BiH

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine, u jutarnjim satima 21. ožujka 2023. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, započela je svoje 86. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, predsjednika BK BiH. Pozdrav nadbiskupa Vukšića na početku zasjedanja donosimo u cijelosti:

Draga braćo,

u ime članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, na početku ovoga jubilarnog 25. zajedničkog zasjedanja srdačno pozdravljam sve vas članove Hrvatske biskupske konferencije sa željom i molitvom da naš rad bude plodan te na korist Kristovim vjernicima u našim biskupijama i hrvatskoj inozemnoj pastvi, kao i svim drugim ljudima s kojima živimo.

Na poseban način pozdravljam novoga zadarskog nadbiskupa Milana. Čestitam ti, dragi brate, i molim da te sveta Stošija, na čiji blagdan si preuzeo vodstvo nadbiskupije, uvijek prati svojim zagovorom. A dragom nadbiskupu Želimiru,

zahvaljujem za mnoga dobra kojim je obogatio Crkvu Kristovu svojim službama u Dubrovniku i Zadru, za suradnju naših biskupskih konferencija, za prijateljstvo i solidarnost s Crkvom u Bosni i Hercegovini i, naravno, za služenje u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, čiji je bio svećenik, i u Sarajevskoj nadbiskupiji u kojoj je obnašao važne službe poglavara i profesora budućih svećenika. I obojici neka budu blagoslovljeni svi budući dani.

S obzirom na to da zasjedamo u Zagrebu u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije, smatram potrebnim zahvaliti za vašu gostoljubivost, kojom nas u ovim prostorima primate ne samo kad dolazimo službeno, nego i kad god nas neka potreba dovede u ove krajeve. Zahvaljujemo vam također za dosadašnju lijepu "prekograničnu suradnju", čega je znak također ovo zasjedanje i njegov dnevni red na kojemu je i tema Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini, i neka tako, pa i još bolje u onomu što je potrebno, bude i ubuduće. I čini se također prikladnim čestitati što država Hrvatska uspješno nastavlja proces europskih integracija, te izraziti nadu da će, ulaskom u schengenski

prostor i eurozonu, na najbolji način iskoristiti sve mogućnosti koje joj, u tim političkim okolnostima, nudi nova pravna, gospodarska i stvarna situacija te da će Hrvatska također ubuduće pomagati Bosni i Hercegovini na putu istih integracija.

Vjerojatno vam je poznato da je Europsko vijeće 15. prosinca 2022. odlučilo Bosnu i Hercegovinu prihvatiti kao kandidata za Europsku uniju, što smo mi biskupi sutradan pozdravili sa zasjedanja Stalnoga vijeća. Međutim, mnogo prije toga iz istoga središta postavljeno je 14 prioriteta za reforme. Njih Bosna i Hercegovina mora ispuniti prije nego što mogne prijeći u fazu otvaranja službenih pregovora o pristupanju. To jest, potrebno je provesti reforme koje će omo-

gućiti da se izbori provode u skladu s europskim standardima i osigurati rezultate na svim razinama institucionalnog okvira, uključujući i ustavnu reformu. Tu su i drugi uvjeti kao što je funkcioniranje pravosuđa, jačanje borbe protiv korupcije i organiziranoga kriminala te uspostavljanje učinkovite koordinacije upravljanja granicama, jačanje zaštite ljudskih prava, osiguranje slobode izražavanja i medija, poboljšanje zaštite ranjivih kategorija društva te osiguranje završetka reformi javne uprave.

Hvala vam za strpljenje i neka i ovo naše zasjedanje bude doprinos u službi jačanja Crkve Kristove, duhovne obnove svih nas njezinih članova, evangelizacije i širenja prijateljstva i bratskih osjećanja među svim ljudima.

POZDRAVNI GOVOR PREDSEDNIKA HBK NADBISKUPA KUTLEŠE NA ZASJEDANJU BK BiH

Na 86. redovitom zasjedanju BK BiH sudjeluje i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije zagrebački nadbiskup koadjutor mons. Dražen Kutleša. Njegov pozdrav, koji je uputio okupljenima na početku zasjedanja, prenosimo u cijelosti:

U ime Hrvatske biskupske konferencije i u svoje osobno ime pozdravljam svu okupljenu braću u biskupstvu, članove Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine na čelu s predsjednikom nadbiskupom Tomom Vukšićem, vrhbosanskim nadbiskupom. Na poseban način pozdravljam apostolskoga nuncija u BiH nadbiskupa Francis Assisi Chullikatt, kao i mjesnog biskupa mons. Petra Palića. Također pozdravljam generalnog tajnika mons. Ivu Tomaševića.

U proteklom razdoblju Hrvatska biskupska konferencija je, uz zajednički susret naših dviju konferencija, održala izvanredno zasjedanje u utorak, 24. siječnja 2023. u Zagrebu. Na zasjedanju je predstavljen Radni dokument za kontinentalnu etapu sinodalnog hoda. Kao što znate za europski kontinent sinodalno zborovanje održano je u Pragu od 5. do 1 veljače 2023. U izaslanstvu naše konferencije bilo je dvoje laika i jedna redovnica koje je predvodio zadarski nad-

biskup u miru Želimir Puljić. Između ostaloga na tom smo zasjedanju posebnu pozornost posvetili dušobrižništvu hrvatskih branitelja želeći unaprijediti taj vid crkvenoga djelovanja, jer nam se branitelji često javljaju sa svojim upitima i zahtjevima da im se posveti veća pozornost u pastoralu. Na zasjedanju je odlučeno da se 12. susret hrvatske katoličke mladeži u Gospiću održi 4. svibnja 2024.

Redoviti polugodišnji sastanak članova Stalnog vijeća HBK s predsjednikom Vlade RH Andrejem Plenkovićem i njegovim suradnicima održan je 28. studenoga 2022., u Banskim dvorima. Razgovarali smo o brojnim zajedničkim, kao i opće društvenim temama. Razmijenili smo informacije što se sve poduzima kako s državne tako i s crkvene strane u pomaganju najpotrebitijima u aktualnoj krizi kao i žrtvama potresa i ukrajinskim izbjeglicama. Bilo je riječi i o statusu katoličkih škola u Hrvatskoj u smislu prepoznavanja njihove posebnosti u odnosu na javne i privatne škole te je istaknuta potreba dorade provedbenog Ugovora između HBK i Vlade RH o katoličkim školama. Osvrnuli smo se i na tijek obnove sakralnih objekata nakon zagrebačkog i petrinjskog potresa, koja se dijelom financira

sredstvima državnog proračuna, a dijelom sredstvima Fonda solidarnosti EU-a. Uz to Premijer nam je predstavio planirane izmjene Zakona o trgovini po kojima bi se rad u trgovinama ograničio samo na 16 nedjelja u godini, a sve s ciljem omogućavanja radnicima da nedjeljom provedu vrijeme sa svojim obiteljima. Također smo informirani i o osiguravanju besplatnog obroka za sve učenike osnovnih škola u cijeloj Hrvatskoj koje je stupilo na snagu početkom ove godine.

U međuvremenu su se dogodila i neka imenovanja u našem episkopatu. Najprije je 31. siječnja 2023. objavljeno da je papa imenovao biskupom Porečke i Pulske biskupije mons. Ivana Štironju, dosadašnjeg kotorskog biskupa. A dva tjedna kasnije 1. veljače 2023. Apostolska nunciatura u Hrvatskoj je objavila da me je papa imenovao zagrebačkim nadbiskupom koadjutorom, a zadarskog nadbiskupa u miru Želimira Puljića apostolskim upraviteljem Splitsko-makarske nadbiskupije. Mjesec dana prije toga, 14. siječnja 2023. uoči sv. Stošije, papa je prihvatio odreknuće od službe nadbiskupa Želimira čime je dotadašnji koadjutor mons. Milan Zgrablić postao zadarskim nadbiskupom.

Od ostalih događanja izdvojio bih:

Deseti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike na temu "Svećenik pred izazovima antropološke preobrazbe / Vjera – kultura – komunikacija u organizaciji" koji su organizirala dva naša Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju i za laike

koji je održan 28. veljače i 1. ožujka 2023. u Nadbiskupijskome pastoralnom institutu u Zagrebu. Na žalost velika snježna oluja koja je tih dana uzrokovala zatvaranje brojnih cesta, napose onih koje povezuju hrvatski sjever i jug, onemogućila je dolazak brojnim svećenicima. Kolokvij je donio mnoštvo vrlo zanimljivih i korisnih izlaganja koja su pomogla sudionicima da prepoznaju važnost komunikacije u svojem djelovanju te kako da poboljšaju svoju komunikaciju u različitim prilikama.

Nacionalni studijski dani (NSD) za djelatnike u obiteljskom pastoralu i pastoralu osoba s invaliditetom u organizaciji dvaju Vijeća HBK za život i obitelj i za laike održani su od 17. do 19. ožujka 2023. u Lječiču Topusko. Okupili su se predstavnici svih hrvatskih nad/biskupija te predstavnici udruga, zajednica i zaklada uključenih u pastoral osoba s invaliditetom kao i same osobe s invaliditetom, djeca s teškoćama u razvoju te članovi njihovih obitelji. Studijski dani početak su trogodišnjeg pastoralnog ciklusa (2023.-2025.) naslovljenog Obitelji osoba s invaliditetom u križu Crkve. Glavni ciljevi ciklusa su senzibiliziranje ponajprije vjerničke javnosti o položaju osoba s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji u Crkvi i društvu te sustavniji razvoj pastoralne skrbi o njima počevši od župnih zajednica.

Na kraju svima želim blagoslovljeno i plodno zasjedanje.

POZDRAV DELEGATA TALIJANSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE MONS. PIERA COCCIE BISKUPIMA BiH, OKUPLJENIMA NA 86. REDOVITOM ZASJEDANJU BK BiH

Na 86. redovitom zasjedanju BK BiH sudjeluje i delegat Talijanske biskupske konferencije mons. Piero Coccia, nadbiskup metropolit Pesara u miru. Na početku zasjedanja, 21. ožujka 2023. nadbiskup Coccia uputio je prigodni pozdrav čiji prijevod na hrvatski jezik donosimo u nastavku:

Poštovane ekscelencije i svi sudionici ove Skupštine, želim vam dobro jutro. Zahvaljujem na pozivu koji ste uputili Talijanskom episkopatu da sudjeluje u radu vašeg godišnjeg susreta.

Donosim vam pozdrave i najbolje želje za dobar rad od talijanskih biskupa, a posebno od predsjednika, kardinala Mattea Zuppija i od generalnog tajnika Talijanske biskupske konferencije, nadbiskupa mons. Giuseppea Baturija.

To je pozdrav kojim želimo izraziti duh zajedništva talijanske Crkve prema Crkvi u Bosni i Hercegovini.

Ja sam Piero Coccia, nadbiskup metropolit Pesara, grada na sjeveru pokrajine Marke, blizu Ancone i marijanskog svetišta Loreto. Prije nekoliko mjeseci postao sam nadbiskup emeritus i sada živim u Ascoli Picenu, svom rodnom gradu, također u regiji Marche. U Rimu predsjedam fondaciji "Komunikacija i kultura" i tvrtki "Rete Blu - Plava mreža" Talijanske biskupske konferencije. Dvije ustanove koje također kontroliraju televizijski emiter "TV 2000" i radijski emiter "Rete in Blu".

Posebno sam povezan s vašim Crkvama jer već godinama na području biskupskog pastorala na razinama odgovornosti, školskog vjeronauka i u svom osobnom tajništvu imam za cijenjene i poštovane suradnice, časne sestre franjevske Krista Kralja, koje svi vi dobro poznate.

U prošlosti sam bio nekoliko puta u vašoj mučeničkoj zemlji. Razumio sam tešku situaciju u kojoj su se nalazile vaše zajednice, posebno tijekom nedavnog rata, ali i nakon njega. S vama je u tom teškom trenutku bila i talijanska Crkva, a posebno biskupije u Markama, koje su s vama povezane Jadranskim morem.

Dopustite mi da s vama podijelim nekoliko misli koje se tiču naših sestrinskih crkava.

Ova Skupština uključuje se u hod Sinode koju je želio papa Franjo: "Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje". Tri riječi koje nas obvezuju na tri crkvena iskustva od velike važnosti i koja živimo i danas kao braća biskupi, a time i kao partikularne Crkve s vama na čelu. Talijanska Crkva također je vrlo predana toj ideji kroz slušanje, razlučivanje i buduće pastoralne odluke koje će je morati voditi u nadolazećim godinama. Ovaj hod pobuđuje velik interes, živo sudjelovanje i snažnu volju za crkvenom suodgovornošću u naviještanju Evanđelja, osobito kod laika. Naravno, postoje neke neizbježne poteškoće.

Nadalje, na ovom našem sastanku svi smo angažirani i zabrinuti, ne samo za štetne učinke još uvijek prisutnog Covida, već posebno za apsurdni rat u Ukrajini, koji sije žrtve, nasilje, razaranja, teror i siromaštvo u jednoj regiji svima nama tako bliskoj. Ne možemo ostati ravnodušni pred tolikom patnjom.

Vi ste proživjeli ratnu dramu, sličnu drami ukrajinskog naroda, i svjedoci ste poteškoća u održavanju mira zbog etničkih, kulturnih i vjerskih razloga. U tim situacijama Crkva ima odlučujuću ulogu, zalažući se u njegovanju iskustva jedinstva, a poštujući različitosti. Vaše iskustvo u tom smislu puno nam znači i na njemu i danas učimo. Talijanska Crkva svega je toga potpuno svjesna i cijeni ono što ste uspjeli postići.

Nadalje, vrijeme u kojem živimo potiče nas da se osvrnemo na još jedno iskustvo koje ujedinijuje cijelu, univerzalnu Crkvu: borbu protiv seksualnog i psihičkog zlostavljanja, koje je učinio bilo koji član kršćanske zajednice. Hrabrost svetog Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i pape Franje primjer nam je i poticaj. U tom pogledu treba nastaviti put kojim su krenuli mnogi nacionalni episkopati, uvjereni da će njihov trud uroditi plodom.

Crkva se danas suočava s izazovom bez prese-dana: biti mjestom ozdravljenja žrtava, a ujedno biti pozvana sprječavati takve negativne pojave, kroz sve primjereniji rad na formaciji svećenika, redovnika, redovnica i pastoralnih djelatnika.

Za Talijanski episkopat ovaj izazov predstavlja jedan od prioriteta u koji nastoji uložiti sva raspoloživa sredstva, kroz nova pastoralna tijela na biskupijskoj i nacionalnoj razini. U tom smislu želim izraziti svoju zahvalnost i zadovoljstvo onim što rade i vaše crkve.

Navest ću još jednu referencu. U Italiji smo mi pastiri zabrinuti za mlade, koji su se udaljili od vjere zbog raširene hedonističke i relativističke kulture, iako u tom smislu ne nedostaje zanimljivih iskustava svjedočenja i produblivanja vjere.

Zasigurno se od nas pastira traži promjena mentaliteta, izražavanja, oblika i načina komunikacije kako bi Evanđelje mladima bilo izvor života na osobnoj i društvenoj razini. No, prije svega nadamo se da će nam započeti sinodalni hod pomoći izraziti jednu obnovljenu nazočnost Crkve u svijetu mladih kroz jasno svjedočanstvo življene vjere.

Na kraju se osvrćem na iskustvo koje nas kao Crkvu posebno zaokuplja u ovom vremenu: fenomen migracijskih tokova i primanja izbjeglica. Riječ je o vrlo delikatnoj temi koja angažira politiku, društvo u cjelini, države, međunarodno pravo itd. Mi smo kao Crkva pozvani svjedočiti vrijednost svakog čovjeka, njegovo pravo na život, na dostojanstven život. Zauzimati se za kulturu empatije, angažiranosti, kako bismo implementirali konkretne oblike solidarnosti. Ono što svi pokušavamo učiniti, unatoč neizbježnim poteškoćama u vremenu koje traži brzo djelovanje.

Ne gubimo vjeru i gledajmo u Krista koji nam i danas govori: "Bio sam gladan i dali ste mi jesti, bio sam žedan i napojili ste me; Stranac bijah i primiste me, nag i obukoste me, bolestan i pohodiste me, u tamnici i dođoste me posjetiti. [...] Zaista vam kažem: 'Što god učinite jednom od ove moje najmanje braće, meni učinite!' (Mt 25,35-36.40)".

Na kraju vam želim dva dana plodnog rada, da pronađete što prikladnije načine za utjelovljenje Evanđelja u današnjem svijetu, da odgovorite na izazove koji čekaju vaše Crkve i da se brinete, s vašom dobro poznatom strašću i predanošću, za narod koji vam je povjeren.

Zahvaljujem vam na srdačnoj dobrodošlici koja mi je priređena svih ovih dana provedenih s vama.

Posebnu zahvalnost izražavam vašem poštovanom predsjedniku, mons. Tomi Vukšiću, poštovanom biskupu koji me ugošćuje, mons. Petru Paliću i mons. Ivi Tomaševiću za njegovo veliku službu cijeloj biskupskoj konferenciji Bosne i Hercegovine. Čuvat ću ovo bogato iskustvo provedeno u zajedništvu s vama i prenijet ću ga Predsjedništvu CEI-a za obostrano obogaćivanje naših voljenih Crkava.

Pratim vas svojom molitvom i svima vam želim plodonosan rad!

† *Piero Coccia*
nadbiskup Metropolit Pesara u miru
i predsjednik fondacije "Komunikacija i kultura"
i tvrtke "Rete Blu" Talijanske biskupske konferencije

PRIOPĆENJE S 86. REDOVITOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine, 21. i 22. ožujka 2023., u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru održala je svoje 86. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, predsjednika BK BiH. Osim članova Biskupske konferencije BiH, od kojih se jedan ispričao, sudjelovali su: predsjednik Hrvatske biskupske konferencije mons. Dražen Kutleša, zagrebački

nadbiskup koadjutor, delegat Talijanske biskupske konferencije mons. Piero Coccia, nadbiskup metropolit Pesara u miru, i mons. Milan Stipičić, vladika križevački, koji ima svoju pastvu i u Bosni Hercegovini. Pošto su saslušali pozdravne riječi delegata Hrvatske i Talijanske biskupske konferencije, članovi BK BiH zamolili su da svim biskupima i svim dobročiniteljima iz njihovih zemalja prenesu srdačnu zahvalu za solidarnost s Crkvom i svim ljudima u Bosni i Hercegovini

kao i za molitve i drugu pomoć iz toga dijela Crkve Kristove.

Apostolski nuncij u BiH nadbiskup Francis Assisi Chullikatt, koji je prvi put sudjelovao na zasjedanju Biskupske konferencije BiH, osvrnuo se na desetu obljetnicu službe pape Franje i pozvao biskupe da nastave poticati članove svojih biskupijskih zajednica na molitvu za blagoslovljeno djelovanje Svetoga Oca. Progovorio je i o važnosti sinodalnog procesa u Crkvi i o svojim važnijim susretima, a posebno o razgovoru s predstavnicima vlasti u BiH. Biskupi su zamolili nuncija Chullicatta da papi Franji prenese njihovu zahvalnost i obećanje da će ga i ubuduće pratiti svojim molitvama.

Nakon što su saslušali izvješće o sudjelovanju delegata BK BiH na kontinentalnoj fazi Sinode o sinodalnosti, u Pragu od 5. do 12. veljače 2023., biskupi su izabrali mons. Marka Semrena, pomoćnog biskupa banjolučkog, za svoga delegata na Općoj skupštini Biskupske sinode koja će se održati u mjesecu listopada 2023. u Rimu.

Biskupi su razmotrili Prijedlog Pravilnika o radu i ustroju Povjerenstva Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba te dali potrebne smjernice za njegovu doradu.

Predsjednici svih Vijeća i Komisija Biskupske konferencije BiH dali su svoja pisana izvješća o radu u 2022. godini: Komisije za nauk vjere i Komisije *Justitia et Pax*, Vijeća za sredstva društvenih priopćivanja, Vijeća za kler, Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju, Vijeća za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama, Vijeća za laike, Vijeća za sjemeništa, Vijeća za obitelj, Vijeća za liturgiju, Pedagoškog vijeća Sustava katoličkih škola za Europu, Misijske središnjice i Papinskih misijskih djela te Tajništva i Katoličke tiskovne agencije. Pošto su saslušali izvješće o radu Odbora za mlade pri Vijeću za laike BK BiH, biskupi i ovom prigodom potiču mlade, koji žele i mogu, da se do 15. travnja ove godine prijave svome župniku i biskupijskom povjereniku za mlade za sudjelovanje na Svjetskom susretu mladih početkom kolovoza 2023. u Lisabonu (Portugal) gdje je predviđen i susret sa Svetim Ocem.

Biskupi su dogovorili teme za svoje predstojeće susrete: XVIII. susret s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH u

Sarajevu, u srijedu 26. travnja 2023., XIV. susret s franjevačkim provincijalima u BiH također u Sarajevu, 26. travnja 2023., X. Međudekanski susret u Bosni i Hercegovini u Travniku, 27. travnja 2023. te III. susret s profesorima Katoličkog bogoslovnog fakulteta i poglavarima Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa u Sarajevu, 5. srpnja 2023.

Biskupi su dali smjernice za proslavu VI. Obiteljskog dana u BiH na Kupresu, 30. srpnja 2023. s Misom uočnicom i euharistijskim klanjanjem te svečanim misnim slavljem na sam dan kada su na osobit način pozvani supružnici koji slave obljetnice svoga vjenčanja.

Biskupi i dalje sa zabrinutošću prate teška ratna događanja u Ukrajini te i ovom prigodom pozivaju sve članove svojih biskupijskih zajednica na molitvu za prestanak ratnih stradanja. Raduje ih da su se mnogi pridružili Misnom slavlju i molitvi, u okviru lanca korizmenih Euharistijskih slavlja europskih biskupskih konferencija, 27. veljače 2023., kao i brojnim pozivima i poticajima Svetog Oca za prestanak rata i povratak mira u toj teško napaćenoj zemlji.

Biskupi i ovom prigodom zahvaljuju brojnim članovima svojih biskupijskih zajednica koji su svojom darežljivošću pokazali širinu svoga srca prema onima koji trpe posljedice katastrofalnog potresa koji je početkom veljače ove godine pogodio dijelove Turske i Sirije. Također ih raduje da, unatoč trajnom smanjenju broja svojih članova zbog odlaska posebno mladih ljudi izvan BiH, konkretna pomoć misijama i misionarima trajno raste te da je prati molitvena potpora onima koji su pošli u daleke i siromašne zemlje naviještati i svjedočiti Kristovu radosnu vijest spasenja.

Članovi Biskupske konferencije i svi sudionici zasjedanja uputili su zajedničku čestitku Svetom Ocu prigodom desete obljetnice njegovog sretnog služenja Crkvi Kristovoj te poželjeli da ga i ubuduće prati, po zagovoru svetog Petra apostola, blagoslov Božji kako bi nastavio svoju službu učvršćivanja svoje braće u vjeri (usp. Lk 22,32).

Uoči svoga zasjedanja biskupi su, na liturgijsku proslavu svetkovine sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, 20. ožujka 2023., u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru sudjelovali na Euharistijskom slavlju koje je predvodio nadbiskup Kutleša.

Mostar, 22. ožujka 2023.
Tajništvo BK BiH

TISKOVNA KONFERENCIJA NA KRAJU 86. REDOVITOGA ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH

Na kraju 86. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, 22. ožujka 2023., na tiskovnoj konferenciji za novinstvo održanoj u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, o tijeku i zaključcima zasjedanja govorili su predsjednik i potpredsjednik BK BiH mons. Tomo Vukšić, nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH, i mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski.

Na početku je generalni tajnik BK BiH mons. Ivo Tomašević pročitao Priopćenje s 86. redovitog zasjedanja BK BiH.

Nazočnim medijskim predstavnicima najprije se obratio nadbiskup Vukšić i zahvalio im za njihovu nazočnost koja je znak da žele pratiti događanja u Crkvi te svojom prisutnošću i svojim djelovanjem doprinijeti "širenju dobra i svjedočenju lijepih stvari u društvu". Osvrnuo se potom na neke od tema sa zasjedanja. Spomenuo je da biskupi na proljetnom zasjedanju u Mostaru, pri početku liturgijske godine, redovito razmatraju o onome što je urađeno u protekloj godini s posebnim osvrtom na pregled izvješća koja podnose razna vijeća i druga tijela BK BiH.

"Od pastoralnoga djelovanja, pogotovo su dvije velike teme i važne teme. Jedna od poruka i poziv s ovoga zasjedanja jest skup mladih na svjetskoj razini koji će se dogoditi krajem srpnja i početkom kolovoza u Portugalu, gdje je predviđen i dolazak Svetog Oca. Pozivamo mlade u našim župnim zajednicama, da se, u mjeri u kojoj im je to moguće, pridruže tom hodočašću. Drugi važni pastoralni plan i naša nakana jest već tradicionalno okupljanje naših obiteljskih zajednica s naglaskom na vrijednost obitelji u Kupresu krajem srpnja ove godine. Osim što pozivamo obitelji kao takve i sve one koji žive obiteljskim životom, želja nam je da na tom skupu sudjeluju posebice oni koji obilježavaju obljetnice svoga bračnoga života - 25., 50. i 60. obljetnicu. Uz to će biti predviđeni i neki drugi programi", kazao je nadbiskup Tomo. Također je izrazio zahvalnost za veliku solidarnost koju su vjernici iskazali po pitanju razornog potresa koji se nedavno dogodio u Siriji i u Turskoj. "Sve naše župne zajednice

u svim našim biskupijama dali su svoj doprinos koji je, zaista, bio ne samo nesebičan, nego i obilan. I ovo je prigoda da i posredovanjem vaših medija zahvalimo svima. Vjerojatno ste i neki od vas sudjelovali u svemu tome i hvala vama i osobno za vaše doprinos, pogotovo za vašu prisutnost u obliku riječi, u obliku slike, prikazujući ne samo ta stradanja i tragedije ljudi, nego i ovu dobrotu i solidarnost koja se javila i pojavila u toj prigodi i koja se redovito javlja kad se događaju takve tragedije!", kazao je nadbiskup Vukšić.

Biskup Palić također je pozdravio sve nazočne predstavnike medija i zahvalio im na dolasku. Izrazio je radost da je Mostarsko-duvanjska biskupija, na čijem je čelu kao pastir, i ovaj put mogla biti domaćinom ovoga proljetnoga zasjedanja BK BiH. "Koliko god je zasjedanje biskupske konferencije administrativan čin koji smo obvezni učiniti, toliko je s druge strane, u prvom redu, svako zasjedanje i svaki naš susret, dobra prigoda da se kao biskupi nađemo zajedno i da kao pastiri svojih zajednica razmotrimo najbolje načine evangelizacije i najbolje načine promicanja općega dobra u Crkvi, ali i u ovom društvu i zemlji u kojoj živimo. Mi na taj način, i sve ono što kao biskupije na svojim područjima činimo, činimo upravo u tom smjeru: naviještanja Radosne vijesti, evanđelja, ali i kao pomoć i nastojanje oko promicanja općega dobra u ovoj zemlji", kazao je, između ostaloga, biskup Petar pojasnivši da su biskupi pregledali niz izvješća raznih tijela i vijeća BK BiH kako bi se i kroz administrativni pristup uvidjele mogućnosti i pronašli novi načini za prisutnost Crkve u ovome društvu.

Nakon uvodnih obraćanja sugovornici su bili otvoreni za novinarska pitanja.

Na zamolbu da progovori o crkvenoj evidenciji u vezi s odlascima i iseljavanjem katoličkih vjernika, nadbiskup Vukšić kazao je da podaci za proteklu godinu budu objavljeni upravo u ovo vrijeme na mrežnoj stranici Biskupske konferencije BiH (www.bkbih.ba). "Naravno, uvijek uz naše crkvene ograde da pojedini prikupljeni podaci jesu posvema statističkih pouzdani kao što je broj krštenja, vjenčanja, sprovoda jer se to, zaista, s velikom pozornošću bilježi. To su egzaktni po-

daci. Međutim, broj vjernika, pogotovo u velikim gradskim sredinama, nemoguće je izbrojiti i nemoguće je očekivati od naših svećenika da znaju točno koliko ima vjernika u Mostaru, Zenici, u Tuzli, u Sarajevu... U nekom malom mjestu to je naravno moguće, jer se ljudi osobno poznaju i svećenik poznaje svoje vjernike, ali u velikim gradovima to nije moguće", pojasnio je nadbiskup Vukšić dodavši da je to razlog što su crkvene statistike o ukupnom broju vjernika zapravo više procjena nego li točan podatak.

Upitan da prokomentira, što zapravo stoji iza velikog iseljavanja, osobito mladih ljudi, nadbiskup Vukšić kazao je da je glavni uzrok ekonomska nesigurnost u ovom dijelu svijeta u usporedbi s razvijenim zapadnim svijetom koji je u tom smislu mnogo atraktivniji. "Mi svi dobro znademo da je to tako i da ljudi traže svoja životna rješenja na područjima gdje misle da će lakše riješiti svoje egzistencijalne probleme. To je očito prvi aspekt. Mladi ljudi su u tome mnogo otvoreniji, govore jezike ili, uglavnom, govore strane jezike, lakše se snađu negoli starije osobe. A, osim toga, u životnoj su dobi kad je pokretljivost mnogo veća nego li u nekoga tko je već poodmakao u životnoj dobi. Naravno, vjerojatno, u nekim sredinama, pogotovo u društvima koja su složena i komplicirana, i politička neriješena pitanja uvjetuju da je ljudima ponekada dojadilo čekati ta društvena rješenja političkih pitanja i onda se sklanjaju na područja gdje ne moraju svako malo slušati određene svađe, probleme, nered... Sklanjaju se na, uvjetno rečeno, sigurnija područja, pogotovo u onom egzistencijalnom smislu, koja im sigurno nude bolje mogućnosti", kazao je nadbiskup Tomo ističući da je stoga na Crkvi da upućuje redoviti poziv svima u društvu, pogotovo onima koji su izabrani i obnašaju vlasti, da ljudima pomognu oko stvaranja radnih mjesta, oko materijalne, političke, pravne, egzistencijalne, životne sigurnosti itd., a na temelju toga onda će i mladi ljudi, sigurno, tražiti rješenja tamo gdje budu zadovoljni.

Na upit o tome, koliko Crkva i druge vjerske zajednice mogu učiniti na ublažavanju pooštrene retorike na političkoj sceni u BiH, nadbiskup Tomo je odgovorio da biskupi predstavljaju Kristovu katoličku i kršćansku Crkvu te da žele ne samo propovijedati, nego i živjeti "opće bratstvo svih". "Mi želimo kao Crkva biti afirmativni, želimo biti svjedoci nade i optimizma i, u tom smislu, naša je obaveza posvuda i uvijek širiti istinu da su svi ljudi među sobom braća i sestre", kazao je nadbiskup Vukšić pojasnivši da je to, zapra-

vo, istina vjere kršćanske. "Ovo nije neki interes. Ovo nije samo humanizam nego mnogo više od humanizma i od opće ljudske vrednote. Ovo je, jednostavno, božanska vrjednota – dragi Bog to tako hoće. Važno je to propovijedati i svjedočiti posvuda, a temelj toga je istina vjere da je svaki čovjek Božje stvorenje", naglasio je nadbiskup Tomo podsjećajući da je sam Isus okupljenom mnoštvu među kojima su bili i njegovi učenici poručio: "Svi ste vi braća" (Mt 23,8). Dodao je da biskupi žele biti svjedoci, prije svega, nade, optimizma i drukčijega, boljega načina.

Na pitanje je li, u skladu s povećanim iseljavanjem, u inozemstvu bilo zahtjeva za povećanim prisustvom Crkve hrvatskog govornog područja, nadbiskup Vukšić kazao je da trenutno nema zahtjeva za ustanovljivanjem novih zajednica hrvatskoga jezičnog područja te da u svijetu trenutno djeluju 184 takve župe i u njima 188 svećenika te drugi pastoralni radnici i njihovi suradnici. Kazao je da je proteklih godina, pogotovo u predjelu Zapadne Europe, Sjedinjenih Američkih Država te Kanade zabilježeno povećanje tih zajednica.

Upitan da prokomentira trenutno stanje u Međureligijskom Vijeću BiH iz kojega je nedavno istupio mitropolit dabrobosanski gospodin Hrizostom kao član tog tijela, nadbiskup Vukšić kazao je da MRV BiH nastavlja svoje djelovanje te izrazio radost da se velika većina članova unutar Vijeća zalaže za dijalog kao moralnu obvezu. "Smatramo da, ako postoje bilo kakva otvorena pitanja koja treba rješavati, dijalog nema moralno prihvatljivu alternativu. Sve druge alternative koje bi eventualno mogle postojati, u moralnom smislu su ili problematične ili uopće neprihvatljive", poručio je nadbiskup Tomo.

Zamoljen da uputi riječ javnosti da ne gubi nadu, nadbiskup Vukšić kazao je da je kršćanstvo po svojoj definiciji vjera nade. "Vjera u uskrsnuće je vjera nade i vjera slobode i pitanje 'Ima li nade?' je u kršćanstvu, naravno, dozvoljeno, ali nije kršćansko pitanje. Kršćanstvo nikad ne dvoji, ima li nade. Nade uvijek ima. Hoće li ljudi ostvariti tu nadu u svom životu ili neće, to je sasvim drugo pitanje. Dakle, ljudi su ponekada protivnici vlastitih nada. Nažalost je to tako. Ponekad su suviše na grešnom putu da bi ostvarivali svoje plemenite nade, da bi dozvolili drugim ljudima da ostvare plemenite nade, ali nade uvijek ima. Jednako pitanje je netko mogao postaviti Kristu na križu, ima li nade dok ga ubijaju? Ima! Ali na njegov način. Na neke druge načine možda će netko kazati da nema nade. Isus je protivnik beznađa. On je

božanski svjedok nade i mi želimo biti, u mjeri u kojoj nam je moguće, upravo svjedoci toga", kazao je vrhbosanski nadbiskup naglasivši da nade sigurno ima, te da je njihovo poslanje upravo biti svjedoci nade.

Biskup Palić također je progovorio o temi "nade" te dodao da biskupi u svakodnevnim susretima s ljudima različite dobi i različitih profesija dolaze do uvjerenja da doista ima nade u našem društvu. Kazao je da postoji mnogo mladih ljudi koji su voljni, željni ostati ovdje i nastaviti svoj život, ali da to ne ovisi samo o Crkvi, već o mnogim drugim faktorima u ovom našem društvu, kao što je osmišljavanje bolje perspektive u kojoj bi oni mogli ostvarivati svoj život. "Ja sam ovih zadnjih dana u posjetu duvanjskom kraju gdje sam se osvjedočio da doista ima nade. Međutim, tu će društvo morati jako, jako puno učiniti da uvjeti koji su potrebni za normalan, dostojanstven život, da budu stvoreni na svim razinama", kazao je biskup Palić koji je potom odgovorio na drugo novinarsko pitanje vezano uz otvaranje izložbene postave umjetničke i po-

vijesne zbirke Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije pod naslovom "Biskupijsko umjetničko blago".

Biskup Petar je izrazio radost kao biskup da su otvorili taj prostor koji je blagoslovljen 2020., na uočnicu preuzimanja njegove službe mostarsko-duvanjskoga biskupa. "To je biskupijski centar koji u sebi ima još nekih drugih sastavnica. Ova izložba je samo jedna sastavnica – tamo je i naš biskupijski arhiv koji se iz dana u dan sređuje. Tamo je biskupijska knjižnica i jedna polivalentna dvorana koja će biti dostupna, nadam se, i svima u ovom našem gradu u dogledno vrijeme za različite programe. Ono što se tiče izložbe i što se tiče tih umjetničkih djela, drago mi je da to možemo prezentirati javnosti i smatramo da je to, također, jedan naš doprinos kulturnom obogaćivanju, odnosno obogaćivanju kulturne ponude našega grada. Ali ne samo ovoga našega grada, nego smatram da ta djela po autorima koji su ih radili, po svom značenju, imaju i malo širi doseg od našega grada, pa rekao bih i od ove zemlje", kazao je biskup Palić. (kta)

GODIŠNJA SJEDNICA VIJEĆA HBK I BK BiH ZA HRVATSKU INOZEMNU PASTVU

Godišnja sjednica Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu održana je u četvrtak 13. travnja u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu pod predsjedanjem predsjednika Vijeća i BK BiH, nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića.

Na prvom dijelu sjednice nazočan je bio i predsjednik HBK, zagrebački nadbiskup koadjutor mons. Dražen Kutleša koji je pozdravio prisutne članove Vijeća ohrabrivši ih u njihovom misijskom poslanju i pastoralnim nastojanjima. Predsjednik Vijeća nadbiskup Tomo Vukšić izvijestio je o zajedničkoj sjednici hrvatskih biskupa održanoj 23. siječnja 2023. na kojoj su stanje i izazovi hrvatske inozemne pastve bili jedna od važnih točaka dnevnoga reda.

Potom je nacionalni ravnatelj Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu i ujedno tajnik Vijeća vlč. Tomislav Markić podnio godišnje izvješće o

djelovanju Ravnateljstva istaknuvši kako u 183 hrvatske katoličke župe, misije, zajednice i centra širom svijeta djeluje ukupno 184 svećenika. Predstavio je trenutno stanje i aktualne potrebe koje će trebati zadovoljiti u dogledno vrijeme, izvijestio o stanju Fonda solidarnosti te upoznao prisutne s pregledom proteklih događaja, kao i s planiranim terminima u budućnosti.

U nastavku sjednice područni delegati hrvatske inozemne pastve za: Austriju (fra Vjekoslav Lazić), Švicarsku (fra Antonio Šakota), Njemačku (don Ivica Komadina), Zapadnu Europu (fra Ljubomir Šimunović), Skandinaviju (mons. Stjepan Željko Biletić), Kanadu (vlč. Bozidar Josip Tenšek), Sjedinjene Američke Države (fra Nikola Pašalić) i Australiju (fra Davor Dominović) predstavili su godišnja izvješća za svoja područja, koja su za Njemačku potkrijepili i predstavnik pastoralnih suradnika Željko Galić i predstavnica časnih sestara s. Gordana Davidović. Na sjednici je

sudjelovala i predsjednica Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica Bosne i Hercegovine i provincijska predstojnica Školskih sestara franjevkina Bosansko-hrvatske provincije s. Željka Dramac, a svoj izostanak sa sjednice opravdali

su predsjednik Hrvatske redovničke konferencije i provincijal Hrvatske dominikanske provincije fr. Slavko Sliško, te delegati za Sloveniju fra Marko Prpa i za Južnu Ameriku mons. Drago Balvanović. (kta/ika)

XVIII. SUSRET BISKUPA BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH S ČLANOVIMA KONFERENCIJE VIŠIH REDOVNIČKIH POGLAVARA I POGLAVARICA BiH

Osamnaesti susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH održan je u srijedu, 26. travnja 2023. u zgradi Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH, a sudjelovala su i ostala tri člana Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Na zasjedanju su također sudjelovali: predsjednica redovničke Konferencije s. Željka Dramac i trinaest članova i članica redovničke Konferencije među kojima dvojica provincijala, tri provincijalne glavarice i jedna zamjenica provincijske predstojnice. Svojim molitvama susret su pratile članice klauzurnih zajednica sestara Bezgrješne Kraljice Karmela u Sarajevu i Samostana sv. Klare u Brestovskom.

Središnja tema susreta bila je 800. obljetnica Franjevačkog Pravila potvrđenog bulom pape Honorija III., 29. studenog 1223. Tijekom osam stoljeća sve do danas spomenuto Pravilo nadahnjuje brojne naraštaje redovnika i redovnica koji djeluju u Katoličkoj Crkvi diljem svijeta kao oduševljeni Kristovi svjedoci. Nadahnuti Franjinim načinom življenja Evanđelja, davali su i daju veliki doprinos teologiji i znanosti uopće imajući uvijek na umu riječi iz oporuke sv. Franje da *Pravilo i život manje braće jest ovo: obdržavati sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, živeći u poslušnosti i u čistoći*. Kroz prigodno izlaganje sudionici susreta upoznati su s nastankom spomenutog Pravila koje je u početku sastojalo od evanđeoskih rečenica o poslanju apostola i nasljedovanju Isusa Krista te pravila o organiziranju zajedničkog bratskog života. Posebno su se osvrnuli na bulu odobrenja spo-

menutog pape Honorija III. pod naslovom *Solet annuere*.

U plodnoj diskusiji biskupi i članovi redovničke Konferencije upoznati su s različitim inicijativama na razini redovničkih zajednica koje slijede Pravilo sv. Franje. Sudionici su se složili da je spomenuta obljetnica prigoda za cijelu Crkvu da razmišlja o putu svetosti u aktualnom vremenu i prilikama u kojima žive i djeluju biskupijske i redovničke zajednice u Bosni i Hercegovini. Vraćajući se evanđeoskim izvorima i razmišljajući o načinu na koji je Božju riječ u život provodio sv. Franjo iz Asiza, ukazano je na potrebu da i u današnjem vremenu, posebno biskupi, svećenici, redovnici, redovnice i osobe posvećenog života, zajedno sa svim članovima Crkve, donose svijetu Isusa Krista. Sudionici susreta razmišljali su i o načinu da tijekom jubileja čovjeku današnjice približe duhovnost i karizmu sv. Franje koja na prostorima Bosne i Hercegovine ima duboke povijesne korijene. Predložene su i konkretne aktivnosti na upoznavanju Franjine ljubavi prema Kristu i Crkvi u prigodi spomenute obljetnice s ciljem rasta u vjeri i ljubavi prema Bogu i čovjeku.

Biskupi, redovnici i redovnice razgovarali i o nekim konkretnim poteškoćama s kojima se susreću pojedine crkvene ustanove koje imaju dječje vrtiće. Istaknuta je važnost spomenutih vrtića posebno u sredinama u kojima su katolici manje brojni, ali i potreba pronalaženja načina da ti vrtići ostvaruju svrhu radi koje su osnovani.

Tijekom zasjedanja sudionici su se osvrnuli i na svoj prošli susret održan 18. svibnja 2022. također u Sarajevu tijekom kojeg se posebno razgovaralo o mjestu i ulozi redovništva u sinodskom hodu u Crkvi. Tom prigodom bilo je riječi o načinu na koji su se redovničke zajednice uključile u sinodski hod na biskupijskoj razini. (kta)

XIV. SUSRET BISKUPA BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH S FRANJEVAČKIM PROVINCIJALIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Četrnaesti susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s franjevačkim provincijalima u BiH održan je u srijedu, 26. travnja 2023. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su: biskup banjolučki mons. Franjo Komarica, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić, pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren, provincijal Franjevačke provincije Svetog Križa Bosne Srebrene fra Zdravko Dadić i provincijal Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije fra Jozo Grbeš.

Tijekom zasjedanja biskupi i franjevački provincijali odlučili su nastaviti raditi na prikupljanju potrebne dokumentacije o cjelokupnoj crkvenoj imovini oduzetoj nakon Drugog svjetskog rata.

Razgovarali su i o načinu što boljeg organiziranja pastoralnog djelovanja na razini župa posebno u onim dijelovima Bosne i Hercegovine iz kojih su prognani ili izbjegli brojni članovi župnih odnosno biskupijskih zajednica.

Posebnu pozornost biskupi i franjevački provincijali posvetili su stanju u njihovim biskupijama odnosno franjevačkim provincijama na planu kandidata za svećeništvo i redovništvo te njihovu odgoju i obrazovanju. Razgovarali su o iznalaženju najboljeg načina da u aktualnoj situaciji odgovore izazovu sve manjeg broja onih koji izabiru slijediti Isusa Krista u svećeništvu i redovništvu. Svjesni vremena u kojem žive i brojnih procesa u društvu posebno kada je riječ o mladim ljudima, zajednički su tražili moguća rješenja oslanjajući

se ponajprije na Božju pomoć. Bilo je riječi i o izazovima s kojima se susreću odgojitelji kao i o potrebi suradnje sa stručnim ljudima što ukazuje na nužnu promjenu paradigme odgoja. Bilo je riječi i o potrebi da pomognu u ispravnom razlučivanju onim osobama koje se odlučuju za svećeničko ili redovničko zvanje tijekom ili nakon svoga školovanja za neku drugu profesiju. Smatraju također nužnim imati puno više sluha i otvorenosti za ono što biskupima, svećenicima i redovnicima imaju reći njihovi vjernici i drugi ljudi dobre volje. Raduje ih da se, kroz zajedničku đakonsku pastoralnu godinu i druge načine međubiskupijske i međuredovničke suradnje, stvara jedna nova kvaliteta koju treba strpljivo njegovati i nadograđivati.

Biskupi i franjevački provincijali razmotrili su i načine provedbe smjernica Svete Stolice za zaštitu maloljetnika i ranjivih osoba. Saslušali su stručno izlaganje na tu temu te dogovorili konkretne korake daljnje provedbe spomenutih smjernica.

Također su se osvrnuli na svoj prošli susret održan, 18. svibnja 2022. u Sarajevu na kojem je središnja tema bila provedba zajedničke đakonske pastoralne godine. Raduje ih da je ovakav način organiziranja spomenute godine naišao na otvorenost kod budućih svećenika kao i kod svih koji sudjeluju u tom procesu uključujući i osobe u brojnim crkvenim ustanovama širom Bosne i Hercegovine koje imaju prigodu ugostiti đakone tijekom njihova pohoda na kraju pastoralne godine. Suglasni su da koncept organiziranja đakonske pastoralne godine može poslužiti kao nadogradnja i za druge susrete i za još bolju suradnju među pojedinim biskupijskim i redovničkim ustanovama. (kta)

X. MEĐUDEKANSKI SUSRET U BOSNI I HERCEGOVINI

Deseti Međudekanski susret u Bosni i Hercegovini održan je, 27. travnja 2023. u prostorijama Nadbiskupijskog sjemeništa *Petar Barbarić* u Travniku pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, predsjednika Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Sudjelovali su dijecezanski biskupi iz Banje Luke i Mostara mons. Franjo Komarica i mons. Petar Palić te pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren i franjevački provincijal iz Sarajeva fra Zdravko Dadić, generalni vikari, članovi Vijeća za kler BK BiH i 22 od 28 dekana koliko ih ukupno ima u 29 dekanata u sve četiri biskupije u Bosni i Hercegovini: Banjolučkoj, Mostarskoj-duvanjskoj, Trebinjsko-mrkanskoj i Vrhbosanskoj nadbiskupiji.

S posebnim zanimanjem sudionici susreta sa slušali su izvješće nadbiskupa Tome Vukšića koji je, zajedno s generalnim tajnikom BK BiH, sudjelovao na europskoj kontinentalnoj sinodskoj skupštini održanoj od 6. do 11. veljače 2023. u Pragu u Češkoj. Podsjetio je da je u svom sinodskom interventu, iznesenom već prvog dana zasjedanja, istaknuo da su kršćani sinodalni upravo zato što su s Kristom, i da su samo na toj kristološkoj osnovi, svi kršteni "sinodoi" u vremenu spasenja, u nasljedovanju Krista i služenju svojoj braći i sestrama, na hodočašću prema Uskrsnom Kristu. Na tom putu spasenja cijeli proces sinodalnoga savjetovanja shvaća se kao neka vrsta formacije članova Crkve pozvanih snagom krštenja na suodgovornost i veću predanost propovijedanju, poslanju i služenju narodu Božjemu i svim ljudima našega vremena. Raduje ga da su svi sudionici s puno uvjerenja i poštovanja iznosili različita mišljenja i vizije pa je u tom duhu i on ukazao na potrebu jasnije kristološke dimenzije i trinitarnoga temelja u ovom sinodskom hodu. Podsjećajući na naglaske iz zaključne note biskupâ, kazao je da je cijelu kontinentalnu sinodsku skupštinu doživio kao bratsko susretanje i "bistrenje" onoga što se zove rast u vjeri.

Generalni vikar mons. Nikola Menalo prikazao je sinodski hod u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji započet 30. listopada 2021. te završen biskupijskom sinodskom skupštinom, 6. lipnja 2022. Opisao je

ukratko pohod dijecezanskog biskupa i suradnika svim dekanatima i upoznavanje s pripremnim sinodskim dokumentima, imenovanje koordinatora i timova, podjelu materijala objavljenih također na biskupijskoj mrežnoj stranici, prikupljanje odgovora na upitnik formuliran prema preporuci *Pripremnoga dokumenta...* Iz izvješća, osobnih kontakata i iskustva sudionika mogla se iščitati radost zbog osluškivanja Duha preko glasa vjernika, razgovora o zajedništvu i zajedničkom hodu djece Božje. Po plodovima susreta i povratnim informacijama upitnika moglo se uočiti ozračje radosti, povjerenja i otvorenosti, ali i očekivanja vjernika da njihova iznesena iskustva i stavovi ne ostanu samo izgovorena riječ. Predavač je donio skraćeni prikaz najvažnijih obrađenih tema te istaknuo da su u razlučivanju uvidjeli potrebu otvoriti se i slušati rane ljudi, gledati sve ljude očima ljubavi, očima Božjega milosrđa.

Tijekom diskusije istaknuti su brojni pozitivni elementi sinodskog hoda kao i da taj hod ni na biskupijskoj razini ne bi smio biti završen. Bilo je riječi i o pojedinim nedoumicama vjernika kada je riječ o sinodskom hodu u pojedinim zemljama. Ukazano je na potrebu stvaranja sinodskog ozračja i na nužnost osluškivanja Duha Svetoga u Crkvi u stalnom traženju onoga što Bog očekuje od članova kršćanske zajednice, a posebno od njezinih pastira.

Sudionici zasjedanja upoznati su da je u Nedjelju solidarnosti u BiH, 12. ožujka 2023., u biskupijama u Bosni i Hercegovini prikupljena ukupna svota u visini od 227.316,24 KM. Spomenuta svota bit će podijeljena na 105 župa u BiH s manje od 200 vjernika (Banjolučka biskupija ima 32, Mostarsko-duvanjska 6, Trebinjsko-mrkanska biskupija 5, a Sarajevska nadbiskupija 62 župe s manje od 200 vjernika).

Dekani su ukratko izvijestili o inicijativama koje su pokrenuli ili planiraju pokrenuti na planu povezanosti između pojedinih partnerskih dekanata.

U okviru Međudekanskoga susreta svi okupljeni biskupi i svećenici zajedno sa sjemenišnim odgojiteljima i svećenicima susjednih župa, u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage slavili su svetu Misu na kojoj su sudjelovali brojni štovatelji

časnog sluge Božjega Petra Barbarića. Euharistijsko slavlje prevodio je nadbiskup Vukšić, a prigodnu propovijed uputio biskup Semren.

Odgoviteljska ekipa i cijela sjemenišna zajednica na čelu s rektorom preč. Željkom Marićem i ovaj put je bila gostoljubiv domaćin. (kta)

REDOVNA SJEDNICA UPRAVNOGA VIJEĆA CARITASA BiH

U srijedu prijepodne, 3. svibnja 2023., u Rezidenciji vrhbosanskog nadbiskupa u Sarajevu održana je redovna sjednica Upravnoga vijeća Caritasa BiH.

Sjednicu je prema važećem Statutu sazvao i sjednici predsjedao predsjednik Caritasa BiH nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić. Nazočili su članovi Upravnoga vijeća: generalni vikari bosanskohercegovačkih nadbiskupija, ravnatelji Caritasa BiH i nad/biskupijskih Caritasa. Zapisnik je vodio djelatnik Caritasu BiH gosp. Miroslav Valenta.

Nakon molitve i pozdrava predsjednika Caritasu BiH mons. Tome Vukšića pristupilo se prihvaćanju predloženog Dnevnog reda i usvajanju pripremljenih zapisnikâ Redovne sjednice od 10. listopada 2022. i Izvanredne sjednice od 4. veljače 2023. Pozivnicu sa svim potrebnim materijalima svim članovima Upravnoga vijeća poslani su e-mailom pravovremeno prije održavanja sjednice.

Na sjednici se raspravljalo o temama koje su u ovom trenutku važne i aktualne za daljnju izgradnju i djelovanje Caritasu BiH kako bi isti što kvalitetnije ostvario svoje poslanje u karitativnom životu Katoličke Crkve u BiH, uz koordinirajuću ulogu, prema važećim crkvenim, karitativnim, državnim i statutarnim zakonima i odredbama, menadžment standardima i Safeguardinga.

U središtu konstruktivne rasprave i zaključaka bile su sljedeće teme: Zajednička molitva; Uvodni pozdrav predsjednika Caritasu BiH; Rasprava/usvajanje predložaka zapisnikâ Redovne sjednice Upravnoga vijeća Caritasu BiH od 10. listopada 2022. i Izvanredne sjednice Upravnoga vijeća Caritasu BiH od 4. veljače 2023.; Osvrt na dekret pape Franje o smjeni ravnateljstva Caritasu Internationalis; Rim: 10.-16. svibnja 2023.; Regionalna konferencija Caritasu Europa i Opća izborna

skupština Caritasu Internationalis; Potres u južnoj Turskoj i sjevernoj Siriji i aktivnosti u nadbiskupijama u BiH preko nacionalnog i nad/biskupijskih Caritasu u BiH uz informaciju o slanju prikupljenih sredstava preko Caritasu BiH i Caritasu Internationalis: 25. travnja 2023.: 662.706,62 KM (338.836,51 EUR): Crkvene ustanove, Caritasu BiH: Apel: općine, poduzeća, humanitarni telefon i privatne osobe; Iz Caritasu Internationalis stigli rezultati procjene Safeguardinga Caritasu BiH s konačnom ocjenom: 3,95; Mjesto Caritasu u BiH društvu: Što nam je činiti po uzoru na druge zemlje i nadbiskupije u svijetu?; Mjesto Caritasu BiH u životu Crkve u BiH vezano na predstavljanje i dolazak raznih delegacija u tuzemstvu i inozemstvu; Kupljena zgrada od Hrvatskog katoličkog dobrotvornog društva (HKDD) za Višenamjenski projektni centar Caritasu BiH u Doglodi u sarajevskom naselju Stup: ostaje dosadašnja upravna zgrada uz kupljeni Višenamjenski projektni centar; Održavanje susreta Upravnoga vijeća Caritasu BiH s predstavnicima Regionalnih ureda nacionalnih Caritasu iz svijeta koji još uvijek djeluju u BiH: ažuriranje statusa i mandata; Ispred Središnjice Caritasu BiH osigurano jedno besplatno parking mjesto i zabrana parkiranja u drugom dijelu upravne zgrade; Nedjelja Caritasu u BiH 2023.: 17. prosinca 2023.: Teme/prijedlozi za moto i materijali koje će pripremiti Caritasu BiH; Kratka informacija o aktivnostima oko miгранata prisutnih u BiH; Razno: Osvrt na euharistijsko slavlje Tjedna solidarnosti u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji u župi Aladinići (12. ožujka 2023.); Novi apostolski nuncij nadbiskup mons. Francis Assisi Chullikat posjetio Caritasu BiH: 13. i 14. travnja 2023.; Termin sljedeće sjednice Upravnoga vijeća Caritasu BiH dogovoren za 3. listopada 2023. u Rezidenciji vrhbosanskog nadbiskupa. (caritas.ba)

PRIOPĆENJE S 34. SJEDNICE STALNOGA VIJEĆA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Stalno vijeće Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održalo je svoju 34. sjednicu u ponedjeljak, 26. lipnja 2023. u prostorijama Nadbiskupske rezidencije u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su: biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić, potpredsjednik BK BiH, zatim pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren i generalni tajnik BK BiH mons. Ivo Tomašević. Biskupi su saslušali izvješće o provedbi zaključaka donesenih na 86. redovitom zasjedanju Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, održanom

21. i 22. ožujka 2023. u Mostaru, te dali potrebne smjernice.

Članovi Stalnog vijeća dogovorili su dnevni red 87. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije BiH koje će održati, 13. i 14. srpnja 2023. u Banjoj Luci.

Tijekom zasjedanja prihvaćen je predložak Katoličkog imendanskog kalendara 2024. za područje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Članovi Stalnog vijeća upoznati su s prijedlogom kurikuluma katoličkog vjeronauka za osnovne škole i gimnazije u BiH te razmotrili važnije dopise pristigle nakon prošlog redovitog zasjedanje i dali potrebne smjernice za njihovo rješavanje.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

OKRUŽNICA: POMOĆ TURSKOJ I SIRIJI

Mostar, 8. veljače 2023.
Prot.: 90/2023.

Svim župama i samostanima u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji

Draga braćo svećenici i redovnici,
sestre redovnice,
draga braćo i sestre!

Ovih dana cijeli svijet potresaju vijesti i fotografije s posljedicama katastrofalnog potresa koji je opustošio neke dijelove Republike Turske i Sirije.

U licu onih koji su ostali bez svoga doma, onih koji se pod ruševinama još uvijek bore za život, onih koji su uplakani za izgubljenim životima svojih članova obitelji želimo prepoznati lice Bogočovjeka Isusa Krista, iz čijih pogleda čitamo poticaj: "Štogod učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt 25,40)

Budući da nas "Kristova ljubav obuzima" (2 Kor 5,14) i potiče da nahranimo gladnoga, napojimo žednoga, zaogrnmemo gologa, ovime **određujem da se u svim župnim zajednicama prikuplja novčana pomoć za stradale u potresu u Turskoj i Siriji, počevši od 9. veljače pa sve do 19. veljače 2023.**

Župnike i upravitelje župa pozivam da s ovom akcijom upoznaju svoje vjernike na svetim misama i radnim danima, a osobito u nedjelju, 12. veljače i u nedjelju 19. veljače te nađu najprikladniji način prikupljanja novčanih sredstava.

Svi ljudi dobre volje koji žele mogu uplatiti novčana sredstva izravno na račun Caritasa Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije **s naznakom: za pomoć Turskoj i Siriji:**

U domaćoj valuti - BAM:
UNICREDIT BANK D.D.
CARITAS BISKUPIJA MOSTAR-DUVNO I TREBINJE-MRKAN
3381002200597215

Devizni:
UNICREDIT BANK D.D.
CARITAS BISKUPIJA MOSTAR-DUVNO I TREBINJE-MRKAN
IBAN: BA393380604807008381
BIC: UNCRBA22XXX

Prikupljena sredstva u župama treba dostaviti Biskupijskom caritasu do 22. veljače 2023., koji će onda preko Caritasa BiH ista sredstva uputiti potrebnima u Turskoj i Siriji.

U ime svih onih do kojih će doći ova pomoć unaprijed svima zahvaljujem i na sve zazivam obilje Božjeg blagoslova.

✠ Petar, biskup

POZIV NA SVEĆENIČKU OBNOVU I ZAJEDNIČKI POČETAK KORIZME U MOSTARSKOJ KATEDRALI

Mostar, 11. veljače 2023.
Prot.: 107/2023.

SVIM SVEĆENICIMA U BISKUPIJAMA

Poštovani,

korizmu ćemo početi duhovnom obnovom u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve na Čistu srijedu ili Pepelnicu, 22. veljače 2023., s početkom u 10 sati.

Pozivam sve svećenike s područja naših partikularnih Crkava da se odazovu ovom pozivu kako bismo u molitveno-pokorničkom duhu počeli korizmeno vrijeme.

Program:

- Srednji čas
- Duhovni nagovor,
fra Jozo Grbeš, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije
- Pokorničko bogoslužje
- Ispovijed
- Križni put
- Misa, s obredom pepeljanja
- Ručak

Svi svećenici mogu sudjelovati u koncelecijaciji iako toga dana slave euharistiju u svojoj župi. Stoga vas sve molim da donesete albu i štolu ljubičaste boje.

Tko želi, može dati misijski novčani prilog za DJELO SVETOGA PETRA, tj. za misijski podmladak Katoličke Crkve.

*don Nikola Menalo,
generalni vikar*

OKRUŽNICA: TRAJNA IZGRADNJA SVEĆENIKA DO 10 GODINA SVEĆENIŠTVA

Mostar, 27. veljače 2023.

Prot.: 145/2023.

SVEĆENICIMA DO 10 GODINA SVEĆENIŠTVA
– svima

Poštovana braćo svećenici!

U prošlogodišnjem dopisu o trajnoj izgradnji, upoznao sam Vas s crkvenim dokumentima o ovoj temi, ali i o biskupovoj obvezi voditi brigu o trajnoj izgradnji svećenika koji djeluju na području biskupije.

Kao što je najavljeno u pastoralnom kalendaru za ovu godinu, a na temelju pozitivnih iskustava s prošlogodišnjeg susreta, ovime Vas pozivam na susret trajne izgradnje koji će se održati u **srijedu i četvrtak, 22. i 23. ožujka 2023. u Duhovnom centru "Karmel sv. Ilije" na Buškom jezeru.**

Tema ovogodišnjeg susreta bit će:

"Svećenik – čovjek blizine s Bogom, s biskupom, među svećenicima i s narodom" (papa Franjo).

U Duhovnom centru ćemo se okupiti u **srijedu, 22. ožujka 2023. do 17 sati**. Program ćemo započeti u 17 sati i bilo bi dobro doći malo ranije radi smještaja. Program ćemo završiti u **četvrtak, 23. ožujka 2023. zajedničkim ručkom**. Detaljni program poslat ćemo Vam pravovremeno. Troškove susreta snosi Biskupski ordinarijat.

Ovaj susret trajne izgradnje podrazumijeva **nazočnost od početka do kraja programa svih svećenika, bilo redovničkih, bilo dijecezanskih koji su ređeni posljednjih 10 godina.**

Sve vas molim da svoje obveze uskladite kako biste mogli biti nazočni na cjelokupnom programu. Župnike i upravitelje župa molim da pronađu zamjene za ove dane, a župne vikare molim da župnike upoznaju s ovim programom i obavijeste ih o izbivanju.

Očekujući sve radosno, srdačno pozdravljam svakoga pojedinačno i želim blagoslovljen korizmenih hod.

Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

✠ *Petar, biskup*

POZIV NA SJEDNICU EKONOMSKOG VIJEĆA

Mostar, 28. veljače 2023.
Prot.: 151/2023.

Članovima Ekonomskoga vijeća
– ...svima

Poštovani!

Ovime Vas pozivam na redovitu sjednicu Ekonomskog vijeća, koja će se održati u srijedu, 8. ožujka 2023. s početkom u 17 sati u Biskupskom ordinarijatu u Mostaru.

Dnevni red:

Molitva i pozdrav

Financijsko izvješće za 2022. godinu

Izvješće o investicijama kroz 2022. godinu

Utvrdivanje godišnjega proračuna za 2023. godinu

Razno

Unaprijed zahvaljujem na Vašem doprinosu i s poštovanjem Vas pozdravljam u Gospodinu.

✠ *Petar Palić*
biskup

OKRUŽNICA: PASTORALNI DAN 2023.

Mostar, 7. ožujka 2023.

Prot.: 172/2023.

SVEĆENICIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Poštovana braćo svećenici!

Pastoralni dan svećenika, dijecezanskih i redovničkih, koji su u dušobrižništvu na području naših biskupija, u organizaciji Biskupskoga ordinarijata i Teološko-katehetskoga instituta, održat će se **u srijedu, 15. ožujka 2023. u "Emausu" – Bijelo Polje, od 10.00 do 13.00 sati.**

Članovi Prezbiterskoga vijeće ovih biskupija na prošloj su sjednici predložili temu ovogodišnjega Pastoralnoga dana: **Obitelj – hodočasnica nade.** Svećenicima će se predstaviti dvije teme:

1. "Crkva u kući" (Rim 16,5): don Ivica Raguž, dr. sc.
2. *Obiteljsko savjetovanje u okrilju Crkve*: gđa Anita Begić, dr. sc.

U pritvku vam šaljem program Pastoralnoga dana.

Budući da se Pastoralni dan organizira na biskupijskoj razini, i odnosi se na sve svećenike u dušobrižništvu na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, svi su svećenici, u smislu trajne formacije, dužni doći na ovaj susret. Ako bi neki svećenik imao opravdan razlog za izostanak, dužan je o tome u pisanom obliku izvijestiti Biskupski ordinarijat u Mostaru i opravdati svoj izostanak.

don Stipe Gale
kancelar

✠ *Petar Palić*
biskup

OKRUŽNICA: TREĆA KORIZMENA NEDJELJA – NEDJELJA SOLIDARNOSTI

Mostar, 8. ožujka 2023.

Prot.: 173/2023.

SVEĆENICIMA I VJERNICIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Braćo svećenici i redovnici, sestre redovnice, draga braćo i sestre!

Kao što Vam je već poznato, na redovitom zasjedanju BK BiH u Sarajevu, 3. studenoga 2015., usvojeno je da Treća **korizmena nedjelja** na području biskupija Bosne i Hercegovine bude **Nedjelja solidarnosti**. Iako se podudara s akcijom "Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini" i ima isti cilj – duhovno i materijalno pomoći braći i sestrama u potrebi - radi se o dvjema zasebnim i različitim akcijama.

Nedjelja solidarnosti trebala bi biti izričaj solidarnosti svih vjernika na području Bosne i Hercegovine, osobito s onim župama koje imaju ispod 200 vjernika, a takvih je, nažalost, u pojedinim biskupijama popriličan broj.

Stoga, molimo sve župnike, župne vikare i njihove suradnike da na prikladan način animiraju vjernike na Treću korizmenu nedjelju, kako bi sva milostinja, bez ikakva zadržavanja uobičajene provizije, skupljena na svim sv. Misama toga dana, bila namijenjena fondu solidarnosti, koja će se podijeliti najpotrebnijim župama u BiH.

Prikupljenu kolektu župnici su dužni uplatiti na žiro-račun Biskupskoga ordinarijata u Mostaru odmah nakon prikupljanja, najkasnije do 11. travnja ove godine, tako da bi se sva kolekta mogla raspodijeliti i prema dosadašnjoj praksi, preko BK BiH i Vijeća za kler, dostavila na župe koje imaju ispod 200 vjernika.

Uvjereni da ćete na ovaj poziv odgovoriti spremno, savjesno i velikodušno, uz molitvu Bogu da blagoslovi naš korizmeni hod prožet molitvom, postom i pokorom, na sve vas zazivam obilje Božjeg blagoslova i molim zagovor Blažene Djevice Marije, Majke Crkve, i sv. Josipa i sv. Mihovila, nebeskih zaštitnika naših biskupija.

Uz pozdrav u Gospodinu,

✠ *Petar, biskup*

OKRUŽNICA: PROSLAVA SVETKOVINE SV. JOSIPA

Mostar, 10. ožujka 2023.
Prot.: 178/2023

ŽUPAMA, SVEĆENICIMA, REDOVNICIMA, REDOVNICAMA
U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ I TREBINJSKO-MRKANSKOJ BISKUPIJI

Draga braćo svećenici, redovnice i redovnici, braćo i sestre!

Štovanje sv. Josipa dio je našeg kršćanskog odgoja, tradicije našeg hrvatskog naroda i znak naše kulture. Sv. Josipa častimo uz Isusa i Mariju, koji je imao svoju ulogu u otajstvu Božjega utjelovljenja i skrbi za Isusa.

U svijetu u kojemu su potrebni konkretnost i osjećaj za otajstvo, u kojemu postoji tendencija bijega od odgovornosti za drugoga i vezanosti, te zatvaranje u sterilno sebljublje, sv. Josip nam pokazuje put samokontrole, osjećaj odgovornosti u svakodnevnom životu i tiho djelovanje kako bi obitelj rasla. Obiteljski čovjek nastoji izliječiti rane u svom domu; naš zaštitnik pred nas stavlja potrebu za liječenjem rana čovječanstva i rana unutar Crkve, pa i u našoj biskupiji.

Stoga ćemo i ove godine, slaveći njegovu svetkovinu, na poseban način moliti njegov zagovor za sve svoje potrebe.

Pozivam sve svećenike, redovnike i redovnice i sav Božji narod na svečano euharistijsko slavlje u **ponedjeljak, 20. ožujka 2023. u 18 sati** u našu mostarsku katedralu Marije Majke Crkve.

Euharistijsko slavlje u zajedništvu s biskupima Biskupske konferencije BiH i biskupima susjednih biskupija predvodit će mons. Dražen Kutleša, zagrebački nadbiskup koadjutor.

Sve svećenike molim i pozivam, osobito u Mostarskom i susjednim dekanatima, da pozovu svoje vjernike na sudjelovanje na euharistijskom slavlju i drugim programima koji se u katedrali organiziraju uz svetkovinu.

Proslava svetkovine sv. Josipa je središnja svetkovina u našoj Mostarsko-duvanjskoj biskupiji i služi posebnu pozornost i dostojanstveno slavlje. Učinimo je takvom svojom nazočnošću, vjerom i ljubavlju.

U radosti slavlja i susreta, srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam,

✠ *Petar, biskup*

OKRUŽNICA: POZIV NA SVJETSKI DAN MLADIH U LISABONU 2023.

Mostar, 22. ožujka 2023.
Prot.: 209/2023.

ŽUPAMA U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ I
TREBINJSKO-MRKANSKOJ BISKUPIJI

Poštovani župnici i župni upravitelji!

Predsjednik Odbora za mlade pri Vijeću za laike BK BiH mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjalučki, dostavio je na ovaj Ordinarijat *Poziv na Svjetski dan mladih 2023.* koji će se održati početkom kolovoza ove godine u Lisabonu, glavnom gradu Portugala.

Geslo ovogodišnjeg Svjetskog dana mladih je: "Tih dana usta Marija i pohiti" (Lk 1,39).

U *Pozivu* su navedeni svi detalji oko prijave i sudjelovanja na tom događaju. Za sve ostale pojediniosti možete se obratiti don Branimiru Bevandi, povjereniku za pastoral mladih u našim biskupijama, na email adresu: mladi@biskupija-mostar.ba.

Želeći Vam Božji blagoslov u Vašem radu s mladima, srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam.

✠ Petar, biskup

OKRUŽNICA: MISA POSVETE ULJA NA VELIKU SRIJEDU 2023. U TREBINJU

Mostar, 29. ožujka 2023.
Prot. br.: 254/2023.

SVIM SVEĆENICIMA U TREBINJSKO-MRKANSKOJ BISKUPIJI

Na Veliku srijedu, 5. travnja 2023., u 11.00 sati prije podne, slavit će se Misa posvete ulja u katedrali Male Gospe u Trebinju.

Sve vas, braćo svećenici, pozivam da se toga dana, u znak zajedništva i jedinstva partikularne Crkve, okupimo u Trebinjskoj katedrali, obnovimo svoja svećenička obećanja koja smo dali u trenutku svoga svećeničkog ređenja i molimo jedni za druge, kako bismo iz dana u dan postajali sličniji Isusu Kristu.

Za koncelebraciju je potrebno ponijeti albu i misnicu bijele boje, a za preuzimanje svetog ulja potrebno je ponijeti prikladne posudice.

Na Misu posvete ulja slobodno je pozvati i potaknuti vjernike na dolazak.

Neka nas u našem poslanju prati nebeski zagovor Blažene Djevice Marije i sv. Mihovila, zaštitnika naše Biskupije.

Radujući se susretu i zajedničkom slavlju, na Vas i na vjernike koji su Vam povjereni, zazivam obilje Božjeg blagoslova.

✠ *Petar Palić, biskup
apostolski upravitelj*

OKRUŽNICA: MISA POSVETE ULJA NA VELIKI ČETVRTAK 2023. U MOSTARU

Mostar, 29. ožujka 2023.
Prot. br.: 255/2023.

SVIM SVEĆENICIMA U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ BISKUPIJI

Na Veliki četvrtak, 6. travnja 2023., u 11.00 sati prije podne, slavit će se Misa posvete ulja u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru.

Sve vas, braćo svećenici, pozivam da se toga dana, u znak zajedništva i jedinstva partikularne Crkve, okupimo u Mostarskoj katedrali, obnovimo svoja svećenička obećanja koja smo dali u trenutku svoga svećeničkog ređenja i molimo jedni za druge, kako bismo iz dana u dan postajali sličniji Isusu Kristu.

Za koncelebraciju je potrebno ponijeti albu, a misnice će biti osigurane. Za preuzimanje svetog ulja potrebno je ponijeti prikladne posudice.

Na Misu posvete ulja slobodno je pozvati i potaknuti vjernike na dolazak.

Neka nas u našem poslanju prati nebeski zagovor Blažene Djevice Marije, Majke Crkve i sv. Josipa, zaštitnika naše Biskupije.

Radujući se susretu i zajedničkom slavlju, na Vas i na vjernike koji su Vam povjereni, zazivam obilje Božjeg blagoslova.

✠ *Petar Palić, biskup*

POZIV NA SJEDNICU ZBORA SAVJETNIKA

Mostar, 28. travnja 2023.
Prot.: 415/2023.

ČLANOVIMA ZBORA SAVJETNIKA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Velečasni gospodine!

Ovime Vas pozivam na sjednicu Zbora savjetnika koja će se održati u Biskupskom ordinarijatu u Mostaru **u četvrtak, 11. svibnja 2023., s početkom u 10,00 sati.**

Dnevni red sjednice:

- 1) Crkva Kristova uskrsnuća u Mostaru – trenutni status i budućnost
- 2) Status TKIM-a i pitanje prostora TKIM-a (don Nikola Menalo, don Marko Šutalo)
- 3) Župna dobra u župi sv. Jakova u Međugorju (biskup)
- 4) Svetište Kraljice mira u Hrasnu – uređenje i planovi za budućnost
- 5) Bogoslužni prostor u Čapljini
- 6) Nova crkva u Neumu / pastoralni centar na Ivanici – pitanje naslovnika
- 7) Određivanje čina izvanrednog upravljanja vremenitim dobrima
- 8) Razno

Materijali za pojedine točke dnevnog reda bit će Vam dostavljeni naknadno.

Unaprijed zahvaljujem na konstruktivnim prijedlozima i mišljenjima te sve radosno očekujem.

Uz pozdrav u Gospodinu,

don Stipe Gale
kancelar

✠ *Petar Palić*
biskup

OKRUŽNICA: PRIJAVA KANDIDATA U BOGOSLOVIJU ILI SJEMENIŠTE

Mostar, 1. lipnja 2023.
Prot.: 618/2023.

SVIM ŽUPAMA U BISKUPIJAMA
MOSTARSKO-DUVANJSKOJ I TREBINJSKO-MRKANSKOJ

Velečasni gospodine!

U svojoj ovogodišnjoj poruci za 60. svjetski dan molitve za duhovna zvanja, papa Franjo podsjeća da je "Gospodinov poziv milost, potpuni dar, a ujedno i obveza da se Evanđelje donosi drugima" i podsjeća sve da smo pozvani "na svjedočku vjeru". Ovo što papa Franjo naglašava iskusio je svatko od nas. Gospodinov poziv je milost, ali smo bili privučeni i oduševljeni svjedočanstvom svojih svećenika, župnika i župnih vikara, njihovim poticajnim riječima i životom, pa smo i sami krenuli u "avanturu" nasljedovanja Isusa Krista.

Budući da je kraj školske godine i da učenici izabiru daljnji smjer svoga života i školovanja, podsjećam Vas na Vašu osobnu obvezu i brigu za duhovna zvanja kroz molitvu, ali i konkretne pastoralne korake.

Svi mogući kandidati za sjemenište ili bogosloviju, radi upisa u gimnaziju ili na teološki fakultet, trebaju Biskupskom ordinarijatu poslati po svršetku škole ili početkom mjeseca srpnja, najkasnije do 15. srpnja 2023. izvorne isprave koje se traže:

- 1) Osobnu molbu** vlastoručno napisanu i potpisanu, s mjestom i datumom.
- 2) Potpisanu izjavu obaju roditelja** da su suglasni s izborom zvanja svoga sina te da prihvaćaju pravila života i ponašanja u sjemeništu.
- 3) Izvod** iz matice rođenih.
- 4) Krsni list s potvrdom o krizmi** (neka se posve slaže ime i drugi podaci u civilnim i crkvenim ispravama).
- 5) Fotokopiju osobne iskaznice ili putovnice** (domovnice ako ima).
- 6) Izvornici školskih svjedodžbi** od 5. i 9. razreda osnovne, odnosno od posljednja dva razreda srednje škole.
- 7) Liječničko uvjerenje** o sposobnosti kandidata za učenje, odnosno studiranje.
- 8) Dvije fotografije** (veličina za osobne dokumente).
- 9) Preporuku župnika** (naslovljena na Ordinarijat).

Zahvaljujući na Vašem zauzimanju i pastoralnom djelovanju, unaprijed zahvaljujem i srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam.

✠ *Petar*
biskup

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja mons. Petra Palića, izvršena su sljedeća razrješenja i imenovanja:

Don Gordan Božić, razriješen je službe župnika Župe sv. Josipa Radnika u Domanovićima i imenovan župnikom Župe sv. Ilije proroka u Stocu, br. 11/2023, od 11. siječnja 2022.

Don Tomislav Rajič, razriješen je službe župnog vikara u Župi sv. Josipa Radnika u Domanovićima i imenovan župnim upraviteljem iste Župe, br. 12/2023, od 11. siječnja 2023.

Don Željko Majić, imenovan je biskupijskim povjerenikom za zaštitu maloljetnika, na razdoblje od tri godine, br. 24/2023, od 16. siječnja 2023.

Fra Ferdo Majić, podijeljena mu ovlast ispovijedanja i propovijedanja, br. 52/2023, od 27. siječnja 2023.

Don Drago Bevanda, razriješen je službe župnika Župe sv. Petra i Pavla u Gorici-Strugama i umirovljen, br. 141/2023, od 27. veljače 2023.

Don Jozo Blažević, imenovan je župnim upraviteljem Župe sv. Petra i Pavla u Gorici-Strugama, br. 142/2023, od 27. veljače 2023.

Fra Vlado Lončar, ovlast ispovijedanja i propovijedanja, br. 246/2023, od 27. ožujka 2023.

Don Bernard Marijanović, imenovan je župnim upraviteljem Župe sv. Stjepana Prvomučnika u Gabeli i Župe sv. Petra i Pavla u Gorici-Strugama, br. 271/2023, od 3. travnja 2023.

Don Vinko Puljić, razriješen je službe duhovnog pomoćnika u Župi sv. Tome apostola u Mostaru i imenovan je duhovnim pomoćnikom u Župi sv. Stjepana Prvomučnika u Gabeli i Župi sv. Petra i Pavla u Gorici-Strugama, br. 272/2023, od 3. travnja 2023.

Fra Anthony Burnside, razriješen je službe upravitelja Župe sv. Ante u Šuici i imenovan je župnikom iste Župe, br. 483/2023, od 9. svibnja 2023.

Don Ivo Šutalo, imenovan je dekanom Stolačkoga dekanata, br. 543/2023, od 16. svibnja 2023.

Don Nikola Menalo, Kaja Beljan, Viktor Zubac, Anja Pejković, Dragan Matić i Danica Čubela, imenovani su članovima Povjerenstva za kanonske mandate, na razdoblje od pet godina, br. 631/2023, od 1. lipnja 2023.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja mons. Petra Palića, podijeljene su kanonske misije:

Dragani Jurić, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, u školskoj godini 2022./2023., br. 2/2023, od 4. siječnja 2023.

Tihomili Ćorluka, u Osnovnoj školi A. B. Šimića u Grudama, u školskoj godini 2022./2023., br. 3/2023, od 4. siječnja 2023.

Jelici Jurković, u Osnovnoj školi "Lipanske zore" u Višićima, u školskoj godini 2022./2023., br. 21/2023, od 13. siječnja 2023.

Mariji Batarilo, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića u Tomislavgradu, u Osnovnoj školi Stjepa-

na Radića u Prisoju i u Srednjoj Strukovnoj školi u Tomislavgradu, u školskoj godini 2022./2023., br. 110/2023, od 10. veljače 2023.

Fra Ivanu Crnogorcu, u Srednjoj strukovnoj školi i u Gimnaziji u Širokom Brijegu, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16.§ 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 191/2023, od 14. ožujka 2023.

Katarini Mandić, u Osnovnoj školi Ivana Gundulića u Mostaru, u školskoj godini 2022./2023., br. 503/2023, od 12. svibnja 2023.

VIJESTI, OBLJETNICE I SLAVLJA

BISKUP PETAR PREDSLAVIO MISU ZADUŠNICU ZA PAPU BENEDIKTA XVI. U MOSTARSKOJ KATEDRALI

Biskup Petar Palić o papi Benediktu XVI.:
"Srcem i ljubavlju pastira ljubio je cijelu Crkvu!"

Misi zadušnici za papu u miru Benedikta XVI. u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve u četvrtak, 5. siječnja 2023., predsjedao je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski Petar Palić.

S biskupom su u slavlju sudjelovali biskup u miru Ratko Perić, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš, generalni vikar don Nikola Menalo, kancelar don Stipe Gale i još desetak svećenika.

Biskup Petar je na početku slavlja pozdravio biskupa u miru, provincijala, svećenike i Božji narod, podsjetivši na riječi pape Benedikta XVI. s njegovog nastupnog slavlja nakon izbora za papu, da onaj koji vjeruje nikad nije sam. Rekavši kako će o papi u miru Benediktu XVI., njegovom životu i njegovoj baštini koju nam ostavlja još biti govora, biskup Petar je podsjetio na svjedočanstvo jednoga od papinih najbližih suradnika da se papa Benedikt XVI. nije bojao činjenice smrti, ali je razmišljao kakav će biti susret između njega i Boga, vjerujući da je Bog milosrdan i dobar.

Svoju homiliju biskup Petar je započeo parafrazirajući pitanje iz evanđelja dana (Iv 1,43-51): "Iz Njemačke da može biti što dobro? Očito može", odgovorio je biskup i podsjetio nazočne da "smo okupljeni u zajedništvu vjere kako bismo Gospodinu zahvalili za život i svijetli primjer pape u miru Benedikta XVI. i kako bismo njegovu dušu preporučili Božjem milosrđu. Baština i sve ono što ostaje nakon bogatog profesorskog i pastirskog služenja Josefa Ratzinger/pape Benedikta XVI. postat će sve očiglednije kako godine budu prolazile. U svje-

tlu Isusova uskrsnuća i u svjetlu današnje Božje riječi zahvalno se osvrćemo na život 'jednostavnog i poniznog radnika u vinogradu Gospodnjem'".

Govoreći o poruci biblijskih čitanja (1 Iv 3, 11-21), biskup Petar je naglasio kako je "apostol Ivan veoma dosljedan u zahtjevu da vjernici kršćani trebaju ljubiti jedni druge. U svom Evanđelju on bilježi mnoge Isusove stavove i riječi o ljubavi prema svojim učenicima. Ljubav je također glavna tema u sve tri Ivanove poslanice, a dotaknuta je i u Otkrivenju.

Božje karakteristike mogu se svrstati u dvije vrlo široke kategorije. Jedna kategorija je pravda, koja uključuje Božju odbojnost prema grijehu i svetost. Druga kategorija je ljubav, koja uključuje Božju milost i milosrđe. Obje ove kategorije su veoma važne za vjernike, ali budući da nismo pozvani biti sucima drugima, ne možemo ostvariti pravdu na isti način na koji to čini Bog. Ali možemo slijediti Božje primjere ljubavi. Kao vjernici pozvani smo oponašati Boga i biti poput Njega. To je poziv na svetost. Ljubiti jedni druge je najbolji način. Bog nam je pokazao svoju ljubav utjelovivši se u Isusu iz Nazareta. Isus nam je pokazao svoju ljubav dajući svoj život za nas", kazao je biskup.

Tumačeći evanđelje, biskup je naglasio kako nam "evanđelist Ivan ne govori o izvanrednom Natanaelovom obraćenju, jer je on 'istiniti Izraelac u kome nema prijekare'. Evanđelist govori o onom što se redovito događa pri susretu s Bogom: ljudi doživljavaju da ih Bog vidi! Pogled koji vidi drugoga u njegovoj radosti i njegovoj tuzi, u njegovim nadama i strahovima, takav pogled je blagoslov. On je kao melem za umorne, kao sunce za obeshrabrene. On je utjeha tužnima". Na-

glašavajući kako Natanael osjeća da ga iz Isusovih očiju gledaju Božje zaštitničke oči, biskup Petar je upozorio na činjenicu kako "često prebrzo imamo spremne odgovore na pitanje tko je Isus: Sin Božji, Spasitelj, Otkupitelj. No, nije li sve to ponekad samo rječnik koji brzo postaje besmislen ili je to za mnoge već odavno postao; pitanje tradicije i običaja, a ne osobno proživljenog iskustva susreta s Bogom", ustvrdio je biskup.

U svom osvrtnu na papu u miru Benedikta XVI., biskup je rekao:

"Danas se opraštamo od čovjeka, teologa, pastira koji je živio ono što je naviještao. Svojim je učenjem i životom pokazao da kršćanska vjera nije teorija ili mudra filozofija. Čitavo kršćanstvo je usredotočeno i počiva na osobi: Isusu iz Nazareta. Isus Krist je živa istina koju je Benedikt XVI. naviještao. I ako se Isus Krist uzme kao polazište, onda nam sve riječi i svi stavovi Benedikta XVI. postaju jasni."

U papi Benediktu XVI. prepoznamo učenog svjedoka i uvjerljivog proučavatelja evanđelja, nadarenog propovjednika, neumornog graditelja mostova između znanosti i življenje vjere. Spaja *fides et ratio*, vjeru i znanje, intelekt i toplinu srca. On ne nagovara, on uvjerava. U činjenici da je Bog ljubav, utjelovljena u Isusu Kristu i da smo svi pozvani ljubiti jedni druge, pronalazimo ključno otkriće kako je Benedikt XVI. razumio svoje djelovanje na Petrovoj stolici i prakticirao ga tijekom osam godina. Stavio je svoju službu i svoju osobu iza osobe Isusa Krista i iza poruke evanđelja. Isus i poruka Evanđelja jest ljubav i služenje u istini, "jer Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi".

Naglašavajući kako je papa u miru Benedikt XVI. svoju papinsku službu živio kao služenje sveopćoj Crkvi, biskup Petar je naglasio da papinstvo nikada nije bilo cilj "karijere" za Josefa Ratzingera. To je uostalom pokazao i odrekavši se papinske službe, čime je pokazao da Crkvi po-

nekad može najbolje poslužiti priznanje ljudske slabosti, koja dotiče sve, čak i pape. "Nije za papu Benedikta XVI. bila odlučujuća računica moći, nego pitanje: Što služi istini? Što služi približavanju Crkve ljudima, a ljudi Kristu?", rekao je biskup Petar.

Govoreći o povezanosti pape Benedikta XVI. i Hrvatskoga naroda, biskup je rekao da je privrženost i ljubav prema Hrvatskom narodu papa Benedikt XVI. jasno očitovao u više prigoda, a osobito u svom pastirskom pohodu Hrvatskoj 2011. godine. "U svom govoru u prigodi primanja vjerodajnica hrvatskog veleposlanika pri Svetoj Stolici 2011. godine, papa Benedikt XVI. je, između ostalog, rekao: 'Želio bih također odati priznanje naporima Vaše zemlje da Hrvati u Bosni i Hercegovini mogu ostvariti položaj koji im i pripada kao jednome od triju konstitutivnih naroda zemlje.' Srcem i ljubavlju pastira ljubio je cijelu Crkvu", naglasio je biskup Petar.

Na kraju homilije biskup je podsjetio na razumijevanje euharistije pape Benedikta XVI. U Euharistiji se ispunjava čovjekova čežnja za jedinstvom s Bogom.

"Ljubav Boga Oca susreće nas u ljubavi Isusa Krista. I daje nam nadu u trenutak konačnog sjedinjenja s Bogom, u kojem naš 'ja' nije ugašen nego uronjen u trojstvenu Božju ljubav. Euharistija je, dakle, duboko iskustvo vjere u Božju blizinu, najintimnije jedinstvo s njim.

Neka nam ovo euharistijsko jedinstvo s Isusom iz Nazareta, našim Spasiteljem i Otkupiteljem kako mu pjevamo u božićnim pjesmama, učvrsti vjeru i ohrabri nas na našem životnom putu da i mi sami budemo blagoslovljeni i budemo blagoslov za druge", zaključio je homiliju biskup Petar.

Pjevanje pod misom predvodio je katedralni zbor "Marija" pod ravnanjem mo. don Dragana Filipovića, a posluživali su sjemeništarci i bogoslovi u zajedništvu s katedralnim ministrantima.

BISKUP PETAR ODRŽAO PREDAVANJE NA FILOZOFSKOM FAKULTETU SVEUČILIŠTA U MOSTARU

Na poziv v.d. dekana Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru prof. dr. sc. Dražena Barbarića i uprave Fakultet biskup Petar Palić održao je u četvrtak, 26. siječnja 2023. predavanje na temu: Punina zakona je ljubav – Kršćanstvo na prekretnici.

Predavanjem biskupa Palića započeo je Na Filozofskom fakultetu SUM-a ovim ciklus predavanja Religije u suvremenom kontekstu.

Biskupa Palića su na Filozofskom fakultetu dočekali v.d. dekana prof. dr. sc. Dražen Barbarić, prof. dr. sc. Senka Marinčić, prodekanica za nastavu, dr. sc. Jelena Jurčić, prodekanica za međunarodnu suradnju i prof. dr. sc. Marko Odak, prodekan za znanost.

Prije samog predavanja prof. Barbarić i biskup Palić kratko su se obratili novinarima.

"Smatram da je kršćanstvo tijekom razdoblja bilo na puno prekretnica, nije ovo jedina, ali isto tako mislim da razvoj tehnologije i ljudskog društva uvijek iznova stavlja kršćanstvo na određenu prekretnicu, što naravno od kršćana zahtijeva adekvatan odgovor na suvremene izazove", rekao je biskup Palić i dodao:

"Tako religije nemaju nekakvu političku moć, niti je zadaća bilo koje religijske zajednice baviti se politikom, religije svakako, počevši od kršćanstva, odnosno katoličanstva, pozivanjem na življenje etičnosti i pozivanjem na pridonosenje miru i stabilnosti, mogu dati svoj doprinos i u ovom društvu u kojem živimo."

V.d. dekana Filozofskog fakulteta dr. sc. Dražen Barbarić izrazio je nadu da će ovaj ciklus doprinijeti širem razmišljanju religije u odnosu na humanizam i humanističke znanosti.

"Ponukani trenutkom u kojem se nalazimo, u trenutku kada je potpuna konfuznost entiteta, ekonomska deprivacija i politička dezorijentiranost, odlučili smo pokrenuti ciklus predavanja vjerskih velikodostojnika u kojima ćemo kontekstualizirati koja je uloga religija u suvremenom društvu", istaknuo je dr. sc. Barbarić.

"U tom smislu nadam se da će ovaj ciklus doprinijeti širem razmišljanju religije u odnosu na humanizam i humanističke znanosti i doprinijeti cjelokupnoj društvenoj zajednici", poručio je prof. Barbarić.

Na početku predavanja biskup Palić je zahvalio na pozivu i izrazio radost što se može susresti s osobljem i studentima Fakulteta i Sveučilišta u Mostaru.

"Ako je filozofija ljubav prema mudrosti, onda nas ona potiče tražiti, analizirati, promatrati i naravno izabirati ono što je dobro, lijepo i plemenito.

Porijeklo mnogih europskih sveučilišta leži u srednjovjekovnim samostanskim školama i katedralnim školama u kojima su svećenici, redovnici i redovnice poučavali od 6. stoljeća nove ere.

Iako sveučilišta služe održavanju i razvoju znanosti kroz istraživanje, nastavu i studij, smatram da ne bi trebalo isključiti još jednu važnu odrednicu sveučilišta, to je odgoj.

Stoga će početak moga predavanja biti nekoliko riječi o odgoju. Budući da je ovaj niz predavanja naslovljen: 'Religije u suvremenom kontekstu', reći ćemo nekoliko riječi značajkama religije uopće i posvetiti se kršćanstvu, odnosno važnim odrednicama kršćanstva", kazao je u svom uvodu biskup Palić.

Govoreći o općenito o odgoju, biskup je naglasio kako "bez odgoja za vrednote ne funkcionira niti jedan oblik odgoja". U stoljećima prije nas bilo je samo po sebi razumljivo da Bog, Biblija i Crkva postavljaju i predstavljaju te vrednote. Danas je situacija malo drukčija.

Današnje vrijeme je na mnogim područjima obilježeno time, da se čovjek postavlja na mjesto Boga.

U struji krivog poimanja samoostvarenja može se dogoditi, da čovjek sebe vidi kao neograničenog gospodara i boga. Taj nedostatak transcendentne dimenzije ne znači čovjekovo oslobođenje, nego ograničavanje čovjekovih mogućnosti i preokret slobode u ovisnosti i nove neslobode u božanstva.

U takvoj situaciji odgovornost leži na kršćanima, koji su dužni držati otvoren pogled prema Bogu i čuvati se svakog totaliziranja. Svijet, koji je napustio Boga, ne može čovjeka uputiti prema cilju njegovih težnji ili kao što je to definirao Fabrice Hadjadj, filozof i dramaturg, židov i ateist, otac devetoro djece, koji se obratio na katoličanstvo: "Onaj tko zamjenjuje Stvoritelja

na kraju zaboravlja i stvorenje. Onaj tko prezire nevidljivo više ne umije vidjeti ono što vidi: počinje tražiti drugdje, više ne vjeruje da je ono što mu je dano vidjeti, pa i na najprizemnijoj razini, velikodušno dano za njegovo uzdignuće. Stoga, u vrijeme najraskošnijeg glamura moramo biti mistici da bismo prepoznali ono što je očito...", naglasio je biskup Palić.

Tumačeći općenito podrijetlo same religije, biskup je rekao da je "zajednička crta svih religija vjerovanje da 's one strane' i izvan svijeta u kojem se odvija čovjekov svakodnevni život postoji druga stvarnost, koju karakterizira 'moć' o kojoj čovjek ovisi i s kojom se povezuje".

Religioznost se u čovjeku rađa iz višestrukih ljudskih iskustava. Ta iskustva su: krhkost i slabost, čuđenje i zadivljenost, iskustvo zla patnje i smrti, iskustvo "praznine", te iskustvo tajanstvenog unutarnjeg "poziva" da traži i susreće neizrecivu Stvarnost, koja nije od ovoga svijeta i stoga nije zamjetljiva osjetilima niti dokučiva rukom, niti inteligencijom, ali koja je ipak "srcem osjetljiva" i intimno bliska, kazao je biskup Palić.

Govoreći o kršćanstvu, biskup Palić je rekao "da ono sebe ne smatra 'religijom', već se distancira i od židovske i od grčko-rimske religije. Postati kršćaninom uključuje 'obraćenje', to jest predik s religioznom prošlošću i novo rođenje, koje se događa krštenjem.

Kršćanstvo je, dakle, u biti vjera u Boga Oca i u Gospodina Isusa Krista: to nije 'religiozni' osjećaj koji se javlja u čovjeku u pokušaju da dođe u dodir s Bogom, nego je to čin kojim se, po daru Božjem i poticajem njegove milosti, osoba povjerava Bogu, Spasitelju, i daje svoj pristanak na 'objavu', to jest na ono što Bog, preko Svetoga pisma Starog i Novog zavjeta, čini objavljujući otajstvo, koje je nedostupno čovjeku. Drugim riječima, vjera ne dolazi od čovjeka nego od Boga: to je milost kojom Bog poziva i potiče čovjeka da mu se povjeri i vjeruje njegovoj riječi. Stoga u kršćanstvu nije čovjek taj koji traži Boga, nego ga Bog u svojoj beskrajnoj ljubavi prema čovjeku traži da ga spasi od zla i grijeha i učini svojim sinom, dionikom svoje božanske naravi", naglasio je biskup Palić.

Ako govorimo o suvremenosti, onda se iz dana u dan suočavamo s mnoštvom fenomena i svaki dan "iskrsne" nešto novo, što nas potiče na razmišljanje i zauzimanje stavova.

Služeći se pobudnicom Pape Franje "Radost evanđelja" o naviještanju Evanđelja u današnjem svijetu, biskup Palić je podsjetio kako papa Franjo kaže da danas često govorimo o "dijagnostičkom pretjerivanju", koje se nerijetko zaustavi samo na konstatacijama, ali ne donese nikakvo poboljšanje ili ne ponudi nikakve metode liječenja (RE 50). Između dijagnostike i "sociološke analize", papa Franjo potiče kršćane na "evanđeosko razlučivanje", odnosno "hraniti se svjetlom i snagom Duha Svetoga" i u tom smislu promatrati današnji svijet.

Govor o prekretnicama pred kojima se nalazi i kršćanstvo nije i ne može biti cjelovita i iscrpna analiza stvarnosti, ali jest uvijek čitanje i proučavanje "znakova vremena".

Čitajući znakove vremena papa Franjo danas govori o četiri "Ne": – "Ne" novcu koji vlada umjesto da služi, "Ne" novom idolopoklonstvu novca, "Ne" novcu koji vlada umjesto da služi, "Ne" socijalnoj nejednakosti koja rađa nasilje, te o relativizmu i ravnodušnosti, koji su povezani s razočaranjem i krizom ideologija (RE 61).

U kršćanstvu ljubav, agape ima ime: Isus Krist. On je punina Zakona i utjelovljenje vječne Očeve ljubavi, kojom ljubi svakoga od nas.

Kršćanin današnjice treba shvatiti da vjera, uvjerenje ima posljedice, posljedice na kršćaninov unutarnji život pa čak i više. Vjera dobiva ruke i noge. Noge koje se kreću tamo gdje je kršćanin potreban. Ruke koje hvataju i pomažu gdje je potrebno. Vjera dobiva glas koji nepravdu imenuje imenom i daje glas onima koji su ušutkani, najsiromašnijima i posebno pod Božjom zaštitom, rekao je biskup Palić, naglasivši da su kršćani današnjice pozvani živjeti kao "sol zemlje i svijetlo svijeta", ističući se ne kroz spektakularno i ekstravagantno, nego kroz svakodnevno ponizno svjedočenje Boga ljubavi i dobrote, koji se utjelovio u Isusu iz Nazareta i životu daje smisao i puninu.

ČESTITKA BISKUPA PETRA IMENOVANOM BISKUPU POREČKOM I PULSKOM MONS. IVANU ŠTIRONJI

Dragi biskupe Ivane!

S radošću smo primili vijest da Te je Papa Franjo imenovao porečkim i pulskim biskupom. U ime svećenika, redovnika i redovnica i Božjega naroda Tvoje rodne Trebinjsko-mrkanske i Mostarsko-duvanjske biskupije u kojoj si djelovao, kao i u svoje osobno ime upućujem Ti srdačne čestitke.

Svoju pastirsku službu iz "Zaljeva hrvatskih svetaca", iz Boke Kotorske, nastavljaš u blizini jednog drugog zaljeva, onog Piranskog, u "krajnjoj zemlji, Istri miloj", koja je natopljena mučeničkom krvlju, počevši od biskupa sv. Mavra pa sve do bl. Miroslava Bulešića. Napuštaš biskupiju, malu po broju vjernika, ali bogatu kršćanskim duhom i kulturom i svoje češ djelovanje nastaviti u biskupiji koja, također, obiluje kulturnim i prirodnim ljepotama, ali i iskrenim svjedočenjem vjere od prvih kršćanskih vremena.

Tvoje se imenovanje događa na spomendan sv. Ivana Bosca, svećenika i velikog odgojitelja mladih.

Želim Ti, da poput sv. Ivana Bosca, uvijek "hodaš nogama na zemlji, a srcem prema nebu" i da živiš sa sviješću da "Gospodin u velikim potrebama šalje i veliku pomoć", kako je govorio i svojim životom svjedočio sv. Ivan Bosco.

Izražavajući ti bratsku blizinu, za Tvoje novo poslanje molim zagovor Blažene Djevice Marije, Gospe od Škrpjela, sv. Tripuna, sv. Leopolda Bogdana Mandića i svih bokeških svetaca, kao i sv. Mavra i bl. Miroslava Bulešića i svih istarskih mučenika.

Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

✠ *Petar Palić*
mostarsko-duvanjski biskup
apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski

POZDRAV BISKUPA PETRA NA XI. ZASJEDANJU HRVATSKOG NARODNOG SABORA

Poštovani gospodine Predsjedniče Vlade Republike Hrvatske,

Gospodo Predsjedateljice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine,

Poštovani gospodine Predsjedniče Hrvatskog narodnog sabora,

Dame i gospodo, jednom riječju: braćo i sestre!

Zahvaljujem na pozivu nazočiti ovom XI. zasjedanju Hrvatskog narodnog sabora, krovne političke organizacije Hrvata Bosne i Hercegovine. Stoga na poseban način pozdravljam sve članove i delegate Hrvatskog narodnog sabora iz drugih krajeva Bosne i Hercegovine, koji ste se danas okupili u Mostaru.

Zahvaljujem i na mogućnosti uputiti vam kao biskup Mostarsko-duvanjski i apostolski upravi-

telj trebinjsko-mrkanski nekoliko riječi i iznijeti nekoliko misli koje mi se čine važnima za ovo vrijeme u kojemu živimo.

Poljski sociolog i filozof Zygmunt Bauman u jednom od svojih promišljanja ustvrdio je da danas "neizvjesnost ostaje jedina izvjesnost", te da u frenetičnoj promjeni ona prevladava nad svime. Ne treba biti posebno mudar, niti vješt analitičar da bismo se složili s ovom tvrdnjom. Sve ono što se događa na globalnoj svjetskoj razini, ali i u našem okruženju, govori u prilog ovoj tvrdnji filozofa Baumana o neizvjesnosti.

Danas ste na ovom zasjedanju okupljeni vi koji djelujete u političkom životu našega društva. Bez obzira koliko ponekad, pa i u ovo naše vrijeme pojam "politika", odnosno "političar" imao "gorak" prizvuk, kako za vas kojima je politika

svakodnevni posao, tako i za one koji nisu izravno involvirani u politiku, htio bih u ovoj prigodi ukazati na važnost i odgovornost posla kojim se bavite.

Papa Franjo je u jednoj svojoj propovijedi (16. rujna 2019.), razmišljao o uputama apostola Pavla Timoteju (1 Tim 2,1-2), u kojemu Pavao svoga učenika Timoteja, a po njemu i sve kršćane potiče, da se mole za sve ljude, a osobito "za kraljeve i one koji su na vlasti", da možemo provoditi "tih i miran život u svoj pobožnosti i poštenju". Papa Franjo od današnjih kršćana ne traži toliko raspravu o politici, nego inzistira na molitvi za političare, za ljude koji su odgovorni za predvođenje političkih institucija jedne zemlje ili jednoga područja. Ima onih koji kažu da je "politika prljava". Međutim, kako kaže papa Franjo, politika može biti prljava "kao što svaka profesija može biti prljava", jer smo mi, odnosno ljudi, "ti koji nešto činimo prljavim, ali nije prljava sama stvar". Ako i postoji u nečijem promišljanju "apstinencija od politike", ne bi smjela postojati apstinencija od molitve za političare i politiku.

Sveti papa Pavao VI. volio je podsjećati da je "politika najviši oblik milosrđa", gdje milosrđe znači ljubav prema drugima, bez obzira na vjeru koju netko ispovijeda, kulturu, boju kože, jezik kojim se izražava. I stoga u svako vrijeme treba dizati glas protiv mržnje, nasilja, nesnošljivosti u bilo kojem obliku one dolazile, bilo u govoru vrijeđanja vjerskih osjećaja drugih, u činu krađe i rezanja kablova ili u obliku pisanja grafita. Zadaća je svih nas, kako pojedinaca tako i društva u cjelini, zalagati se za poštivanje dostojanstva svakog ljudskog života i svakoga čovjeka.

Kao biskup Katoličke Crkve veoma dobro znam da nije zadaća Crkve politički djelovati,

nego je njezina zadaća služiti oblikovanju savjesti u politici i pridonijeti rastu percepcije pravih zahtjeva pravde i spremnosti da se na temelju njih djeluje, čak i kada je to u sukobu sa situacijama osobnih interesa. Stoga sve vas koji ste kršćani i katolici i koji djelujete u političkom životu na bilo kojoj razini pozivam da svojim životom i političkim zalaganjem budete "sol" koja ne gubi okus i tako djelujete da "svjetlo" evanđeoskih ideala ne bude zamračeno u vašem svakodnevnom djelovanju (papa Benedikt XVI.).

Salomon je bio jedan od najpoznatijih izraelskih kraljeva (oko 972.-932. pr. Kr.). Otac mu je bio kralj David, a majka Bat-Šeba (2 Sam 12,24). Pod njegovom vladavinom, država Izrael je cvjetala (1 Kr 5,1-8). Salomon nije vodio ratove. Sagradio je palaču i hram u Jeruzalemu, kao i mnoge gradove u zemlji.

Biblija hvali njegovo bogatstvo i mudrost (1 Kr 3,28), koja je postala poslovična (1 Kr 2,2-26).

Salomon je volio Boga i klanjao mu se na žrtveniku u Gibeonu. Tamo mu se Gospodin Bog ukazao u snu i upitao ga: "Traži što da ti dam" (1 Kr 3,5). Salomon je odgovorio: "Podaj svome sluzi pronicavo srce da može suditi tvom narodu, razlikovati dobro od zla, jer tko bi mogao upravljati tvojim narodom koji je tako velik!"

Bogu je taj izbor bio ugodan i dao mu je mudrost kakvu nijedan kralj nije imao ni prije ni poslije. Također je dodao i bogatstvo i čast u mjeri daleko većoj od svih ostalih kraljeva. (1 Kr 3,11-14).

Za sve vas molim od Gospodina pronicavo srce da možete razlikovati dobro od zla i uvijek se zauzimate za dobro. Uzor i primjer nam je Isus Krist, koji je za nas kršćane put, istina i život.

Zahvaljujem na pozornosti.

Mostar, 4. veljače 2023.

IZRAZI SUĆUTI U POVODU POTRESA U TURSKOJ

Njegova Ekselencija
YAŞAR ERGÜN, generalni konzul
Generalni konzulat Republike Turske
Mala Tepa 24
88000 MOSTAR

Mostar, 7. veljače 2023.
Prot.: 88/2023.

Vaša Ekselencijo!

Dok svakodnevno pratimo vijesti o posljedicama i nastradalima uslijed katastrofalnog potresa koji je jučer pogodio Republiku Tursku i Siriju, dopustite mi da Vam u ovom trenutku izrazim osobnu blizinu i sućut, kao i blizinu i sućut svih svećenika, redovnika i redovnica i vjernika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije.

Molimo utjehu Svemogućega Boga za sve obitelji i rodbinu žrtava stradalih u potresu.

Iako je broj žrtava velik i žalimo za svakim izgubljenim životom, čvrsto vjerujemo da će u

ovim teškim trenucima za Turski narod solidarnost i empatija mnogih ublažiti bol i patnju i da će ruka pomoći koja je pružena sa svih strana ponovno vratiti nadu u mirniju i sretniju budućnost.

Naše misli i molitve su u ovim trenucima s narodom Republike Turske.

Ekselencijo, izvolite primiti izraze moga osobitog poštovanja.

† *Petar Palić*
mostarsko-duvanjski biskup
apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski

ČESTITKA BISKUPA PETRA NOVOIZABRANOM ZAGREBAČKOM NADBISKUPU KOADJUTORU MONS. DRAŽENU KUTLEŠI

Mostar – Mississauga (Kanada), 14. veljače 2023.

Dragi nadbiskupe Dražene!

Nalazeći se na pastoralnom pohodu vjernicima u hrvatskim župama u Kanadi, s radošću sam primio vijest (uz vremensku razliku) da Te je papa Franjo izabrao za zagrebačkoga nadbiskupa koadjutora.

Dijelim radost Tvojih roditelja, majke Danice i oca Kreše, brata i rodbine, kao i cijele Tvoje rodne župe Prisoje i upućujem ti srdačne čestitke u ime svećenika, redovnika, redovnica i vjernog Božjeg naroda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije.

Nakon pastirskog služenja u Poreču i Puli, kratkog služenja na časnoj stolici nasljednika svetoga Dujma u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji, Gospodin te po odluci pape Franje šalje da "djelo izvršiš blagovjesničko" i "služenje svoje posve ispuniš" među svećenicima, redovnicima, redovnicama i Božjim pukom Zagrebačke Crkve. Božjom providnošću naslijedit ćeš mnoge uzorne i vrijedne zagrebačke nadbiskupe, među kojima

se ističe "najsvjetliji lik Crkve Božje u Hrvata", bl. Alojzije Stepinac.

Uvjeren sam da ćeš svoju pastirsku službu obavljati odgovorno i vjerno, s velikim pouzdanjem u Gospodina, koje će ti u novoj nadbiskupiji biti potrebno, a u duhu svoga biskupskog gesla, koje je i geslo bl. Alojzija Stepinca: "In te, Domine, speravi!" – "U tebe se, Gospodine, uzdam!"

Za tvoju novu službu molim obilje Božjeg blagoslova i zagovor Blažene Djevice Marije, Majke Božje od kamenitih vrata i Gospe Bistričke, sv. Josipa i svih svetih ugodnika Božjih.

Neka bude sve na slavu Božju, spasenje duša i dobro Zagrebačke nadbiskupije.

Uz pozdrav u Gospodinu,

† *Petar Palić*
mostarsko-duvanjski biskup
i upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije

BISKUP PETAR NA PROSLAVI STEPINČEVA U OAKVILLEU

Župa Presvetog Trojstva u Oakvilleu svečano je proslavila u nedjelju, 19. veljače 2023., blagdan bl. Alojzija Stepinca.

Euharistijsko slavlje prevodio je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski Petar Palić u zajedništvu sa župnikom don Ilijom Petkovićem, župnim vikarom don Vinkom Nenadićem i vlč. Mariom Miglesom, župnikom iz Sesveta.

Biskupa Palića i sve nazočne na početku je pozdravio župnik don Ilija Petković, izrazivši svoju radost što upravo mostarsko-duvanjski biskup slavi euharistijsko slavlje, jer toj biskupiji pripadaju svećenici koji skrbe za župu Presvetog Trojstva u Oakvilleu.

Biskup Palić je u na početku zahvalio župniku don Iliji na pozdravima i prenio pozdrave Crkve u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. "Okupili smo se moliti zagovor bl. Alojzija Stepinca, koji je svoj život darovao i podnio mučeništvo kao svjedok čvrste povezanosti s Rimskom crkvom i Papom, nasljednikom sv. Petra. Svojim je životom, također, svjedočio iskrenu ljubav prema svome hrvatskom narodu. Na taj je način poticaj svima nama, a osobito vama koji živite izvan Domovine Hrvatske, da ovdje gdje osnivate svoje obitelji, živite i radite jasno svjedočite svoju pripadnost Katoličkoj crkvi i Hrvatskom narodu", kazao je u uvodu u euharistijsko slavlje biskup Palić.

Na početku homilije nazočne je biskup podsjetio na riječi pape Franje o mučeništvu i mučenicima na jednoj audijenciji s vjernicima, u kojoj je rekao da Crkva obiluje mučenicima danas više nego u početku Crkve: "Mučenici nisu umjetni sveci, nego ljudi i žene od krvi i mesa... Oni su istinski pobjednici. Gledajući mučenike jučer i danas, učimo živjeti život punine, prihvaćajući mučeništvo svakidašnje vjernosti Evanđelju i subličenju Kristu" (Papa Franjo, Opća audijencija 25. rujna 2019.).

Tumačeći na temelju Božje riječi pojam mučeništva i mučenika, Kristovih svjedoka, biskup Palić je rekao da su "trenutci smrti kršćanskih mučenika bili doista trenutci kušnje, ali je Gospodin prepoznao i nagradio vječnom proslavom u nebu njihovu vjernost i ustrajnost, požrtvovnost i odricanje. Ako se želi u potpunosti živjeti za Krista, onda se mora biti spreman pružiti svjedočanstvo takvog života za Krista i vlastitim životom, upravo kao što je to učinio bl. Alojzije Stepinac", na-

glasio je biskup Palić.

Govoreći o poruci Evanđelja, u kojemu Isus stavlja pred svoje učenike određene zahtjeve, biskup Palić je rekao da se smisao tih zahtjeva može razumjeti jedino u perspektivi vječnosti i konačne punine života. "Odreći se sebe, svakodnevno na sebe uzeti svoj križ, slijediti Isusa: teške su riječi koje nam otvaraju horizonte u kojima prepoznajemo istinu da život s Kristom nudi ljepotu sigurnosti, ali i brojne izazove.

Svakodnevna nam iskustva govore da kao sljedbenici Isusa Krista ne možemo očekivati ništa drugo osim protivljenja. Ne zato što Isus uživa u patnji. Isus je potpuno usmjeren na Božji cilj. To je središnje i važnije od bilo čega drugog. Ali ako želimo vršiti Božju volju, obično ćemo doživjeti protivni vjetar. To je način na koji Božje spasenje prožima svijet. Ne kroz pasivno plivanje u društvu. Isus je svojim životom obilježio naš put. Isusov put je put vjernog nasljedovanja na križnom putu, kao što je živio i bl. Alojzije Stepinac", kazao je biskup Palić.

Današnji kršćani se trebaju čuvati izazova i kušnje da svoje kršćanstvo svedu na molitvu iz običaja, kao i na obredne geste čiji smisao ne uzimaju ozbiljno.

Pozvao je nazočne da u svome srcu daju odgovor na pitanje što ih to čini kršćanima i privlačnima u svijetu i društvu u kojemu žive.

"Bl. Alojzije Stepinac je svojim životom svjedočio jasnu opredijeljenost za Isusa Krista, Njegovu Crkvu i svoj narod. Neka nam on bude primjer da budemo više ljudi i više kršćani, iskreni, vjerni i po načinu života privlačni drugima", rekao je u homiliji biskup Palić.

Na kraju euharistijskoga slavlja biskup Palić zahvalio je na svećeničkom svjedočanstvu i služanju u župi u Oakvilleu svećenicima svoje biskupije don Iliji Petkoviću i don Vinku Nenadiću, kao i časnim sestrama koje djeluju u župi: s. Smiljani Delongi, s. Bernardette Copak i s. Bernardi Mikulić.

Na misi su u narodnim nošnjama sudjelovali djeca i mladi župne folklorne grupe "Hrvatsko prelo", a liturgijsko pjevanje je animirao župni zbor pod vodstvom s. Smiljane Delonga.

Euharistijskim slavljem u župi Presvetoga Trojstva u Oakvilleu biskup Palić završio je svoj pohod hrvatskim župama u Torontu, Mississaugi i Oakvilleu.

POČETAK KORIZME I DUHOVNA OBNOVA U MOSTARU

Na Čistu srijedu, Pepelnicu 22. veljače 2023., u katedralnoj župi u Mostaru održana je duhovna obnova za svećenike i redovnike na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Duhovnoj obnovi pridružili su se i postulanti Hercegovačke franjevačke provincije sa svojim odgojiteljem fra Stankom Čosićem.

Nazočne svećenike, biskupa Petra Palića i provincijala fra Jozu Grbeša na početku je pozdravio generalni vikar don Nikola Menalo, podsjetivši da smo se i ove godine okupili kao bismo u svećeničkom zajedništvu započeli sveto korizmeno vrijeme.

Prigodno razmatranje o temi "Čisto srce" održao je fra Jozo Grbeš, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije.

Podsjećajući na Isusove riječi iz Markova evanđelja o onome što izlazi iz čovječjega srca i što ga onečišćuje (Mk 7,14-23), fra Jozo je rekao da "Crkva uči da su takva zla posljedice istočnog grijeha. Učenje tvrdi da nešto fundamentalno nije u redu s nama, da nije sve u redu, da smo nesređeni, iskrivljeni, pomiješani. Istočni grijeh (ili ga možda sada možemo zvati zapadni) ušao je u svaki kutak našeg života: u naše umove, naše volje, naše želje i strasti, čak i u naša tijela."

Govoreći o potrebi čistoga srca, fra Jozo je ustvrdio: "Tko je 'čista srca', ne samo da se dobro osjeća, da je Bogu blizak, nego upravo zbog toga se odnosi pozitivno prema drugim ljudima, balzam je za svijet u kojem se još uvijek odvija bespoštedna borba između 'dobra i zla'."

Ukoliko čovjek želi imati čisto srce, potrebno ga je odgajati i odgoj za čisto srce trebao bi biti prioritet i današnjeg svijeta i čovjeka.

"Biti čista srca podrazumijeva jednostavnost srca prema Bogu. Čisto srce nema licemjerja, nema prijevare, nema skrivenih motiva. Čisto srce obilježeno je transparentnošću i beskompromisnom željom da se u svemu ugoditi Bogu. To je više od vanjske čistoće ponašanja; to je unutarnja čistoća duše", kazao je fra Jozo. Podsjetivši da je dio korizme i stjecanje nove perspektive, fra Jozo je naglasio da smo pozvani svi dobro i čisto vidjeti, jer jedino tako možemo pomoći i drugima da čisto vide, da ne bi upali u duhovnu bijedu.

Govoreći o čistom srcu, fra Jozo je rekao da se "čisto srce očituje u riječi kojom govorimo, u riječi koja je ambasador našeg unutarnjeg svijeta, našeg srca. Riječ nam odaje srce."

Naglašavajući potrebu šutnje i navodeći primjer sv. Josipa, fra Jozo je rekao da pred malom tajnom čovjek malo šuti, pred velikom tajnom čovjek puno šuti, dok su pred tajnom samog Boga, riječi su suviše.

Govoreći o poniznosti, kao putu do čistoće pogleda i srca, fra Jozo je kazao kako je poniznost vrлина onih koji su susreli Njega. Oni ne traže ništa za sebe. Njih priznanja ne zanimaju. Oni su samo sluge dobrote. "Oholi pak ljudi, sebični ljudi, ljudi čiji je ego veći od njihove zamisli, ne dolaze do srca ljudi. Njihova zaljubljenost u svoju sliku priječi ih vidjeti daleko ili visoko! Oni ne iščekuju nikoga osim sebe. Tako ego postaje tamna strana duše koja ne vidi!", ustvrdio je fra Jozo.

"Bog je svoje stvorenje ispunio svojom prisutnošću. On je blagoslovio svoj svijet svojom slalom. Boga treba vidjeti onakvim kakvim se objavio. Vrijeme u kojem živimo gubi vjeru i došlo je već do traume besmisla. Nije nam dovoljno samo imenovati idole, ne stajati po strani i isticati probleme sa svima i svačim, već graditi stvaranjem, izgradnjom stvari, obnovom srca", zaključio je svoj nagovor fra Jozo.

Nakon razmatranja uslijedilo je pokorničko bogoslužje i prigoda za ispovijed. Pobožnost križnog puta predvodili su đakoni don Zvonimir Rezo i fra Fran Ćorić.

Euharistijsko slavlje i obred pepeljenja u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve predvodio je biskup Petar Palić.

Osvrćući se na liturgijska čitanja, biskup Palić je u svojoj homiliji naglasio kako nas prorok Joel poziva da razderemo svoja srca, a ne svoje haljine. Taj prilično čudan izraz znači da Boga više zanimaju naša srca nego vanjske stvari.

Ono na što Joel cilja nije pretjerivanje ili privlačenje pozornosti drugih svojim ekstravagantnim djelima. On predlaže da ne trgamo svoju odjeću u komadiće, u umjetnom prikazivanju emocija. Joelova je preporuka da pokora treba biti iskrena, u našim srcima, ali ne gurana u oči javnosti. Drugim riječima, ostani miran, usredotočen na bitno i hodaj naprijed. "To je dobro upozorenje za sve nas u današnjem svijetu i vremenu kad smo navikli sve ono što činimo na pladnju staviti pred druge, jer, naravno, važno je koliko "lajkova" i "pregleda" imamo. Istovremeno, bunimo se i negodujemo kad nas se ocjenjuje i procjenjuje, kad

se o nama priča i kad smo predmetom govora ili ogovaranja", rekao je biskup Palić.

Korizma je sveto vrijeme koje nas potiče na preispitivanje svoga načina života i korizma je dobra prigoda da popravimo svoj život.

Vrijeme korizme Božji je dar, vrijeme da razmotrimo sebe i svoj odnos s Bogom, ne uz velika vanjska pokazivanja svoje vjere, već tiho, ponizno i osobno, znajući da nas nosi Bog pun ljubavi koji može dosegnuti čak dolje i u prašini nedosljednosti moga života, jer on je, kako reče sveti Augustin, "interior intimo meo i superior summo meo" ("intimniji od moje intime i viši od moga najvišeg dijela") (Ispovijesti III, 6, 11).

Djela pokore moramo shvatiti kao sredstva da pročišćeni stignemo do uskrsnog slavlja. Međutim, ne smijemo zamijeniti sredstvo s ciljem: cilj je Uskrs, rekao je biskup Palić.

Govoreći o evanđeoskom odlomku, biskup Palić je podsjetio da nas Isus upozorava da ne činimo stvari pred drugim ljudima kako bismo ih zadivili. U Isusovo je vrijeme bilo puno ljudi koji su to činili. Isus nas poziva ne na življenje minimuma, nego dati, uložiti "sve".

Živimo u svijetu koji počiva na reklamama i marketingu s geslom: Čini dobro i govori o tome. Danas slušamo Isusa u evanđelju koji nas uči drugačije: Čini dobro i ne govori o tome! Pismoznanci i farizeji su živjeli od "lajkova" i "pregleda", željeli su da svi ostali znaju koliko su pravedni, kako su bili sveti, kako dobri, kako blizu Bogu. Činili su to jer su htjeli da drugi misle da su prilično dobri. Međutim, Isusa zanima ono što je u srcu, zanima ga kakvi smo iznutra, a ne kakvi bi-

smo se mogli prikazati drugim ljudima, naglasio je biskup Palić.

Milostinja, molitva i post trebaju biti izrazi našeg nutarnjeg raspoloženja, a ne izvanjskog pretvaranja pred ljudima.

Biskup je svoju homiliju zaključio riječima sv. Ivana Zlatoustog:

"Postiš li? Dokaži mi to svojim djelima.

Vidiš li siromaha, smiluj mu se.

Ako vidiš da se prijatelja hvali, ne budi mu zavidan.

Ne daj samo svojim ustima da poste, nego i oko i uho i noge i ruke i svi udovi naših tijela.

Neka ruke poste, tako da budu oslobođene pohlepe.

Neka noge poste, prestajući trčati za grijehom.

Neka oči poste, disciplinirajući ih da ne bulje u ono što je grješno.

Neka uho posti, ne slušajući zle priče i ogovaranja.

Neka usta poste od ružnih riječi i nepravedne kritike.

Jer kakva nam je korist ako se uzdržavamo od ptica i riba,

a grizemo i proždiremo svoju braću?

Neka nas okrijepi Onaj koji je došao na svijet spasiti grešnike, upotpuni post poniznošću, smiluje nam se i spasi nas."

Pjevanje pod svetom misom animirao je mon. don Dragan Filipović.

TJEDAN SOLIDARNOSTI I ZAJEDNIŠTVA S CRKVOM I LJUDIMA U BiH

Na Treću korizmenu nedjelju, 12. ožujka 2023., u 10 sati, svečanim euharistijskim slavljem u župi Svih Svetih u Aladinićima (Trebinjsko-mrkanska biskupija) obilježena je Akcija Hrvatskoga Caritasa "Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini". Okupljajući se svake godine na Treću korizmenu nedjelju, Nedjelju solidarnosti koja je ujedno početak Akcije Tjedna solidarnosti, od 12. do 19. ožujka 2023., koju je Crkva u Republici Hrvatskoj povjerila Hrvatskom Caritasu,

a koju od 2007. godine organizira i provodi u suradnji s Caritasom BiH, ostvaruje se duhovno i karitativno zajedništvo Crkve u Hrvata. Ovom suradnjom Caritasa nastoji pomoći najpotrebnijima i najugroženijima u Bosni i Hercegovini. Euharistijsko slavlje predvodio je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije mons. Petar Palić, a propovijedao je predsjednik Hrvatskoga Caritasa varaždinski biskup mons. Bože Radoš uz koncelebraciju dosadašnjeg kotorskog i novi-

menovanog porečkog i pulskog biskupa mons. Ivana Štironje. U koncelebraciji su bili i generalni vikar hercegovačkih biskupija mons. Nikola Menalo, ravnatelj Caritasa biskupija Mostar-Duvno Trebinje-Mrkan don Željko Majić, ravnatelj Caritasa Bosne i Hercegovine mons. Tomo Knežević, ravnatelj Caritasa Vrhbosanske nadbiskupije vlč. Mirko Šimić, ravnatelj Caritasa biskupije Banja Luka mons. Miljenko Aničić te župnik don Marin Krešić. Na euharistijsko slavlje u župu Svih svetih u Aladinićima došla je delegacija Hrvatskoga Caritasa: predsjednik varaždinski biskup mons. Radoš, ravnatelj fra Tomislav Glavnik i po prvi put djelatnici Središnjice Hrvatskog Caritasa sa sjedištem u Zagrebu. Na početku svete Mise obratio se i sve okupljene pozdravio voditelj biskupijskoga Caritasa don Željko Majić.

U uvodu u euharistijsko slavlje okupljenima je riječi dobrodošlice u župnu zajednicu Aladinići uputio ovogodišnji domaćin biskup Palić. Okupljena župna zajednica svojom molitvom i svojom pjesmom Bogu je zahvaljivala za ovaj dana, za dobre i plemenite ljude spremne da pomognu potrebnima u Bosni i Hercegovini. Naglasio je kako je Trebinjsko-mrkanska biskupija, u kojoj se slavila ova Misa, najstarija biskupija na ovim prostorima koja je prošle godine proslavila 1000 godina od prvog pisanog spomena.

Propovijed varaždinskoga biskupa i predsjednika Hrvatskoga Caritasa mons. Bože Radoša bila je prožeta mislima korizmenoga vremena, ali isto tako mislima iz poruke za ovogodišnju Akciju Tjedna solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini. "Zajedništvo Crkve i naroda u Hrvatskoj s Crkvom i narodom u BiH ne želimo samo pokazati, nego i osnažiti naše zajedništvo. Danas želimo zajedno poći na isti zdenac, na zdenac života. Vjerujem da je još pred nama svježi vrč vode koja je potekla s izvora Evanđelista Ivana. Dubok je to zdenac u kojem je zahvatio ovaj Evanđelist Božje ljubavi i želi nas napojiti. Želi nas još bliže približiti zdenцу, gdje se odvija razgovor, dijalog života. Želimo da se taj razgovor s Jakovljeva

zdenca produži i proširi u nama. Neka donese svježinu radosti života i ljubavi koja dolazi od Boga. Želimo poći za Isusom, čuti Njegove riječi, biti Njegov sugovornik, biti nositelj Njegove radosne vijesti", kazao je mons. Radoš naglašavajući kako je Isus prema Galileji imao i bolji put, ali Njegova "navigacija srca vodi ga preko Samarije gdje ga čekaju oni koji su potrebni Boga i Njegove riječi, bolesni koji su potrebni liječnika". Biskup Radoš kazao je kako nas Caritas uvijek podsjeća na ljubav Kristovu. "Krist nas podsjeća i poziva da u svoje središte stavimo Njegov izvor. Izvor ljubavi koji nas vodi i tjera. Caritas će i danas moći ispričati ovdje da dolazi do bolesnika u kreveta, do ljudi koji su sami, potpuno sami, do ljudi kojima je izbrisano dostojanstvo, do ljudi koji su na rubu u svakom smislu i koji kažu: Gospodine, nemam nikoga! Dolaze njima i kažu: Nisi sam! Nisi sama! Netko je s tobom, netko te prati svojim pogledom, svojom ljubavlju i stavlja te u središte. Svakoga od nas vjernika Isus tome poučava i to nam želi kazati. U srcu, u središtu kršćanskoga poslanja nisu oni koji su tu, nego koji su daleko. On nas šalje činiti ljudima dobro. Dobro je uvijek najbolji znak da nas Bog šalje i svako dobro najbolje govori da je Bog prisutan i najljepša je propovijed o našem Bogu", kazao je biskup Radoš.

Euharistijsko slavlje u Aladinićima okupilo je djelatnike svih Caritasa u BiH, a koji su po prvi put s predstavnicima Hrvatskog Caritasa, župne zajednice i župnoga zbora sudjelovali u oblikovanju euharistijskoga slavlja. Svoj doprinos animiranja svih dobročinitelja u Republici Hrvatskoj dao je izravni radio i televizijski prijenos i drugi pripremljeni i snimljeni animacijski prilozi o djelovanju Caritasa hercegovačkih biskupija Hrvatske radiotelevizija, a koje su izravno ili sadržano preuzimale televizijske i radio kuće iz Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, posebno RTV Herceg Bosna.

Na kraju svete Mise sve je pozdravio i svima zahvalio župnik župe Aladinići don Marin Krešić uz želju da nam svima ovaj korizmeni hod prema Uskrsu bude plodonosan.

PASTORALNI DAN 2023.

Obitelj: hodočasnica nade

U duhovno-obrazovnom centru "Emaus" u Potocima kod Mostara održan je 15. ožujka 2023. redoviti godišnji Pastoralni dan svećenika u dušobrižništvu na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Susret je organizirao Biskupski ordinarijat u suradnji s Teološko-katehetskim institutom. Uz biskupa domaćina mons. Petra Palića, na pastoralnom susretu nazočilo je preko 90 svećenika.

Na početku je sudionike skupa u ime organizatora pozdravio dr. don Marko Šutalo, predstojnik TKIM-a i uveo u temu. Tema Pastoralnog dana bila je Obitelj: hodočasnica nade", a obrađena pod teološkim i pastoralnim vidom.

U svojoj pozdravnoj riječi biskup Petar Palić podsjetio je sudionike da papa Franjo od svoga izbora na Petrovu službu nastoji skrenuti pozornost na krizu obitelji. U tom smislu treba razumjeti i njegovo sazivanje redovite biskupske sinode na temu obitelji 2015. godine. Čini se da se u cijeloj povijesti Crkve obitelj nikada nije suočila s izazovima s kojima se danas suočava. U svakoj generaciji pojedine obitelji trpe sve vrste poteškoća, ali je obitelj danas na poseban način u krizi, jer je u krizi njezina bit, odnosno koncept obitelji, rekao je uvodno biskup Palić.

U društvu i svijetu u kojemu živimo raširen je zajednički život koji često zamjenjuje brak, a mnogi smatraju da je brak samo komad papira i to bezvrijedan komad papira. Izazovi različitih oblika životnih zajednica i težnje redefiniranja braka, teze o privremenosti braka, odnosno promoviranje "kulture neobvezivanja", problem migracija i razdvajanje obitelji, ideje raznih skupina koje su suprotstavljene samom pojmu obitelji, kao da je obitelj po definiciji zla patrijarhalna institucija, samo su neki od izazova s kojima se svi susrećemo u društvima u kojima živimo, naglasio je biskup i ukazao na činjenicu da je obitelj i danas važna i stoga joj posvećujemo i današnji susret i današnja promišljanja.

Dr. don Ivica Raguž, profesor fundamentalne, dogmatske i ekumenske teologije i vršitelj dužnosti dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku govorio je o temi: "Crkva u kući" (Rim 16,5).

Prof. Raguž je kroz četiri teze progovorio o značenju i izazovima današnjih obitelji. Uvode-

ći u temu svoga promišljanja prof. Raguž je rekao da obitelj proživljava danas svoju krizu i da smo svjedoci raspadanja brakova i obitelji, čemu pridonosi i gnoza, koja želi neovisnog čovjeka i razara ideju saveza, odnosno Boga kao saveznika. Govoreći o kršćanskom poimanju braka i obitelji prof. Raguž je naglasio kako "Bog namjerno stvara čovjeka osamljenim, kako bi čovjek osjetio potrebu za Bogom i drugim - ženom i ukazao na poimanje braka kao saveza Boga s čovjekom, Krista i čovjštva koje je preuzeo i Krista i njegove Crkve.

Treća teza koju je prof. Raguž iznio je da gnoza predstavlja tijelo kao nešto problematično i na taj način ona ugrožava spolnost, odnosno tjelesnost muškarca i žene. Ključ za razumijevanje braka je opis stvaranja Adama i Eve, u kojemu čitamo duboko jedinstvo muškarca i žene, ali i temeljnu ulogu koju su crkveni oci gledali u stvaranju, odnosno da je žena stvorena da bude pomoć muškarcu. "Brak je najnaravnije, najjedinstvenije i najintimnije zajedništvo, jer u bračnom zajedništvu čovjek doživljava i ostvaruje sebe samoga i stoga je bračni život temeljna forma svakog drugog zajedništva", naglasio je prof. Raguž. Govoreći o braku kao sakramentalnoj stvarnosti, prof. Raguž je poručio da brak označava vezu Crkve i Krista te naglasio vezu između euharistijske i bračne pobožnosti.

Dr. sc. Anita Begić, pročelnica odsjeka za socijalni rad Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i voditeljica Obiteljskoga centra u sklopu Biskupijskoga caritasa govorila je o Obiteljskom savjetovanju u okrilju Crkve. Prof. Begić je naglasila kako je savjetovanje pružanje pomoći i proces koji ima svoje faze. Sudionicima je predstavila rad Obiteljskoga centra, koji se sastoji u savjetovanju, prevenciji i edukaciji i bračnim susretima. Sudionike je, također, upoznala s kriznim intervencijama i zakonskim okvirima koji propisuju djelovanje u kriznim situacijama.

Nakon predavanja uslijedila je plodna rasprava. U njoj je istaknuta potreba savjetovanja drugih ali i samosvijesti i otvorenosti oko vlastitoga prihvaćanja savjeta drugih, osobito laika. Na takav način vidjet će se trajni hod svih Kristovih vjernika u shvaćanju supružničkoga i obiteljskoga života vjere i njegova značenja za cijelu Crkvu. Napose je naglašena potreba neumornoga na-

stavka pastoralna obitelji na svim razinama partikularnih Crkava.

Biskup Petar Palić sažeo je razmišljanja predavača i potaknuo svećenike na trajnu izgradnju koja pomaže stručnosti i vlastitom integritetu. Ukazao je i na potrebu trajnog odgoja za afektivnu i emocionalnu zrelost, zrelost u vjeri, odgovornost i toleranciju. Biskup je iznio statističke podatke sklopljenih građanskih brakova i crkvenih ženidaba naglasivši da je uzdrman zajednički život supružnika i kako trebamo budno paziti na

vjernike koji su se našli u ovakvim životnim situacijama. Svećenike je potaknuo na predan rad u pastoralu braka i obitelji u našim biskupijama.

Prije plenuma don Nikola Menalo, generalni vikar naših biskupija podsjetio je sve nazočne na pastoralne aktivnosti vezane za proslavu nebeskoga zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije sv. Josipa i potaknuo svećenike da se odazovu na svečanost u mostarsku katedralu.

Pastoralni dan završio je zajedništvom oko obiteljskoga stola.

PROSLAVA SVETKOVINE SV. JOSIPA, ZAŠTITNIKA MOSTARSKO-DUVANJSKE BISKUPIJE

Svečanim misnim slavljem, 20. ožujka 2023. u 18 sati, u katedrali Marije Majke Crkve, proslavljen je zaštitnik Mostarsko-duvanjske biskupije, sv. Josip, zaručnik Blažene Djevice Marije. Iz katedralne kapelice, čiji je također nebeski zaštitnik sv. Josip, krenula je procesija ministranata, svećenika i biskupa prema katedrali. Ovaj pravedan i vjeran Isusov hranitelj i Marijin zaručnik proglašen je zaštitnikom sveopće Crkve, hrvatskoga naroda, ove naše Mostarsko-duvanjske biskupije ali je i zaštitnik obitelji. Stoga nije ni čudo što se velik broj vjernika okupio na svetoj misi utječući mu se u molitve i zagovor. Također, vjernici su došli pozdraviti i poslušati svećenika naše biskupije, a sada predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, zagrebačkoga nadbiskupa koadjutora mons. Dražena Kutlešu koji je predslavio misno slavlje. U koncelebraciji s biskupom Kutlešom bili su mjesni biskup Petar Palić, nadbiskup Tomo Vukšić, vrhbosanski nadbiskup i metropolit, mons. Aldo Cavalli, apostolski vizitator s posebnom ulogom za župu Međugorje, mons. Marko Semren, pomoćni banjolučki biskup, apostolski nuncij u BiH nadbiskup Franciso Assis Chullikatt, mons. Piero Coccia, umirovljeni nadbiskup Pesara i delegat Talijanske biskupske konferencije, mons. Želimir Puljić, nadbiskup i apostolski upravitelj Splitsko-makarske nadbiskupije, mons. Ivan Štironja, porečki i pulski biskup, mons. Ranko Vidović, hvarski biskup, mons. Roko Glasnović, dubrovački biskup te naš umirovljeni biskup mons. Ratko Perić. Također u koncelebraciji bili su don Nikola Menalo, generalni vikar naših biskupija, don Ante Luburić, biskupski vikar za Trebinjsko-mrkansku biskupiju i provincijal Her-

cegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš te velik broj svećenika i redovnika.

Pozdrav na početku misnoga slavlja uputio je biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić. Među važnom karakteristikom sv. Josipa Sveto Pismo navodi da je Josip bio "pravedan", što znači "svet", osoba u ispravnom odnosu s Bogom. Možda Josip nije bio upadljiv izvana, ali je blistao iznutra, pa će sv. Franjo Saleški reći da je Josipova volja "u svakom trenutku bila usklađena i sjedinjena s voljom Božjom", kazao je biskup Petar. Molit ćemo zagovor sv. Josipa da i sve naše misli, riječi i djela budu usklađene s Bogom. Pozdravio je sve okupljene biskupe, svećenike i redovnike, vjernike te učenike i profesore Srednje prometne škole u Mostaru i čestitao im svetkovinu sv. Josipa i ujedno Dan škole. Pozdravio je sve predstavnike društveno-političkoga, kulturnoga i znanstvenoga života našega grada i naše biskupije. "Na osobiti način pozdravljam Tebe, dragi nadbiskupe Dražene i zahvaljujem Ti na nazočnosti danas među nama i na predsjedanju ovim euharistijskim slavljem. U ovoj biskupiji si rođen, u ovoj si katedrali i biskupskom domu uz katedralu činio svoje prve svećeničke korake i stjecao svoja pastoralna iskustva, a sada Te Gospodin, po papi Franji, postavlja i šalje da predvođiš Crkvu zagrebačku. Dok Ti čestitamo, danas svoje molitve upućujemo Gospodinu da Ti, po zagovoru Blažene Djevice Marije, Majke Crkve i sv. Josipa, bude blizu, kako bi povjereni vjernički narod u Zagrebačkoj nadbiskupiji vodio pravedno, ponizno i bio uvijek otvoren poticajima Duha Božjega, kakav je bio i sv. Josip", kazao je biskup Petar.

Katedralni zbor "Marija" korizmenim je pjesma pratio svetu Misu, čitanja su čitali župljani. Sin ove katedralne župe don Ivan Bijakšić, župnik župa Ravno i Trebinja otpjevao je psalam a Evanđelje je navijestio đakon don Zvonimir Rezo.

Biskup Kutleša u homiliji je govorio o današnjoj svetkovini koja pred nas stavlja skrovitog, poniznog i tihog čovjeka, Josipa iz Nazareta. Sveti Josip je doista bio "tih čovjek" u povijesti ljudskog spasenja. Ni samo Sveto Pismo ne donosi puno zapisa o njegovu životu niti bilježi riječi koje je govorio. No upravo mu je ta skrovitost priskrbila nezaboravno i nevjerovatno mjesto u našoj kršćanskoj vjeri. Njegov je lik privukao mnoštvo svetaca, teologa i papa u povijesti Crkve, koji su govorili ili pisali o njemu. Prije nešto više od 150 godina, ovaj "tih" i malen čovjek proglašen je zaštitnikom sveopće Crkve. Tu smo obljetnicu obilježili 2021. godine, tzv. Jubilejskom godinom - "Godinom svetog Josipa", kazao je biskup Kutleša. U svijetlu skrovitosti, koju slavimo u svetom Josipu, Biskup je izdvoji tri stvari: 1. sveti je Josip, kako papa kaže: "čovjek svakidašnjice, diskretne i skrovite prisutnosti", 2. druga je odlika svetoga Josipa – biti u sjeni nečega što te nadilazi (usp. Pa-

tris corde, 7), 3. sveti Josip je bio "čovjek rada" koji je pronalazio Božju prisutnost u svome radu. Bio je skroman čovjek koji nije tražio priznanje ili privilegij u svom svakodnevnom životu.

Biskup se na osobit način obratio i mladima upitavši ih mogu li stvari izgledati drugačije? Smijemo li sanjati i pokušati ostvarivati drugačiju budućnost? Nemojte pokleknuti pod bremenom malodušja. Možda će vam se učiniti da je malen, tih, pošten život, život bez korupcije i pompe neprivlačan, ali takav život otkriva veliko nutarnje bogatstvo čovjeka. Nositi strpljivo žrtvu svakodnevnice herojska je ljubav. Kako je prepuno unutaršnjeg mira i sreće biti "čovjek svakidašnjice", diskretan i skrovit, koji u svim okolnostima života uspijeva prepoznati Božju providnost; biti čovjek koji boravi "u sjeni Božje prisutnosti" i svojim "poštenim radom" svjedoči puninu vjere koju nosi u srcu, biti nalik sv. Josipu, poručio je biskup Kutleša.

Nakon svete Mise u mostarskoj katedrali, biskupi, svećenici, redovnici, časne sestre i Božji puk krenuli su u obližnji Biskupijski centar gdje je u 19,30 sati svečano otvorena izložba "Biskupijsko umjetničko blago".

"BISKUPIJSKO UMJETNIČKO BLAGO"

U Biskupijskom centru Mostar, nakon svečane mise i proslave sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, u prekrasnom arhitektonskom zdanju, grandioznom djelu arhitekta akademika Zlatka Ugljena, otvorena je izložba umjetničkog blaga Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Stalni izložbeni postav "Biskupijsko umjetničko blago" po svome fundusu čini ovu umjetničku galeriju jednom od najznačajnijih umjetničkih galerija ne samo u BiH nego i u ovom dijelu Europe, čiji najveći dio djela teško procjenjive vrijednosti, javnost još nije imala priliku vidjeti. Umjetnička galerija Biskupijskoga centra Mostar danas broji više stotina pomno biranih djela vrsnih umjetnika ovoga dijela Europe kao što su djela Frane Šimunovića, Ede Murtića, Slavka Šohaja, Ive Dulčića, 32 skulpture u kamenu, bronci, terakoti ili drvu, djela Ivana Meštrovića, Antuna Augustinčića, Omera Mujadžića, Zlatka Šulentića, Vasilija Jordana, Ksenije Kantoci, Gabrijele Jurkića, Zlatka Kesera, Mersada Berbera i

brojnih drugih. Uz djela suvremene umjetnosti, izložbeni postav čine i arheološka zbirka kao i zbirka liturgijskoga ruha, posuđa i starih knjiga. Osim izložbe u velikoj galeriji, mala galerija Centra večeras će sa svojom dokumentarno-povijesnom izložbom progovoriti o nesvakidašnjoj povijesti jedne katedrale, mostarske biskupove ili stolne crkve. Od one koja je trebala biti sagrađena na mostarskom Rondou do jednako nikad izgrađene katedrale pod mostovima na obali rijeke Radobolje na Balinovcu. Djela suvremene umjetnosti - slikarstva, kiparstva i grafike - koja je brižno i s ljubavlju, kroz prijateljske odnose s ponajboljim umjetnicima, ponajprije profesorima sarajevske, a potom i zagrebačke akademije, gotovo pola stoljeća prikupljao svećenik Trebinjsko-mrkanske biskupije dr. Vjeko Božo Jarak, a njega vjerno slijedio mostarsko-duvanjski svećenik vlč. don Ante Luburić, čine glavninu izložbenog postava. Autori izložbe i likovnoga postava su Danijela Učović, dr. sc. povjesničarka umjetnosti i gosp. Anton Šarac.

Prije samoga otvaranja izložbe okupljenima su se obratili generalni vikar mons. Nikola Menalo, gosp. Anton Šarac i biskup domaćin mons. Petar Palić. Biskup je u svome govoru istaknuo da su Crkva i umjetnost tisućljećima u međusobnom odnosu. "Ponekad je Crkva bila pokroviteljica umjetnosti, podupirući i potičući kipare, slikare i glazbenike svojom velikodušnošću. U nekim drugim situacijama, Crkva je bila nepokolebljiva prema umjetnosti, gledajući na nju kao na gubljenje vremena ili, što je najgore, na izraz hedonizma i osjećajnosti. Nije nepoznato ni razdoblje, kad su ikonoklasti u reformaciji razbijali kipove i krečili slike u interijerima crkava. Iza uništenja nije stajao prijezir prema umjetnosti, već svijest o moći i utjecaju slika na ljudski duh. Uklanjanje pozlaćenih svetaca uklonilo bi iskušenje idolopoklonstva."

Osjećaj za umjetnost i poticanje umjetnosti je razumljivo i dobrim dijelom pohvalno. Ne samo da Crkva ima dugu povijest njegovanja umjetnosti, već i Biblija pohvalno govori o onima koji imaju dar umjetnosti i znaju svojim umijećem pridonijeti ljepoti (usp. Izl 31,1-6 sl.). Umjetnost je vrijedna jer može biti lijepa i puna istine. Ona nas potiče na razmišljanje; ponekad više oblikuje nego što informira. Na taj način umjetnost nas može "učiti" o našem Bogu koji je kreativan i tajanstven. Bog je veliki Bog i mnoge stvari i mnoga zvanja pokazuju njegove različite izvrsnosti. Crkva se i u bogoslužju

služi umjetnošću, ali cilj bogoslužja nije isticanje talenta umjetnika. Konačni cilj je da se zajednica izgradi i da štuje Isusa Krista na slavu Božju. S druge strane, Crkva treba naučiti prihvaćati umjetnike, ali umjetnici ne bi trebali očekivati da crkva bude umjetnička galerija. Neka umjetnost ne odgovara kontekstu i raspoloženju crkve. Neke su umjetnosti zastarjele. Nešto od toga odvlači pozornost. Dobri umjetnici uvijek će biti ponizni u pogledu vlastitih ograničenja. A dobri kršćani uvijek će biti željni vidjeti istinu i ljepotu gdje god ih mogu pronaći, kazao je u pozdravnome govoru biskup Palić. Zahvalio je dobročiniteljima, osobito karitativnoj organizaciji Katoličke Crkve u Njemačkoj Renovabis i Središnjem državnom Uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji su pomogli u izgradnji ovoga objekta, kao i svima koji su pomogli u ostvarenju ove izložbe, na osobiti način generalnom vikaru don Nikoli Menalu i prof. Antonu Šarcu. Također zahvalio je i Gudačkom kvartetu Simfonijskoga orkestra Mostar koji su svojim izvedbama uljepšali ovaj kulturni događaj.

Večerašnjem otvaranju izložbe nazočili su brojni gosti, predstavnici diplomatskog zbora, vjerskog života BiH i Hrvatske, kao i apostolski nuncij u BiH Francis Assisi Chullikatt, predstavnici kulturnoga, gospodarskoga, znanstvenoga i političkoga života svih razina vlasti među kojima i predsjednica Federacije BiH Lidija Bradara i mostarski gradonačelnik Mario Kordić.

POKOPAN DON JOZO (JOKO) BLAŽEVIĆ SVEĆENIK MOSTARSKO-DUVANJSKE BISKUPIJE

Svećenik koji je volio i živio za svoj narod

U utorak 28. ožujka 2023. na groblju u Blaževićima (Kazaginac), župa Rašeljke, pokopan je svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije don Jozo (Joko) Blažević.

U prijepodnevnim satima u župi sv. Stjepana prvomučenika u Gabeli, gdje je don Jozo bio župnik, slavljena je Sveta misa i upriličen je ispraćaj pok. don Joze. U zajedništvu s 40 svećenika, redovnicama i Božjim narodom župe Gabela i okolnih župa misu je slavio mostarsko-duvanjski

biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić.

U poslijepodnevnim satima na groblju u Blaževićima euharistijskim slavljem predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić u zajedništvu s biskupom Petrom Palićem, 70 svećenika, redovnicama i velikim brojem vjernika iz okolnih župa i iz župa u kojima je don Jozo djelovao.

Na početku je kancelar Mostarsko-duvanjske biskupije don Stipe Gale pročitao pokojnikov životopis i pristigle izraze sućuti koje su uputili: mons. Dražen Kutleša, zagrebački nadbiskup koadjutor, mons. Ivan Štironja, porečki i pulski biskup, s. Franka Bagarić, provincijalka Školskih sestara franjevki iz Mostara, fra Iko Skoko, Ante Begić, načelnik općine Posušje i druge osobe koje su bile povezane s don Jozom.

Na početku homilije biskup Palić zahvalio je svim nazočnim svećenicima, redovnicama i brojnim vjernicima, što najjasnije pokazuje koliko je pokojni don Jozo bio poznat i povezan s mnogima.

Govoreći o liturgijskom čitanju dana iz Knjige Brojeva, biskup Palić je rekao kako nas Božja Riječ poziva da svoje misli i svoje srce usmjerimo na Boga koji šalje iscjeljenje upravo tamo gdje nam je potrebno. Iz knjige Brojeva učimo da stari naraštaj neće vidjeti kako se Božja obećanja ostvaruju. Na ovom dugom, opasnom putu neki jednostavno neće stići na odredište. Mnoge Izraelce ubile su zmije, a narod se pokajao i molio Mojsija da posreduje u njihovu korist. Mojsije posreduje, a Bog ga upućuje da napravi zmiju od bronce i stavi je na stup; svi koji pogledaju brončanu zmiju ozdravit će.

"Jedno od najtežih pitanja koje ovaj odlomak jasno postavlja jest ono o Božjem karakteru. Kakav je to Bog koji nanosi smrt ljudima zbog njihovog nepovjerenja? Prisjetimo se da su ljudi bili na Sinaju; primili su zakon i vezani su savezom s Bogom. Njihov nedostatak vjere je, prema piscu ovog odlomka, kršenje saveza, i stoga je vrijedan kazne. Ali Bog također osigurava lijek. Primjećujemo da Bog ne uklanja zmije, već osigurava sredstva za iscjeljenje usred opasnosti. Bog donosi iscjeljenje upravo tamo gdje je ubod najgori. Čak i u našim najgorim neuspjesima i razočarenjima, Bog nudi iscjeljenje za naše rane, odnos za našu usamljenost i vjernost za našu nevjernost. Bog ne uklanja izvore naše patnje, ali Bog putuje s nama, pružajući ono što nam je najpotrebnije, ako gledamo u pravom smjeru", kazao je biskup Palić.

U simbolici ovih zmija s kojima se izabrani narod suočio prepoznajemo i ugrize zmija koje i danas puze između nas. To znaju biti zmije obeshrabrenja, zmije kritike, zmije ogovaranja, zmije ponosa, škrtosti i nevjere, zmije pronalaženja grešaka, zmije mržnje.

A na početku ugriza svih ovih zmija stoji jedna druga Zmija, ona s početka ljudske i povijesti

spasenja, Đavao, Sotona, čovjekov neprijatelj od početka.

Knjiga Postanka nas izvješćuje da je Bog stvorio mnoge stvari, ali ne i smrt. Kao što nam je poznato, prvi ljudi, Adam i Eva, svojim životom očituju neposluš prema Božjoj zapovijedi, a kazna za to je da ih Bog istjera iz raja. Prokockali su vječni život, od tada ljudi moraju živjeti sa smrću i na kraju će opet "postati zemlja" iz koje su "uzeti", naglasio je biskup Palić.

Govoreći o pokojnom don Jozi, odnosno don Joki, kako su ga inače vjernici i svećenici zvali, biskup Palić je rekao da se i unatoč dobro narušenom zdravstvenom stanju, u don Jokinoj smrti osjeća koliko je bolan taj ugriz smrti.

"Kao i sa svima koje nam smrt nenadano uzme, pitamo se: "Zašto?" Ali ne dobivamo odgovor. Usudio bih se reći da ne moramo žaliti za don Jokom. Njegov je život doživio ispunjenje koje nadilazi svako shvaćanje; njegov život je, vjerujemo, zaokružen blaženstvom s Bogom. Mi zapravo tugujemo za samima sobom, jer smo postali siromašniji za jedan život, za jednog brata, za jednog svećenika, za jednog kolegu, za jednog župnika, za jednog prijatelja - jednostavno za jednog čovjeka", kazao je biskup Palić.

"Na dan don Jokine smrti bila je Peta korizmena nedjelja i ove smo godine po liturgijskom rasporedu čitali evanđelje o Lazarovu uskrsnuću. Nije mi poznato o čemu je don Joko nakon toga Evanđelja propovijedao. Međutim, Isusove riječi iz razgovora s Martom su osobito danas aktualne za sve nas koji smo okupljeni na ovom ispraćaju: "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će. I tko god živi i vjeruje u mene, neće umrijeti nikada. Vjeruješ li ovo?"

Da, Gospodine, mi vjerujemo da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet. Mi vjerujemo da si ti odozgor, a mi odozdol i da ćemo svi mi jednom biti zajedno s tobom i s ovim svojim bratom od kojega se danas opraštamo", naglasio je biskup Palić.

Opisavši pokojnika kao neumornog, požrtvovnog, glasnog, ponekad neobičnog, koji je poput Mojsija vodio i zagovarao često nestrpljiv i narod koji gunđa protiv Boga, biskup Palić je rekao da je don Jozo bio svećenik koji je volio i živio za svoj narod.

Pozvao je sve okupljene da u svjetlu nadolazeće svetkovine Uskrs i mi ispovjedimo vjeru da je don Jozo sada s Bogom u kojega je vjerovao, kojemu se čvrsto nadao, o kojemu je oduševljeno govorio.

"On je s Bogom, kojega je kao svećenik naviještao više od 40 godina, on je s Isusom, za kojega je živio 68 godina. To je uskrsna poruka za sve nas koji ćemo jednoga dana, svatko od nas, stajati na pragu smrti: Bog će nas primiti. Pruža nam ruku", zaključio je homiliju biskup Palić.

Sprovodne obrede u nazočnosti pokojnikova brata i njegove obitelji, te bliže i daljnje rodbine predvodio je don Ilija Drmić, župnik Rašeljaka i dekan Duvanjskog dekanata, koji je pokojnom don Jozi zahvalio za njegovo svećeničko svjedočenje i njegovu ljubav prema rodnom kraju i svim ljudima.

MISA POSVETE ULJA U TREBINJU

Na Veliku srijedu, 5. travnja, u trebinjskoj katedrali Male Gospe svečano je proslavljena Misa posvete ulja, koju je predvodio biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. dr. Petar Palić. Uz biskupa Palića u koncelecijaciji su sudjelovali: don Nikola Menalo, generalni vikar, don Ante Luburić, biskupski vikar za trebinjsko-mrkansku biskupiju i trebinjski župnik, don Stipe Gale, kancelar i svećenici koji pastoralno djeluju u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. Na Misi su sudjelovali i bogoslovi iz Trebinjsko-mrkanske biskupije i predstavnici ministranata iz pojedinih župa ove biskupije, te nekoliko vjernika ove župne zajednice.

Liturgijsko sviranje te pjevanje na orguljama pratio je bogoslov Stipe Gabrić.

Na početku je biskupa Petra i sve nazočne pozdravio don Ante Luburić, biskupski vikar i trebinjski župnik izrazivši svima dobrodošlicu u trebinjsku katedralu i sjedište trebinjsko-mrkanske biskupije.

Biskup Petar se pridružio pozdravnim riječima koje je izrekao don Ante i izrazio svoju radost zbog euharistijskoga zajedništva, te pozvao svećenike da se prisjete trenutka svoga ređenja, koje je posebni milosni dar u životu svakog svećenika i da u ovoj euharistiji Gospodinu zahvale za dar svećeništva.

Osvrnuvši se u homiliji na čitanje iz Knjige proroka Izaije o poslanju sluge Jahvina, biskup je rekao da te iste riječi u Evanđelju Isus, Veliki svećenik, primjenjuje na sebe. Dok je čitao prorokove riječi, osjetio se izvanredni sklad između poruke i glasnika. Isus je utjelovio ono što je pročitao. Izajine su riječi poprimile tijelo i krv u osobi koja ih je čitala. Isus je bio stvarna prisutnost proročkih riječi. Proročanstvo je postalo stvarnost za stanovnike Nazareta, koji ništa nisu slutili, kazao je biskup Palić.

Obrativši se svećenicima, biskup je rekao da svećenici danas nastavljaju živjeti u ovom sakramentalnom trenutku.

"Svaki put kad činimo ono što nam je Gospodin zapovjedio, ovaj odlomak iz Pisma se ispunjava u našem služenju i našim djelima. Ako se u našem životu dogode trenuci oklijevanja ili neodlučnosti, sjetimo se ove Božje riječi koju slušamo na današnji dan. Okruženje Nazareta, iako skromno i udaljeno, bilo je unaprijed određeno Božjom otajstvenom providnošću da bude mjesto gdje će se razotkriti stvarna prisutnost proćanstva. I ovdje, u središtu i svetištu ove naše katedrale u Trebinju, u nekom još većem gradu ili još monumentalnijoj crkvi, ili u onoj najmanjoj našoj župi, očituje se stvarna prisutnost Gospodina Isusa. U šaputavoj tišini ispovjedaonice, u tjeskobnoj užurbanosti ili neočekivanom susretu na ulici, stvarna prisutnost Onoga koji je Alfa i Omega svih vremena pruža svoje božanske ruke preko nas da dotakne tuge i nevolje našega vremena svojim vječnim milosrđem i mudrošću", naglasio je biskup Palić.

Pozvavši svećenike na zahvalnost, poniznost i raspoloživost, biskup je u nastavku rekao: "Vaši životi, ova sveta ulja, obredi i riječi donose stvarnu prisutnost Krista Rasketoga u živote naše braće i sestara koji nam dolaze, koji nas trebaju i pozivaju. Isus koji je stajao usred zajednice u Nazaretu, bio je prvorođenac među svećenicima, jer je hrabro objavio: "Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima." Kao što je Isus tada stajao za nas, tako i mi sada stojimo s njime i uz njega da se po našem služenju objavi: "Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima." Mi smo sakramentalna braća s Kristom Velikim svećenikom čije tijelo i krv, dušu i božanstvo trebamo učiniti prisutnima i stvarnima za ponižene, one slomljena srca, zarobljenike

i zatvorenike. Služba koju nam je Isus povjerio trebala bi staviti pečat radosti na one koji tuguju, ulje radosti na ožalošćene i veličanstveno ruho na one duha očajna. Jer mi smo nazvani svećenicima Gospodnjim i službenicima Boga našega."

Biskup je naglasio kako bez posebne osobne zasluge svećeničke ruke podižu Isusovo tijelo i krv u svakoj euharistiji koju slave i poželio je da ta dragocjena blizina svakodnevno spaja živote svih svećenika sa svetim otajstvom kako bi postojao sveti sklad između službenika i Mesije.

Nazočne vjernike biskup Palić je potaknuo i pozvao na molitvu za svećenike, za biskupe, za

Papu. "Molite da naše služenje ne nalikuje najamništvu, nego da, poput jedinog Dobrog Pastira – Isusa, iz dana u dan svoj život dajemo za one kojima nas je Crkva poslala služiti.

I vama, stadu Gospodinovu i nama pastirima neka ova euharistija bude izvorom snage u našem svakodnevnom rastu u vjeri i poslanju i na našem putu prema Gospodinu", zaključio je svoju homiliju biskup Palić.

Nakon zajedničke euharistije, svećenici su s biskupom Palićem, nazočnim bogoslovima i ministrantima ostali u zajedništvu oko bratskoga stola.

MISA POSVETE ULJA U MOSTARU

Misu posvete ulja u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve na Veliki četvrtak, 6. travnja, predvodio je mons. dr. Petar Palić, mostarsko-duvanjski biskup. Uz biskupa su na misi koncelebrirali provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš, generalni vikar mostarsko-duvanjske biskupije don Nikola Menalo, svi dekani iz mostarsko-duvanjske biskupije, oko 90 svećenika, a posluživala su i trojica đakona.

Na početku slavlja sve nazočne pozdravio je biskup Petar i čestitao svećenicima svećenički dan. U središtu današnje liturgije su ulja koja blagoslivljamo i posvećujemo, a mi se svećenici sa zahvalnošću i radošću spominjemo svoga svećeničkog ređenja, kazao je biskup Petar. Biskup je pozdravio i predstavnike ministranata iz pojedinih župa, koji su sudjelovali u slavlju svete mise.

U svojoj homiliji biskup Petar je govorio o samoj "Missi chrismatis" koju slavimo, kao i o svećeničkoj riječi, pomazanju i svećeničkom srcu.

Na misi su posluživali bogoslovi mostarsko-duvanjske biskupije i katedralni ministranti, a liturgijsko pjevanje animirali su članovi zbora mladih "Gaudeamus", pod ravnanjem mo. don Dragana Filipovića, dok je za orguljama bio bogoslov Luka Cvitanović.

Homilija biskupa Petra:

1. Misa posvete ulja, odnosno Missa chrismatis – Misa Krizme koju slavimo na Veliki četvrtak ima svoje povijesne korijene u drugom sto-

ljeću, kada je biskup za vrijeme vazmenog bdijenja blagoslovio ulja i posvetio krizmu, odnosno ulje za svetu potvrdu. Oko petog stoljeća ovaj je obred prebačen na Veliki četvrtak u jutarnju misu odvojenu od večernje mise Večere Gospodnje zbog velikog mnoštva koje se okupilo i želje Crkve da se na Posljednjoj večeri spomene ustanove svećeništva. Jedanaest stoljeća kasnije, papa sveti Pavao VI. uspostavio je obred koji je danas poznat kao *Missa chrismatis*, odnosno Misa posvete ulja u Velikom tjednu.

Na ovoj su misi "sveta ulja u središtu liturgije Crkve" koja se koriste u podjeli sakramenata tijekom cijele godine. Komentirajući ovu misu posvete ulja, papa Benedikt XVI. objasnio je da nas "ulje u svojim različitim oblicima prati kroz cijeli život" po rukama biskupa i njegovih svećenika kao dio "jezika Božjeg stvaranja", počevši od katekumenata i krštenja, preko krizme i svetog reda "sve do trenutka kada se pripremamo za susret s Bogom, našim sucem i spasiteljem" (propovijed pape Benedikta XVI., Misa posvete ulja 2010.).

Misa posvete ulja lijep je izraz trajne sakramentalne brige Crkve za Božji narod i simbol zajedništva i jedinstva Crkve koje jamči prisutnost biskupa i njegovih svećenika, upućujući na Gospodina Isusa kao "pravoga Pastira i 'čuvara naših duša'".

2. Jedan od dodatnih aspekata Mise posvete ulja je godišnja obnova svećeničkih obećanja. Uz nazočnost svih svećenika koji služe u mjesnoj

biskupiji oko biskupa, oni pred Božjim narodom i biskupom obnavljaju svoju vjernost i odanost njemu i Isusu Kristu. Biskup pak traži potporu u njihovim molitvama. Vjerujem da su upravo iz ovih razloga, draga braćo svećenici, ovi trenuci trenutci poniznosti, duboke zahvalnosti i očito- vanje raspoloživosti za služenje.

Svećenici su čuvari svetih ulja i ulja krizme za uporabu u župama biskupije. Budući da Misa posvete ulja ističe ulogu i odgovornost zaređenih svećenika i svih redovnika s posebnim poslanjem u biskupiji, dopustite mi, draga braćo i sestre, podijeliti nekoliko misli sa svojim svećenicima.

3. Braćo svećenici, svećeničko ređenje stav- lja na vaša usta Riječ Božju. Kada govorite, kada propovijedate, kada poučavate, kada kao sve- ćenici dajete savjete, vjernici slušaju Božji glas. Kakvo je sveto povjerenje Bog položio u vas. Kakvu blagoslovljenu priliku imate da na jedin- stven način vodite vjernike Bogu govoreći im njegovu Riječ.

Prilikom Isusova krštenja i na brdu Tabor otvorilo se nebo i Otac je progovorio o Gospo- dinu Isusu govoreći: "Ovo je Sin moj ljubljani, slušajte ga!" Na svom putu u Jeruzalem Gospo- din Isus je svojim učenicima dao poslanje: "Tko vas sluša, mene sluša. A tko mene prezire, prezi- re Onoga koji me poslao."

Draga braćo svećenici, vaše riječi su važne. I ne samo ono što govorite nego i kako to govori- te. A često vaše ponašanje može biti poučnije od vaših riječi koje svakodnevno izgovarate. Budite pažljivi kada govorite. Budite oprezni kada go- vorite i o onome o kome govorite. I budite vjerni istini u svojim riječima.

4. U obredu svećeničkog ređenja vaše su ruke bile pomazane uljem krizme, istom onom kriz- mom koju danas posvećujemo. Biskup je rekao: "Gospodin Isus, kojega je Otac pomazao Du- hom Svetim i snagom, čuvao te da posvećuješ kršćanski puk i Bogu prinosiš žrtvu."

Vaše su ruke bile i ostale "pomazane". Posve- ćivati. Prinositi žrtvu. Pogledaj svoje ruke. Bilo da su vam ruke glatke i očuvane ili naborane od godina i vremena, vaše su ruke pomazane uljem kao sredstvo i simbol. Sakramentalno sredstvo koje krsti i potvrđuje; sakramentalno sredstvo koje blagoslovlja i odrješuje od grijeha; sakra- mentalno sredstvo koje posvećuje i nudi Kruh života i Kalež spasenja vjernicima i, kako moli- mo u Prvom kanonu, "i za nas same"; sakramen-

talno sredstvo koje dodiruje glavu i ruke uljem i otvara vrata vječnosti.

Sjetite se riječi svete Terezije Avilske: "Krist nema ruke na zemlji, ali ima vaše ruke." Vaše su ruke predane radu, koji je, sam po sebi, molitva (laborare est orare), i njihov je posao donijeti utjehu, milosrđe i mir ljudima koji su povjere- ni vašoj pastoralnoj skrbi. Braćo svećenici, vaše pomazane ruke su posvećene. Koristite ih pažlji- vo i samo za ono što je dobro.

5. Što reći o srcu svećenika? Kao što srce sva- ke osobe kuca i pumpa krv kroz ostatak tijela održavajući ga na životu, srce svećenika pumpa krv Tijela Kristova, Crkve, održavajući je na ži- votu. Sveti Ivan Vianney je to veoma dobro re- kao: "Svećeništvo je ljubav srca Isusova... kada je srce čisto i jednostavno, ono ne može ne voljeti jer je otkrilo izvor ljubavi koji je Bog."

Svećenikovo srce daje najistinitije značenje riječima koje izgovara i kako ih izgovara. Sve- ćenikovo srce daje pravu svrhu i smjer njegovim pomazanim rukama i načinu na koji ih koristi. Svećenikovo srce daje najiskreniju ljubav onima za koje je zaređen i kako im služi... Uvijek.

Stoga, u srcu svećenika ne bi smjelo biti mje- sta za neoprostiv gnjev ili pohlepu, ne bi smjelo biti mjesta za sebičnost ili požudu, ne bi smjelo biti mjesta za ljubomoru ili proračunatost, ne bi smjelo biti mjesta za izolaciju, odvajanje ili udaljavanje od braće svećenika. Braćo svećenici, kada je vaše srce podijeljeno, vaše je svećeništvo slomljeno i ne objavljuje i ne svjedoči istinski i potpuno Isusa Krista.

Stoga vas potičem da budete ljudi svećenič- kog srca kako bi vjernici željeli slušati i čuti što im imate za reći; tako da vjernici osjete blizinu koja dolazi od službe vaših pomazanih ruku. I, što god se dogodilo, "neka se ne uznemiruje srce vaše (Ivan 14,1)." Vjerujte u Boga. Vjerujte u Onoga koji vas je pozvao da budete svećenici.

6. Sve vas, draga braćo i sestre, potičem i po- zivam na molitvu za svećenike, za biskupe, za Papu. Molite za naša obraćena srca i za obra- ćenje naših srdaca, da naše služenje ne naliku- je najamništvu, nego da, poput jedinog Dobrog Pastira - Isusa, iz dana u dan svoj život dajemo za vas kojima nas Crkva šalje služiti.

I vama, stada Gospodinovu i nama pastirima neka ova euharistija bude izvorom snage u na- šem svakodnevnom rastu u vjeri i poslanju i na našem putu prema Gospodinu! Amen.

MISA VEČERE GOSPODnje U MOSTARSKOJ KATEDRALI

Misu Večere Gospodnje u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, na Veliki četvrtak 6. travnja ove godine u 18.00 sati predvodio je biskup mons. Petar Palić. U koncelebraciji su bili don Nikola Menalo, generalni vikar, don Josip Galić, katedralni župnik, don Marko Kutleša, umirovljeni svećenik dok je zborom ravnao don Dragan Filipović, a ceremonijama bogoslov Antonio Zirdum. Tv postaja Maria vision prenosila je misu koja se može pogledati na poveznici <https://www.youtube.com/watch?v=UWtdFwhAP0A>. Pod misom je propovijedao generalni vikar don Nikola Menalo. Prenosimo njegovu propovijed.

Poruka pranja nogu učenicima ne počinje u dvorani Posljednje večere, ona se provlači kroz cijeli Isusov život.

Prva mjesta. Jedan od prvih događaja u Isusovu životu koji to jasno pokazuje bilo je slavlje u kojem je morao gledati kako se uzvanici bez takta i obzira guraju za prva mjesta (Lk 14,7-11). Gospodin kaže svojim da tako ne čine. Neka mirno sjednu na zadnje mjesto i prepuste domaćinu hoće li ih pozvati na viša mjesta.

Isus je izabrao zadnje mjesto. Gospodin u ovoj borbi za prva mjesta vidi sliku povijesti svijeta u kojoj se ljudi bore za moć i imetak, u kojoj oni svi žele biti među prvima, žele vršiti nasilje i guraju se radi postizanja imetka jer vjeruju da će postati slobodni, nešto kao Bog. U stvarnosti uništavaju sami sebe i svijet, jer izrabljuju zemlju, a u spirali nasilja uništavaju sebe. Kad je Isus došao na zemlju, nije tako postupao. On je izabrao zadnje mjesto. Rodio se u štalici. Živio je kao radnik među siromasima Izraela. Podučavao je carinike, grešnike, prezrene. Oko sebe je okupljao ribare. I umro je izvan gradskih zidina između dva zločinca. Upravo se u tome vidi prava slika Božja. Jer pravi Bog nije tiranin koji vrši nasilje kako mu se sviđa, koji bi bio zatvoren u sebe kako bi održao poziciju. Pravi je Bog trojedna ljubav koja se daruje. Jedan je teolog (Paul Claudel) jednom to divno izrazio: Longinovo koplje nije samo prodrlo do križa. Ono je otvorilo srce Božje, ono je prodrlo sve do trojedinog Boga.

Posljednja večera i prva mjesta. Isti događaj s prvim mjestima kao na gozbi kod farizeja susrećemo opet na Gospodinovoj posljednjoj večeri. Evanđelisti nam pripovijedaju da su se tad učenici prepirali za prvo mjesto (Lk 22,24-30). Oni takoreći među sobom izvode još jednom uma-

njenu verziju drame povijesti svijeta. I u Crkvi ima takva svijeta, to nam ovdje govori evanđelje. Ne smijemo se čuditi kad slika povijesti svijeta uđe i u nju i kad uspije prodrijeti sve do najsve-tijega, do euharistije. Ali Gospodin tome su-protstavlja promjenu vrijednosti, što je on sam. On se odlučio i za svoje mjesto na Posljednjoj večeri. Njegovo mjesto nije mjesto gospodara, mjesto moćnika, mjesto koje bi bilo najbliže pu-nim posudama ili najudobnije mjesto. On čak ni ne sjeda s njima, nego obilazi ih kao poslužitelj, koji dijeli, i to sebe dijeli. Bez poniznosti nemo-guće je vjerovati. To nam govori Ivanov izvje-štaj o pranju nogu. Gospodin učenicima s nogu pere prašinu i znoj svakodnevnice kako bi bili dostojni stola. Sin Božji, postoji kao čovjek, to počiva na tome što je odložio haljine uzvišenosti i što se opasao grubim ubrusom ljudske prirode. I sad kleči pred nama, svojim stvorovima. Svo-jim vlastitim tijelom oprao nas je u svojoj mucu, očistio nas od smrada naše oholosti i nečistoće naše sebičnosti kako bismo postali dostojni sto-la na gozbi Božje ljubavi. "Primjer sam vam dao da i vi činite kao što ja vama učinih" (Iv 13,15). Evanđelje Velikog četvrtka na taj način ukorje-njuje poniznost u samoj biti kršćanstva. Ona je istinsko tlo bez kojeg se ne može ostati kršćani-nom.

Vlast i služenje. Ljudska vlast je oduvijek traži-la da joj se padne pod noge. Po svoj prilici odatle je došao i običaj da se vladaru klanja. I ne samo običaj, nego i zapovijed, naredba. A to pokloniti se značilo je podložiti se. A podložiti se u stvar-nosti je značilo biti ponižen. Vladar je imao pravo onoga tko je pod njim pao na koljena ili se prostro na zemlju, doslovno zgaziti. Ili, ako je bio dobre volje, smilovati mu se. Tako do dana današnjega, ako ne fizički očito i grubo, ipak na druge načine rade vladari ovoga svijeta. Isus postupa drugači-je. On je Gospodin. Gospodar. Ali on od svojih ne traži da mu padnu pod noge, iako će mnogi u znak poštovanja i zahvalnosti to učiniti. Za vrije-me njegova života na zemlji, pa do dana današ-njega. Svakako, Isus postupa drugačije. On sam pada pred noge svojim učenicima. Gospodar, ne samo gospodar, nego utjelovljeni Bog ne gazi čovjeka nego mu pada pod noge da ga opere, čisti. Dapače, sam se Gospodin tako zapravo klanja čovjeku. Pokazujući koliko mu je dostojanstvo i vrijednost. Ako ne u ljudskim, onda svakako u

Božjim očima. Oprati noge u starini bio je znak dobrodošlice. Ta gesta uvodi u zajedništvo koje se nastavlja za stolom. Isus, nakon što je oprao noge učenicima, poziva ih za stol. Posjeda ih ne za bilo kakav stol, nego stol svoje ljubavi. Stol na kojemu im daruje samoga sebe. Najviši i najveći iskaz poštovanja na ovome svijetu, eto to čini Isus, darivajući samoga sebe svojim na dar - kao zalog života, punine života. Čitavo Isusovo služenje je dar. Dar ljudima. Svim ljudima. To je služenje dar očišćenja, izvana pranjem, iznutra oprostjenjem. To je dar zajedništva za stolom kruha i vina, zajedništva ljubavi za stolom života - euharistije. Isus, nakon pranja nogu, veli svojim učenicima: Primjer sam vam dao. Da i vi činite što sam vam učinio.

Pranje nogu i krštenje

Iv 13,8b-11: Tko je okupan, ne treba drugo da opere nego noge – i sav je čist!

Pranje nogu predstavlja krštenje koje nas čisti od grijeha i daje novi život u Duhu (Iv 3,3-8). Ovdje se naglašava da nas Isus čisti svojom riječju (13,15; 15,3). Zato nije u pitanju količina vode ili dijelova tijela koji će biti oprani nego o unutarnjem pristanku osobe da uđe u očišćenje koje nudi Krist.

Ponizan je roditelj koji će kupati svoje dijete iz ljubavi prema njemu, bez trunke gledanja na se. Takva ljubav treba se očitovati u čovjeku kojega je Krist oprao krštenjem.

Pranje nogu i krizmanici

Jutros je biskup posvetio krizmano ulje, večeras će ga župnici unijeti u župne crkve, možda će pokoji župnik izabrati kandidate za krizmu kao apostole kojima će oprati noge. Daskora slijedi podjela sakramenta krizme mladima i djevojkama širom Hercegovine i cijele Katoličke crkve. Poruka je svima njima iz dvorane posljednje večere riječ oponašanje, jer baš u toj dobi počinju oponašati druge. Isus zahtijeva oponašanje svoga čina: Dakle, ako ja, Gospodin i Učitelj, oprah vama noge, i vi ih morate prati jedan drugomu. Dao sam vam primjer, da i vi činite kako ja učinih vama (Iv 13,13-15). Krizmanici kao i apostoli Isusa smatraju Učiteljem. Volio bih da vaši roditelji i bližnji ostanu zapanjeni takvim lijepim gestama svojih krizmanika koje nam Isus pokazuje na večeri s apostolima.

Pranje nogu i euharistija

Pošto Ivan nije ispustio euharistiju iz vida, u prikazu pranja nogu i tumačenju događaja, on daje njezino duboko objašnjenje i povezuje je s otajstvom križa. Pranje nogu predoznačava vodu koja će poteći iz Isusovog boka (19,34) i ima odnijeti tj. oprati grijeh svijeta (1,29), zalogaj prijateljstva pružen Judi svjedoči zajedništvo koje Sin Božji želi pružiti svakom izgubljenom a nova zapovijed ljubavi koju će uskoro izreći daje početak novom životu čovječanstva. Tako Iv kontemplira duboki smisao euharistije i izvlači njezine posljedice, upirući se na ono što je već donio u Iv 6. Time uspijeva na najkonkretniji način pokazati da Večera Gospodnja tj. otajstvo Euharistije, a time i njezina kasnija slavljenja, zaista predstavlja srce kršćanskog života – kršćanskog života nema ako kršćani ne žive onako kako je Učitelj i Gospodin pokazao te večeri.

Isusov čin pranja nogu predstavlja diptih u odnosu na Marijinu raskošnu gestu pomazanja u Betaniji jer oboje se događa za vrijeme večere, akcija se čini drugima, biva osporena, Isus ih tumači u odnosu na sebe, akcija ima posljedice za budućnost.

Pranje nogu i oprostjenje

Iako Isusov čin pranja nogu za glavne likove, koji ulaze u dijalog i na kojima se pažnja u dramatskom smislu najviše zaustavlja na Isusa i Petra, ipak ovaj čin svoj puni domašaj dobiva tek kada se pažnja usmjeri prema Judi. I njemu je Gospodin oprao noge, pružit će mu zalogaj kao znak prijateljstva, ponudu Savez(ništva). Upravo iz posvemašnje suprotstavljenosti usmjerenja ovih dvaju likova izbija iskra koja objavljuje slavu Božju: Isus je Sin koji, polažući život u služenju dobru svoje braće, objavljuje koliko smo kao sinovi ljubljani i od njega i od Oca nebeskog. Isus svakome nudi labor za pranje od nečistoća i kada se opere briše mu ožiljke od rana. Na čovjeku je izbor od Adma i Eve do danas.

Pranje nogu i bolesnici

U mnogim crkvama neće se simbolično izvesti gesta pranja nogu, kao što se nije činila kroz toliko stoljeća u Crkvi. Bitna je ljubav koja se očituje na djelu. Sjetimo se samo primjera velikih svetica: sv. Martina, sv. Franje, sv. Majke Terezije iz Kalkute.

Isusov i primjer svetaca potiču nas pohoditi i pomoći svomu susjedu, susjedi koji ne može s postelje; molitveno i pohodom sjetiti se onih u bolnici od pacijenata do liječnika, u hospicijima, rehabilitacijskim centrima ili sličnoj crkvenoj ili civilnoj ustanovi, gladna nahraniti, žedna napojiti, neodjevena zaodjenuti, zatvorena pohoditi, bolesnu lijeka donijeti, uvrjedu oprostiti, nepravdu podnositi – to su autentične geste ne samo milosrđa i ljubavi nego i osnovne ljudske i kršćanske pravednosti! Ovo se ne smije ispustiti. Ovo je Gospodnja zapovijed ljubavi!

Pranje nogu i svećenici

U večerašnjem drugom čitanju Pavao podsjeća vjernike da je "od Gospodina primio ono što im je predao". On je naučio slaviti euharistiju s kršćanima Damaska, Jeruzalema i Antiohije. Kad kaže da ju je primio "od Gospodina", misli na Isusovu odredbu: "Ovo činite meni na spomen". U spomen na Isusovu smrt i uskrsnuće kršćani se sastaju na bogoslužje kod kojeg čitaju iz svetih knjiga, slušaju izlaganje predstojnika, mole za sav svijet, obavljaju spomen-čin Isusove žrtve i gozbe i krijepe se posvećenim kruhom i vinom. Zato "od Gospodina" ovdje znači odredbu Gospodinovu o euharistiji kao konstitutivnom činu Crkve. Iz židovskog slavljenja Pashe kao "spomena" oslobođenja od kojeg se živi (zikaron), "meni na spomen" u riječima nad kruhom i vinom znači uprisutnjenje Isusove smrti i uskrsnuća. Isus proslavljeni postaje zbiljski prisutan među svojim vjernicima po tom spomenčinu. Mi katolici vjerujemo da zajednica krštenih ne može valjano

slaviti euharistiju kao spomen-čin i gozbu bez zaređenih predstojnika. Isusove riječi nad kruhom i vinom može valjano izgovarati u svetom činu samo svećenik. Zato ove večeri slavimo i ustanovu svećeničkog reda. Bez zaređenih starješina kršćanska zajednica ne može potpuno živjeti i svjedočiti spasenje koje Krist nudi. Preporučujem sve svećenike i pripravnike za sveti red u vaše molitve, jer nije jednostavno odlučiti se i odgovoriti na Isusov poziv, a kada se netko odazove nije lako ustrajati. Zahvaljujem na svim molitvama koje upućujete za svoje svećenike.

Pranje nogu i svadbeno slavlje

Odmah nakon korizme počinju i svadbeno slavlje u jačem intenzitetu nego u zimskom periodu. Na našim svadbenim svečanostima postoje razni običaji, neki ljepši, a neki ružniji. Negdje sam naišao na jednu lijepu simboličnu gestu jednoga mladoga bračnoga para. Mladenci su naime, za vrijeme svadbene večere, upriličili čin "pranja nogu".

Što je sakrament braka drugo nego sakrament služenja i možda ovaj čin "pranja nogu" više nego ikoji pokazuje pravu bit bračnog zajedništva – da nitko tu nije gospodar, nego da su supružnici pozvani služiti jedno drugom i zajedno služiti Bogu. Ovaj simboličan čin toliko je bogat porukom: "Ljubit ću te kao što je Krist ljubio Crkvu" Bilo bi ovo neobično u našem podneblju, ali bi bilo kršćanskije od sve prisutnijih poganskih običaja i turbo-folk glazbe i kulture.

Neka nam Isusov primjer poniznosti svima bude poticaj večeras i u životu. Amen.

KRIŽNI PUT NA BRDU HUM U MOSTARU

Na Veliki petak, 7. travnja, brojni vjernici iz mostarskih župa i okolice sudjelovali su na pobožnosti Križnoga puta na brdu Hum u Mostaru.

U pobožnosti je sudjelovao i mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić sa svećenicima, redovnicima i redovnicama grada Mostara. Postaje križnoga puta molili su i križ nosili vjernici mostarskih župa: Marija Majka Crkve-Katedrala, Sv. Ivan Apostol i Evanđelist – Centar – Zalik, Sv. Petar i Pavao, Sv. Matej Apostol i Evanđelist – Rudnik, Sv. Toma Apostol – Bijeli Brijeg, Sv. Marko i sv. Luka, Cim – Ilići, a njima su se pridružili i branitelji i pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Podno križa na Humu vjernicima se prije blagoslova prigodno obratio i biskup Petar čije riječi donosimo u nastavku:

Draga braćo i sestre!

Ako vam kažem da je danas petak, neću reći ništa novo. Svi to znate. Međutim, kršćani katolici danas obilježavaju Veliki petak, dan kad je Isus Krist umro na križu. Zar je smrt jednog čovjeka tako važna? Što ovu smrt čini tako značajnom? Što je u tome toliko značajno da je očito vrijedno odbaciti sve samo da bi se posvetilo smrti ovoga čovjeka? Njegovoj smrti na križu? Svetopisamski izvještaj sv. Marka o Isusovoj smrti kaže:

"A o šestoj uri tama nastaje po svoj zemlji sve do ure devete. O devetoj uri povika Isus iza glasa: 'Eloi, Eloi lama sabahtani?' To znači: 'Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?' Neki od nazočnih čuvši to govorahu: 'Gle, Iliju zove.' A jedan otrča, natopi spužvu octom, natakne na trsku i pruži mu piti govoreći: 'Pustite da vidimo hoće li doći Ilija da ga skine.' A Isus zavapi jakim glasom i izdahnu." (Mk 15,33-37).

Danas se spominjemo veoma čudne smrti, odnosno smrti pod izvanrednim okolnostima. Tak kad znamo kako je došlo do raspeća, razumijemo što je bilo tako neobično u Isusovoj smrti. Smrt na križu bila je strašno smaknuće. U starini se nisu mogle čuti strašnije riječi od ove tri: "Ideš na križ." Jer razapinjanje je u to vrijeme bilo najokrutniji način umiranja. Presuda je izvršena odmah potom i to javno.

Živo tijelo koje još diše i osjeća, ali osuđeno na potpunu nemoć i nepokretnost. Raspeti se

ne može izvijati od boli. Na podnevnoj žegi i u prašini rane se upale. To obično pojačava bol do te mjere da tijelo postaje ukočeno od boli. Velike boli unakaze lice. I s tim izobličanim licem umirući je izložen prolaznicima. Čak im je i njihov posljednji dom, zemlja, koju su svi uzimali zdravo za gotovo, bila uskraćena. Raspeti umire kao beskućnik u zraku.

Sada postaje razumljivo zašto u pristojnom rimskom društvu nije bilo prikladno spominjati temu raspeća. Smrt na križu bila je prljava i nepristojna smrt. Zato o tome ne treba govoriti, to je bezobrazno, moglo bi pozliti nekoj od prisutnih dama. Bilo je sramotno čak i govoriti o križu. Ova smrt bila je rezervirana za razbojnike, drumske razbojnike i, prije svega, pobunjenike protiv Rimskog Carstva.

Stoga je neobično da evanđelja ne skrivaju tako sramotnu smrt. Naprotiv: čak je i naglašavaju. Naglašavaju da je način na koji je Isus umro važan za razumijevanje tko je On.

Isus tri sata bespomoćno visi na križu. Prisutni mu se nemilosrdno izruguju. A čini se da Bog ni da mali prst pomakne. Ali onda se događaju čudne stvari: u podne nastaje na tri sata tama po cijeloj zemlji. Onda se čuje krik: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" Nakon šest sati nesnosne boli, ovaj čovjek, koji je zapravo skoro mrtav, ima snage vikati na sav glas. Ali još čudnije: On moli. On moli starozavjetnu molitvenu pjesmu, Ps 22. Umjesto da se zadnjim snagama brani od okolnih podrugljivaca, on se ipak s povjerenjem obraća svom bogu. Tko je to? Tko je Isus koji nije ogorčen u takvoj situaciji krajnje muke? I očito se uopće ne želi braniti od svojih neprijatelja? Nije ogorčen ni na Boga, jer ga pozudano naziva svojim Bogom. Iako ga je, čini se, Bog ostavio.

Činjenica da je Isus nepravedno umro na križu nije obična nesreća. Prije nego što je umro, više je puta rekao da će se upravo to dogoditi. Morat će mnogo pretrpjeti u Jeruzalemu i bit će ubijen. I na kraju je rekao: "Jer Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dađe kao otkupninu za mnoge" (Mk 10,45). To je cilj njegova života, da umre u ime drugih. Krivo je optužen, krivo osuđen na smrt. A ipak je sve to svjesno preuzeo na sebe.

Bog nam u Bibliji govori da smo mi grješnici. Ali, Bog nas ne želi zauvijek izgubiti. Isus, Sin

Božji, jedini nevin, pravedan i bez grijeha, preuzima na sebe našu sudbinu, plaća svojom krvlju cijenu našega otkupljenja.

Razumijemo li ovaj čin Božje ljubavi prema nama?

U toj masi koja izruguje Isusa nalazi se jedan čovjek, vojnik, časnik. Gleda što se oko njega zbiva i priznaje: "Zaista, ovaj čovjek bijaše Sin Božji!" (Mk 15,39) Ono što do tada nitko nije razumio, postaje jasno na križu. Isus je utjelovljeni Bog. U njemu je nevidljivi Bog postao vidljiv. U njemu sam Bog umire onom okrutnom smrću na križu da plati za naše grijeha. Ovdje na križu vidimo tko je zapravo Isus: pravi Bog koji ovdje na križu dokazuje: ljubim vas, svakog pojedinog.

Draga braćo i sestre!

Rimski satnik je onoga Velikoga petka započeo. Sada smo mi na redu. Sada smo mi pred Njim, ti i ja. Pred raspetim Sinom Božjim. Ne poziva te ni biskup, ni bilo koji drugi propovjednik. Čovjek na križu je taj koji zove i čeka tvoje opredjeljenje.

Nije slučajno što se kršćani danas, u petak, spominju Isusove smrti. Ovaj dan obilježava sjećanje na značajnu smrt koja odlučuje o životu svakoga od nas. Čovjek na križu ti doziva: Kojoj skupini pripadaš? Onima koji se rugaju ili onima koji se priznaju mojima? Razmislimo o tome, jer to će odlučiti o našem životu, sadašnjem, a još više onom budućem.

Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo tebe.

Jer si svojim svetim križem svijet otkupio.

OBREDI VELIKOGA PETKA U MOSTARU

U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru na Veliki petak, 7. travnja, obrede Velikoga petka predvodio je biskup Petar Palić.

Nakon Evanđeoskog izvješća Muke po Ivanu koju su pročitali članovi katedralnog zbora i katedralni župnik don Josip Galić, prigodnu homiliju uputio je don Josip Galić.

Don Josip je uvodno kazao kako prvi povijesni korijeni kršćanstva na ovom području sežu u 4. stoljeću, što svjedoče kameni ostaci iz Mostara i okolice (Cim, Bijelo Polje, Tepčići). Pobožnost križnoga puta i obredi u katedrali izraz su same vjere.

Na Veliki petak Isus nas je svojom smrću otkupio na križu, jer smo prvim grijehom bili pod utjecajem Zloga, njegovo vlasništvo. Isus je postao naš otkupitelj. Oduvijek je u čovjeku čežnja za otkupiteljem, otkupljenjem. Naš Bog je u svom Sinu postao naš Otkupitelj. Božja ljubav je stvarnost koja nam dolazi u susret znakom križa, koji je bio znak mučenja i patnje. Po Isusu je taj znak mučenja postao znakom spasenja, smjerokaz kamo ide čovječanstvo. U Velikom petku se ogleda veličina vjernika, naglasio je don Josip.

Danas se može čuti spočitavanje da je vjera za mekušce, slabiće, koji ne mogu izdržati teret života, pa se utječu nestvarnim bićima. Križni

put nam svjedoči drugačije. Nije u križu bijeg od stvarnosti, u bajku, u virtualni svijet. Vjera je pogled na stvarnost. Istina je za nas satkana u križu, u križnom putu koji smo molili tijekom ovog korizmenog vremena, rekao je don Josip. Govoreći o psihologiji mase koja na Cvjetnicu Isusu kliče, a na Veliki petak se pretvara u skupinu ogorčenih nezahvalnika, don Josip je rekao da nasuprot masi stoje pojedinci, ljudi koji svoj život ne ravnaju po masama, nego po svojoj savjesti, pri čemu nam je Isus uzor. Masa kršćana nije naš uspjeh. Masu ne čini kvaliteta, nažalost. Moderno kršćanstvo je polupogansko, polukatoličko, naglasio je don Josip.

Kršćanstvo se omjera kroz pojedince, svete svjedoke i mučenike, u likovima vjernih muškaraca i žena u braku, u svećeništvu, u redovništvu.

Neka nam ovo promišljanje u ovom velikom svetom danu bude potvrda da je smisao došao od Boga, da je smjerokaz križ, da Veliki petak bez Isusa ostaje slavlje nekog gubitnika. Nije središte naše vjere Veliki petak, nego uskrsno jutro, zaključio je svoju homiliju don Josip Galić.

Pjevanje na obredima predvodio je katedralni zbor "Marija" pod ravnanjem mo. don Dragana Filipovića.

VAZMENO BDJENJE U KATEDRALI U MOSTARU

Mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski Petar Palić predvodio je u mostarskoj katedrali na Veliku subotu, 8. travnja, vazmeno bdjenje.

Koncelebrirali su don Stipe Gale, kancelar Ordinarijata, don Josip Galić, katedralni župnik i don Branimir Bevanda, župni vikar.

Nakon blagoslova ognja i paljenja uskrсне svijeće, koju je u katedralu unio župni vikar don Branimir, uslijedio je Hvalospjev uskrсноj svijeći.

Starozavjetna čitanja navijestili su župni čitači, a nakon svečane pjesme Slave koje je pratila zvonjava zvona i evanđeoskog izvješća o uskrснуću koje je navijestio župnik don Josip, uslijedila je prigodna homilija biskupa Petra u kojoj je govorio o značenju Uskrса. Na kraju vazmenoga bdjenja katedralni župnik don Josip Galić čestitao je biskupu i nazočnim vjernicima Uskrс te blagoslovio uskrсно jelo koje su vjernici donijeli na blagoslov. Obredima je ravnao bogoslov Antonio Zirdum, a za vrijeme liturđijskih obreda pjevao je katedralni zbor "Marija" pod ravnanjem mo. don Dragana Filipovića, uz orguljsku pratnju s. Mateje Krešić.

Homiliju biskupa Petra donosimo u nastavku:

1. U prvom dijelu ove svečane liturgije Vazmenog bdjenja slušali smo izvješća o Božjem postupanju sa svojim izabranim narodom, preuzeta iz nekih knjiga Staroga zavjeta. To su izvješća rođena iz iskustva ljudi o Bogu koji je i Stvoritelj i Spasitelj. Tema koja se ponavlja je nevjerojatna ljubav i dobrota Gospodina koji daje život svom narodu i koji je ustrajno vjeran svojim obećanjima. U Evanđelju smo čuli Matejevo izvješće o događaju Isusova uskrснуća. Uskrс ne počinje blagim šapatom, nečujnom tišinom. Naprotiv, Uskrс, čuli smo, počinje snažnim potresom. U veljači smo s velikom empatijom dijelili patnje ljudi u Turskoj i Siriji kad ih je pogodio strašan i snažan potres.

Tijekom potresa zemlja se zatrese, štošta se počne tresti i ono za što se vjerovalo da je sigurno, raspada se. Jer potresi su koncentrirana energija, snaga su i izraz sile prirode, tako da se često možemo samo čuditi i nemoćno gledati kako ta snaga lomi, ruši i nitko je ne može obuzdati. U takvim katastrofama mnogo toga pada u

vodu, pa čak i mnoge sigurnosti. Na primjer, sigurnost da je sve otporno na potres. Da imamo sve pod kontrolom. Da se ništa neće dogoditi. A onda vidimo kako su mnogi potresi razbili sigurnost stručnjaka.

Žene, koje danas susrećemo u Evanđelju, i one imaju svoje sigurnosti. Na putu su do groba, gdje vlada grobna atmosfera, žele doći na grob, izraziti svoju tugu, možda se prisjetiti o svemu što su proživjele s Isusom. Žele se uvjeriti da je još tu, pobrinuti se za njegovo mrtvo tijelo, jer u sebi nose sigurnost: "Tko je mrtav, mrtav je. Protiv smrti nema pomoći."

2. Braćo i sestre, koliko mi sami imamo neke svoje sigurnosti koje nas prate cijeli život? Nekoga olako otpisujemo, a druge unaprijed osuđujemo na neuspjeh. Jednostavno tvrdimo: tako je bilo, tako jest i tako će i ostati. Događa se da imamo sigurnosti o sebi ili drugima i te su sigurnosti čvrste kao stijene, nepobitne, zacementirane i zazidane. Uostalom, tako je bilo oduvijek i tako treba ostati zauvijek.

3. "I gle nastade žestok potres." Tako se najavljuje Uskrс. Snažan juriš, pun energije, moćan. I Uskrс sve odjednom okreće naglavačke. Odjednom je sigurnost žena poljuljana. Odjednom naružani vojnici drhte i to smrtnim strahom, a oni koji su izgledali tako čvrsti ruše se na zemlju. Čak ni veliki svećenici, pismoznanci, farizeji i također Poncije Pilat ne mogu više učiniti ništa. Tijekom tog događaja oni postaju mali i beznačajni. A to se događa uvijek kad Bog uđe u igru života. Onda se stisnu i ušute oni koji su mislili da su veliki i koji su previše otvorili usta. Jer protiv moći i sile Božje naše sigurnosti gube. A ono što je nama ljudima nemoguće, to postiže sila Svevišnjega.

Sveto pismo nam govori: "Anđeo Gospodnji siđe s neba, pristupi, otkotrlja kamen i sjede na nj." Grobni kamen koji je zakopao sve nade je odvaljen. A za onoga koji je bio mrtav, anđeo kaže: On živi! Čak se i ova najčvršća sigurnost odjednom srušila. Ni mrtvi više čini se nisu samo mrtvi.

Ono što se ovdje događa također je emocionalni potres. Tu se miješaju osjećaji. Veliki petak, bičevanje, smrt na križu! I odjednom bi sve trebalo biti potpuno drugačije. Radost ne može doći tako brzo. I naravno da možemo razumjeti žene: prvo što osjete je strah. Mogu li vjerovati u to?

Boje se vlastite nade. Strah da je sve iluzija, san, greška. Sa strahom i velikom radošću bježe s groba. Pomiješani osjećaji: "To ne može biti istina!" i "Kad bi barem bila istina!"

4. Ova sveta noć trenutak je, braćo i sestre, da svatko od nas u srcu postavi pitanje: je li Isus uskrsnuo za mene, u mom životu? Koji osjećaji prožimaju u ovome trenutku moje srce: sumnja, indiferentnost - svejedno mi je ili iskrena vjera da je Isus živ?

Naša je vjera, prije svega, vjera, povjerenje i ljubav prema osobi, Isusu Kristu, koji je svojim uskrsnućem živ i prisutan među nama na najintimniji način. Bez Krista u središtu naše vjere, naših života i naše Crkve, mi smo poput ljudi koji lutaju u tami ne znajući zapravo što smo pozvani činiti i biti. Naše nas uskrsno slavlje večeras poziva da mu otvorimo svoja srca i svoje živote i dopustimo mu da se nastani u nama.

Ako nam je najvažniji dio Uskrsa blagoslov jela, završetak posta i povratak na staro, onda ostajemo i dalje u svome grobu, u svom životnom brlogu, koji nam se ipak mili više od ljepote uskrsne milosti koja mijenja, koja daje novi okus našem životu. Ako se uskrsnuće ne nastavi događati u nama, što nam znači to što je Isus fizički izašao iz groba i stao pred svoje učenike? Pa što ako se nešto dogodilo tada, ako se sada, sa mnom i među nama ništa ne događa.

5. Što je onda Uskrs? Uskrsnuće se događa tamo gdje svim srcem vjerujemo i predajemo se Bogu života, gdje dopuštamo da Božji potres poljulja naše stare, tužne i negativne sigurnosti. Uskrsnuće se događa kad se kroz ruševine uvjerenja kojima smo svakodnevno izloženi usudujemo vidjeti nešto novo. Uskrsnuće se događa kad počinjemo vidjeti sebe novima, kad prepoznamo vrijednost života iznova. Uskrsnuće se događa kad uskrsnim očima tražimo Božji prst u našem svijetu.

6. I zato svima nama želim da ovo vazmeno bdijenje preobrazi naša srca, da dopustimo da nas Božji zahvat potrese u sigurnosti naših misli i djela i da imamo na umu jednu stvar: ne možemo razmišljati dovoljno uzvišeno o našem Bogu. A on je Bog života, snage i sile, koji ljubi nas, svoja stvorenja. Budući da je Bog Bog života, onda se možemo radovati životu i u svojim srcima ponijeti svjetlo u svijet i učiniti radost zaštitnim znakom nas kršćana.

S Uskrsom su, draga braćo i sestre, mnoge sigurnosti poljuljane. Jer Uskrs nije bezazlena proljetna svetkovina. Uskrs je u osnovi mistično iskustvo koje nam govori da više ne živimo mi nego Kristov Duh živi u nama i kao mi. Uskrs je najveći potres u povijesti čovječanstva. Dopustimo i mi da snaga Uskrsloga Isusa potrese i protrese i naše živote. Amen.

STRUČNI SKUP VJEROUČITELJA

Katehetski stručni skup vjeroučitelja održan je u utorak, 11. travnja, u Duhovno-obrazovnom centru "Emaus" u Bijelom Polju kod Mostara na temu: Katolički vjeronauk i vjeroučitelj u školama u procesima reforme odgoja i obrazovanja u BiH.

Na skupu je bilo riječi o izazovima trajne izobrazbe i uključenosti vjeroučitelja u predstojećem procesu kurikularne reforme, o čemu su govorili predstojnik Katehetskog ureda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije dr. sc. don Ante Pavlović o temi: Kurikul katoličkoga vjeronauka u svjetlu kurikulne reforme obrazovanja u BiH i predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije vlč. dr. sc. Ivica Pažin o temi: Trajna izobrazba vjeroučitelja pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja.

Nazočne vjeroučitelje je na početku pozdravio mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić koji je istaknuo važnost prava roditelja da odlučuju o odgoju svoje djece i prava učenika na cjelovit odgoj i obrazovanje. "Religijski čimbenik je dimenzija postojanja i ne može se zanemariti u kontekstu kao što je škola, koja ima za cilj skladan razvoj cjelokupne osobnosti čovjeka. Poučavanje i vjerski odgoj učenika integralni je dio cjelovita razvoja i izgradnje osobnosti i cjelovita identiteta čovjeka, ali i promicanja općega dobra društva. Tu je i treća dimenzija, katolički vjeronauk kao školski predmet nužan je dio školskoga kurikula, i kao takav, ima potrebu za sustavnošću i za kompetentnošću kao i drugi predmeti", kazao je biskup Petar i istaknuo važnost trajne stručne izgradnje i budnosti.

Predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda HBK prof. Pažin govorio je o iskustvima vjeronauka u Republici Hrvatskoj i važnosti ulaska u cjelovitu obrazovnu reformu koja donosi neke nove vidike ali i potrebu trajne izobrazbe vjeroučitelja. "Govoriti o odgoju i obrazovanju znači govoriti o sljedećoj generaciji, i ne samo to. Ako se uzme da je vjeronauk utemeljen na teologiji kao matičnoj znanosti koja na području odgojnoga djelovanja uključuje pedagogiju, odnosno odgojne znanosti, onda to znači da govorimo o generaciji koja će biti sustavno religiozno odgajana nakon naše i to znači govoriti o budućnosti i o novim generacijama. Tu se treba sučeliti sa suvremenom kulturom i pronaći vlastiti život u trenutačnim okolnostima te postaviti si pitanje u ovoj trajnoj izobrazbi i procesu, na temelju čega će se sutrašnje generacije odgajati i kako će živjeti. Sutra je i blizu ali i daleko, pa zato već sada moramo sustavno promišljati i raditi na izgradnji boljega čovjeka i humanijega društva temeljeći ga na humanom interesu i moralnim civilizacijskim dosezima", kazao je između ostalog prof. Pažin.

Predstojnik Katehetskog ureda Mostar don Ante Pavlović je sveobuhvatno govorio o školskom vjeronauku i njegovim perspektivama koje

su duboko ukorijenjene u teologiji i pedagogiji, koje u središte stavljaju čovjeka kao Božju sliku i učenika koji se stavlja u središte odgojno-obrazovnog djelovanja u školi. U tom je pogledu naglasio potrebu izgradnje nove "školske kulture" u kojoj su aktivno i suradnički uključeni svi školski čimbenici, od uprave i pedagoške službe škole, učitelja, nastavnika te drugih djelatnika, sve do roditelja i širega društvenoga okružja koje pridonosi izgradnji te kulture. Potom je naglasio: "Cjelovit odgoj i obrazovanje nužno uključuje i vjeronauk kao sustavan religijski i vjerski odgoj koji, premda je prolazio različite faze, kod nas dobro funkcionira već tridesetak godina, od demokratskih promjena 1991. preko do danas. U ovom su se razdoblju kontinuirano događale promjene i poboljšanja, kako nastavnih planova i programa tako i školskog djelovanja, napose od 2000. i 2005/2006. godine, i pa sada vrijeme za novi iskorak i provođenje tzv. "cjelovite kurikularne reforme", poput one u Republici Hrvatskoj, naglasio je prof. Pavlović. Na kraju je zahvalio svim predavačima i najavio nove aktivnosti na putu izrade i provođenja novog vjeronaučnoga kurikula i novih udžbenika, koje će usmjeravati Biskupska konferencija BiH.

SUSRET BISKUPA PETRA I RAVNATELJA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA S PODRUČJA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

U srijedu, 12. travnja, u duhovno-obrazovnom centru "Emaus" u Bijelom Polju kod Mostara u organizaciji Katehetskog ureda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije održan je susret ravnatelja osnovnih i srednjih škola s područja Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije s biskupom Petrom Palićem i "okrugli stol" na temu kurikularne reforme i vlastitostima katoličkog vjeronauka u školi.

Na susretu su bile nazočne ministrica znanosti, prosvjete, kulture i športa u Vladi Hercebosanske županije Gordana Nakić, ministrica obrazovanja, znanosti, kulture i športa Vlade Županije Zapadnohercegovačke Daniela Perić, ravnatelj Zavoda za školstvo iz Mostara Željko Ćorić te oko 40 ravnatelja osnovnih i srednjih škola.

Sve nazočne na početku susreta pozdravio je don Ante Pavlović, predstojnik Katehetskog ure-

da Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije i svima zahvalio na dobroj i kvalitetnoj suradnji koja postoji između ravnatelja i Katehetskog ureda, odnosno biskupijâ.

Biskup Petar je pozdravio sve nazočne ravnateljice i ravnatelje, ministricu Nakić, a ministrici Perić čestitao na imenovanju za novu ministricu i zaželio joj puno uspjeha i Božji blagoslov u njezinu radu.

Biskup je naglasio kako ovakve susrete smatra dobrom prigodom "kako bismo promislili o zajedničkom izazovu, a to je odgoj naše djece i utiranje putanjihovojbudućnostikrozodgojio obrazovanje." Govoreći u suvremenim izazovima, biskup Petar je naglasio kako nam se "znanje i učenje sve više nameću kao funkcionalni pojmovi. Znanje se u naše vrijeme sve više koristi kao ekonomski resurs "nove ekonomije". Učenje koje biva pove-

zано samo uz vrijeme i novac postaje sadržajno siromašnije i indiferentnije. Odgoj i obrazovanje se ravnaju i teže sadržaju i mjeri. Odgoj i obrazovanje stavlja ljude kao osobe na prvo mjesto i više je od puke proizvodnje ljudskog kapitala. Konačni kriteriji ekonomije je dobit. A vrhovni kriterij obrazovanja je kvalitetna osoba i dobar život", rekao je biskup Petar.

Imajući upravo ovu činjenicu na umu, da bi obrazovanje trebalo uvijek znači odgoj osobe i da potiče samoodgoj, ostaje stalna zadaća Crkve angažirati se i uključiti se u školski sustav, i to ne samo isključivo kroz školski vjeronauk, nego i ponudom škola koje vodi Katolička crkva, kazao je biskup.

Obrazovanje u našem društvu uključuje znanje o tome kako su ljudi razvijali i određivali životne i vjerske horizonte u našoj povijesti i u našoj sadašnjosti. Djecu i mlade treba upoznati s tim znanjem. Vjeronauk u školi je mjesto gdje se u školskom okruženju kod djece i mladih budi osjećaj za određene vrijednote koje su važne za život jednog društva i gdje se budi osjećaj za Boga. Sve se to događa iz uvjerenja da djeca i mladi imaju pravo na vjerski odgoj i slobodno ispovijedanje vjere u obrazovnom procesu, naglasio je biskup Petar.

Školski vjeronauk postavlja pitanja na koga se i na što se čovjek današnjice može osloniti, što ljudi zapravo trebaju živjeti, što život čini vrijednim življenja. Ova se pitanja ne smiju zanemariti u školskom diskursu. Vjeronauk može biti i jest povlašteno mjesto za ova pitanja.

Škola dobiva "više" time što ne dopušta da joj se uskraćuju mogućnosti. Njezine mogućnosti su ne samo u prenošenju znanja, već i u radu na pitanjima ljudskosti. Šansa našeg vremena je da škola ne dopusti da joj se ta sposobnost rada na odgoju za ljudskost oduzme, već da je sama dalje

razvija, zaključio je biskup Petar zahvalivši svim ravnateljima na njihovu angažmanu i ohrabrivši ih da i nadalje, unatoč različitim izazovima, nastoje da se kroz školski sustav prenosi ne samo znanje, nego i vrednote koje pomažu u izgradnji boljeg i pravednijeg društva u kojemu živimo.

Nazočnima su se obratile ministrica Nakić i nova ministrica Perić, izazivši otvorenost za suradnju u svemu što će služiti dobrom i kvalitetnom odgoju i obrazovanju naših mladih.

Nakon pozdravnih riječi uslijedio je "okrugli stol". Prvo predavanje održao je pomoćnik ministrice obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačke županije prof. Mario Mikulić koji je govorio o temi: Kurikulnom reformom do kvalitetnije obrazovanja u osnovnim i srednjim školama. Prof. Mikulić je ravnatelje upoznao s važnim elementima kurikulne reforme, kao i sa zadaćama ravnatelja i nastavnika u školi te potrebom suradnje svih čimbenika u školi kako bi se reforma mogla provesti.

Drugo predavanje održao je predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupe konferencije prof. dr. Ivica Pažin o temi: Vlastitosti katoličkoga vjeronauka u školi – izazov za školu i ravnatelje.

Govoreći na temelju iskustva iz Republike Hrvatske o provedbi kurikulne reforme, prof. Pažin je govorio o mjestu vjeronauka u školskom sustavu, kao i o izazovima s kojima se i danas susreću vjeroučitelji u školama u Republici Hrvatskoj.

Nakon predavanja u diskusiji su se mogla čuti razna promišljanja o izazovima i važnim usmjerenjima za kvalitetnije obrazovanje i provedbu kurikulne reforme u školama. Susret je završio zajedništvom oko bratskoga stola, uz zahvalu don Anti Pavloviću na organizaciji i biskupu Petru na pozivu na ovaj susret i sa željom da se ovakvi susreti nastave.

SUSRET BISKUPIJSKIH ZBOROVA MLADIH

Uoči nedjelje Dobroga Pastira, u subotu, 29. travnja, u crkvi Krista Dobroga Pastira u mostarskom naselju Cim, održan je biskupijski susret zborova mladih na kojem su nastupali mladi bendovi i zborovi iz nekoliko župa. Misno slavlje predvodio je mons. Nikola Menalo, generalni vikar Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. U koncelecijaciji s don Nikolom bio je župnik župa Cim – Ilići don Pero Miličević te župnici zborova koji su nastupali: don Tomislav Ljuban, don Slaven Ćorić i don Rajko Marković. Svi su zborovi i bendovi tijekom svete Mise slavili Boga zajedno pjevajući.

Don Nikola je sve pjevače i vjernike okupljene na ovome misnom slavlju pozdravio najprije u ime biskupa Petra Palića koji je bio spriječen sudjelovati u ovoj Euharistiji i kasnije na zborovanju. Budući da se na ovaj dan spominjemo sv. Katarine Sijenske, suzaštitnice Europe, tj. ljubljene kćeri Europe, i zajedno sa sv. Franjom suzaštitnicom Italije, don Nikola se u propovijedi osvrnuo na njezin život i vrline koje su je resile a koje i nama danas mogu biti poticaj i uzor u životu.

"Katarina Sijenska iz obitelji od 25 djece. Da su njezini roditelji odlučili imati 22 djece, ne bismo se danas sjećali ove velike žene Crkve. Vas je oko 25, manje ili više u jednome zboru mladih. Kao i

Katarini i vama su propovijedali: u obitelji, u školi, u Župi: roditelji, učitelji, vjeroučitelji, rodbina... Danas im je srce radosno što vas vide kao drage mladiće i djevojke koji pjevaju Bogu na slavu prihvaćajući nove životne zadatke. Svjesni su oni potrebe novih generacija za djela koja slijede. Takve mladiće i djevojke treba Crkva i društvo. Katarina je voljela svoju obitelj, a kasnije svoju Crkvu do te mjere da je utjecala i na Pape. Molite se da budete kao ova velika svetica!", kazao je don Nikola.

Na kraju je mladima poručio: "Dragi mladi, u životu ćete imati svoje vizije, ne mistične kao sv. Katarina, koje će vam davati poticaje kako ići dalje. Neka ti poticaji uvijek budu od Duha Božjega preko velikih ili malih ljudi, preko vjerovjesnika ili pobožnih baka, koji će vas usmjeravati u životu kao što je Katarina Grgura XI. Svima vam želim obilje Duha Božjega koji će ispuniti vaša mlada bića kako biste snažnije ispunjali mladenačke vizije života uz Boga. Sretno vam bilo!"

Nakon svete Mise uslijedio je nastup bendova i zborova. S po dvije skladbe nastupili su: bend mladih iz župe Cim – Ilići, zbor mladih iz župe Bijelo Polje – Potoci, zbor mladih "Mir" iz župe Blagaj – Buna, zbor mladih "Santos" iz župe Svetoga Mateja iz Mostara i zbor mladih "Horeb" iz župe Čapljina. (Cnak)

MISA ZAHVALNICA MOSTARSKIH MATURANATA

"Te Deum" – Misa zahvalnica za maturante grada Mostara slavljena je u srijedu, 10. svibnja, u 12 sati u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve. Svečanu svetu Misu za maturante iz deset gradskih srednjih škola, za njihove profesore, vjeroučitelje i ravnatelje predslavio je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić. U koncelecijaciji je bio povjerenik za mlade don Branimir Bevanđa te don Ante Jukić i don Antonio Krešić. Na početku svete Mise predstavnik maturanata pozdravio je Biskupa, ravnatelje i profesore te svoje kolege te je zamolio Biskupa da ovu misnu žrtvu prikaže za sve maturante koji se sada nalaze na životnoj prekretnici.

Misna čitanja i molitvu vjernika čitali su predstavnici maturanata mostarskih srednjih škola, a pjesmom svetu Misu animirala je ženska klapa "Da capo".

Ova je Misa, "Te Deum", zahvalnica Bogu za sve ono što nam on daje, kazao je na početku homilije biskup Petar. Riječ maturant, na latinskom maturus, znači zreo. I završni ispit zove se ispit zrelosti, a to je ispit koji pokazuje na koji način mi prelazimo iz jednoga razdoblja u drugo, nastavio je Biskup u propovijedi. Vrijedno je u ovoj Misi zahvalnici osvrnuti se i na sve ostale korake koje su vas doveli do ovoga završnog ispita. To su vlastiti angažman, podrška vaših prijatelja, zatim žrtva vaših roditelja koji su vam omogućili

da postignete ovo što jeste, biti zreli maturanti, naporan rad vaših učitelja najprije u osnovnoj školi a zatim nastavnika i profesora kroz srednju školu. A zatim ono zbog čega smo svi tu – to je Božji dar života nama. Bog nas je stvorio, pozvao u život, daje nam obilje darova i talenata. Ovih nekoliko točaka kazuje dovoljno da postoji toliko razloga da smo danas ovdje i da u sabranosti želimo reći Bogu hvala. Danas želimo svoj pogled okrenuti prema budućnosti koliko god ona bila neizvjesna. Budućnost nije samo u onome što ćemo činiti kako bismo zaradili koru kruha, za nas bi budućnost trebala biti u tome tko ću, odnosno što ću postati? Ne toliko u struci nego kako ću koristiti darove i ono što ću ili tko ću postati u službi drugih, poručio je maturantima biskup Petar.

Crkva nas uči da kao katolici težimo zajedništvu jer u Crkvi nema "ja" nego "mi". Mi smo zajednica vjernika koji vjerujemo u Krista. Na ovoj vašoj prekretnici života bilo bi dobro razmisliti o darovima koje vam je Bog dao a koje biste trebali iskoristiti za boljitak zajednice, za boljitak svih nas. Svatko je od nas primio Duha Svetoga i svakoga je od nas Bog Duhom Svetim obdario i ohrabrio te mu povjerio određeno poslanje. Što mi kao kršćani činimo da ovo naše društvo i ova naša zemlja, domovina ne propadne. Upravo mi kršćani trebamo znati da se okupljamo ovdje kako bismo slavili Boga i nadahnjujemo se Božjom Riječi koja nam je usmjerenje u životu.

Današnje Evanđelje o trsu i lozi nas podsjeća da Bog želi da donesemo mnogo ploda. Ali plodovi o kojima govori Evanđelje nemaju nikakve veze s malim zadovoljstvima za kojima žudimo. Plodove mira, dobrohotnosti, nade, ljubavi donosimo samo ako ostanemo vezani za trs, samo ako nastavimo pristupati Riječi, Kristu, koji hrani naš život i čini da rastemo, kazao je biskup Petar. Podsjetio je maturante da ima trenutaka u životu kad osjetimo duboke rezove koji nas plaše, a da bi ojačao lozu, vinogradar nužno reže grane da sok hrani preostale grane većom snagom. Često je naša životna krv raspršena u tisuću potoka, energija raspršena u tisuću briga i strepnji. Isus nas danas želi upozoriti da trebamo svoj pogled, oči svoga srca, svoju vjeru, usmjeriti u životu na ono što nam je bitno. Za nas je sigurno bitno biti i ostati dobar, pokušati živjeti u miru, nastojati živjeti u istini, pokušati i razvijati pravdu i na taj način mi kao kršćani sudjelujemo u izgradnji Kristova kraljevstva.

Ovo je trenutak zahvale ali i trenutak našega vjerničkog promišljanja o tomu kakav kršćanin sutra želim biti u odnosu prema Kristu, prema Bogu i bratu čovjeku, kazao je Biskup. Na kraju je don Branimir zahvalio maturantima, profesorima, vjeroučiteljima i ravnateljima na njihovu dolasku te im poželio mnogo uspjeha i obilje Božjega blagoslova u njihovu daljnjem životu i radu. Za uspomenu na ovaj lijep događaj i susret, napravljena je zajednička fotografija ispred oltara.

BISKUP PETAR NA MISI ZA BRANITELJE U ŽUPI POTOCI

"Pomirenje mora biti i ostati naš nutarnji vodič!"

U ponedjeljak, 19. lipnja 2023. u župi Potoci – Bijelo Polje svečano je obilježena završnica "Lipanjskih zora". Svečanim misnim slavljem u 19 sati predsjedao je biskup Petar Palić, u zajedništvu s drugim svećenicima, a posluživao je đakon Zvonimir Rezo.

Na početku mise župnik don Rajko Marković pozdravio je biskupa Petra, nazočne svećenike, hrvatske branitelje, sve nazočne goste iz društvenog, političkog i kulturnog života, sve župljane i organizatore obilježavanja "Lipanjskih zora". Biskup Petar je uzvratio na pozdravima i pozvao nazočne na molitvu za sve pokojne branitelje, civilne žrtve rata, invalide i njihove obitelji, kao

i za sve one koji se bore i teško nose s ratnim posljedicama.

U svojoj homiliji, biskup Petar je govoreći o biblijskim tekstovima dana, podsjetio na hrabrost i žrtvu branitelja u borbi protiv zla i smrti, pozvao na izgradnju mira i na borbu protiv mržnje i nasilja.

Nakon sv. Mise uslijedila je komemoracija kod spomenika podignutog žrtvama Drugog svjetskog i Domovinskog rata uz polaganje vijenaca i molitvu za sve poginule branitelje.

Prigodni program organiziran je na obližnjem sportskom igralištu, popraćen različitim glazbenim sadržajima i nastupima župnog folklornog društva.

Homiliju biskupa Petra donosimo u cijelosti:

Draga braćo i sestre!

Okupljeni smo danas u ovoj župnoj crkvi kako bismo se u ovoj euharistiji zahvalno spomenuli svih branitelja koji su bili spremni dati svoje živote za slobodu i izgradnju mira. Zahvalnim srcem sjećamo se svih poginulih branitelja, njihovih obitelji, civilnih žrtava rata i svih invalida Domovinskog rata.

Povijest i povjesničari, kao i živi sudionici tih događaja iznosit će gledišta i analize vojno-redarstvene operacije "Čagalj – lipanjske zore". Ono što je neupitno jest da su upravo tom operacijom hrvatske snage oslobodile općine Mostar, Čaplinju i Stolac i područje od oko 1.800 četvornih kilometara. Zahvaljujući upravo tim hrabrim braniteljima, možemo danas u slobodi ostvarivati svoja prava i odgovorno graditi društvo u kojemu živimo.

Mir je, draga braćo i sestre, uvijek kompliciran i višeslojan. Zato postoji mnogo istraživanja o sukobu i miru. Postoje instituti koji se bave stanjem mira u svijetu: sukobima i kriznim žarištima, međunarodnim izvozom oružja i pitanjem globalne pravde, okvirnim uvjetima nastajanja nepravde i nastajanja nasilja. No, izvan globalnih pitanja, pitanje mira se u konačnici tiče i nas samih, i to vrlo osobno. Riječ je o vlastitom ponašanju, vlastitoj odgovornosti pred Bogom i bližnjima.

Kao kršćani slušamo riječi evanđelja. Evanđelje, odnosno Isus Krist nas uči da ubijanje počinje mnogo ranije, mnogo prije nego što netko umre. I prije samoga rata, rat postoji dugo u našim umovima i srcima. Da, tamo gdje bratu riječima oduzimaš dostojanstvo, omalovažavaš ga, vrijeđaš, iskrivljavaš činjenice, već si kriv. Podložan si osudi. Jer tako se priprema tlo za kasnija ubojstva i nasilje.

Stoga veoma uznemirujuće i neodgovorno odjekuju ovih dana pozivi na prosvjede "protiv" onih drugih, protiv njihova identiteta, kulture i svega onoga što drugoga čini drugačijim. Rat i prijezir, mržnja počinje na jeziku, taloži se u umu i zatim postaje djelo. Žalosno je što se, i nakon tolikih sukoba na našim prostorima, danas ta neozbiljnost, pa dolazila i od vjerskih predstavnika, s kojom ljudi vrijeđaju druge, iskrivljuju činjenice ili siju neprijateljstvo ponovno povećava u našim raznolikim komunikacijskim putevima.

Može i mora biti moguće raspravljati u društvu. Otvorena demokratska društva napreduju na raspravi o vrijednostima, o pravima, o pravim

društvenim i političkim mjerama. Ali spor mora završiti tamo gdje je dostojanstvo pojedinca, pa i jednoga čitavoga naroda dovedeno u pitanje.

Mi se kršćani, katolici nadahnjujemo na Isusovim riječima, njegovim poukama i opomenama. Pomirenje mora biti i ostati naš nutarnji vodič. Jer Isus od nas u ovome svijetu očekuje da činimo vidljivima znakove Božje prisutnosti. Pomirenje je kršćanska ciljna perspektiva!

Stoga i nama kršćanima današnjice izazovno zvuče riječi apostola Pavla upućene zajednici u Korintu: "Braćo! Kao suradnici opominjemo vas da ne primite uzalud milosti Božje." Sveti Pavao nastavlja da smo pozvani u svemu davati doličan životni primjer i kloniti se sablazni.

U Evanđelju smo čuli nastavak Isusova govora na gori blaženstava i veoma poznatu, a često i krivo citiranu rečenicu, kad se govori o pravdanju osvete: "Oko za oko, zub za zub!"

Ovaj izraz dolazi iz Mojsijeva zakona, gdje se prvi put pojavio unutar odluke koja je bila namijenjena rješavanju upravo problema osvete (Izl 21,24, Lev 24,20). Ovim se zakonodavstvom nastojalo osigurati razmjernu pravdu, osiguravajući tako da kazna koju je oštećena strana mogla zahtijevati na sudu ne može premašiti prouzročenu štetu.

Međutim, Isus od nas kršćana traži još više, jer nije dovoljno ono što je rečeno starima. Poručuje nam: "A ja vam kažem: Ne opirite se Zlomu!"

Žrtva je uvijek jača od nasilnika. Naizgled inferiorni u najmanju ruku uznemiruje naizgled jačog i tjera ga da razmisli o svom djelu.

Reakcija jednog pojedinca, kako kroz povijest tako i danas, pokazuje kako čovjek, slijedeći Isusov savjet, okreće drugi obraz i tako prekida spiralu nasilja.

Helena, supruga francuskog novinara Antoina Leirisa, bila je u koncertnoj dvorani "Bataclan" u Parizu 13. studenoga 2015., kad su teroristi otvorili vatru i ubili 80 osoba, dok je u cijelom tom koordiniranom terorističkom činu stradalo 130 osoba. Nakon što je ostao sam s maloljetnim sinom Melvilom, Antoine je napisao teroristima:

"U petak navečer ste oduzeli život jednom izvanrednom biću, ljubavi mog života, majci moga sina, ali nećete dobiti moju mržnju. Ne znam tko ste i ne želim znati, vi ste mrtve duše. Ako nas je Bog radi kojega nas slijepo ubijate stvorio na svoju sliku, onda je svaki metak koji je pogodio tijelo moje žene morao razderati ranu u njegovu srcu.

Ne, neću vam dati dar da vas mrzim. Čak i ako ste to namjeravali; odgovoriti na mržnju bijesom značilo bi popustiti pred istim neznanjem koje vas je učinilo onim što jeste. Želite da se bojim, da sumnjičavo gledam svoje sugrađane, da svoju slobodu žrtvujem za sigurnost. Izgubili ste. Igrač je još uvijek u igri."

Isusove riječi "pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi", postale su konkretne u riječima i životu Antoina Leirisa, ali i u mnogima koji odgovaraju: "Nećete dobiti moju mržnju", riječima koje je Leiris pretvorio u naslov svoje knjige ("You Will Not Have My Hate", 2017.).

Draga braćo i sestre! Mržnja uništava ljudski život, napada zjenicu Božjega oka. Danas se zahvalno spominjemo žrtava mržnje koja je tako

strašno buknula tijekom Domovinskoga rata. Paklom toga rata ostat će obilježene cijele generacije žrtava, sve do danas.

Sjećanje na prošlost zahtijeva odgovornost za sadašnjost. I danas treba biti budan, kako se u glavama ljudi ne bi usidrila nova mržnja.

Isus Krist, veliki pomiratelj, spasitelj svijeta, poziva nas da ne govorimo jezikom mržnje i nasilja, sumnje i glasina. Poziva nas da ne dopustimo da se rat pojavi u našim mislima. Poziva nas da budemo svjedoci mira i pomirenja srcem, glavom, ustima i rukama. Uostalom, to je i naša obveza prema svima onima koji su dali život za našu slobodu.

Ovo slavlje euharistije neka nas ohrabri da u našem svijetu budemo mirotvorci, jer će se samo oni sinovima Božjim zvati. Amen.

POSVEĆENA ŽUPNA I SAMOSTANSKA CRKVA SV. PETRA I PAVLA U MOSTARU

Mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić uoči svetkovine apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla u srijedu, 28. lipnja, na večernjoj svetoj Misi posvetio je samostansku župnu crkvu u Mostaru i blagoslovio oltar. Biskup Petar predvodio je misno slavlje u zajedništvu s provincijalom Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozom Grebešom, župnikom i gvardijanom fra Dankom Perutinom, kancelarom naših biskupija don Stipom Galom, te velikim brojem svećenika među kojima su bili i bivši župnici ove župe. Slavlju su, uz velik broj vjernika, nazočili i predstavnici vlasti, javnoga i kulturnoga života grada, županije, federacije i države.

Biskup, svećenici, bogoslovi i ministranti u procesiji su ušli u crkvu te je biskup kod krstionice izmolio molitvu a zatim blagoslovio crkvu. Ova crkva, u ratu potpuno uništena, godinama nanovo zidana, podignuta iz pepela i pripremljena za posvetu.

Misna čitanja pročitali su župljani a Evanđelje navijestio đakon. Uslijedila je Biskupova propovijed. Govorio je o tomu kako su nam potrebne crkve i bogoslužni prostori. U njima čitamo i slušamo Božju riječ, a ona je poziv na radost i

promjenu života. "Božja Riječ je riječ utjehe upućena umornima i žalosnima, razočaranima i iscrpljenima, uplašenima i sumnjičavima, žalosnima i umirućima. Božja riječ vrijedi za one u razrušenom Jeruzalemu, ali i za sve one u razrušenim životnim odnosima i okolnostima. Dopustimo da i nama u srcu večeras odjeknu riječi utjehe: 'Radost Jahvina vaša je jakost!'", kazao je biskup Petar.

"Današnja posveta ove crkve je poziv svakome od nas da preuzmemo svoju zadaću i odgovornosti kao članovi Crkve, Božje obitelji dok smo na zemlji i na putu prema nebeskoj slavi. I kao što uči Drugi vatikanski koncil, jedino ako imamo Kristova Duha i prihvaćamo cjelovito uređenje Crkve i sva u njoj ustanovljena sredstva spasenja te se u njezinome vidljivom ustrojstvu, svezama ispovijedanja vjere, sakramenata, crkvene uprave i zajedništva, združujemo s Kristom, koji njome upravlja po vrhovnome svećeniku i biskupima, možemo za sebe reći da smo u potpunosti dio te iste Crkve (usp. LG, 14). Bez obzira jesmo li svojim životom mala kapelica ili velika katedrala, znamo da nam je, kao i crkvi koju danas posvećujemo, potrebna povremena duhovna obnova. Stoga, dok svjedočite današnjem obredu, molite

Boga da i vas ponovno posveti. Dok svjedočite prirodnim materijalima koji su ugrađeni u nadnaravni dom, dopustite Duhu Svetom da vas obnovi kao svoj hram, pa poput ovog mjesta posvećenog božanskoj službi, vaš život također može biti služenje Bogu, bogoslužje", poručio je okupljenima mons. Palić.

Nakon propovijedi biskup je izmolio posvetnu molitvu, pomazao svetim uljem oltar i zidove crkve, obavio obred kađenja oltara i crkve te upalio svijeće koje su znak Krista "svjetla na prosvjetljenje naroda". Za vrijeme obreda posvete i misnoga slavlja skladno su pjevali udruženi zborovi iz više hercegovačkih župa.

Na kraju Mise đakon je pročitao povelju posvete koju su na oltaru potpisali biskup Petar, provincijal fra Jozo i župnik fra Danko. U pozdravnim riječima provincijala fra Joze i župnika i gvardijana fra Danke osjetili smo ponos i radost zbog ovoga događaja. Zahvalili su ponajprije Bogu koji nas vodi, nas živu Crkvu ali i ovu kamenu, tvrdu, jaku i vjernu svome Gospodinu. Fra Danko je zahvalio biskupu i svima uključenima u obnovu crkve, na uloženu trudu i novčanoj ali i duhovnoj, tj. molitvenoj pomoći. Sjetio se i svih pokojnih svećenika koji su bili dio ovoga velikog projekta.

Propovijed biskupa Petra:

Poštovani provincijale fra Jozo, fra Marko
(kustos Kustodije u SAD-u)

Poštovani predstavnici društvenog, političkog i kulturnog života,

Draga braćo svećenici, bogoslovi,

Sestre redovnice,

Draga braćo i sestre!

1. S velikom radošću okupili smo se ovdje u crkvi sv. Petra i Pavla da zazovemo Božji blagoslov i posvetimo ovu obnovljenu crkvu, simbol nesalomljivog duha, postojane nade i nepokolebljive vjere našega katoličkog hrvatskog naroda na ovim prostorima.

U ovu svetu euharistijsku žrtvu uključujemo sve one koji su na bilo koji način sebe ugradili u obnovu i uređenje ove crkve, koju je mržnja razorila, a ljubav ponovno sagradila.

2. Božja riječ je sastavni dio naših slavlja i čuli smo je i večeras. Prije nego otvorimo razum, srce i misli poruci Božjoj riječi, sjetio sam se jedne anegdote. U jednoj je crkvi jedan krizmanik is-

pisao na klupi svoju osmrtnicu. Urezao je riječi: "Ovdje sam umro od dosade." Događa se. Događa se da dođemo u crkvu, na misu neraspoložena duha i srca i umiremo od dosade. Možda tome pridonesu i naše propovijedi, ponekad duge i moralizatorske, koje veličaju nas same i naše umijeće izražavanja, a Krista i njegovu poruku ljubavi i praštanja stavljaju u drugi plan. Događa se da dođemo umorni i opterećeni. Događa se da dolazimo iz obzira, tradicije i običaja. Međutim, dolazimo i s vjerom i želimo susresti Uskrsloga, koji nam se i danas daje u Riječi i kruhu. Slavlje euharistije naš je trajni ispit savjesti, draga braćo i sestre, i velikim djelom o našem načinu i pristupu i o našoj raspoloživosti ovisi je li bogoslužje beživotni događaj, čista dužnost ili, ne daj Bože, za nekoga "uzrok smrti".

3. Jedno drugo bogoslužje bilo je sasvim drugačije i o tome smo čuli u Nehemijihov knjizi. Ovo čitanje pokazuje da je posveta hrama, crkve veliki događaj. To se bogoslužje slavilo u ratom razrušenom i zapaljenom gradu. Hram je u Jeruzalemu ponovno sagrađen 515. g. pr. Krista, nakon što su prvi hram uništili Babilonci, drugi je posvetio svećenik Ezra. Ruševine su očišćene. Ljudi koji su se vratili u grad obnovili su zidine. Još nisu savršene, pune su rupa i otvora, ali imali su zaštitu. Okupljaju se na bogoslužje. Raspoloženje je loše. Još uvijek je više porušenog, nego izgrađenog, više je straha, nego nade. Ljudi su umorni, ne mogu više i ne žele više. Čuli smo da je svećenik Ezra čitao iz Biblije i propovijedao od zore do podneva, a svi su ljudi plakali, bilo zato što su bili veoma dirnuti ili toliko iscrpljeni! I događa se nešto neočekivano. Ezra poziva one koji ga slušaju: "Ovo je dan posvećen Jahvi, Bogu vašemu! Ne tugujte, ne plačite! Ne žalostite se: radost Jahvina vaša je jakost!" (Neh 8, 9-10) Zato su nam potrebne crkve i bogoslužni prostori. U njima čitamo i slušamo Božju riječ, a ona je poziv na radost i promjenu života.

Božja Riječ je riječ utjehe upućena umornima i žalosnima, razočaranima i iscrpljenima, uplašenima i sumnjičavima, žalosnima i umirućima. Božja riječ vrijedi za one u razrušenom Jeruzalemu, ali i za sve one u razrušenim životnim odnosima i okolnostima. Dopustimo da i nama u srcu večeras odjeknu riječi utjehe: "Radost Jahvina vaša je jakost!"

4. "Ti si stijena i toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju", kaže Isus Petru (Mt 16,13-19). "Božja ste građevina... hram ste Božji i Duh Božji prebiva

u vama", kaže sveti Pavao Korinćanima (1 Kor 3,9-17). Zašto se onda trudimo graditi crkve Bogu od mrtvog kamenja kad je svatko od nas njegova živa građevina?

Jedan razlog je taj što, kao što su i Isus i Pavao jasno rekli, nitko od nas nije cijela zgrada. U Isusovoj Crkvi, Petar je kameni temelj, Isus sam graditelj, apostoli su stupovi (usp. Ef 2,20; Otk 21,14), a vjernici kamenje. U Pavlovoj verziji Krist je temelj ili Glavni graditelj, oni koji su došli nakon njega bili su graditelji, a naša generacija samo sadašnje cigle: u dogledno vrijeme i mi ćemo biti zamijenjeni drugim kamenjem i ukrasima, a to su generacije nakon nas. Možda u sebi postavljamo pitanje zašto se mi 'živo kamenje' ne možemo moliti kod kuće ili gdje god da smo? Naravno da možemo i trebamo. Ali kada Pavao kaže "Božja ste građevina", on ne govori u jednini: on govori korinćanima i svima nama. Isto tako Isus misli na cijelu kršćansku zajednicu kada govori o 'svojoj Crkvi'. Materijalna zgrada može biti mjesto za privatnu molitvu, naravno, ali njen glavni razlog je javno bogoslužje i izgradnja zajednice. Nema prave Crkve Kristove gdje se vjera ne ispovijeda i sakramenti ne slave u zajedništvu s Petrom, Papom i nasljednicima apostola, biskupima.

5. Pavao ne kaže samo da smo Božja građevina; kaže da smo mi Božji hram, odnosno crkva. Hram je bio mjesto za koje se govorilo da je Bog Izraelov tu najintenzivnije prisutan; gdje su bili pohranjeni Izraelovi najsvetiji svici, posude i ruho; gdje su se prinosile žrtve i prinosi; i gdje je bio smješten Kovčeg saveza. Kovčeg je bio svetohranište ili mjesto za ploče s deset zapovijedi, za Aronov štap i za posudu s manom koja je pala s neba da nahrani Izraelce u pustinji. Dizajniran je za nošenje na dugim motkama.

Danas mi katolici govorimo o tabernakulu kao prostoru za zaključavanje euharistije, našoj mani s neba, ali latinska riječ tabernaculum zapravo znači 'šator'. Dakle, iako naša fizička, materijalna crkva ostaje na mjestu, mi živi hramovi možemo spakirati svoje šatore i iznijeti Kovčeg van, noseći

Boga u svijet u nama. Ali poput kovčega uvijek se na kraju 'vratimo kući' u Hram.

6. Stoga crkva koju danas posvećujemo nije neka višenamjenska prostorija, muzej za čuvanje ili promatranje umjetnina ili blagovaonica za poseban obrok. Ovo je mjesto za hvalu, blagoslov i propovijed; žrtvovanje, zagovor i zahvaljivanje; pjevanje hvalospjeva, čašćenje, posvećivanje, pričest, krštenje, odrješenje, poslanje. I upravo će se ovdje, u ovoj crkvi događati čudo: ljudska djeca će po krštenju postajati Božjom djecom, kruh i vino pretvarat će se u Kristovo tijelo i krv, bračni parovi po sakramentu ženidbe u žive slike Kristove ljubavi prema nama, grešnici po sakramentu pomirenja u svece, a duše naših dragih pokojnika preporučivat ćemo Božjem milosrđu. Ovakvi iznimni događaji zaslužuju posebno mjesto.

7. Braćo i sestre! Bog je izgradio svoju Crkvu na Isusu, Isus na Petru, a ne na betonskoj ploči. Današnja posveta ove crkve je poziv svakome od nas da preuzmemo svoju zadaću i odgovornosti kao članovi Crkve, Božje obitelji dok smo na zemlji i na putu prema nebeskoj slavi. I kao što uči Drugi vatikanski koncil, jedino ako imamo Kristova Duha i prihvaćamo cjelovito uređenje Crkve i sva u njoj ustanovljena sredstva spasenja te se u njezinome vidljivom ustrojstvu, svezama ispovijedanja vjere, sakramenata, crkvene uprave i zajedništva, združujemo s Kristom, koji njome upravlja po vrhovnome svećeniku i biskupima, možemo za sebe reći da smo u potpunosti dio te iste Crkve (usp. LG, 14).

Bez obzira jesmo li svojim životom mala kapelica ili velika katedrala, znamo da nam je, kao i crkvi koju danas posvećujemo, potrebna povremena duhovna obnova. Stoga, dok svjedočite današnjem obredu, molite Boga da i vas ponovno posveti. Dok svjedočite prirodnim materijalima koji su ugrađeni u nadnaravni dom, dopustite Duhu Svetom da vas obnovi kao svoj hram, pa poput ovog mjesta posvećenog božanskoj službi, vaš život također može biti služenje Bogu, bogoslužje. Amen.

PREZBITERSKO REĐENJE U MOSTARU

U četvrtak, na svetkovinu apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 2023., na svečanom misnom slavlju u 11 sati biskup mons. Petar Palić u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve predvodio je Euharistiju na kojoj je zaređio šest novih svećenika. Petorica svećenika zaređena su za Hercegovačku franjevačku provinciju: fra Ivan Crnogorac, fra Fran Ćorić, fra Marin Mikulić, fra Slaven Tomić i fra Alojzije Slavko Anđelić te jedan za Mostarsko-duvanjsku biskupiju – don Zvonimir Rezo. Uz biskupa Petra u koncelebraciji bio je nadbiskup Aldo Cavalli, apostolski vizitator s posebnom ulogom za župu Međugorje, generalni vikar naših biskupija don Nikola Menalo, provincijal Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozo Grbeš te mnogobrojni svećenici i redovnici. Okupio se velik broj rodbine i prijatelja ređenika, bogoslova i sjemeništaraca, novaka, postulanata i redovnica.

Generalni vikar don Nikola prozvao je kandidate koji su zatim zajedno izrekli svoje: Evo me! Bogu i Crkvi. Nakon toga uslijedila je Biskupova propovijed u kojoj se obratio ređenima ali i svim svećenicima koji se danas spominju svoga ređenja. "Život koji ćete prihvatiti nije lak niti bez borbe, jer ste pozvani živjeti redovnički, odnosno svećenički poziv u sekularnom svijetu koji ima malo vremena ili poštovanja prema Bogu. Štoviše, pozvani ste živjeti nesebičnim životom u sebičnom svijetu. Bit će teških zadaća, teških odluka, teških ljudi, dugih dana i neprospavanih noći. Ipak, Bog i Crkva vjeruju u vas. Znajte da vas je Bog pozvao da prigrlite ovaj život i službu", kazao je ređenima biskup Petar.

Nakon propovijedi uslijedio je čin ređenja. Na kraju mise ređenima, Biskupu, roditeljima i rodbini izrekli su čestitku provincijal fra Jozo i generalni vikar don Nikola. Svečanost je završila blagoslovom i pjesmom katedralnoga zbora "Marija" pod ravnanjem don Dragana Filipovića i orguljsku pratnju bogoslova Luke Cvitanovića.

Propovijed biskupa Petra:

Eccellenza reverendissima, mons. Cavalli,
Poštovani Provincijale fra Jozo,
Poštovani generalni vikaru naših biskupija don Nikola,
Draga braćo svećenici,
Sestre redovnice,
Braćo i sestre,

Dragi kandidati za primanje svetog Reda prezbitera: fra Alojzije, fra Ivane, fra Frane, fra Marijne, don Zvonimire i fra Slavene!

1. Sveto pismo prepuno je nevjerojatnih, a ponekad i običnih događaja o pozivu, koje među ostalima uključuju starozavjetne osobe poput Abrahama, Mojsija, Davida i proroka. U Novom zavjetu čitamo i slušamo o pozivima Mariji, Šimunu, Savlu i Leviju, ali i drugim osobama. Izvan ovih biblijskih pripovijesti, postoji naša bogata kršćanska tradicija bremenita naizgled bezbrojnim pojedincima koje je Bog pozvao i koji odgovaraju na Božji poziv. Dok je Majka Crkva neke od ovih likova kasnije proglasila svetima, postoje mnogi drugi koji su, iako nisu zaslužili naslov "svetaca", živjeli sveti poziv službenja Bogu.

2. Kad je riječ o razlučivanju svećeničkog, odnosno redovničkog poziva, Bog za taj proces koristi mnoge ljude. Sam kandidat moli, proučava i pomno prebire sva iskustva svoga srca. Crkva, sa svoje strane, čini isto. Ovo iskustvo pretvara se u svojevršno kolektivno odmotavanje dara za koje se ponekad čini da ruši Guinnessovu knjigu rekorda zbog sporosti. Pa ipak, ovaj tajanstveni proces lijep je poput cvjetanja cvijeta ili sazrijevanja nekog ploda. I kandidat i Crkva oslanjaju se u tom procesu na mnoge pojedince: animatora duhovnih zvanja, župnike, vjernike, odgojitelje u odgojnim ustanovama i zavodima a sve u cilju donošenje najbolje odluke za dobro kandidata i Crkve. Stoga danas u ovu euharistiju zahvalna srca uključujemo sve one koji su na bilo koji način bili uključeni u proces razlučivanja vašega poziva, dragi ređenici.

Prije samo nekoliko trenutaka, kao dio drevnog obreda, generalni vikar je prozvao kandidate. Kad su bili pozvani po imenu, kandidati su odgovorili: "Evo me!" U te, naizgled jednostavne, ali u isto vrijeme bremenite i pune osobne odgovornosti dvije riječi, sadržan je bitan preduvjet ovoga svetoga obreda. Bog poziva, kandidat se odaziva, u potpunoj slobodi, bez prisile, odričući se sebe, "opljenivši sebe" poput Isusa Krista, vrhovnog pastira i učitelja, kako bi bio spreman za služenje u Crkvi. Stoga, dragi kandidati, hvala vam što ste svoj život dali Crkvi. Ovaj svoj "Evo me!" ponavljajte na početku svakog novog dana, kako bi svijest o potpunoj raspoloživosti za služenje rasla u vama sve više.

3. Papa Franjo u svojoj prošlogodišnjoj poruci za svjetski dan molitve za zvanja kaže: "Poziv se tako rađa zahvaljujući umijeću božanskog Kipara koji nas svojim 'rukama' izvlači iz nas samih, kako bi se iz nas isklesalo remek-djelo koje smo pozvani biti. Napose Božja Riječ, koja nas oslobađa od egocentričnosti, može nas pročistiti, prosvijetliti i učiniti nas novim stvorenjima. Prignimo, dakle, svoje uho Riječi kako bismo se otvorili pozivu koji nam Bog povjerava! Naučimo također slušati svoju braću i sestre u vjeri, jer se u njihovim savjetima i njihovom primjeru može kriti Božja inicijativa koji nam pokazuje uvijek nove putove." (Papa Franjo, Poruka za 59. svjetski dan molitve za zvanja, 8. svibnja 2022.)

4. Prignimo i mi svoje uho Riječi, koja nam je danas upućena, kako bi nam osvijetlila ovo čudno otajstvo Božjega dara koje slavimo.

Riječ nam danas govori o dvojici apostola. Govori o Petru, oduševljenom ribaru koji je sve ostavio, koji je postao svojevrсни glasnogovornik, koji nije htio dati prati noge.

Riječ nam govori i o Pavlu, progonitelju kršćana, koji se obasjan svjetlošću ruši na zemlju i započinje novo životno putovanje.

Petar sada zna da je Gospodin poslao svog anđela i izbavio ga iz Herodove ruke.

Pavao zna da je Gospodin bio uz njega. I dao mu snagu. Bio je otet iz lavljih usta.

Dvojica apostola koji nisu vodili osrednji život, dvojica apostola kojima je dana beskrajna strpljivost za nove početke.

Tko sam ja za tebe, htio je znati Isus. Pritom nije čekao definicije, nego odgovor onih koji su zahvaćeni porukom njegova života i njegovih riječi. Ne radi se ovdje toliko o odgovorima koje učimo, već o iskrenoj potrazi za osobnim odnosom koji nas nosi i koji našem životu daje smisao.

5. Dragi kandidati, danas se redite za svećenike. Uskoro ćete krenuti živjeti otajstvo euharistije na nov način i vaši dani, sati, noći i cijeli život bit će darovani za spasenje duša i dobro Crkve. Svaki dan dopustite Isusu da vas nahrani svojim Tijelom i Krvlju kako biste mogli ići naprijed, biti hrana drugima i pasti Kristovo stado. Obred ređenja to tako dobro izriče: "Primi darove što ih sveti narod prinosi Bogu, Budi svjestan onoga što radiš. U djelo provedi ono što obavljaš i život svoj suobličiti otajstvo križa Gospodnjega."

Budući da slijedite Isusa Krista, grlite križ. Od danas vam je zadaća ne samo nositi svoj križ,

već i pomagati drugima s njihovim križevima. I vaš život više nije vaš, jer pripadate Isusu i njegovoj Crkvi. Obveza vam je svakodnevno živjeti odnos ljubavi s Isusom Kristom nastojeći biti dobri pastiri koji se nikada ne umaraju voditi, hraniti i štiti stado. Poput Šimuna Petra, svoju ljubav prema Isusu pokazat ćete brigom za njegovu stado. Da, stado je Njegovo, nije naše. I budite spremni, jer će vas ta ljubav odvesti, kako kaže Isus Petru, na mjesta na koja ne želite ići. Isus ne traži od vas da budete pastiri za sebe, nego za njegov narod. Upoznajte svoje ovce koje su vam povjerene na brigu. Volite ih kao što Isus voli svoje ovce i uvijek se pobrinete da dopustite da vas Isus, Dobri Pastir, redovito hrani.

6. Dragi kandidati, želim u ovome trenutku biti do kraja iskren prema vama. Život koji ćete prihvatiti nije lak niti bez borbe, jer ste pozvani živjeti redovnički, odnosno svećenički poziv u sekularnom svijetu koji ima malo vremena ili poštovanja prema Bogu. Štoviše, pozvani ste živjeti nesebičnim životom u sebičnom svijetu. Bit će teških zadaća, teških odluka, teških ljudi, dugih dana i neprospavanih noći. Ipak, Bog i Crkva vjeruju u vas. Znaite da vas je Bog pozvao da prigrlite ovaj život i službu. Budite nježni prema sebi. Pogriješit ćete. Koliko god se trudili zadovoljiti ljude, nećete uspjeti. Dopustite Bogu, da snagom svoga Duha Svetoga djeluje kroz vas. Često dozivajte sebi u svijest milost koju danas primete u ovom svetom obredu ređenja i nosite ga sa sobom zauvijek. Budite ponizni i znaite da ste samo jedan mali kamenčić koji čini prekrasan mozaik poznat kao Crkva Kristova. Što god radite u svom životu i službi, činite to s radošću, u zajedništvu sa svećenicima i u suglasju s biskupom, koji je postavljen kao učitelj, pastir i otac u partikularnoj Crkvi. Svećenici su puno učinkovitiji i vjerodostojniji kada njeguju zajedništvo i zrače radošću koja proizlazi iz spoznaje da smo Božji odabranici i miljenici. Jer, "svećenik je monstranca: njegova je zadaća pokazati Isusa. On sam se mora odmaknuti i dopustiti da se vidi samo Isus", kako je mudro rekao Charles de Foucauld.

7. Zaključujem ovo razmišljanje riječima iz predložka razmišljanja koji se nalazi u Pontifikalu za svećeničko ređenje: "Dragi sinovi, vršite službu Krista glave i pastira prema stupnju svoga reda i, ujedinjeni s biskupom i njemu podložni, nastojte vjerne ujediniti u jednu obitelj da ih po Kristu u Duhu Svetome možete privesti k Bogu Ocu. Uvijek imajte pred očima primjer Dobroga pastira

koji nije došao da bude služen nego da služi i koji je došao tražiti i spasiti što je izgubljeno."

Dragi kandidati, potičem vas da idete naprijed u poniznosti, vjernosti i radosti da budete Kristova prisutnost u svijetu kao svećenici zauvijek. Neka se vaš životni kamenčić stopi s osta-

lim svećenicima ove partikularne Crkve kako bi predstavljala veličanstveni mozaik Božje ljubavi i nazočnosti.

Na tom putu pratio Vas zagovor Marije, Majke Crkve, sv. Josipa i svetih apostolskih prvaka Petra i Pavla. Amen.

MONS. IVAN KOVAČ NOVI PODTAJNIK DIKASTERIJA ZA BISKUPE

Papa Franjo imenovao je u četvrtak 29. lipnja 2023. svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije mons. Ivana Kovača podtajnikom Dikasterija za biskupe, izvijestio je Tiskovni ured Svete Stolice.

Mons. Kovač rođen je 28. ožujka 1978. godine, a za svećenika zaređen je 5. srpnja 2003. Studirao je kanonsko pravo na Fakultetu kanonskoga prava "Sv. Pio X." u Veneciji i na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu.

U našim biskupijama vršio je razne službe, između ostalih, župnog vikara, biskupskog tajnika i sudskog vikara. Dana 1. siječnja 2012. imenovan je službenikom tadašnje Kongregacije za biskupe.

U ime svećenika, redovnika i redovnica te Božjega naroda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, mons. Kovaču upućujemo srdačne čestitke na imenovanju. Za njegovu novu službu molimo obilje Božjega blagoslova i zagovor sv. Petra i Pavla.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

† FRA MILAN LONČAR

Fra Milan Lončar preminuo je 31. siječnja u 79. godini života i 53. godini svećenstva u Franjevačkom samostanu na Humcu.

Fra Milan Lončar rođen je 25. srpnja 1944. Višnjanima kraj Posušja. Studij filozofije i teologiju pohađao je u Sarajevu na Franjevačkoj teologiji. Nakon toga, studij nastavlja u Königsteinu u Njemačkoj. Postdiplomski studij je završio na Institutu za katehetiku i homiletiku u Münchenu i završava s diplomom homiletike i andragogike. U Münchenu je završio i studij religijske pedagogije na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Münchenu.

U redovništvo je stupio 14. srpnja 1963. na Humcu. Za svećenika je zaređen 27. lipnja 1970. u Königsteinu u Njemačkoj. Tijekom redovništva je obnašao razne službe i služio u mnogim župama. Bio je duhovni pomoćnik na Humcu, prefekt studentima u Njemačkoj i Švicarskoj, zatim i duhovni pomoćnik u župi St. Michael München – Prelach, misionar u HKM u Zurichu, voditelj HKM St. Gallen, ravnatelj ZIRAL-a u Mostaru, duhovni pomoćnik u župi Svetog Petra i Pavla u Mostaru. Također je bio i član Vijeća Biskupske konferencije BiH za kulturu za naredno trogodište, član Vijeća za religiozni i kulturni dijalog BK

BiH. Bio je i deputat na Provincijskom kapitolu na Humcu, član Komisije koja je trebala ispitati sve izvanpastoralne aktivnosti braće u našoj Provinciji, član Vijeća franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, član Komisije za studijsku i izdavačku djelatnost pri Vijeću franjevačkih zajednica u RH i BiH. Također je bio zastupnik za Provincijski kapitul na Humcu, provincijski defintor, član Vijeća za kulturu Biskupske konferencije BiH, pročelnik Vijeća za trajnu formaciju i liturgiju u Provinciji, član Vijeća za dijalog među religijama i kulturama BK BiH, tajnik i koordinator Tajništva za evangelizaciju u našoj Provinciji, zamjenik povjerenika za Svetu zemlju te voditelj novosagrađene kuće duhovnosti u Masnoj Luci.

Bio je župnik u Posušju od 26. kolovoza 2006. do 19. kolovoza 2013. Za vrijeme službe u Posušju radio je na izgradnji župne crkve i drugih sadržaja oko nove i stare crkve u Posušju. Dok je bio župnik u Posušju, 7. veljače 2007. osniva Franjevački muzej "U kući Oca mojega" i postaje njegov ravnatelj.

Papa Franjo imenovao ga je 10. veljače 2016. misionarom milosrđa sa željom da bude svjedok nježnosti Boga Oca.

† DON JOZO (JOKO) BLAŽEVIĆ

Don Jozo (Joko) Blažević rođen je 3. prosinca 1955. u mjestu Pasič, župa Rašeljke od oca Marka i majke Anice, r. Dudić.

Osnovnu školu pohađao je u Kazagincu i Aržanu, a Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu na Šalati, gdje je položio i ispit zrelosti.

Teološki studij završio je na Visokoj bogoslovnoj školi u Sarajevu.

Sveti red đakonata primio je 7. prosinca 1980., a prezbiterata 29. lipnja 1981. u Mostaru po mostarsko-duvanjskom biskupu Pavlu Žaniću.

Tijekom svoga svećeničkog života službovao je u župama:

Prisoje (1981. – 1985.)

Vir (1985.)

Drežnica (1986. – 1993.)

Sv. Matej – Mostar (1993. – 1996.)

Hercegovački Vinjani (1996. – 2022.)
Zagorje (2019. – 2022.)

Nakon 26 godina župničke službe u Vinjanima, biskup Petar Palić imenovao ga je u srpnju 2022. godine župnikom u Gabeli i u veljači ove godine župnim upraviteljem u župi Gorica-Struge.

Preminuo je iznenada u nedjelju, 26. ožujka 2023. u poslijepodnevnom satima.

Sвета misa i ispraćaj pok. don Joze bila je jutros u župnoj crkvi sv. Stjepana prvomučenika u Gabeli u 10 sati, a evo sada ovdje na groblju u Blaževići imat ćemo sprovednu misa i sprovedne obrede.

Neka mu Gospodin udijeli vječnu radost u svome Kraljevstvu!

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

1. siječnja 2023. do 30. lipnja 2023.

SIJEČANJ

Nedjelja, 1. siječnja

Predvodio misu u provincijalnoj kući Školskih sestara franjevkica Krista Kralja u Mostaru.

Ponedjeljak, 2. siječnja

Susreo se s don Josipom Čulom, svećenikom Mostarsko-duvanjske biskupije koji je na Papinskoj crkvenoj akademiji

Susreo se s mons. Ivanom Kovačem, svećenikom Mostarsko-duvanjske biskupije na službi u Dikasteriju za biskupe.

Četvrtak, 5. siječnja

Susreo se s don Gordanom Božićem, župnikom u Domanovićima.

Dao izjavu za RTV Herceg-Bosne u vezi sa smrću pape u miru Benedikta XVI.

Slavio misu zadušnicu u katedrali u Mostaru u povodu smrti pape u miru Benedikta XVI.

Petak, 6. siječnja

U Sarajevu sudjelovao na euharistijskom slavlju u povodu nastupa novoga nuncija u BiH mons. Francisa Assisija Chullikatta

Utorak, 10. siječnja

Susreo se veleposlanikom Slovačke gosp. Romanom Hlobenom

Susreo se sa s. Vinkom Bilješko, provincijalnom glavaricom Sestara milosrdnica

Srijeda, 11. siječnja

Slavio misu za pok. biskupa Pavla Žanića na obljetnicu njegove smrti.

Nedjelja, 15. siječnja

Sudjelovao na proslavi Sv. Stošije, zaštitnice Zadarske nadbiskupije

Ponedjeljak, 16. siječnja

Godišnji susret sa svećenicima u Ordinarijatu

Don Josip Galić

Don Pero Miličević

Don Drago Ćurković

Don Ivan Turudić

Don Damir Pažin

Fra Danko Perutina

Don Tomislav Ljuban

Don Stipe Gale

Don Slaven Ćorić

Fra Ivan Ivanda

Fra Drago Vujević

Fra Ferdo Boban

Don Rajko Marković

Don Ilija Petković

Don Bernard Marijanović

Utorak, 17. siječnja

Godišnji susret sa svećenicima u Ordinarijatu

Don Ivan Perić

Fra Dario Dodig

Fra Ante Kurtović

Don Ante Ćarapina

Fra Željko Grubišić

Fra Stanko Mabić

Don Ante Jukić

Don Božo Goluža

Fra Robert Kiš

Don Stjepan Ravlić

Fra Mario Knezović

Fra Ignacije Alerić

Fra Ivan Marić

Don Pero Marić

Fra Stipe Biško

Srijeda, 18. siječnja

Godišnji susret sa svećenicima u Ordinarijatu

Don Antun Pavlović

Don Vinko Raguž

Don Anđelko Planinić

Don Mladen Šutalo

Don Ivan Bijakšić

Don Ante Luburić

Don Marin Krešić

Don Ivo Šutalo

Don Gordan Božić

Don Krešu Puljić

Don Mile Vidić

Don Pero Pavlović

Četvrtak, 19. siječnja

Godišnji susret sa svećenicima u Ordinarijatu

Fra Hrvoje Miletić
Fra Mario Ostojić
Fra Mladen Rozić
Fra Sretan Ćurčić
Don Ilija Drmić
Don Blaž Ivanda
Don Jakov Renić
Fra Anthony Burnside
Fra Stipe Marković
Fra Mladen Vukšić
Fra Petar Drmić
Fra Vlatko Soldo
Don Mate Pehar
Don Nedjeljko Krešić
Don Ivica Boras

Petak, 20. siječnja

Godišnji susret sa svećenicima u Ordinarijatu

Don Marko Šutalo
Fra Miro Šego
Fra Nikola Rosančić
Don Davor Berezovski
Don Đuro Bender
Fra Velimir Bagavac
Don Ivan Kordić
Fra Josip Mioč
Fra Marin Karačić
Fra Ljubo Kurtović
Don Josip Radoš
Fra Tomislav Jelić

Subota, 21. siječnja

U Biskupskom domu susreo se apostolskim nuncijem u Bih mons. Francisom Assisijem Chullikattom

Ponedjeljak, 23. siječnja

Sudjelovao na zajedničkom zasjedanju HBK i BK BiH u Zagrebu

Četvrtak, 26. siječnja

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru održao predavanje za studente i profesore na temu: Punina zakona je ljubav – Kršćanstvo na prekretnici

Susreo se sa župnim vikarima: don Ivanom Aničićem, don Branimirom Bevandom, don Antoniom Krešićem, don Nikšom Pavlovićem, don Tomislavom Rajičem

VELJAČA

Srijeda, 1. veljače

Susreo se s don Vinkom Puljićem
Susreo se s fra Jozom Grbešom, provincijalom Hercegovačke franjevačke provincije

Četvrtak, 2. veljače

Sudjelovao u Dubrovniku na otvaranju Feste sv. Vlaha

Petak, 3. veljače

Sudjelovao u Dubrovniku na Festi sv. Vlaha

Utorak, 7. veljače

Predvodio misno slavlje u crkvi Bezgrješnog začeća BDM u zagrebačkoj Dubravi u spomen na pobijene franjevce Hercegovačke franjevačke provincije

Petak, 10. veljače

U povodu Stepinčeva prevodio misno slavlje u župi Naše Gospe Kraljice Hrvata u Torontu i susreo se sa župnikom vlč. dr. Mladenom Horvatom

Posjetio generalni konzulat Republike Hrvatske u Mississaugi i susreo se s generalnim konzulom Antom Jovićem

Nedjelja, 12. veljače

U povodu Stepinčeva prevodio misno slavlje u župi Hrvatskih mučenika u Mississaugi i susreo se sa župnikom vlč. Božidarom Tenšekom

Nedjelja, 19. veljače

U povodu Stepinčeva prevodio misno slavlje u župi Presvetoga Trojstva u Oakvilleu i susreo se sa župnikom don Ilijom Petkovićem, st., župnim vikarom don Vinkom Nenadićem i sestrama milosrdnicama koje djeluju u župi

Srijeda, 22. veljače

U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru predvodio euharistijsko slavlje i obred pepeljanja sa svećenicima na početku Korizme

Četvrtak, 23. veljače

Susreo se s don Josipom Radošem
Susreo se s prof. Antonom Šarcem

Subota, 25. veljače

U katedrali Marije majke Crkve u Mostaru predvodio euharistijsko slavlje za članove Franjevačkog svjetovnog reda s područja Mostarsko-duvanjske biskupije

Nedjelja, 26. veljače

U župi Bijelo Polje-Potoci predvodio euharistijsko slavlje i imao predavanje za bračne parove

Ponedjeljak, 27. veljače

U Sarajevu održao sjednicu Vijeća za kler BK BiH i Vijeća za ekumenizam i međureligijski dijalog

Utorak, 28. veljače

Započeo pastoralni pohod Duvanjskom dekanatu
Pastoralni pohod župi Vinica

OŽUJAK

Srijeda, 1. ožujka

Pastoralni pohod župi Rašeljke

Četvrtak, 2. ožujka

Pastoralni pohod župi Grabovica

Petak, 3. ožujka

Pastoralni pohod župi Prisoje

Subota, 4. ožujka

Pastoralni pohod župi Roško Polje

Nedjelja, 5. ožujka

Pastoralni pohod župi Bukovica

Ponedjeljak, 6. ožujka

Pastoralni pohod župi Seonica

Utorak, 7. ožujka

Pastoralni pohod župi Kongora

Srijeda, 8. ožujka

Susreo se s mons. Aldom Cavallijem, vizitatorom za župu Međugorje

Susreo se s Nj. E. Julianom Reillyem, veleposlanikom Velike Britanije u BiH

Predsjedao sjednicom Ekonomskog vijeća biskupije

Četvrtak, 9. ožujka

Na poziv Njemačke biskupske konferencije sudjelovao na posljednjem zasjedanju Sinodalnog puta Crkve u Njemačkoj

Nedjelja, 12. ožujka

U povodu Nedjelje solidarnosti u BiH predvodio euharistijsko slavlje u župi Svih

Svetih na Aladinićima. Homiliju je održao mons. Bože Radoš, varaždinski biskup i predsjednik Hrvatskog caritasa. Sudjelovao je i mons. Ivan Štironja, novoimenovani biskup porečki i pulski i ravnatelj Caritasa BK BiH i HBK, kao i ravnatelj Biskupijskih caritasa.

Srijeda, 15. ožujka

Sudjelovao na Pastoralnom danu u "Emausu" u Bijelom Polju

Susreo se s dr. Marinkom Marićem
Slavio slavlje izvanredne Potvrde odraslih kandidata

Četvrtak, 16. ožujka

Pastoralni pohod župi Šujica

Petak, 17. ožujka

Posjetio udruhu Cittadella Cielo Horizonti Mira – Nuovi Orizzonti u Zvirovićima i susreo se s gđom. Chiarom Amirante, suradnicima i obiteljima iz Ukrajine

Subota, 18. ožujka

U Poreču sudjelovao na preuzimanju službe mons. Ivana Štironje

Nedjelja, 19. ožujka

U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru slavio euharistijsko slavlje i sudjelovao na susretu crkvenih zborova

Ponedjeljak, 20. ožujka

U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru sudjelovao na euharistijskom slavlju u povodu svetkovine sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije

Utorak, 21. ožujka

Sudjelovao na zasjedanju BK BiH u Mostaru

Srijeda, 22. ožujka

Sudjelovao na zasjedanju BK BiH u Mostaru
Susreo s gosp. Martinom Lenzom i Sebastianom Hischom, dužnosnicima Renovabisa

Četvrtak, 23. ožujka

Sudjelovao na permanentnoj izobrazbi za svećenike do 10 godina svećeništva

Petak, 24. ožujka

Pastoralni pohod župi Tomislavgrad

Subota, 25. ožujka

Pastoralni pohod župi Tomislavgrad

Nedjelja, 26. ožujka

U župi Aladinići predvodio euharistijsko slavlje i blagoslovio nove postaje križnog puta

Ponedjeljak, 27. ožujka

Susreo se s fra Miljenkom Mićom Stojićem
Susreo se s Nataliom T. Susak, savjetnicom za ljudska prava i vjerske slobode i Antom Milišom, pomoćnikom za pitanja ljudskih prava i vjerskih sloboda u Odjelu za politička pitanja Veleposlanstva SAD-a u BiH

Susreo se s gđom. Siegried Spindlbeck iz Caritasa biskupije Linz

Četvrtak, 30. ožujka

Susreo se s don Vincenzom Brabante iz udruge "Don Carlo Gnocchi"

Sudjelovao u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru na Verdijevu "Requiemu"

Petak, 31. ožujka

Susreo se s don Vinkom Ragužem
U Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu u Sarajevu predvodio duhovnu obnovu za bogoslove

TRAVANJ

Subota, 1. travnja

U Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu u Sarajevu predvodio duhovnu obnovu za bogoslove

Nedjelja, 2. travnja

Slavio misu Cvjetnice u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

Utorak, 4. travnja

Snimanje razgovora za emisiju "In medias res" BHRT

Srijeda, 5. travnja

Slavio Misu posvete ulja u Trebinju

Četvrtak, 6. travnja

Slavio Misu posvete ulja u Mostaru
Snimio uskrсну poruku za medije
Slavio Misu večere Gospodnje u Mostaru

Petak, 7. travnja

Sudjelovao na pobožnosti Križnog puta na Hum
Slavio Obrede Muke Gospodnje u Mostaru

Subota, 8. travnja

Susreo se s gđom. Danijelom Barišić, veleposlanicom RH na Kosovu
Susreo se s gosp. Michaelom Patrickom Kellyem, glazbenikom i kompozitorom
Slavio Misu Vazmenog bdijenja u Mostaru

Nedjelja, 9. travnja

Slavio Misu Vazma u Mostaru

Ponedjeljak, 10. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u Čapljini
Slavio misu i sprovodne obrede u Gracu/Neum za pok. Lazara Pavlovića, oca don Nikše Pavlovića

Utorak, 11. travnja

Susreo se s vjeroučiteljima Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije
U katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru sudjelovao na euharistijskom slavlju u povodu obljetnice HVO-a.

Srijeda, 12. travnja

Susreo se s ravnateljima škola s područja Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije
Susreo se s mons. Aldom Cavallijem, apostolskim vizitatorom za župu Međugorje

Četvrtak, 13. travnja

Susreo se s don Vinkom Ragužem i prof. don Milenkome Krešićem

Subota, 15. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi sv. Mateja u Mostaru

Nedjelja, 16. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Gorica Sovići

Petak, 21. travnja

Susreo se katedralnim zborom iz Dubrovnika i bratimima Bratstva Presvetog sakramenta iz Dubrovnika

Subota, 22. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Veljaci

Nedjelja, 23. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Blagaj – Buna

Ponedjeljak, 24. travnja

Slavio sveti misu s đakonima Zagrebačke metropolije u prigodi njihova pohoda Crkvi u BiH

Utorak, 25. travnja

Susreo se s mons. Aldom Cavallijem, apostolskim vizitatorom za župu Međugorje i fra Jozom Grbešom, provincijalom Hercegovačke franjevačke provincije

Slavio euharistiju u povodu 150. obljetnice župe sv. Marka u Klobuku

Srijeda, 26. travnja

Sudjelovao na susretu s članovima KVRPP BiH u Sarajevu

Sudjelovao na susretu s provincijalima u Sarajevu

Četvrtak, 27. travnja

Sudjelovao na Međudekanskom susretu u Travniku

Susreo se s prof. dr. Rokom Čivljakom, predsjednikom Hrvatskog katoličkog liječničkog društva i članovima HKLD-a

Subota, 29. travnja

Sudjelovao na uvođenju u službu zagrebačkog nadbiskupa mons. Dražena Kutleše

Nedjelja, 30. travnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Široki Brijeg

SVIBANJ

Ponedjeljak, 1. svibnja

Susreo se u Mostaru s gosp. Andrejom Plenkovićem, predsjednikom Vlade RH

Srijeda, 3. svibnja

Predsjedao sjednici Predstojnika Katehetskih ureda BK BiH

Četvrtak, 4. svibnja

Susreo se s don Josipom Radošem

Subota, 6. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde u HKM u Beču

Nedjelja, 7. svibnja

Sudjelovao na proslavi Sv. Duje u Splitu

Srijeda, 10. svibnja

Susreo se s dr. Marijom Kordićem, gradonačelnikom Mostara

Slavio "Te Deum" za maturante u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

Četvrtak, 11. svibnja

Predsjedao sjednici Zbora savjetnika

Petak, 12. svibnja

Susreo se s don Perom Miličevićem, gosp. Ivanom Zelenikom, zamjenikom predsjednika Gradskog vijeća Grada Mostara i gosp. Goranom Bošnjakom, vijećnikom u Gradskom vijeću

U župi Prenj slavio euharistiju i posvetio crkvu sv. Mihovila

Subota, 13. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde u Bijelom Polju – Potocima

Podijelio sakrament Potvrde u župi sv. Ivana u Mostaru

Nedjelja, 14. svibnja

Slavio euharistiju u Svetištu Kraljice mira u Hrasnu

Ponedjeljak, 15. svibnja

Slavio euharistiju i susreo se s đakonima koji pohađaju Pastoralnu godinu u Sarajevu

Sudjelovao na predstavljanju knjige prof. Josipa Milića

Utorak, 16. svibnja

Susreo se s fra Božom Milićem, gvardijanom u Tomislavgradu, gosp. Ivanom Vukadinom, predsjednikom Vlade Hercegbosanske županija i gosp. Ivanom Buntićem, načelnikom općine Tomislavgrad

Četvrtak, 17. svibnja

Slavio euharistiju u Novom Travniku u župi Uzašašća Gospodinova

Subota, 20. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde na Humcu

Nedjelja, 21. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde u Neumu

Srijeda, 22. svibnja

Susreo se s don Blažom Ivandom i odvjetnikom Markom Paponjom

U Splitu u župi Kman slavio euharistiju u povodu blagdana Marije Pomoćnice

Subota, 27. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde u Tomislavgradu
Susreo se s prof. Mislavom Grgićem, velikim meštrom Družbe "Braće Hrvatskog zmaja"

Nedjelja, 28. svibnja

Podijelio sakrament Potvrde u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

Ponedjeljak, 29. svibnja

Susreo se s Denisom Delićem i Markom Karačićem iz Udruge "Otac"
Slavio euharistiju u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru u povodu istoimenog blagdana

Srijeda, 31. svibnja

Susreo se s prof. Marinom Bazina
Susreo se novacima Hercegovačke franjevačke provincije s Humca

LIPANJ

Petak, 2. lipnja

Susreo se s don Nikšom Pavlovićem
Susreo se s glumcem Jimom Caviezelom

Subota, 3. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi sv. Marka i sv. Luke u Mostaru, Cim - Ilići

Nedjelja, 4. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru

Ponedjeljak, 5. lipnja

Susreo se s don Tomislavom Ljubanom

Četvrtak, 8. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Čeljevo
U povodu svetkovine Tijelova slavio euharistiju u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

Subota, 10. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u Dračevu
U Raskrižju slavio euharistiju prvi dan pripreve za blagdan sv. Ante, zaštitnika župe

Nedjelja, 11. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u Stocu

Ponedjeljak, 12. lipnja

Slavio euharistiju na Humcu na uočnicu blagdana sv. Ante

Utorak, 13. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u Grabovici

Četvrtak, 15. lipnja

Sudjelovao na susretu krizmanika u Gradnicima

Petak, 16. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u župi Šipovača – Vojnići
Slavio euharistiju u Svetištu Srca Isusova u Studencima

Subota, 17. lipnja

Podijelio sakrament Potvrde u Aladinićima

Nedjelja, 18. lipnja

Sudjelovao na proslavi Srca Isusova u Sarajevu

Ponedjeljak, 19. lipnja

U Bijelom Polju – Potocima slavio euharistiju u povodu vojno-redarstvene operacije "Lipanske zore"

Srijeda, 21. lipnja

Susreo s mons. Rokom Glasnovićem, dubrovačkim biskupom i svećenicima Dubrovačke biskupije koji su posjetili Mostar

Četvrtak, 22. lipnja

Slavio sakrament Potvrde u Roškom Polju

Subota, 24. lipnja

Slavio sakrament Potvrde u St. Gallenu u Švicarskoj

Nedjelja, 25. lipnja

Slavio sakrament Potvrde u Crnču

Ponedjeljak, 26. lipnja

Sudjelovao na sjednici Stalnog vijeća BK BiH u Sarajevu

Utorak, 27. lipnja

Susreo se s don Ivanom Aničićem
Susreo se s don Tomislavom Rajičem
Susreo se s don Vinkom Puljićem

Srijeda, 28. lipnja

Slavio euharistiju i posvetio crkvu sv. Petra i Pavla u Mostaru

Četvrtak, 29. lipnja

Slavio euharistiju i svećeničko ređenje u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

Petak, 30. lipnja

Susreo se s Mirkom Rajičem
Susreo se s don Ivanom Aničićem

